22645

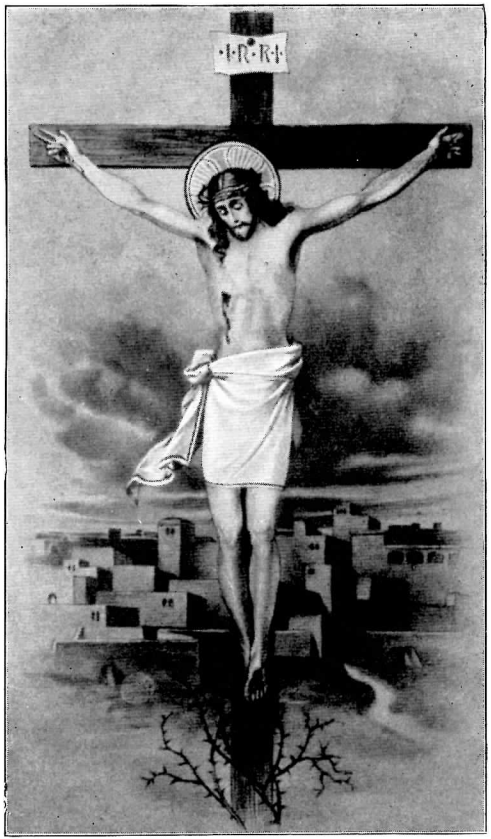

POMOĆ U BOLESTI.

PRIRUČNIK BOLESNICIMA I NJIHOVIM DVORIOCIMA.

NAPISAO
MARTIN MARKOV,
SVEĆENIK NADBISKUPIJE ZAGREBAČKE.

S DOPUŠTENJEM NADB. DUH. STOLA U ZAGREBU.

ZAGREB 1910.
TISAK HRV. KATOL. TISKOVNOG DRUŠTVA.

Nihil obstat.

Dr. J. Lang, censor.

Br. 1929.

Imprimatur.

U **Zagrebu**, dne 20. travnja 1908.

Generalni vikar:

I. Krapac v. r.,
posvećeni biskup.

Predgovor.

Čitav život naš treba da je priprava na smrt, ako hoćemo, da nam ova bude sretna; jer se pravo veli: Kakov život, takva smrt. Stoga su sveci Božji, koji su već od rane mladosti počeli ozbiljno služiti Bogu i čuvati se grijeha, bili u ljubavi Božjoj tako jaki, te su mirno, veselo i sretno umirali. — Bilo je ipak i svetaca, koje je potresao spasonosni strah, kad su mislili na smrt i sud Božji iza nje. A što će onda obični kršćanin? Većina kršćana na žalost ili kasno počne živjeti prema zakonu Božjemu, ili u ispunjavanju svojih dužnosti često griješi, ponovno pada ne samo u lake nego možda i u teške grijehe. To je jedno. Drugo je istina naše svete vjere, da čovjek ne može ustrajati do konca — a u tom i stoji sretna smrt — bez ***posebne*** *milosti Božje. Imajući ovo dvoje na pameti može se općenito reći, da je čas smrti težak, jer se naime tada odlučuje čovjeku vječnost. — Težak je čas smrti, jer čovjek tada živo gleda pred sobom ovo troje: svoju prošlost, svoju sadašnjost i budućnost.*

U ***prošlosti*** *gleda grijehe svoje, što ih počinio, a možda ih nije još dosta okajao i popravio, jer i Sv. Pismo veli: „Ne zna čovjek,*

da li je ljubavi (Božje) ili mržnje vrijedan" (Crkv. 9, 1.); gleda vrijeme, koje bi bio mogao upotrebiti sebi na spasenje, a onamo ga beskorisno potratio. — U ***sadašnjosti*** *gleda, kako ga sve ostavlja i kako on takogjer mora da ostavi sve: svoj imetak, svoje zanimanje, svoje drage osobe itd.; k tomu često trpi boli tjelesne, a mora da se bori i s napastima gjavla. — U* ***budućnosti*** *gleda napokon smrt neumoljivu, gleda pravedni sud Božji, a iza njega vječnost — sretnu ili nesretnu.*

Takve misli donosi bliza smrt. A budući da je svaka teška bolest neki početak smrti, to je i svaka bolest takav teški čas, jer u njoj čovjek započinje borbu smrtnu. U tom dakle jednom i drugom teškom času treba svaki čovjek posebne pomoći Božje, da u borbi ne podlegne nego pobijedi kao pravi kršćanin. — Spasitelj naš, koji se pobrinuo za sve, pobrinuo se kao „milosrdni Samaritanac" roda ljudskoga takogjer za čovjeka teško bolesnoga, pa je naredio jedan sveti sakramenat posebice baš za bolesnike i umiruće. To je sakramenat ***zadnje pomasti.*** *Treba dakle da bolesni kršćanin pokraj svete ispovijedi i pričesti, koje su i za njega od najveće potrebe i koristi, prihvati i sveti lijek zadnje pomasti, pa će mu bolest ili smrt biti veoma olakšana.*

Više je raznih milosti, koje se dobivaju zadnjom pomasti. No da netko u istinu zadobije te milosti, treba da znade, vjeruje i ufa se, da će ih zadobiti. Na žalost ima ipak dosta kršćana, koji ne imaju ni pojma ob ovom sa-

kramentu. To je odatle, što čovjek u svom životu slabo misli na svoj svršetak, pa onda ne misli niti na ono, što će mu tada trebati. Kad pako već oboli, onda ga nije moguće dobro (katkada nikako) poučiti o svemu, pa tako niti o zadnjoj pomasti. Potrebno je stoga već prije u svom životu naučiti, kakav nam je lijek ostavio naš božanski Liječnik u sakramentu zadnje pomasti; onda ćemo doista imati obilne koristi od njega. To je razlog, da će se u ovoj knjižici u kratko protumačiti sve, što je nužno znati ob ovom sakramentu. Koliko je važan naš zadnji čas, jer od njega zavisi sve, toliko je važan i nauk o zadnjoj pomasti, jer nam služi sada kao neka priprava na taj čas, dok će nam valjani primitak samog sakramenta služit kao jaka pomoć u onoj borbi teškoj.

Od znanja ovakvih duhovnih stvari ima čovjek ne samo za sebe korist, nego može i bližnjemu učiniti dobro djelo milosrgja. Izvanredno je pako velike vrijednosti takvo djelo u onom zadnjem, najvažnijem času. Ljubav prema bližnjemu najvećma se i najbolje pokazuje onda, kad je on najviše treba, a to je baš u bolesti i na samrti. Tad on treba i gotovo ne može biti bez tugje pomoći, usluge i savjeta. A kako ćeš pomoći i savjet dati drugomu, ako sam toga ne znaš?

Stvar je gotovo svakidašnja — briga sa bolesnicima. Uvijek ima bolesnika, koji trebaju naše pomoći. A ipak se u našem narodu često nagje veliko neznanje o tom, kako treba postupati u bolesti. Napose je rijetkost, da bi znali sve,

što je potrebno kod podjeljivanja sv. sakramenta bolesnicima. Zato će se osim nauka o zadnjoj pomasti naći u ovoj knjižici **naputak**, *što i kako treba činiti u bolesti; s veće strane bit će ovo pouka, za one, koji imadu posla s bolesnikom.*

No i sam bolesnik naći će u jednom dijelu knjižice utješljivo **štivo,** *iz kojega će vidjeti, kako mu valja kršćanina dostojno bolest podnositi i smrt prigrliti.*

Napokon će biti dodane razne **molitve** *za bolesnike i umiruće.*

Bilo dakle sve skupa na spasenje bolesnicima, a na pomoć onima, koji su ih dužni dvoriti.

Pisac.

Pisac, plemenita svećenička duša, **Martin Markov,** *sam je priredio ovo djelo za tisak i pobrinuo se, da dobije „imprimatur", no nije mogao dočekati, da vidi djelo svoje tiskano, jer ga Gospodin pozvao. Umro je 24. srpnja 1908. Dvojako ga iskustvo ponukalo, da napiše ovu knjigu: jedno, jer je kao svećenik vidio, koliko je u ovoj stvari neznanje i bolestnika i onih, koji ih dvore; a drugo vlastita bolest, u kojoj čovjek najbolje upoznaje, kako mu treba pomoći odozgo, hoće li da bude ustrptjiv i odan u volju Božju.*

Ovo je zadnje on u svojoj dugotrajnoj bolesti i pokazao. Ali ne samo to, nego je i radio, koliko je više mogao. Osim ove knjige i manjih radnja, koje su ugledale svijetlo u „Marijinu

Cvjetnjaku", „Glasniku sv. Josipa" itd., sastavio je lijepu, poučnu i molitvenu knjižicu na čast blaženoj Djevici Mariji, koja je izašla pod naslovom „Marija, posrednica naša", te imao još tu utjehu, da ju je vidio štampanu. — Tu plemenitu dušu preporučujemo pobožnom sjećanju čitatelja.

Zagreb, na svetkovinu sv. Ivana, apostola i evangjelista, 1909.

Izdavatelji.

SADRŽAJ.

Strana

Predgovor V

I. DIO.

Naputak, kako valja postupati u bolesti.

1. Zdravlje i bolest 3
2. Lijek i liječnik 4
3. Korist bolesti 5
4. Kako se kršćaninu vladati u bolesti. 7
5. Dužnost brinuti se za bolesnika 9
6. Skrb za tijelo 10
7. Skrb za dušu bolesnika 14
8. O savršenom pokajanju 18
9. Kako treba svećenika zvati i provoditi k bolesniku 22
10. Kako treba u kući bolesnikovoj dočekati svećenika 24
11. Svećenik kod bolesnika 27
12. Bolesnik poslije sv. sakramenta 30

II. DIO.

Bolesniku na utjehu i pouku.

Uvod 37

I. Pozvani na trpljenje.

1. Osugjen 39
2. Zašto smo na svijetu. 40

Strana

3. Trpljenje vodi k spasenju 43
4. Trpljenje nas vodi bliže k Bogu 44
5. Bog ljubi bolesnika 46
6. Sve je u ruci Božjoj 47
7. Što ni angjeli ne mogu 48
8. Briga za budućnost 49
9. Bolesnik prema liječniku 51
10. Kani se vračara 53
11. Bolesnik neka moli, — ne će nikada uzalud . . 54
12. Bolesnik prema dvoriocima 56
13. Bolesnik prema posjetiocima 58
14. Bolesnik prema bolesnicima 60
15. Bolesnik misijonar 62
16. Bolesnički krevet ima svoje radosti 65
17. Škola trpljenja 70
18. Nepromišljene želje 71
19. Sva slava Bogu 72
20. Svako će se pitanje riješiti 73
21. Sreća u trpljenju 74
22. Vjerovanje patnika 75
23. I Krist je trpio 76
24. Razmatranje muke Isusove 78

II. Maslinska gora.

1. Isus na maslinskoj gori 80
2. Getsemane bolesnika 81
3. „Oče, ne moja volja, nego tvoja neka bude“. . . 83
4. „Neka bude volja tvoja“. 85
5. Bolesnik treba da se rado moli 86
6. Odreci se utjehe ljudske 88
7. „Angjeo mu se javi s neba i krijepi ga“. . . . 90

Strana

8. Za nesna 91
9. Noćna svjetiljka 95
10. Sužanj o sužnjima 97
11. Vijenac od trnja 99
12. Redovnik i raspelo 100
13. Nesporazumci 100

III. Križni put.

1. Križni put Isusov 102
2. Križ Kristov 103
3. Misli o križu 104
4. Kako treba nositi svoj križ 109
5. Razni stupnjevi u snošenju križa 111
6. Svakidašnji križ 113
7. Skroviti križevi 116
8. Padanje pod križem 118
9. Simon Cirenac 122
10. Katkada šalje Bog i nama kakvog Simona Cirenca 124
11. Veronika 126
12. Plač žena 128

IV. Na križu.

1. Prikovan 132
2. Društvo pod križem na Golgoti 133
3. Pod križem 135
4. U najvećoj nuždi Bog nam je najbliže 136

V. Svršeno je.

1. Smrt Isusova 138
2. Briga za dušu 138
3. Smrt 141
4. Teškoća smrti 143

Strana

5. Ne boj se smrti 145
6. Čežnja za smrću 146
7. Pred vratima nebeskim 148
8. Zaštitnici sretne smrti 149
Nekoliko pravila bolesnicima 154

III. DIO.

Zadnja pomast.

Što je zadnja pomast 159
Kako se zove ovaj sakramenat 159
Tko je naredio zadnju pomast 161
Vidljivi znak zadnje pomasti 162
Koje milosti daje zadnja pomast? 165
A. Lijek za dušu 165
B. Lijek za tijelo 169
Kako treba primiti zadnju pomast 170
Komu se daje zadnja pomast 172
Može li se zadnja pomast primiti više puta 174
Je li dužnost primiti zadnju pomast 175
Obredi zadnje pomasti 175
Apostolski blagoslov na času smrtnom 188
Obred apostolskog blagoslova 189
Obred, kojim se blagoslivlje voda 191

IV. DIO.

Razne pobožnosti i molitve bolesnika.

I. Pobožnosti i molitve, što ih može bolesnik vršiti sam ili uz pomoć drugih.

Poučne i utješljive riječi bolesniku 197
Jutarnja molitva bolesnika 202

Strana

Dobra nakana 203
Večernja molitva bolesnika 204
Kratka razmišljanja za bolesnika 206
Misna pobožnost bolesnika 219
Križni put 227
Molitva bolesnika za zdravlje 244
Čin vjere, ufanja, ljubavi, pokajanja, podvrgavanja volji Božjoj, želje, zahvale 245
Litanije o presv. Imenu Isusovu 252
Litanije o presv. Srcu Isusovu 256
Litanije Lauretanske na čast B. D. Mariji 259
Litanije o sv. Josipu 263
Sedam psalama pokorničkih s Litanijama svih Svetih 265
Kratke molitvice s oprostima 289
Preporuka za smrtni čas 293
Molitva Isusu na križu za sretnu smrt 297
Bolesnik presv. Srcu Isusovu 298
Molitva Majci Božjoj za sretnu smrt 299
Molitva sv. Josipu za sretnu smrt 300
Duhovni testamenat 301

II. Molitve bolesnika, kad prima sv. sakramente.

Prije sv. ispovijedi 305
Druga molitva prije sv. ispovijedi 307
Poslije sv. ispovijedi 308
Kraća molitva poslije sv. ispovijedi 309
Prije sv. pričesti 310
Poslije sv. pričesti 311
Prije zadnje pomasti 313
Poslije zadnje pomasti 315
Priprava za apostolsko odrješenje 316
Zahvala iza odrješenja 317

Strana

III. Molitve za bolesnika.

Molitva za bolesnika da ozdravi 318
Blagoslov bolesnika 319
Molitva nad bolesnikom 321
Psalmi i evangjelja s molitvama za bolesne 322

IV. Molitve za umiruće i Preporuka duše.

A. Molitve za umiruće 333
Sedam molitava za umiruće 333
Tri molitvice za umiruće 340
Kako treba pomagati umirućima 342
Uzdasi umirućega Raspetomu 346

B. Preporuka duše na samrti 350
Litanije 351
Molitve, kad je duša u smrtnoj stisci 354
Evangjelje i Muka Isusova po sv. Ivanu 362
Molitva o pojedinim dijelovima muke Isusove . . . 373
Psalmi za umiruće 374
Tri molitve korisne umirućima 380
Molitva, kad se umirućemu daje svijeća 383
Kad umirući izdiše 386
Čim je duša izišla iz tijela 386
Opća ispovijed (latinski) 388

DODATAK.

Ordo ministrandi Sacramentum Extremae Unctionis 391
Ritus Benedictionis Apostolicae 396

Važnije tiskarske pogrješke.

Strana	85	redak	15	odozgo	pred *bude* umetni	*da*	
„	145	„	1	odozdo	mjesto *živjeti* čitaj	*živjeli*	
„	175	„	1	„	prva riječ glasi	*molitve*	
„	„	„	2	„	„ „	*nijedan*	
„	296	„	3	odozgo	mjesto *blijedoj* čitaj	*blijedo,*	
„	„	„	11	„	„ *dosto-* „	*dostoj*	
„	„	„	17	„	„ *na,* „	*na-*	
„	393	„	1	odozdo	„ *piisimam* čitaj	*piissimam*	

I. DIO.

Naputak, kako valja postupati u bolesti.

Naputak, kako valja postupati u bolesti.

1. Zdravlje i bolest.

Ne ima većega blaga zemaljskoga nego je zdravlje. To znadu i vele svi ljudi; to veli i Sveto Pismo: *Nije cijene nad cijenom zdravlja tjelesnoga* (Crkv. 30, 16).

Toliku cijenu ima zdravlje ne samo zato, što srce čovječje tada i kraj najvećega siromaštva ćuti veselje života, nego i zato, što zdrav čovjek može da radi, a tim koristi i sebi i bližnjemu, za ovaj i za drugi svijet.

Onaj, koji nam je život dao, a sa životom i zdravlje, hoće, da si ovo jedno i drugo čuvamo; stoga je u petoj zapovijedi zabranio škoditi bilo svome životu bilo zdravlju, te griješi onaj, koji to čini hotimice.

No čovjek ipak i bez svoje krivnje može da izgubi i zdravlje tijela, pa i sam život; jer bolesti i smrt jesu kazni za istočni grijeh, kojima nitko izbjeći ne može. Bolesti dakle tjelesne jesu neuklonivi udes čovjeka, kako i iskustvo očito pokazuje.

2. Lijek i liječnik.

Ako bolesti uopće i jesu posljedice grijeha istočnoga, kojoj ne možemo izbjeći, ne slijedi odatle, da čovjek ne smije nastojati, kako bi ih po mogućnosti otklonio od sebe. To čovjek ne samo smije nego i mora činiti, mora naime upotrijebiti sredstva, da bolest spriječi, ukloni i zdravlje natrag zadobije. Sam Bog je protiv bolesti u prirodi ostavio lijekove. To kaže Sv. Pismo: *Svevišnji je stvorio lijekove sa zemlje i razboriti ih se ne će žacati* (Crkv. 38, 4). Pronagjeni su ovi lijekovi iskustvom kroz mnogo godina.

Budući pak da svaki čovjek pojedinac ne može steći toliko iskustva i upoznati sve različite lijekove za najrazličitije bolesti, bilo je potrebno, da se neki ljudi bave samo tim poslom. Tako je nastao stalež liječnika, koji goje znanost liječenja istražujući razne načine, kako će se bolesti ljudske ukloniti ili barem ublažiti.

Da je ovaj stalež ljudi potreban, to uči eto sama narav stvari; zdrava pamet kaže, da si za svaki valjani posao treba steći vještinu. No o liječnicima govori i sam Bog u Sv. Pismu. — Istina, čovjek u svojoj bolesti treba da se najprije k Bogu obrati i od njega prosi zdravlje. Veli naime Sv. Pismo: *Sinko, u svojoj bolesti ne prezri samoga sebe, nego moli Gospodina, i on će te izliječiti* (Crkv. 38, 9). I na drugom se mjestu veli: *Od Boga je svaki lijek* (Crkv. 38, 2). Ali zato ne treba odmah zdravlje od Boga očekivati na čudesni način, premda ga Gospodin Bog može i na taj način podijeliti. Redoviti je

put ozdravljenja taj, da se upotrijebe naravna sredstva i pomagala k tomu. Da to Bog hoće, vidi se odatle, što Sv. Pismo veli, neka se pita savjet u liječnika: *Poštuj liječnika poradi nužde, jer je njega stvorio Svevišnji* (Crkv. 38, 1).

Ne valja dakle u bolesti prekrstiti ruke, pa očekivati od Boga čudesno ozdravljenje, nego treba po savjetu liječnika tražiti zdravlje.

Isto tako ne smiju se upotrebljavati takva sredstva, koja niti po svojoj naravi niti po molitvi Crkve ne imaju i nikako ne mogu imati kakvu moć ozdravljenja. To su kojekakove čarolije i razne vračarije, kojima se služiti jest grijeh, jer im ljudi pripisuju jakost, koju im Bog nije dao; a k tomu si čovjek može njima prije naškoditi nego koristiti. Okaniti se treba vračara, jer ne rade otvoreno i pošteno, jer ne imadu niti mogu imati znanja u bolestima i lijekovima, kako to imadu liječnici, koji su ih dugo proučavali i na drugima prokušali.

3. Korist bolesti.

Megjutim se može dogoditi, da se proti kojoj bolesti upotrijebe razni lijekovi, pa čovjek ipak ne postigne zdravlja. To biva ne rijetko, a osobito pod konac života, jer se napokon pravo kaže, da nema lijeka od smrti. Kad sva sredstva ne pomažu, onda valja u tom nazrijevati tajnu ruku Božju, koja hoće da čovjeka kuša, ili da učini kraj njegovu životu.

Treba napokon znati, da je svaka bolest poslana ili dopuštena od Oca svjetlosti; treba je

stoga dobrovoljno prihvatiti. Kod svake bolesti, koju Bog šalje čovjeku, ima svetu nakanu, da po njoj dogje dobro i samom bolesniku, a i drugima poradi njega. Tu dobru stranu ima svaka bolest.

Kad marše ide s puta, udara se, da se na put svrati; ili ako ide odviše lagano, ošine se, da pospješi korak. Slično i Gospodin Bog postupa, Čovjek griješeći sagje s puta, koji vodi u nebo. a Bog ga ošine bolešću, da se sabere i obrati Ili ako se već obratio, šalje mu Gospodin bolest, da tako pretrpi kaznu za svoje grijehe i neurednosti. Da su bolesti katkada posljedice osobnih grijeha, vidi se i iz riječi Spasiteljevih, što ih znao reći iscijelivši kojega bolesnika: *Nemoj više griješiti, da ti se ne dogodi što gore* (Iv. 5, 14). — Drugi puta šalje Bog čovjeku bolest, da ga njom očisti od pogrješaka i slaboća, ili da ga pouči o taštini i prolaznosti zemaljskih stvari; veli Sv. Pismo: *Teška bolest čini dušu trijeznom* (Crkv. 31, 2). Hoće Bog da bolesnika privede ka krjeposti i savršenosti, hoće da mu dade vremena i prilike, da si steče zasluge za nebo, hoće da pravednik bude još pravedniji i sveti još svetiji. Primjer sv. Joba dokazuje, da Bog katkada hoće da bolešću kuša vjernost svoga sluge.

Tako eto može bolest spasonosna biti za samoga bolesnika. No može biti i za druge, koji ga dvore ili vide, jer i njih tugja bolest uči, opominje krjeposnom življenju, pruža im priliku trpjeti s njim zajedno, podnašati neprilike, činiti djela kršćanskoga milosrgja.

Bolest napokon prije smrti jest samo dar Božji, jer daje čovjeku priliku, da se pripravi na smrt. Nagla i nepripravna smrt jest zlo, stoga i molimo u Litanijama, da nas Bog od nje oslobodi.

Ovako eto treba posmatrati bolesti. Znajući, da je svaka od Boga poslana sa svetom nakanom, treba ju kao takovu prihvatiti; ako bolesnik sam tako ne misli, treba ga u tom upućivati. Što brže i što bolje to shvati, to će prije nestati zla bolesti i bolesnik će duševno i tjelesno napredovati. U tu svrhu neka bolesnik sa sv. Pavlom moli za prosvijetljenje: *Gospodine, što hoćeš da činim?* (Djel. ap. 9, 6).

4. Kako se kršćaninu vladati u bolesti?

Već se vidi iz onoga, što je do sada rečeno, kako se kršćanin ima držati za bolesti:

a) Neka znade, da je bolest od Boga poslana, e bi mu bila na duhovnu korist i spasenje.

b) Neka je dakle strpljivo podnosi, bez prigovaranja i mrmljanja proti Bogu, koji čovjeku hoće samo dobro.

c) Neka moli, da ga Bog riješi bolesti; a ako spoznaje, da je u grijesima, neka se kaje, neka odluči ispovijediti se i popraviti se, ako mu Bog dade dalje živjeti. Znamo naime iz sv. evangjelja, da su bolesti često posljedica i kazna grijeha, jer je Isus ozdravljajući bolesne znao na

koncu reći: *Nemoj više griješiti, da ti se ne dogodi što gore.*

d) Neka bolesnik i prema onima, s kojima živi, pokaže strpljivost, te im ne bude na veći teret, nego je potrebno. Odanost u volju Božju neka ga tješi i miri, a zahvalnost za primljene usluge neka ga čuva od zlovolje.

e) Neka upotrijebi lijekove, što mu ih preporuči liječnik ili koji drugi pametan i čestit čovjek. Ako su lijekovi i neugodni, neka ih ne odbija; ne smije da bude odviše samovoljan ne htijući slušati ničijega savjeta. Neka znade, da mu je dužnost brinuti se za zdravlje, jer je tijelo njegovo vlasništvo Božje (stvorio ga i otkupio), treba dakle s tim tijelom postupati, kako Bog hoće, a ne kako bi on rado. Ta Božja volja očitovana je u riječima Sv. Pisma, što su bile prije navedene. Stoga samo posve izvanredna sredstva ne mora bolesnik upotrijebiti da ozdravi. Tijelo je i orugje, kojim duša radi za spasenje obojega; ako se dakle ne protivi odluci Božjoj, pametan čovjek želi zdravlje, da uzmogne što više raditi za svoje spasenje, a i na korist drugih.

f) U teškoj i pogibeljnoj bolesti ima se primiti i svrhunaravska pomoć sv. sakramenata, da za slučaj smrti bude bolesnik opskrbljen i pripravljen. Ako je u grijesima teškim, treba mu neophodno sv. ispovijed. Treba zatim hrane i okrepe duševne, — eno mu sv. pričesti. A božanski naš Spasitelj ostavio je za bolesne još i posebni izvrsni lijek u zadnjoj pomasti. Kako bolesnik ne smije odbijati naravnih lijekova, tako

još manje smije odbijati ove svrhunaravske, ima ih dapače željno prihvatiti.

5. Dužnost brinuti se za bolesnika.

Da čovjek ovim svojim dužnostima u bolesti uzmogne zadovoljiti, treba mu tugje pomoći. I tako kadgod se bolesnik sâm ne može da pobrine za svoje zdravlje, za svoju dušu, prelazi ta njegova dužnost na drugoga. Drugi treba da se skrbe za ozdravljenje njegovo, ili ako nema govora o ozdravljenju, treba da pruže bolesnomu sve što mogu, što će mu biti na olakšicu. To je djelo kršćanskoga milosrgja, koje je i dužnost i krjepost zaslužna. Dužnost je to, jer je zapovijed ljubiti bližnjega svoga, i to ljubiti ga djelotvorno t. j. činom pokazati ljubav, osobito kad on najviše treba naše pomoći. A da li bližnji ikada više treba naše pomoći nego baš u bolesti? Lijepo nas to poučio Isus pričom o „milosrdnom Samaritancu“, a i svojim primjerom, jer je mnogo bolesnika ozdravio baš od sućuti i milosrgja. — Budući da se katkada nagje ljudi tako tvrda srca, te bolesniku ne vjeruju i s toga s njim nemilo postupaju, dobro je spomenuti riječi Spasiteljeve: *Blago milosrdnima, jer će oni milosrdnost postići* (Mat. 5, 7), ali i opomenu sv. Jakoba (2, 13.): *Sud bez milosrgja onomu, koji nije učinio milosrgja.*

Pomoći bližnjemu u bolesti jest krjepost, i to krjepost odlična, jer od nas traži žrtvu. No ne zaboravimo, da Spasitelj za tjelesna i duhovna

djela milosrgja obećaje i nagradu odličnu, samo blaženstvo nebesko. Nasuprot, tko ova djela uskraćuje bližnjemu, uzima Isus kao da ih njemu samomu uskraćuje, i stoga će na sudu biti osugjen i odbačen. Tko dakle služi bolesniku, služi u njegovoj osobi samomu Isusu.

Ova skrb za bolesnika ima biti dvostruka: za tijelo i za dušu njegovu. O jednoj i drugoj ovoj dužnosti valja nešto reći. Vrijedi to za sve kršćane, no ipak u prvom redu za niže slojeve.

6. Skrb za tijelo.

Svega, što bi bolesniku trebalo i dobro bilo, nije dašto uvijek moguće smoći; ali gdje je iole moguće, grijeh je onih, koji su se dužni brinuti za bolesnika, ako odviše škrtare. Gdje je pak potpuno siromaštvo, tu je dužnost njihova, da za bolesnika prose u imućnijih, koji će takogjer iz kršćanske ljubavi morati da učine nešto. Prepustiti bolesnika samomu sebi bilo bi ne samo nekršćanski nego i nečovječno. Sve ljude veže u tom kršćanska ljubav prema bližnjemu, rogjake bolesnikove vežu i druge obveze. Kraj svega toga neka nitko ne zaboravi, da i sâm može oboliti i tada tugje pomoći trebati: neka dakle pazi svaki, da mu se tada ne bi mjerilo lošom mjerom, kojom je on mjerio drugima. To uopće; a sada evo nekoliko posebnih primjedaba.

a) Biva na žalost često — iskustvo govori — da se ljudi prije i bolje pobrinu za svoje bolesno marvinče, nego za bolesnoga člana svoje

kuće. Čim opaze da je živinče obolilo, pitaju, što će i kako će; ako pak oboli žena ili dijete, onda se ostavi i više dana bez prave pomoći. Prva je dakle pogrješka, što se često bolesniku daje pomoć prekasno, dok se već napatio, i kad je bolest preotela mah. I tu vrijedi ona: „Tko brzo daje, dva puta daje“. Često bi se bolest s manje truda i s manje troška izliječila, da se je odmah pružila pomoć. Ima bolesti, koje se dadu izliječiti, ako se počne još u pravo vrijeme, a ako se počne samo nešto prekasno, nije više moguće pomoći.

b) Kad se vidi, da je bolest iole teža, najbolje je odmah popitati savjet u liječnika. Mnogi se boje u prvi mah platiti liječnika, a potroše na vračare i na beskorisne lijekove i više i bez uspjeha, dok napokon moraju ipak da idu k njemu.

Još je jedan čudni običaj, da naime voze bolesnika k liječniku, dakle bolesnoga k zdravomu, a ne liječnika k bolesniku. To se još može dopustiti, kad bolest nije teška, i kad je liječnik blizu. Ali kad voze teško bolesnoga i po više sati daleko i u zimsko doba, onda to nije prava i razborita ljubav k bolesniku. Čine to ili iz škrtosti ili od lude pameti, koju poslije žale; jer se mnogo puta dogodilo, da se takav bolesnik vožnjom pokvario i prije umro nego li inače; a dogodilo se, da je i umro na putu, i bez sv. sakramenata.

c) Kad je liječnik pregledao bolesnika, onda se kod dvorbe treba držati njegovih naputaka.

* * *

Ne bi spadalo u ovu knjižicu, ali ipak ne će škoditi, da se spomenu neki općeniti naputci, koji valjaju za svakoga bolesnika.

Od j e l a nije svako za bolesnika, koje je dobro za zdravoga; njemu treba lakše hrane. U tom ljudi višeput ne imaju dosta obzira prema bolesniku, jer mu daju jesti što i zdravima, pa ako ćeš jesti, jedi, ako ne ćeš, ostavi.

Glede p i ć a treba ovo spomenuti. Bolesnici obično veoma žegjaju. Ako u dotičnoj bolesti nije voda zabranjena, neka mu se daje, ali ne odviše najedamput. Zato pak treba vode imati pri ruci, ali svježe, a ne da stoji po više sati ili čitav dan u kakvoj posudi u bolesnikovoj sobi, te se iskvari. Ako mu se ne može pribaviti koje drugo okrepljujuće piće, neka mu se barem ovo učini, što ne stoji ništa do malo truda.

Z r a k je čisti veoma potreban bolesniku, zato treba zračiti njegovu sobu, ali da bolesnik ne bude na propuhu, valja ga onaj čas dobro pokriti. Nagje se često u bolesnikovoj sobi tako težak i zagušljiv zrak, te bi i zdravi u njem morao oboliti, kamo li bi bolesnik ozdravio. U ljetu neka su prozori ili vrata neprestano otvoreni, a u zimi treba takogjer višeput zračiti. U zimi neka ne bude odviše vruće u sobi bolesničkoj.

Uz čisti zrak neka je i soba čista, krevet čist, odijelo čisto; do te čistoće mnogo stoji.

Bolesnik treba m i r a, ali ne opet takvoga, da ga nitko niti ne pogleda. Dogagja se, da ukućani odu svi na posao, čak kamo na polje, a bolesnik leži čitav dan u sobi sam, i ne ima tko

da mu donese friške vode, kamo li da mu učini koju bolju uslugu.

Ukućani neka imadu obzira prema bolesniku, pa bio on ne znam tko ma i sluga. Na žalost se u sobi bolesnikovoj često skuplja društvo, kojemu tamo ne ima mjesta. Tu se onda viče, buči, puši i po danu a i kasno u noć. Koliko puta svećenik, kad dogje k bolesniku da mu dijeli sv. sakramente, nagje sobu njegovu zapušenu i popljuvanu. To su ljudi bez čuvstva spram bolesnika, koji mora da trpi ne samo svoje tjelesne boli, nego i njihovu surovost. Bolesniku treba mira u sobi, stoga neka tamo ne ulazi tko nema posla, neka se u njoj sve oprezno čini, neka se odstrani svaki nered, preveliki štropot i slično. Ukloniti valja sve, što bi bolesniku moglo biti neugodno; a dati mu valja i učiniti po mogućnosti ono, što će mu ugoditi. Na taj bi način mnogi bolesnik ozdravio prije, i tako svoje ukućane riješio brige.

Napokon neka su i oni, koji dvore bolesnika, obzirni i strpljivi, i neka ničim ne odavaju, da im je što teško učiniti. Pravu ljubav prema bližnjemu neka uzbude u srcu svome; ona će ih naučiti, kako im je postupati s bolesnikom.

I oni koji ljube bolesnika, te bi mu sve rado učinili, neka budu veoma razboriti i oprezni. Svoju žalost neka pred njim ne pokazuju, još manje da plaču pred njim. To bi izgledalo kao da očekuju, da će njih bolesnik tješiti, a ne oni njega. Sućut svoju mogu mu i drukčije dokazati. Plačem i žalosti samo uzbugjuju bolesnika, oduzimaju mu potrebni mir duševni, njegovu bolest otešćavaju,

jer ga tada osim drugih boli još i žalost muči. Kad bi pak bolesnik vidio, da su oni okolo njega jaki i odani u volju Božju, bio bi i sam jači, te bi lakše snosio svoju bolest.

Jednako oprezni neka budu i oni, koji bolesnika posjećuju. Dužnost je ljubavi k bližnjemu i djelo milosrgja pohoditi bolesnika. A ti posjeti bolesnika veoma su korisni i za samoga posjetioca, jer ga opominju k svetoj ozbiljnosti pokazujući mu živo taštinu i prolaznost zemaljskoga života. I Sv. Pismo veli: *Neka ti ne bude dosadno pohoditi bolesnika: tim bo ćeš se utvrditi u ljubavi* (Crkv. 7, 39). A na drugom opet mjestu: *Bolje je ići u kuću žalosti, nego u kuću gozbe; jer u onoj sjeća se čovjek svršetka svega, i živ misli, što li će biti u buduće* (Crkv. 7, 3). No kod tih posjeta treba svaki put imati na pameti, da im je prva svrha koristiti bolesniku bilo u duhovnom bilo u tjelesnom pogledu. Valja mu dakle učiniti kakvu ugodnu uslugu, valja ga tješiti i krijepiti zgodnim riječima, a ne možda plakati nad njim, ili mu dosagjivati ili neumjesno govoriti, kako su Jobu njegova tri prijatelja.

Neka se za pohod odabere zgodan čas, a neka se niti ne otegne prekomjerno.

7. Skrb za dušu bolesnika.

Kako je dužnost brinuti se za zdravlje bolesnika, tako je i još veća dužnost brinuti se za njegovo spasenje.

a) Ponajprije valja se moliti za bolesnika, da bi se Gospodin Bog udostojao podijeliti mu zdravlje tijela, a još više, da bi mu bolest bila na korist duši, valja i to moliti, da mu Bog dade ustrpljivost u patnjama.

b) Treba mu na ruku ići u spasonosnim djelima i pomagati mu da se moli, govoriti mu utješljive riječi, pripovijedati kako je ovaj ili onaj činio u bolesti, čitati (nu ne odviše najedamput) muku Isusovu, živote svetih ili drugo što za bolesnika zgodno, uopće ga upućivati u razna spasonosna pomagala.

c) Ako je bolest iole teža, treba to i bez pitanja bolesnika prijaviti svome duhovnome pastiru, te uzmogne bolesnika pohoditi i za vremena mu podijeliti sv. sakramente. Treba prijaviti i djecu bolesnu, koja dolaze k razumu, makar i ne bila još ispovjegjena; svećenik će već sam vidjeti, da li mogu primiti sv. sakramente.

Za one, koji sve svoje ufanje stavljaju samo u liječnika, dobro je spomenuti, kako je Crkva nekada bila odredila, da liječnik smije više od tri puta ići k bolesniku samo onda, ako se bolesnik ispovjedio. Gjavao naime kuša, da odvrati bolesnike od svetih sakramenata, pa im stavlja u pamet i jezik razne varave isprike. Jedan misli, da mu bolest nije nimalo pogibeljna i da će sigurno ozdraviti. Ne treba takvomu kao niti drugomu nijednomu oduzimati nade u ozdravljenje, ali ga treba sjetiti, da je ipak sve u ruci Božjoj i da je najpametnije osigurati se za slučaj teže pogibli, jer bi poslije moglo možda prekasno biti.

Drugi bi nasuprot radije počekao sa sv. sakramentima, jer je tobože za sada preslab. Treba mu reći kao i onomu prvomu, jer će možda poslije biti još slabiji; k tomu treba ga sjetiti, da će mu svećenik pomagati kod sv. ispovijedi. — Neki se opet bolesnik boji, da će morati umrijeti, ako svećenik dogje k njemu. Dolaze ovakove praznovjerne misli od onog nevaljalog običaja, što često zovu svećenika k bolesniku u zadnji čas, kad je gotov umrijeti. Kad bi ljudi malo mislili, ne bi dolazak svećenika smatrali uzrokom smrti; često put su takvi, kojima su zvali svećenika u zadnji čas, umrli već prije njegova dolaska. Valja takvomu reći u kratko: ako mu je Bog dosudio da umre, umrijet će makar i ne došao svećenik. Ima napokon i takovih bolesnika, koji ne će ni čuti o svećeniku, jer su bezvjerci ili jer su zdvojni o svojem spasenju. Za takove se treba vruće Bogu moliti, ali ujedno odmah i svećenika obavjestiti, koji će već svoje učiniti.

Svima pak treba naglašivati, da im sveti sakramenti i blagoslovine ne će škoditi, nego dapače koristiti duši i tijelu, donijet će im mir duše, koji prija ozdravljenju; k tomu zadnja pomast u nekim slučajevima baš i daje zdravlje. (O tom bit će govor malo dalje.)

Ukućani dakle imaju obavijestiti svećenika, imaju sjetiti i nagovarati bolesnika, da rado primi sv. sakramente, ako on sam o tom ništa i ne spominje; jer oni obično bolje znadu, da li je bolest teška. Žalosno bi pak bilo, kad bi okolina bolesnika bila nehajna za spasenje njegovo, kad

bi ga varala, da nije teško bolestan, kad bi držala, da će se bolesnik uzrujavati i t. d. Još bi žalosnije bilo, kad bi bolesnik sâm želio primiti sv. sakramente, a ukućani bi spriječili ili odgagjali bilo s kojega razloga. Ovakovo dulje otezanje u teškoj bolesti bilo bi teški grijeh i teška nepravda prema bolesniku. Ima i takovih, koji to čine radi posla ili koje druge zemaljske stvari. Takvi onda obično zovu svećenika u najnezgodnije vrijeme, i po noći, i kad bolesnik gotovo ne zna za sebe. Tako stavljaju bolesnika u pogibao, da umre bez sv. sakramenata i možda za uvijek propadne ili ga prikraćuju za mnoge milosti, koje bi mu olakšale boli i pomogle svladavati razne napasti. Ne treba gledati kod toga, kako će zdravima biti priličnije, nego kako će biti korisnije bolesniku. A zar ima prečega posla, nego je spasenje jedne duše? Zar mu možeš veću ljubav iskazati nego baš brigom za to? Zar si možeš prirediti crniju spomen na njega, nego ako s tvoje nemarnosti umre bez sv. sakramenata? *Sud bez milosrgja onomu, koji ne učini milosrgja,* veli Sv. Pismo (Jak. 2, 13).

d) Već i prije nego svećenik dogje k bolesniku, neka ga netko (koga bolesnik voli) opomene njegovih kršćanskih dužnosti: da se pomiri, ako je s kime u svagji; da povrati ili barem kaže, ako je komu što dužan. U težoj bolesti neka bi i testamenat načinio (ako što ima), te ne bude poslije njegove smrti neprilika, bez kojih bi moglo biti. Neka se ovdje na zemlji tako naredi s ljudima, te ne bude imao za to odgovarati na sudu Božjem. — Poglavito pako neka ga netko sjeti,

da se savršeno pokaje za svoje grijehe već prije nego li svećenik dogje. Na to neka se ne zaboravi osobito onda, kada tko naglo oboli, te je pogibao, da će možda prije umrijeti nego li svećenik dogje. To savršeno pokajanje tako je znamenita stvar, te treba o njem napose nešto više reći; u mnogim bo slučajevima može to pokajanje biti **jedina** pomoć u bolesti i na samrti.

8. O savršenom pokajanju.

Pomisli si čovjeka, koji je učinio teški grijeh, recimo, samo jedamput. Izgubivši smrtnim grijehom milost posvećujuću i zasluge za nebo nalazi se u takovom stanju, da umrvši ne bi mogao u nebo nego bi išao u pakao. I gle, takav čovjek nenadano n. pr. padne s drveta ili ga pograbi kakva druga nagla bolest, te će ná za kratak čas umrijeti; ili živjet će još 2—3 sata, ali je svećenik tako daleko, da će smrt nastupiti prije nego li netko pohrli po njega i natrag s njime dogje. Što sada? Hoće li se i mora li se takav sigurno za uvijek izgubiti, ako umre bez ispovijedi? Ne ima li za njega više nikakove pomoći? — Ima, i to samo jedna ali dostatna, a to je: neka se savršeno pokaje za svoje grijehe.

Tim savršenim pokajanjem spašavali se grješnici u starom zavjetu, njim se i u novom zavjetu opraštaju grješniku svi grijesi, i to odmah i bez ispovijedi; samo treba da grješnik ima volju ispovjediti se, kad bude moguće.

Kad je pak savršeno pokajanje toliko vrijedno, te se njim grješnik može spasiti, onda je jasno, da svaki čovjek mora znati, što je to savršeno pokajanje i kako se može probuditi.

Iz katekizma je poznato, da ima dvije vrste pokajanja: savršeno i nesavršeno. Nesavršeno pokajanje dostatno je za oproštenje grijeha samo u ispovijedi; savršenim pako pokajanjem opraštaju se grijesi već i prije ispovijedi. Razlika izmegju savršenoga i nesavršenoga pokajanja jest u tom, što potječu iz različitog uzroka. Nesavršeno pokajanje jest onda, kad se kajemo za grijehe iz straha pred Bogom, što smo naime grijehom izgubili nebo (nagradu Božju), a zaslužili pakao (kaznu njegovu). — Savršeno pak pokajanje jest onda, kad se kajemo za grijehe iz savršene ljubavi k Bogu, što smo naime uvrijedili Boga, koji nas tako ljubi, koji nam je na toliko načina dokazao svoju ljubav, koji je za nas čovjek postao i trpio, koji je neizmjerno lijep, dobar i zato vrijedan sve naše ljubavi.

Ovo eto savršeno pokajanje jest taj zlatni ključ, kojim si grješnik može otvoriti nebo, grijehom zatvoreno.

Da se čovjek uzmogne na umoru ili u smrtnoj pogibli savršeno pokajati, neka to čini često u životu; tako će se uvježbati, te mu to ne će biti teško. Dobro bi bilo i veoma spasonosno, kad bi se čovjek svaki dan, prije nego legne na počinak, savršeno pokajao za svoje grijehe. Poznato je, da su mnogi legli zdravi na počinak, a u jutro nagjeni su mrtvi. Ako su se savršeno pokajali za

svoje teške grijehe (ako su ih imali), spasiše se, inače propadoše.

Kad dakle čovjek oboli, osobito ako naglo oboli ili dogje u smrtnu pogibao, onda neka mu je prvo: probuditi savršeno pokajanje. Da toga ne zaboravi, neka ga i drugi sjete, neka netko moli s njim pokajanje, neka mu govori tako i pomaže mu, da ga gane. Najlakše će čovjek probuditi savršeno pokajanje, ako promatra Isusa mučenoga i raspetoga radi grijeha svijeta, a baš i radi njegovih.

U slučaju nenadane nesreće, gdje netko dogje u smrtnu pogibao, ljudi često rade nepametno. Slete se sa sviju strana, okamene se ili jauču, viču, lete po liječnika, po svećenika, po vodu, po svakojaka pomagala, a umirući već izdiše, i dokončava svoj život . . . Dobro je i sve to, ali na ono, što je ovaj čas najpotrebnije, možda nitko i ne misli. Treba se smilovati njegovoj jadnoj duši, treba da netko počne moliti s njim savršeno pokajanje, pa da ga možda za ono malo dragocjenih časova spasi za vječnost. U takvom slučaju pogji mirno i pametno k nesretniku umirućem; ako je moguće, drži mu pred očima raspelo, nagovaraj ga mirnim ali usrdnim riječima, neka i on zajedno misli i moli u srcu, što ti pred njim moliš; a onda mu polako i jasno moli ovo pokajanje, makar se činilo, da niti čuje niti razumije:

Pokajanje.

O moj Bože i Gospodine! žao mi je iz dna srca radi svih grijeha moga cijeloga života. Žao

mi je, što sam svojim grijesima zaslužio, da dogjem u čistilište ili pakao, što sam izgubio nebo, što sam bio tako nezahvalan prema tebi, svojemu najvećem dobročinitelju. Još se više kajem, što sam ja svojim grijesima bičevao i razapeo tebe, svoga najljubeznijega Spasitelja. Sada te ljubim, tebe, svoga najvećeg dobročinitelja i najmilijeg oca, svoga najmilijega otkupitelja, ljubim te od svega srca, nada sve, pa mi je radi te ljubavi od srca žao, što sam uvrijedio tebe, svoga Boga, koji si tako beskrajno lijep i dobar i ljubezan. Ozbiljno odlučujem, da ću svoj život popraviti, da ću se ispovjediti, i da više ne ću griješiti. O Isuse, daj mi svoje milosti! Amen.

Ili kraće:

Bože moj, od srca se kajem za sve svoje grijehe, jer sam tebe, najveće dobro uvrijedio. Odlučujem, da ne ću više griješiti te obećajem, da ću se ispovjediti i pokoru činiti.

Tako po prilici može čovjek probuditi savršeno pokajanje; tako neka se moli bolesniku i umirućemu. To je najbolja usluga, koju mu možeš učiniti, a za koju bit će ti u nebu do vijeka zahvalan.

No dok se to čini, neka se ipak ne propusti poći po svećenika. I ako se savršenim pokajanjem opraštaju grijesi, ostaje dužnost ispovjediti se, a k tomu je sigurnije oproštenje u sv. sakramentu, jer možda pokajanje nije bilo savršeno nego samo nesavršeno. K tomu je dužnost primiti sv. pričest kao popudbinu, a i zadnju pomast ne treba zanemariti.

9. Kako treba svećenika zvati i provoditi k bolesniku?

Način, kako se zove svećenik k bolesniku, jest prema raznim prilikama i običajima različit. Svagdje ipak treba nastojati, da se po mogućnosti što bolje iskaže počast i svećeniku i još više svetim otajstvima, napose samomu Isusu u presvetom oltarskom Sakramentu, koji se nosi k bolesniku. Treba dakle, da po svećenika dogju takove osobe, koje znadu, što će činiti, koje će umjeti sve lijepo i pristojno izvesti. Ovaki provodič svećenika k bolesniku ima posao, za koji se hoće nešto spretnosti. Bilo bi lijepo i po želji sv. Crkve, da je taki provodič obučen u crkveno odijelo. On treba da u crkvi pomaže, kad se svećenik sprema, kad uzima na oltaru Presveto, jer negdje nije zvonar kod toga.

On nadalje treba da nosi šešir i svoj i svećenikov, jer oba treba da idu gologlavi. On nosi torbu, u kojoj se nalaze stvari potrebne kod bolesnika. Treba da nosi svjetiljku (lampaš), sa svijećom, zapaljenom u počast Spasitelju, koga svećenik nosi. Treba napokon da nosi i zvonce, kojim daje ljudima znak, da dogju pokloniti se Isusu, i pomoliti se za bolesnika, e bi korisno primio sv. sakramente. Recimo k tomu, da kiša pada, tada treba da nosi i kišobran. Vidi se dakle, da za provodiča nije kakovo dijete niti kaki nespretan čovjek. A jer taki provodič ima i kod bolesnika vršiti svećeniku službu ministranta i pomagati mu, jasno je, da za taj posao valja

uzeti čovjeka baš pametna, a ne neznalicu u vjerskim stvarima. Kad se ide po svećenika kolima, neka su ova po mogućnosti pristojno uregjena; da su tada dvojica: jedan ima posla s konjima, a drugi je na službu svećeniku, jer i tada valja nositi sve one stvari prije spomenute (i lampaš i zvonce).

Sada treba spomenuti nešto, kako se je vladati vjernicima, kad svećenik ide k bolesniku.

Glede provodiča već je rečeno; dodati je još to, neka putem ne govori niti svećeniku niti komu drugomu; neka čedno koraca, niti prebrzo niti odviše lagano; neka traži i zgodniji put ili stazu.

U nekim je župama običaj zvoncem na tornju dati znak, da će svećenik ići k bolesniku. Običaj je taj svakako lijep, i dobro bi bilo, da svuda vlada, jer je prema izričnoj želji sv. majke Crkve. To zvonce opominje vjernike: 1. da je jedan član njihove župe bolestan, neka se dakle mole za njega; 2. zove, da dogju oni, koji imaju vremena, te prate svećenika, i tako božanskom Spasitelju čast iskažu; ovakovi mogu dobiti oprost od 5 godina i pet četrdesetnica, ako su pak zapriječeni pratiti popudbinu, a izmole za bolesnika „Očenaš“ i „Zdravo Marijo“, dobivaju oprost 100 dana; 3. opominje, da ostali barem izagju pred kuću i svoj poklon načine Isusu; 4. da napokon oni, koji će sastati svećenika, znadu kamo ide i što im je činiti; 5. zvonce s tornja daje znak i ukućanima bolesnika, da će svećenik skoro doći. No ako i ne čuju zvonca, treba da u kući urede sve,

što je potrebno, i da očekuju svećenika. Tu sada treba nešto više reći.

10. Kako treba u kući bolesnikovoj dočekati svećenika.

Žalosno bi bilo, kad bi se ukućani bolesnikovi kojekuda razbježali, kad svećenik ima doći. A dosta puta biva tako na selima: ili odu kamo ili se skrivaju, da ne dogju na vidjelo. Katkada svećenik ne nagje od brojne družine nikoga kod bolesnika do koje ženske i djeteta; ostali kao da se boje. Čudnovato neznanje ili uvreda za Spasitelja! U kuću dolazi sam božanski Spasitelj, — a oni bježe pred njim; On donosi bolesniku a i drugima milost i blagoslov, a oni se toga boje; On im čast iskazuje, a oni do toga ne drže mnogo. Pa zašto bježe? Jedni bježe tobože radi posla, kao da posao za dušu bolesnika i za vlastitu nije potrebiti posao. Drugi bježe, vele, radi lošega odijela, kao da je Isus došao, da vidi odijelo. Treći se valjda boje ili stide svećenika; loše svjedočanstvo daju sebi. Kakvigod se razlog navede, malo puta će biti prave isprike. U redu nije nipošto, da bježe. Kad bi prisutni bili kod bolesnika, naučili bi nešto o sv. sakramentima i koristili duši svojoj, a molitvom pomogli bi i najbolju mu uslugu iskazali.

U kući, gdje je bolesnik, treba po mogućnosti urediti sve tako, kako će biti što veća čast Spasitelju i sv. stvarima, koje će se obavljati na bolesniku.

Treba dakle ovo:

1. Pomesti sobu bolesnika, hodnik i dvorište.
2. Sobu prozračiti.
3. Bolesnika oprezno oprati, barem koliko je nužno (glavu, ruke i noge, gdje će biti pomazan); obući ga u čiste haljine; krevet njegov neka je takogjer po mogućnosti uregjen, jer čistoća uvjet je i ozdravljenja njegova.
4. Stol u sobi bolesnika treba pokriti čistim stolnjakom.
5. Na stol se imaju postaviti ove stvari:

a) Raspelo; zato svaka kuća treba da ima Raspelo, ne samo za slučaj bolesti nego i inače, jer je to znak našega Spasa. Tko ima Raspelo, što visi na zidu, može ovo utaknuti u kakovu zgodnu izdubinu i staviti nasred stola.

b) Kraj Raspela neka je zapaljena barem jedna svijeća, ako je moguće i dvije. Svijeću treba zapaliti već prije nego svećenik dogje. Ona gori u čast Spasitelju, a potrebna je i kod podjeljivanja zadnje pomasti. Kako Raspelo tako i svijeću imadu dobri kršćani uvijek u svojoj kući. Kupe jednu voštanicu, dadu je na Svijećnicu blagosloviti i onda je čuvaju za slučaj potrebe. Tako je imadu odmah pri ruci, ako n. pr. svećenik dogje kuću blagosloviti, ili dolazi k bolesniku sa sakramentima, ili treba umirućemu dati je u ruku. Jedna takva svijeća može mnogo godina trajati.

c) Zatim neka bude na stolu čaša s blagoslovljenom vodom; ne mora biti, ali je zgodno, da se pripravi, kad je moguće, mala kitica cvijeća ili zelena grančica n. pr. zimzelena, kojom će se

škropiti bolesnik i prisutni. Zato pak treba imati blagoslovljene vode kod kuće. O tom bit će još govora.

d) Ne mora biti, ali je lijep običaj, da se stol još i cvijećem nakiti u počast Spasitelju, koji će neko vrijeme biti ondje položen.

e) Sprijeda, kamo će pristupiti svećenik, neka je stol prazan. Spomenute stvari neka su na sredini stola. Sa strane pak stola neka se metnu: čašica svježe v o d e (ne blagoslovljene) i kraj nje ž l i c a.

Kad naime svećenik pričesti bolesnika, onda će uzeti ove vode malo u žlicu, u toj žlici poprat će svoja dva prsta, kojima je držao Presveto tijelo, i to će dati bolesniku popiti, (ako ne bude zapreke od strane bolesnika).

f) Treba za tim za zadnju pomast u jednom tanjuru ove stvari: šest malih kugljica od pamuka ili kudjelje. Kad bude svećenik dijeleći zadnju pomast mazao bolesniku oči, uši, nos, usta, ruke i noge, trebat će svako pojedino namazano osjetilo obrisati posebnom kugljicom. Neka su dakle ove kugljice tako velike, da se može obrisati namazano mjesto. Kugljice ne smiju biti od grube kudjelje, jer bi njom mogao ogrepsti kožu bolesniku. Neka budu načinjene već prije nego dogje svećenik. A to je lako: uzme se malo kudjelje megju dlanove, pa taruci dlanove smota se kudjelja u kuglicu; tako redom svih šest.

U isti tanjur neka se metne malo soli (dobro samljete), komadić kruha, da si njima svećenik otare palac, kojim je mazao bolesnika.

Sol i kruh najbolje upija ulje, te se njima najlakše očiste prsti.

g) Napokon treba na stolu (ili kraj stola) pripraviti i vode (i ručnik), da si svećenik nakon sv. posla opere i otare ruke.

11. Svećenik kod bolesnika.

Prirediv̌si tako sve čekaju ukućani svećenika. Dotle, a već i prije, neka netko pomaže bolesniku, da se pripravi na primitak sv. sakramenta; ako bolesnik sam ne može, neka mu netko čita molitvu za ispovijed itd.

Kad se svećenik približio, treba otvoriti vrata, a svi unutra neka klečeći dočekaju i poklone se Isusu; i dalje neka kleče, dok im svećenik dade znak da slobodno ustanu.

Unišavši svećenik u sobu pozdravi ovako: „Mir kući ovoj i svima, koji stanuju u njoj.“ Tada položi Presveto tijelo na stol; za tim uzme blagoslovljenu vodu, njom poškropi bolesnika, sobu i sve prisutne moleći jednu molitvicu.

Po tom će reći prisutnima, da ustanu i izagju van, jer će se sada bolesnik ispovijedati. Za ovo treba kod kreveta pripraviti stolac, da svećenik sjedne ako bude hotio; a ako je pred krevetom kakova klupa, treba je maknuti da ne smeta.

Ispovijed bolesnika kao i svaka ispovijed neka je što bolja. Preporučuje se, da bolesnik načini veliku ispovijed t. j. neka kaže grijehe od zadnje ispovijedi, a k tomu doda grijehe iz pri-

jašnjega života, osobito one, kojima je teže uvrijedio Boga; neka kaže sve što mu je na srcu, da mu poslije ne bi gjavao svojim napastima uznemirivao savjest.

Dok se bolesnik ispovijeda, oni vani treba da se dostojno vladaju: ne smiju da prisluškuju, ne smiju da se odviše glasno razgovaraju, niti da gledaju kroz ključanicu; najbolje bi bilo, da se mole za bolesnika, e bi se valjano ispovjedio; mogu moliti krunicu cijelu ili koju desetku, već prema duljini ispovijedi. Otići ne smiju daleko, jer bi ih svećenik mogao zvati, a oni ne bi čuli.

Kad je ispovijed gotova, svećenik ili otvori vrata, ili zvoncem dade znak, da unigju u sobu. Unišavši treba da kleknu, jer će se sada bolesnik pričestiti. Ako je bolesnik na smrt bolestan, to mu je pričest vjerojatno zadnja, zove se ova pričest popudbina, jer njom dobiva bolesnik okrepu i hranu za put s ovoga svijeta na drugi. U smrtnoj je pogibli svaki kršćanin dužan pod grijeh primiti svetu popudbinu; zato nije potrebno da bude na tašte. Prije pričesti moli se (i sam bolesnik neka moli ako može): „Ispovijedam se Bogu svemogućemu, B. D. M. itd.“; na što dade svećenik odrješenje. Popudbinu daje mu uz ove riječi: „Primi brate (sestro) popudbinu Tijela Gospodina našega Isusa Krista, koji te čuvao od neprijatelja zlobnoga i uveo u život vječni. Amen“. Pošto se bolesnik pričestio, dobit će još i zadnju pomast, ako je bolest teška. O zadnjoj pomasti, što je, i kako se podjeljuje, bit će odmah govor u ovoj knjižici. Dok se daje zadnja pomast, valja

takogjer pobožno pribivati, jer je i to sveti sakramenat. Ako je zgodno, mole se tada za bolesnika Psalmi pokornički sa Litanijama (nalaze se i u ovoj knjižici) ili se moli njekoliko Oč[illegible] Zdravo Marijo.

Treba li svećenik kod podjeljivanja zadnje pomasti kakovu poslugu, da mu tko posvijetli, bolesniku noge otkrije, ili što pridrži, neka mu u tom posluži muškarac a ne ženska.

Ako svećenik možda ostavi kugljice, kojima je otirao sv. ulje na bolesniku, ne smije se ovo upotrebiti ni za što, nego se ima baciti u vatru, da izgori. Isto tako se imade baciti u vatru kruh i sol, kojima si svećenik otirao prst. To traži počitanje prema sv. ulju.

Iza zadnje pomasti daje se teško bolesnima napokon i „apostolski blagoslov“, to jest potpuni oprost. Za ovaj oprost podjeljuju sv. oci pape svećenicima posebnu dozvolu, da ga mogu dijeliti vjernicima na samrti. Tko ga prima s pravim kajanjem za sve svoje grijehe i s potpunom odanošću u volju Božju, dobiva oprost svih kazni (vremenitih), koje bi morao trpjeti za svoje grijehe. Takav onda ide ravno u nebo, pa ne treba da trpi niti čistilišnih muka. Da uzmogne bolesnik postići korist ovoga oprosta, treba da znade za ovu veliku povlasticu, i što se za nju traži. (Bit će o tom govor malo dalje.) Dobro je dakle da oni, koji dvore bolesnika, sjete i poučе bolesnika o toj stvari, da ne bi možda pouka svećenika došla prekasno.

12. Bolesnik poslije sv. sakramenta.

Kad je svećenik svršio svoj posao kod bolesnika i otišao, valja da bolesnik obavi najprije zahvalu za primljene milosti sv. sakramenata. Ako on sâm ne može, treba da mu tko drugi pomogne i čita iz knjige zahvalne molitve. Kod toga treba ipak paziti na stanje bolesnika, da se ne bi odviše najedamput izmučio.

Ozdravi li bolesnik, neka se Bogu zahvali za tu milost, (ako je moguće i u crkvi); tu pako zahvalnost neka pokaže i životom, koji mu je Gospodin eto produljio.

Ako pak ne ozdravi, nego možda još dugo boluje, neka bude i sam ustrpljiv, a neka su strpljivi i oni, koji ga dvore, znajući, da je tako volja Božja.

Traje li ista bolest dulje vremena, neka bolesnik ponovno prima pomoć, jakost i milost sv. ispovijedi i pričesti. Zadnju pomast ne može dašto u istoj bolesti ponovno primiti, nu ove druge sakramente svakako.

Kako je po nauku Crkve poraba oprosta veoma spasonosna, preporučuje se i bolesniku, njima može zadobiti oproštenje vremenitih kazni ili sviju ili nekih, što bi ih morao pretrpjeti bilo ovdje na zemlji bilo u čistilištu. Treba ga dakle na to sjećati i upućivati, da obavi stanovite molitve, nadijeljene oprostima, da se služi blagoslovljenim medaljicama, križićima i krunicama. (Vidi o tom malo poslije kod „apostolskog blagoslova").

Ako pak bolesniku ide na gore, te mu se približuje čas smrti, onda što je pogibao veća i bliža, neka je i skrb svih veća; što je bliže smrti, to više treba utjehe i objačanja protiv boli i napasti. Sve treba uložiti u to, da mu smrt bude sretna. Nauk je Crkve katoličke, da pravednik treba posebne milosti Božje, da si sačuva milost i da ustraje do konca. Zato treba ići bolesniku na ruku u svemu, što će mu biti na spasenje. Treba da za tu milost ustrajno i sâm moli i drugi za njega.

Prije svega neka znadu, da taki bolesnik ima napasti od gjavla i od svoje bolesti, pa onda neka mu pomažu, da te napasti nadvlada. Kako će u toj stvari postupati, naći će lijepih naputaka u knjižici pod naslovom: „Duhovni boj"; u njoj se nalazi četvrti dio, koji glasi: „Kako se tješe bolesnici i umirući."

Po gotovo sami ukućani ne smiju da možda svojim postupkom stavljaju bolesnika na kušnju, te mu prouzroče napasti proti strpljivosti i t. d.

Nadalje neka bolesnika škrope blagoslovljenom vodom; neka mu je postave blizu, da se i sam njom križa, jer je takovo križanje veoma uspješno sredstvo protiv napasti.

Neka i mole za sretnu smrt njegovu, ali on toga ne treba baš da znade. Treba i njemu predmoliti kakve male molitvice, osobito čin vjere, ufanja i ljubavi, zatim odanosti u volju Božju, pokajanje i t. d.; a dobro ga je i popitati, što bi rado molio.

Neka sjete bolesnika, da priziva u pomoć zaštitnika dobre smrti. Dobro bi bilo, da svaki čovjek cijeloga života svoga moli za sretnu smrt, i da u tu svrhu odabere kojega sveca, njega štuje, te po njem isprosi tu milost. No jer na žalost ljudi, dok su zdravi, malo misle na ovaj odlučni čas, to si niti takvoga zaštitnika ne odabiru. Neka dakle barem onda, kad su već u bolesti, to učine. Osim Majke Božje, koju svaki pravi kršćanin danomice prosi za sretnu smrt moleći „Zdravo Marijo“, ima i drugih zaštitnika dobre smrti, kao sv. Josip, sv. Barbara, svetac onaj, na čiji ćemo spomendan umrijeti, ili napokon kojigod drugi svetac. Jednoga dakle posebnoga zaštitnika osim Majke Božje i sv. Josipa neka bolesnik osobito prizivlje pripravljajući se na smrt. Tim će buditi i jačati u sebi ufanje u milosrgje Božje. Zato jo dobro staviti mu pred oči njegovu sliku ili kip, kao i druge svete slike i kipove.

Neke molitve prikladne za takove bolesnike naći je otrag u ovoj knjižici.

Kad se pak bolesniku približi smrtna ura, dobro bi bilo, da bude taj čas kod njega svećenik, koji bi dušu njegovu Bogu preporučio. No kako je kod nas malo svećenika, a župe su naše većinom velike i na daleko rastepene, nije gotovo moguće, da duhovni pastir bude kod umiranja svakoga svoga župljanina. Ako je pak u istinu prilika tomu, neka netko skoči po njega. Gdje ne ima i ne može biti svećenika kod smrti, tamo neka mjesto njega koja druga spretna i

vrijedna osoba bude umirućemu na pomoć. Da ovakove osobe budu imale pri ruci potrebne molitve, i da bi što više bilo takvih osoba, koje će znati zgodno pomoć pružiti i bolesniku i umirućemu, to i jest poglaviti razlog, što se izdaje na svijetlo ova knjižica. One dakle molitve na kraju knjižice neka se mole nad umirućim, i to tako, da ih on čuje. Napose dobro je, ako ne čuje, kazivati mu u uho kratke molitvice, osobito presveta imena: Isusa, Marije i sv. Josipa. U onoj njegovoj borbi, gdje samo duša njegova radi, može mu zgodna riječ ili zaziv veoma pomoći. Ljudi su tada često bez glave, a najbolje da se mole za njega, da u borbi pobijedi, a ne podlegne.

Molitva, koju je Crkva odredila, da se moli na samrti, zove se „Preporuka duše.“ Ova se „preporuka“ sastoji od ova 4 dijela: 1. Dade se umirućem Raspelo kao zastava, pod kojom ima da kao zemaljski putnik u odlučnoj borbi održi pobjedu. 2. Daje mu se nadalje blagoslovljena upaljena svijeća, koja znamenuje Isusa Krista, vječno svijetlo, što će duši svijetliti, kad oko tjelesno ugasne. 3. Mole se za tim Litanije za umiruće. 4. Napokon se moli molitva: Pogji, dušo kršćanska i t. d. sa slijedećim molitvama, kako se nalaze u ovoj knjižici. Ako smrtna borba traje dulje, mogu se one tamo molitve (iz crkvenih knjiga) opetovati; veoma je dobro, ako se zajedno moli sv. krunica i to žalosna. Ove molitve mogu se katkad i prekinuti, da se umirućemu kaže zgodan uzdah ili strjelovita molitvica,

ili da se u kratko probude s njime čini vjere, ufanja, ljubavi, pokajanja, odanosti u volju Božju.

Kad se počnu pokazivati znakovi smrti i kad počne izdisati, mole se tada glasno tamo označene molitve.

Za svega toga neka u sobi ne bude odviše osoba, neka se rogjaci ne približuju odviše krevetu umirućega, neka u opće niti plačem niti glasom ne odavaju umirućem svojih boli ili primjedaba, jer to bi mu moglo u smrtnoj borbi smetati.

II. DIO.

Bolesniku na utjehu i pouku.

Bolesniku na utjehu i pouku.*

Uvod.

Sve nas je Isus pozvao, da ga nasljedujemo. I bolesnik je pozvan, da u svojim patnjama nasljeduje Isusa u mukama. *Na to ste pozvani,* veli sv. Petar, *jer i Krist je trpio za nas, ostavivši vam primjer, da idete tragom njegovim* (I. Petr. 2, 21). Da dakle bolesnik uzmogne upoznati, kako mu se u bolesti vladati, neka često misli i razmatra o raznim zgodama iz muke i smrti Isusove; neka traži sličnost megju Njegovim i svojim patnjama, pa se prema tomu neka ravna i tješi.

Na bolesniku se na neki način u malom predočuju muke Isusove. On ide križnim putem, no Bog-čovjek išao je prvi tim putem. On, vogja naš pokazao je svojim sljedbenicima, kako treba stupati tim putem. Učitelj ide naprijed, učenik neka ga slijedi. Treba da stupa njegovim svetim tragom, treba da čini prema riječi i primjeru njegovu.

---

* Nanizane su ove pouke u glavnom prema „Kreuzesblüten od Emmy Giehrl, i to dozvolom same spisateljice.

Ovako neprestano gledati Isusa na njegovu trnovitom putu veoma poučava, u velike hrabri svakog patnika, dapače toliko, te je s pravom netko rekao: „Ne ćuti vojnik svojih rana, ako rane vogje gleda“. Dá, već sâm jedan pogled na Raspelo kadar je bolnoga veoma utješiti i umiriti!

Progjimo dakle, dragi bolesniče, redom glavne dijelove muke Isusove, pa gledajmo, kakve misli u nama probugjuje Isusova osuda na smrt, tješkoba na Maslinskoj gori, križni put i smrt Isusova na križu.

I. Pozvani na trpljenje.

1. Osugjen.

Božanski naš Spasitelj bio je osugjen na smrt, — bio je mučen, — nosio je teški križ na Kalvariju, — i napokon umro razapet. Sve ovo podnio je dragovoljno. Da nam pribavi nebo, bio je Ocu svom nebeskom poslušan, i to poslušan do smrti na križu.

I bolesnik je od Boga osugjen, da trpi, da nosi svoj križ i napokon umre. I on treba da patnje prihvati iz poslušnosti prema Ocu nebeskomu, da dragovoljno nosi svoj križ i tako si zasluži nebo i život vječni.

Kako je ljubav Božja spram nas poslala Sina Božjega, da čovjek postane, da trpi i umre za nas, tako ta ista ljubav Božja spram nas baca nas na bolesnički krevet i poziva nas, da trpimo.

Pa zar Bog nije znao svoju ljubav dokazati drugojačije nego baš križem, baš tom bolesti? — Kad jedan čovjek od srca ljubi drugoga, želi mu, da bi bio slobodan od svega, što boli; rado bi otklonio od njega svaku patnju, dapače bi radije sam trpio, nego njega gledao gdje pati. Tako čovjek misli i čini prema čuvstvu srca svoga. — No

Isus je posve protivno činio s onima, koje je osobito ljubio: apostole je učinio mučenicima, a presvetu Majku svoju Kraljicom mučenika. *Velika je kao more bol moja,* mogla je ona reći; i opet: *Dogjite svi i gledajte, ima li boli, kakova je moja.* — Isus dakle daje križ i trpljenje onima, koje ljubi. Stoga i veli: *Ako tko hoće ići za mnom, neka zataji samoga sebe, i uzme križ svoj i slijedi mene* (Mat. 16, 24). Ako nam je dakle od Boga dosugjeno da trpimo, prihvatimo ponizno po primjeru Božanskog Spasitelja tu osudu i mirno nosimo svoj križ.

Bog znade najbolje, što nam je korisno, pa je i naš križ izrasao iz korijena njegove ljubavi; a ta će ljubav mjeriti takogjer veličinu i težinu njegovu.

2. Zašto smo na svijetu?

Kad smo išli u školu, prvo smo pitanje u katekizmu učili ovo: Zašto smo na svijetu? Odgovor je bio: Zato da Boga spoznamo, njega ljubimo, njemu služimo i tako u nebo dogjemo. To smo naučili, to nam se čini tako lako, da po našem mnijenju ne može nikomu zadavati nikakove muke. A ipak je u to malo riječi sva mudrost našega života, temeljna misao naše vjere i jamstvo vječnoga blaženstva!

Svuda možemo Boga upoznati, svud gledamo dokaze njegova svemogućstva, njegove mudrosti, ljubavi i milosrgja. Stoga nije ništa razložnije, ništa prirodnije, nego Boga ljubiti; da upravo je posve protuprirodno ne mariti za njega. Jer što

bolje upoznamo jednoga dobrog čovjeka, to ga bolje cijenimo i ljubimo. A ne mora li tako i još većma biti i spram Boga? Ne moramo li ga sve većma ljubiti, što više čujemo i znademo o njemu, što bolje opažamo posvuda njegovu ljubav i mudrost?

Za dobra čovjeka srce nam se zagrije brzo; njegova plemenitost privlači nas k sebi; što bolje upoznajemo odlike i krjeposti te odabrane duše, sve više raste u nama poštovanje prema njemu; napokon smo potpuno oduševljeni za njega, te s radosnim ponosom govorimo o njemu. Zar ne mora onda to sve i još u mnogo većem stupnju biti prema Bogu? Ta šta su napokon sve krjeposti jednoga čovjeka prema savršenostima Božjim? Šta je sva znanost i njegova i cijelog svijeta spram mudrosti Božjoj? Kad nam Bog ne bi bio iskazao nikakvo drugo dobročinstvo, kad nas ne bi bio ničim drugim obvezao na zahvalnost, već to jedno, što je čovjek postao, što je na zemlji živio i na drvu križa nas otkupio, imalo bi nas nukati i privlačiti da ga uzljubimo. No osim ovoga najjačega dokaza svoje ljubavi daje nam dan na dan drugih novih dokaza, kako nas neizmjerno ljubi.

Imamo eto o d a k l e upoznati Boga, imamo z a š t o i ljubiti ga. Sveci Božji, kad su jednom upoznali Boga, toliko su ga ljubili, te im srce u grudima plamtjelo, od čeznuća za njim izgaralo. Evo n. pr. kako sv. Augustin kliče: „O ti toli stara a opet nova ljepoto, kako sam kasno naučio tebe ljubiti, prekasno sam naučio ljubiti te".

Sv. Katarina iz Genue promatrajući svog Spasitelja ovako opet uzdiše: „O ljubavi! o ljubavi! ne ću više griješiti!“ A sv. Franjo Serafinski jednom misli izreče svu puninu svoje ljubavi k Bogu: „Bože moj i sve moje!“ — Hiljade i milijuni su mučenika dokazali, da im je Bog sve, jer su iz ljubavi prema njemu sve žrtvovali: i mladost i ljepotu, i čast i imetak, i prijatelje i rodbinu, da i isti život svoj, i to u najvećim mukama.

Jest, Bog nam je sve, Bog nam mora biti sve. I bolesniku treba da je Bog sve. Jer što će on bez Boga? I on treba da spoznaje Boga i da ga ljubi. — Ta ljubav ragja se iz spoznanja kao sama od sebe; dapače gotovo je kao isto: spoznati Boga i puninu njegova milosrgja i ljubiti ga.

No da li je za bolesnika tako prirodno i lako Boga ljubiti? Nije li to u neku ruku protivno opravdanim težnjama njegove prirode? Onaj, koga Bog opsipava veseljem i milosti, blagoslovom i dobročinstvima, ima dakako razloga, da mu bude zahvalan i odan; njegovo srce mora da ostane vjerno u ljubavi k onomu, koji ga čuva tuge i patnje, koji ga mirnim putem vodi i njegovo pošteno nastojanje uspjehom nagragjuje. Ali kod bolesnika je to drugačije, barem s e č i n i tako.

Ljudski je i stoga oprostivo, ako u bolesti i patnjama ne uvidimo odmah izljev božanske ljubavi, već je smatramo više kao golu kaznu. Bolesnika muči misao: zar mu Bog ne može svoju ljubav inače dokazati, nego baš bolovima, što mu ih zadaje. Drugima daje sreću i blagoslov,

a njemu križ: i to da je takogjer poteklo iz ljubavi? — Jest, tako je. Bolesnik se ne smije dati zavarati od drugoga mišljenja. Ako bolesnik nije o tom uvjeren, nego dvoji, ako ne uvigja, kako bolest i kao kazna ide iz ljubavi Božje, onda mu još prvo pitanje katekizma nije prošlo u krv i meso, onda još nije pravo i valjano upoznao Boga. Tada neka moli milost od Boga, da uzmogne upoznati, kako sve, što Bog čini, čini iz ljubavi k nama, da to bude nama na spasenje. A kad dogje do ove spoznaje vjere, slijedit će za njom i ljubav k Bogu.

3. Trpljenje vodi k spasenju.

Čovjek, ako nije slijepi lugjak, mora upoznati, da jest Bog; kad smo upoznali Boga, moramo ga ljubiti; ako ga ljubimo, moramo mu radosno služiti, i to onako služiti, kako on hoće, u svakom stanju i položaju, u koji nas pozove ili metne. Kako dakle svaki u svom staležu ima da služi Bogu, tako i bolesnik može i mora mu služiti u svojoj bolesti i u svemu, što je s njom skopčano; to je tada njegovo zvanje. Ako bolesnik strpljivom odanosti za ljubav Bogu podnosi svoje patnje i nastoji crpsti iz njih korist i zasluge, može se nadati primjerenoj nagradi kao i svaki, koji dužnosti svog zvanja savjesno vrši; a znamo, ako mu vjerno služimo, da ćemo dobiti za nagradu vječno blaženstvo u nebu.

Tako eto nužno slijedi jedno iz drugoga: iz spoznanja Boga slijedi ljubav, iz ljubavi služba, iz službe nagrada ili plaća.

Vjera nam dakle čini naše trpljenje snosljivim, ona nas umiruje, dapače obećanjem nagrade usrećuje. Ako smo naime osvjedočeni, da nas Bog ljubi, onda znamo, da on ne ima u tom radost, da nas muči bez razloga, znamo, da nam patnje svaki put i bez sumnje šalje s posebnom kakvom svetom nakanom. Svoju bolest treba da smatramo kao sredstvo, koje nam Bog šalje, da se posvetimo i spasemo. Treba stoga da tu nakanu Božju priznamo i bolest prema tomu prihvatimo, pa će nam biti zaslužna za nebo. Misao na vječnost zaslagjuje nam patnje i drži nas u stalnom ufanju.

4. Trpljenje nas vodi bliže k Bogu.

Ima ljudi, koji će reći, da su križ i patnje kadri od Boga nas prije otugjiti, učiniti nas tvrdim i gorkima, nego li nas oplemeniti i blagodjetne za nas biti. Čovječoj će se prirodi dašto hitro narinuti pitanje, da li to može biti dokaz ljubavi Božje, kad on s nekim ljudima strože postupa i križ im nameće, dok druge pušta da sprovode svoj život u bezbrižnom uživanju, u veselju i zabavi. Jesu li dakle patnje u istinu prikladne, da njima Bog pridobije srce naše?

Čini se naravno, da je s posve prirodnog stanovišta ovo zagonetno, dapače nespojivo sa Božjom pravednosti. No to se samo č i n i. Mnogo primjera govori proti tomu. Kako li se često primjećuje: „Ovoga je ili onoga istom nesreća, bolest umekšala, upokorila“. Pa tako i jest. A zašto?

U sobi bolesničkoj, za velikih boli i dugotrajnih bolesti raspada se nimbus (oblak) svega izvanjskoga; tu se prikazuju stvari u goloj zbilji i u svojoj pravoj vrijednosti. Mnogi se ne bi možda nikad ćutio prinukanim, da svoga Boga pripozna, da na vječnost misli. Tada dogje na jednoć velika i teška bol, probudi ga iz bezbrižnog sanjarenja i nehaja, i on prvi put ugleda križ. Sad mu dosadi bučno veselje, koje ga prije zamamljivalo, sad mu se uživanje i naslade ukažu praznima i taštima, duša mu uvidi nevrijednost svega zemaljskoga. On upozna, kako bogatstvo i ugled u nekim prilikama ništa ne mogu, kako su nemoćni i oni, koje su štovali kao polubogove. Iz te tjeskobe, iz toga straha ne nalazi izlaza, toj boli ne nalazi utjehe ni pomoći, te mu ne preostaje drugo, nego li se pokorno predati neizbježivom udesu, ili — zdvojiti. U toj duševnoj tmini sjeća se možda svog djetinjstva, svoje mladosti, kad mu se govorilo o Bogu, koji je mogućniji od sviju ljudi, no i svetiji i milosrdniji od sviju. A zar taj isti Bog ne bi i sada htio za njega znati, zar mu ne bi htio i sada pomoći, kad je sva ljudska pomoć bezuspješna? — tako se pita i počne tražiti onoga, koga je davno zaboravio. I nagje ga, — tà on se toli rado daje naći. I tad nestaje zdvojnosti. On utješi i zaveže rane svojoj bolesnoj ovci, koja mu od onoga časa ostaje odana i vjerna. Ima katkada tvrdih i opakih ljudi, koji se u početku bolesti zlovoljno proti Bogu dižu. No njegova je ustrpljivost neiscrpiva. Dan na dan kuca ponovno na vrata srca njihova,

dan na dan daje im osjetiti jakost svoje moći, dok napokon ne pukne tvrdi obruč, led se otopi i opora ćud ublaži. Kod drugih opet treba samo mali udarac, i odmah se podlože božanskoj odredbi, te u kratko vrijeme izvanredno brzo napreduju.

Kao što magnet željezo, tako eto Bog dragi magnetičkom silom svojega križa privlači duše k sebi, sve više ih odvodi od svijeta i od sviju zemaljskih misli i daje im svoje milosti, da uzdrže sve kušnje.

Istina je ovo: patnje i kušnje očišćuju dobre i plemenite ljude i k većem ih savršenstvu vode; lakoumne i površne duše malo potresu i upale svetom gorljivosti; dok samo najmanji dio ostat će na sve navale milosti Božje tvrd i bez čuvstva. No i ove zadnje ne treba nikad posve pustiti, makar i dulje vremena ne davaju nikakve nade obraćenja; Božja je ustrpljivost neizmjerna kao i mudrost, pa često u zadnji čas prodre trak milosti u njihovo srce, te posve nenadano potjera u njem krasno cvijeće.

5. Bog ljubi bolesnika.

Iz onoga, što je do sada rečeno, slijedi, da su patnje neka tajna vjere; često naime ne znamo kod njih: zašto? Treba samo da vjerujemo, da je trpljenje dobro i spasonosno, i da onima, koji Boga ljube, služi na dobro.

Slijedi dalje i to, da Bog ne ljubi bolesnike manje nego zdrave. Već zemaljski roditelji nježniju ljubav pokazuju spram bolesnoga i slaboga svog djeteta nego li spram zdravoga, hoće da mu tim nadoknade ono, na čem mora da oskudijeva. A zar nije Bog naš Otac? Zar će on, koji je jednako velik u svojoj milosrdnosti kao i u pravednosti, svoju bolesnu djecu zapustiti, zanemariti? Zar ju ne će barem toliko ljubiti, koliko i zdravu?

Uzmimo k tomu, da je Bog-čovjek sam trpio, da nas je pozvao, neka ga slijedimo noseći križ. Ne slijedi li odatle, da ćemo mu na putu patnja osobito omiljeti kao učenici svom učitelju? Križ, koji nam nameće, nije li izraz njegove osobite dobrote? Ta što sličniji budemo Gospodinu u trpljenju, to se sigurnije možemo ufati, da ćemo mu i miliji biti.

*

Snagje li te kakva bol, stani i pitaj: što hoće od tebe. Vječna ljubav ne šalje ti nijednu samo z a t o, d a budeš morao plakati.

6. Sve je u ruci Božjoj.

Ako smo čvrsto, kako i treba, uvjereni, da nas Bog ljubi, ne može nas i ne smije uznemiriti misao na križ i trpljenje.

U svim zgodama života moraju nam biti ravnalo ove tri velike istine:

Na svijetu se ne dogagja ništa, upravo ništa, već samo ono, što dobri Bog dopušta ili što njegova mudrost odredi.

Sve, što se zbiva i kako se zbiva, služi nam prema beskrajnom milosrgju Božjem na spasenje i vodi k dobru.

Treba da posve mirno snosimo svoj udes s potpunim uvjerenjem, da je Bog naš najbolji otac, i da će tobožnje zlo na dobro a nesreću u pravu sreću obratiti.

Ako nas ova utjeha oživljuje, tad su boli i patnje izgubile za nas svoju strahotu.

7. Što ni angjeli ne mogu.

Koliko je god čovjek kukavan, ima ipak jednu prednost i pred istim angjelima. Mi možemo Bogu za ljubav trpjeti, a oni to ne mogu. Mi možemo svom Ocu nebeskom svoju ljubav tako dokazati, da mu žrtvujemo svoje boli tjelesne i duševne. Pa ako ga za tih patnja hvalimo i slavimo, ako se njemu za volju odričemo svega, što život lijepa i ugodna pruža, tada takve žrtve svoje bijedne i bolesne djece Bog ne će prezreti. On ljubi svoju kukavnu strpljivu djecu, ljubi žrtvu njihovih boli; a za nagradu im daje utjehu i radost u trpljenju. Kad bi na nebu moglo biti čuvstva kakve zavisti, onda bi nama smrtnicima angjeli i nebesnici zavidjeli to, što mi možemo Bogu za ljubav trpjeti.

Ne treba mnogo knjiga, ne treba poučavanja niti mnogih nauka, da nagješ pravu kršćansku mudrost; dosta je ležati na podnožju križa, promatrati muke Spasiteljeve i svoje boli njemu za

ljubav podnositi. Sv. Toma Akvinski, jedan od najvećih učenjaka crkvenih, veli, da je svoje znanje crpao pod križem.

8. Briga za budućnost.

Čovjek svaki, a osobito bolesnik, neka se mirno prepusti Bogu dragom, da ga vodi; samo tako može doći do duševnog mira, koji mu je toliko potreban. Jedna je pogibao, koja može bolesniku oduzeti mir i trpljenje veoma povećati i ogorčiti, a ta je u vlastitoj mašti (fantaziji), koja stvara u bolesniku razne slike i predstave, kako će se bolest u napredak razvijati i što li će još doći.

Ima i dobra, valjano uregjena mašta, koja se Bogu dopada i koja nam život donekle poljepšava, jer nam stvara u duši slike, kraj kojih na čas zaboravljamo na svoju nevolju, koje nas bodre, razveseljuju i tako doprinose k jakosti duševnoj. Takva je mašta dar Božji, no i čovjek sam može ju vježbom dobiti, ako postojano odbija crne slike, a doziva si u pamet razne svijetle, utješljive, radosne.

No ima i druga zločesta mašta, koja nas baca u crne misli, koja nam budućnost prikazuje što tamnijom, koja nas napunjuje strahom i tjeskobom, što li će sve još doći i što bi moglo doći. Tim smućen bolesnik ćuti se neiskazano nesretnim, drhće pred budućnosti, te gubi volju i snagu za podnašanje svega što ga čeka. Takove misli, slike, predodžbe jesu i nerazborite i nepravedne. Treba ih silom od sebe odbijati; jer to

znači pačati se u pravo Boga sveznajućega, koji nam budućnost ne sakriva niti taji uzalud, što je u svojoj mudroj ljubavi s nama nakanio.

Neka se bolesnik ne muči nepotrebnim brigama; neka se zadovolji s onim, što je „danas"; za sutra će se Bog već poskrbiti. Ta većinom se dogagja sve drukčije, nego li smo se bojali. Mnogo toga, što smo kao neizbježivo očekivali, nije došlo; mnogo se toga još u zadnji čas preokrenulo i sretno nas minulo.

Čemu dakle sve te brige? Čemu se mučiti tom nesretnom maštom, čemu se miješati u Božje odluke i osnove. Ništa napokon ipak ne saznajemo, već samo slabimo svoje duševne i tjelesne sile, mjesto da ih razborito štedimo za onaj čas, kad će kušnja možda u istinu nastupiti i kad će trebati odanost u volju Božju potkrijepiti. Bog nas je do sada ljubezno vodio, on nas do sada sačuvao od bezbrojnih pogibli, pa će i dalje. On ostaje uvijek isti Bog. Zašto da si ga drukčije predstavljaš? Zašto da si ga predstavljaš kao onoga, koji ti hoće nešto teže nametnuti nego ti možeš uzdržati? Budi uvjeren, Gospodin će ti s križem, koji ti nameće, dati i snagu, te ga budeš mogao nositi. Ako te snage ne osjećaš, to je zato, jer hoće, da te potakne, neka vjeru i ufanje u njega probudiš i pojačaš, jer hoće da kuša tvoju srčanost, tvoje pouzdanje u njega. Ne kini se dakle suvišnim brigama, ne muči se brigom za budućnost. Dan na dan uzmi križ svoj na sebe, nosi ga, a drugo prepusti Gospodinu. Ne pačaj se u njegovo, — on znade najbolje, što ti prudi.

9. Bolesnik prema liječniku.

Ima bolesnika, koji do liječnika ništa ne drže, ništa mu ne vjeruju, pa se stoga osorno i uvredljivo ponašaju prema njemu. Ima ih opet, koji u liječničku pomoć stavljaju sve svoje ufanje i previše od njega očekuju. I jedno je i drugo krivo. Stalno je, da bolesnik smije i mora učiniti sve, što može, ne bi li se domogao izgubljenog zdravlja. U tu svrhu neka upotrebi sredstva i naravna i nadnaravna.

Bog je stavio u prirodu ljekovite sile; ljudi treba da ih istražuju i upotrebljavaju. To je posao liječnika. Bog šalje liječnika, da prema bolesti odredi lijek. On mu daje razumijevanje, da odabere zgodan lijek. Tako je liječnik orugje Božje, kojim daje bolesniku zdravlje. Stoga sam Bog u Sv. Pismu traži, da se liječnik poštuje: *Poštuj liječnika, jer je i njega Svevišnji stvorio* (Crkv. 38, 1).

Bolesnik dakle ima da prihvati pomoć, koja mu se hoće pružiti, ima da sluša liječnika, ima da mu bude i zahvalan. Bolesniku uopće najljepše pristoji krjepost krotke poslušnosti. Neka sudi o onima, koji imadu s njim posla, da mu svi dobro žele, pa se neka mirno prepusti njihovoj volji. Tako neka se ponaša osobito prema liječniku. Kod toga svega dakako ne smije zaboraviti, da je liječnik čovjek i da je ostao čovjek, koji može pogriješiti, jer niti je sveznajući, a niti svemogući: niti može svaku bolest istražiti, niti istraženoj lijeka uvijek naći. To ne može pogotovo onda,

ako Bog baš hoće, da bolesnik ostane bolestan ili da umre: tad mu nijedan liječnik na svijetu ne može pomoći. Toga pak obično bolesnik ne zna unaprijed, stoga treba da pokuša i ponizno posluša savjete i odredbe liječnika. Ako se pak vidi, da sva liječnička pomoć nedostaje, premda se on mnogo trudio oko bolesnika, onda ne treba kriviti liječnika. Može se pokušati kod vrsnijega, ali bez uvrede za prijašnjega, jer svi ne mogu biti jednako vrsni i najvrsniji. Ne treba mu tada prigovarati, kad je vidjeti, da je imao dobru volju pomoći. U ostalom previše mijenjati liječnike nije takogjer dobro.

I u toj stvari treba da se postupa kršćanski, to jest, sa ljubavi. Ako bolesnik mirno preda u ruke Božje svega sebe, dušu i tijelo, može se sigurno nadati, da će se ova vjerna ruka očinska brinuti za njega ne samo polovično i slabo, nego čvrsto i odlučno. Vjerujući u moć i dobrotu Božju znade, da će On liječnika rasvijetliti, njegove lijekove blagosloviti i tako im uspjeh dati, ako je i kada bude njegova sveta volja. Ako toga ne učini, imat će za to svoje posebne razloge. On znade dakle, zašto ne da zdravlje, a znat će i bolesnik poslije svoje smrti.

Neka dakle bolesnik gleda u liječniku Božje sredstvo, kojim mu hoće pomoći do zdravlja ili barem olakšati boli; neka gleda u njem dobrotvora, koji se trudi za njegovo dobro. Ako pak toga ne postigne, neka se ne srdi na liječnika, neka mu ne čini nepravde, neka bude zadovoljan s udesom, koji mu Bog dosudio.

10. Kani se vračara.

Nije slobodno u bolesti tražiti pomoć u vračara, gatalica i uopće osoba, koje se potajno bave takim poslom. To zabranjuje i zdrav razum, a i vjera i katolička Crkva. Ovakove osobe niti se smiju baviti tim poslom niti su u stanju, da u istinu pomognu. Već je na prvi pogled jasno, da čovjek bez ikakove nauke i naobrazbe ne može bolje i opreznije s bolešću postupati, nego liječnik, koji se čitav svoj život tomu posvećuje. Jest istina, da se katkada s takovim otajnim sredstvima i s pomoću tih tobože čudotvornih liječnika postiglo nešta, no tomu su bili drugi razlozi. Katkada bolest stoji poglavito u utvaranju bolesnika; takvoga liječi već sama vjera i pouzdanje u tugju jakost. Drugi puta n. pr. bolesnik ne će da svog pravog liječnika posluša: niti mu otkrije sve, što se tiče bolesti, niti se drži njegovih propisa, ne će ni da kuša lijekove; kako će mu onda pomoći? A kakvom vraču — muškom il' ženskom, — koga obavija tajanstvenost, ne usudi se ništa protiviti, već točno vrši sve, što mu propiše, makar bilo kako teško. Kad bi slušao svog liječnika kako njega, sigurno bi i tada bilo više uspjeha.

No najbolji i najvrsniji liječnik jest uvijek i svagdje naš Bog. On je stvorio tajinstvene sile u prirodi, on je dao duhu čovječjem razum, da ih pronagje i njima se kao lijekom okoristi, on može liječnika rasvijetliti, može mu pravo sredstvo u ruke dati i njegovo djelovanje blagosloviti. Neobični i nedozvoljeni pokusi za ozdravljenje,

osobito takovi, koji potječu iz praznovjerja i sujevjerja, uopće sumnjiva sredstva neka su daleko od nas. Štogod se proti Božjoj volji čini, ne može nam biti na pravu korist. Ako ne može pomoći liječnik, koji sve upotrebi što najbolje zna i može, ne će moći ni drugi nitko. Jedino bi možda još pomogla sredstva nadnaravna. Mnogi i premnogi, koji se utekli k ovim sredstvima, našli su u svojoj teškoći neočekivano brzo i upravo čudesnu pomoć. Tako n. pr. zagovorom svetih ili Majke Božje može se katkada bolesnik riješiti bolesti ili teškoće, kojoj nigdje nije mogao naći pomoći ili olakšice. Razna prošteništa, crkve i kapele, dokaz su, kako su ovakovi zagovori i zavjeti često pomogli. Božja svemoć i ljubav hoće da se katkad i na te načine, na zagovor svetih, i u toj stvari očituje. K ovim se liječnicima utjecati za pomoć jest ne samo dozvoljeno, nego se i preporučuje; treba samo žive vjere i čvrstog ufanja. No i tada ne treba zaboraviti onu: *ne moja — nego tvoja volja*, koju su sveti i ovdje na zemlji najspremnije vršili, i sada na nebu vrše. Ako ni sada ne budemo uslišeni i ozdravljeni tad će nam Bog jamačno dati drugu milost drugu nutarnju utjehu i sv. radost kao naknadu za uzalud očekivano ozdravljenje.

11. Bolesnik neka moli, — ne će nikada uzalud.

Ako pomoć liječnička ne donese zdravlja, ima još nadnaravskih sredstava i puteva za to;

i ne samo da je slobodno uteći se njima nego i potrebno; ali kod toga ne smije da bude što nepravedno ili praznovjerno. — Božanski je Spasitelj za svog zemaljskog života bezbrojnim bolesnicima vratio zdravlje; baš s te strane učinio je mnoga čudesa. Istu je čudotvornu moć udijelio apostolima, a i poslije se ta moć očituje u Crkvi na zagovor B. Djevice i Svetih. Zašto ne bi dakle bolesnik, kad sva naravna sredstva ne pomažu, i čudesnu pomoć s pouzdanjem zaprosio? Zašto ne bi u tu svrhu i što obećao t. j. zavjet ili zagovor učinio? Neka čini, kako ga srce nuka, neka moli, obeća na slavu Božju savjesno upotrijebiti darovano zdravlje. Samo ipak neka ne čini zavjeta, kojih ne bi mogao lako izvršiti. Zato će dobro učiniti, ako pita ispovjednika za savjet.

No ne samo čudesno ozdravljenje slijedi na molitvu, već ona može djelovati i tako, te se čini, da je posve naravnim načinom bolesnik ozdravio. Molitvom se uteći za pomoć neka bude dapače prvo i prije naravnih sredstava; jer sve je u ruci Božjoj.

Pa ako je bolesnik i s najvećim pouzdanjem molio, zavjete pravio, pomoć Svetih zazivao, a ipak ostao bolestan, ako su i mnoge druge pobožne duše za nj molile, a ipak ništa u tom pogledu ne postigle, ne treba tada malaksati niti se žalostiti.

Nijedan se „Oče naš“ nije izgubio, nijedna molitvica uzalud izmoljena. Ako nije pomogla na

onaj način, kako se htjelo i mislilo, pomoći će na drugi, možda još bolji i valjaniji način.

Iskustvo uči, da treba biti pripravan, da će se dogoditi možda baš protivno onomu, što se molilo, i da se ne će dati ništa od onoga, što se očekivalo. To su neispitljiva otajstva božanske ljubavi, koja nam katkada postaju već u ovom životu jasnija, no većinom u drugom posve razumljiva. Vjera uči, da svaka molitva koristi nakar uvijek i ne znamo, kako. Ako nas Bog ne usliši u onom, što prosimo, daje nam nešto drugo, za nas bolje i potrebnije.

12. Bolesnik prema dvoriocima.

Bolest ne daje pravo biti nečedan ili nepodnosljiv. Bolesnik neka se stoga u svojim željama i zahtjevima ravna prema prilikama svoje okoline, prema njihovu zanimanju, pa se neka bez srdžbe odreče onoga, što vidi, da se ne može pribaviti bez muke i teškoće. Neka nastoji, da si steče ljubav svoje okoline, pa će onda dobro proći; nasuprot ako bi bio bezobziran, ako bi je mučio svojim mušicama, zlovoljom, oporim riječima i kiselim licem, nešto bi slična mogao i sam doživjeti od njih. Za svaku iskazanu uslugu neka bude zahvalan; sve što treba, neka moli prijazno; neka se tako ponizi, te ne samo sebi prizna nego i svojoj okolini, da je njoj na teret. Samo tako može svome iskrnjemu biti na blagoslov, dapače kao sredstvo i uzrok njegova budućeg blaženstva.

Nije svaki čovjek sposoban, da izvrsno dvori bolesnika; stoga svaki bolesnik ne može ni imati takvoga. Za dvorbu bolesnika hoće se mnogo, no osobito velike ljubavi. Tu se hoće strpljivosti i samozataje, hitrog razumijevanja i one prirogjene domišljatosti, koja sama dolazi na ono, što bolesnik treba, a ne čeka dok istom bolesnik sam zatraži. Za dvorbu bolesnika hoće se lakoća u kretanju, blagi postupak, sigurna ruka, koja sve zgodno prihvaća. I vedra ćud i mir a bez dosade, i sućut bez strasti, i ona požrtvovnost, koja se ničesa ne straši, kojoj se ništa ne gadi, nego i najteže usluge obavlja blago i prijazno, sve to je potrebno za dobru dvorbu bolesnika.

No sve ovo naći u jednoj osobi, kako li je teško!

Neka dakle bolesnik ne traži i ne očekuje ono najbolje, nego se neka zadovolji i s manjim, pa neka bude zahvalan onima, koji ga dvore, bili kakovi mu drago.

Dosta je da zna, da se dvorba čini iz ljubavi. Od strane dvoritelja treba ljubavi, a od strane bolesnika poniznosti i strpljivosti, pa će se sve lijepo izravnati. Budi dakle zahvalan svakoj ruci, koja se pruža, da te posluži, pa makar bila i nespretna. Cijeni dobru volju, koja bi ti rado pomogla, pa šuti zadovoljno, ako ti što nezgodno učini. Tim ćeš si kod Boga steći zasluga a i ljubav kod dvoritelja. Što si prijazniji i zahvalniji za sve, što ti se čini, to će bolje na tebe paziti i radije pomoći. Bolesnik neka slobodno kaže svojim dobrim dvoriocima, da će si mukom,

koju im zadaje, graditi stube u nebo, da će ih dragi Bog nagraditi za svaku uslugu, za svaki napitak vode, za svako djelo tjelesnog milosrgja. Time će ih bodriti u njihovu trudu.

No može se dogoditi, da bolesnik ima dvorioce, koji su ne samo nespretni, nego nemaju niti dobre volje; koji su bez ljubavi spram bolesnika, smatraju ga dosadnim teretom, te samo na silu čine, što već činiti moraju. I prema takovima neka bolesnik bude dobre volje i bez mrmljanja. Inače bi lijevao ulje u vatru. Ne rijetko blaga ljubav bolesnika nadvlada nesklonost dvoritelja, pa se nestrpljivost, nemilosrdnost njihova preokrene na bolje. Bog ne dopušta, da njegovo bolesno dijete trpi preko mjere, da podnosi i ono, što se ne da podnositi. Katkada kuša malo, ali opet pomaže, osobito ako vidi, da tko silno treba njegove pomoći. Mudri upravitelj sviju srdaca, bez čije volje i znanja ne pada vrabac s krova, ni vlas s glave, bdije i nad ljudima i nad prilikama bolesničke kuće, pa ne će dopustiti ništa, što bi doista bilo štetno.

13. Bolesnik prema posjetiocima.

Bolesnik treba kao malo tko tugje ljubavi. Ta ljubav je za bolesnika ono sunašce, bez kojega bi se smrznuo, bez kojega bi se ćutio jadan i bijedan, bez kojega ne bi gotovo ni živjeti mogao. — Neka nitko ne kaže, da mu je svejedno, da li su mu ljudi skloni ili neskloni, da ne pita, je li ga ljube ili na nj mrze; rekao bi neistinu, jer je

u srcu čovjeka usagjena težnja, da bude ljubljen. Na koga će blagodjetnije djelovati nego baš na bolesnika, kad vidi, da čije srce za njega kuca, da ga tko razumije, da njegove boli s njim osjeća i da mu od srca želi dobro.

Ovakvu ljubav treba da bolesniku iskazuju osobito njegovi dvorioci; ovakva ljubav treba da vodi k bolesniku i one, koji ga posjećuju.

No ako bolesnik treba ovakvu ljubav i želi je steći, onda mora i sam biti pun ljubavi spram sviju, koji su oko njega, mora, izbjegavati sve čim bi tu ljubav mogao izgubiti. Neka se dakle znade valjano ponašati prema posjetnicima svojim. Mnogi se ljudi žacaju pohoditi bolesnika. Boje se vidjeti kakvu ružnu bolest, boje se neugodnog zraka u sobi bolesnika; teško im gledati neprijazno lice bolesnikovo, slušati njegovo jadikovanje itd. Kako je vidjeti, tu su neki razlozi, kojima nije bolesnik kriv a drugima opet jest.

Neka dakle bolesnik od svoje strane nastoji, da ne bude posjetnicima, koji po kršćanskoj dužnosti dolaze k njemu, neugodan, kao što i posjetilac neka pregori neugodnosti spojene s tim posjetima.

Prvo neka nastoji bolesnik, da u sobi imade čist zrak; to je i za njega samog dobro, a ne će ni drugi trebati da se potuže na neugodni i teški zrak u njegovoj sobi. I inače neka ima u sobi red i čistoću.

Nadalje neka se ne tuži na svoju bolest. Ne bi bilo kršćanski, da bolesnik pokazuje nestrpljivost, da se tuži na Božju odredbu. Ako ga po-

sjetnik pita za bolest, neka reče, kako mu je, ali kratko; neka ne opisuje svoju bolest u tančine, da se ne bi zgadilo posjetiocu.

Kako posjetnik ima da svoj posjet učini s dobrom nakanom, da bolesniku bude na utjehu; tako i bolesnik neka pazi, da svojom zlovoljom ne poda zao primjer posjetiocu. Posjetnik ima zgodnim riječima obodriti i utješiti bolesnika, a ovaj opet svojom strljivosti i odanosti podati mu dobar primjer. Bolesnik neka gleda u posjetiocu poslanika ljubavi Spasiteljeve, pa mu neka bude zahvalan za ljubav; jer napokon bolesne pohagjati je neka žrtva, jest i dobročinstvo prema samom bolesniku. Neka dakle bolesnik prizna tu požrtvovnost i uslugu, pa neka prima posjetnika prijaznim licem; neka zatomi svoje boli ovaj čas; neka mu se preporuči u molitvu, neka se uopće prema njemu ponaša tako, te ga posjetnik ostavi s većom ljubavi, nego li je došao k njemu; neka uopće ne učini dojam na posjetnika, da ga je teško pohoditi.

14. Bolesnik prema bolesnicima.

Nije svakomu bolesniku dano, da odmah trpi srčano i mirno. No takvi, kojima nisu po ćudi nepotrebne tužbe i bolno jaukanje, pa tiho podnose, što se podnositi mora, mogu lako postati nestrpljivi prema drugim bolesnicima, koji su manje jaki nego oni; ima dapače takvih bolesnika, koji će na tugji jauk biti hladni i ravnodušni ili će im se možda čak uvredljivo narugati. Ovakvo ponašanje, koje se nagje češće nego bi mislio, jest

pogibeljna litica, na kojoj može kršćanska ljubav lako nastradati i povrijegjena biti. Jer napokon može to biti posljedica osobne taštine i samodopadnosti, koja izlazi iz precjenjivanja samoga sebe. Ako smo pak pravi učenici Raspetoga, treba da smo uvijek ponizni i ljubezni. Možda su drugi naše junaštvo prečesto hvalili ili se našem tihom trpljenju tako dugo čudili, dok nismo napokon dobili previsoko mnijenje o sebi i svojoj strpljivosti. Pa kad poslije toga čujemo pripovijedati o ganutljivoj strpljivosti drugoga, kad vidimo, da ga samilosno žale, javlja se i neopazice u srcu našem zmija „zavisti", te nas bode i probugjuje u nama neprijateljsko osjećanje. Počnemo tada prispodabljati sebe s onim bolesnikom i kod sebe tražiti i isticati sve u većoj mjeri nego je kod njega; tako možemo doći i do toga, da ga nepravedno sudimo.

No u takvim zgodama, kraj takvog isporegjivanja treba da se pokažemo kao pravi učenici križa, koji ne misle o sebi samodopadno, ne uzdižu se nad svoju braću; daleko budi od nas svako utvaranje i nadutost. Ako mirno promislimo, moramo si reći, da su oni, koji se za svaku malenkost tuže i utjehu traže u sućuti drugih, još novaci u školi trpljenja; u toj školi treba takogjer vježbe, a mi smo se možda već dulje u njoj vježbali. K tomu Bog daje milost strpljivosti, i to prema veličini i težini križa. I mi ne bismo mogli uvijek strpljivo podnositi, kad nas ne bi pomagao; kad bi nam oduzeo milost, tko zna, kako bi tada bilo s našim slavljenim junaštvom.

Primjer takvih bolesnika, koji se mnogo tuže i jauču, neka nas uči, kako bismo bili na teret svojima, kad bi njima bili slični, osobito ako dulje bolujemo. Treba stoga da budemo ljubezni, valjani, odani, da ne postanemo kakovo suvišno i nesnosno „obiteljsko zlo".

Napokon je baš najprirodnije, da bolesnik, koji sam trpi, bude pun sućuti i milosrgja prema onima, koji trpe. Ako i jest potrebno da kraj takvih primjera svoje samoljublje nadvladamo, ako nam se čini ova ili ona tužba ili očitovanje boli pretjerano, treba da prepustimo Bogu, da sudi o vrijednosti i zaslugama trpljenja, a sami ne propustimo vježbati se u krotkoj obzirnosti. Srdačnom sućuti pridobivamo svog bližnjega, dok ga oštrina ili hladna ravnodušnost od nas otugjuje. Ako smo s milošću Božjom to postigli, da mirno i bez tužbe nosimo svoj križ, a uz to još sebe i svoje samoljublje nadvladavamo, te prijaznom sućuti stičemo ljubav i pouzdanje bolnoga iskrnjega, tad smo s potpunim razumijevanjem pošli stopama božanskog Učitelja.

15. Bolesnik misijonar.

Dobri i milosrdni Bog nije uzalud stvorio nijedne životinjice, nijedne biljčice, nijedne kapljice rose, nijednog praška. Prema njegovim mudrim zakonima daje svako stvorenje na svoj način korist. Sve, i ono što je najmanje i najneznatnije, vrši u cjelokupnoj zajednici svoje odregjenje. Pa tako i bolesnik ima priliku, da na svoj način

djeluje korisno. — Pod tim djelovanjem ne mislim sada onaj posao u sebi i sa sobom; jer svaki čovjek s razumom i slobodnom voljom ima zadaću, da radi oko svoga usavršenja i posvećenja svoje duše: nego velim, da bolesnik može djelovati korisno i za svoga bližnjega, za svoju okolinu, za društvo uopće.

Mnogi će na to reći ovako: „Bolesnik na krevetu ne samo da ne može ništa pomoći, nego i sâm treba tugje pomoći. On ne može da vrši dužnosti svojega zvanja, njegova je djelatnost sužena na najniže granice, ne može da vrši nikakve dužnosti ljubavi spram bližnjega izvan svoje sobe. On može malo što učiniti, a po tom i malo koristiti". Ovo je istina, ako se misli na bolesnika, koji je baš u teškoj boli; no iskustvo dokazuje, da bolesnici, koji dugo boluju, mogu doista biti od koristi svojoj okolini, jer nisu neprestano u posvemašnoj nemoći. Ako naime i jesu njihove tjelesne sile ograničene, ako se i ne mogu slobodno gibati, nalazi se u njihovoj volji, u njihovoj strpljivosti, a možda i u glavi i u rukama ne baš neznatna moć, koja može spasonosno djelovati.

Stara priča pripovijeda o kraljeviću, koji je imao čudotvornu moć, da je sve, čega se dotaknuo, pretvorio u zlato. To je lijepa i zgodna slika dobre volje i nakane: njom nadvladavamo sve zapreke i svoje neznatne čine pretvaramo u pravo čisto zlato. — Uz takvu dobru volju i nakanu može i bolesnik, ako živi u zajednici s drugima, u obitelji ili u redovničkoj družbi, pokazati se korisnim.

Već besanene noći i samotni časovi daju bolesniku priliku, da ozbiljnije promisli razne okolnosti, da opreznije istraži i nagje pogibli, koje treba ukloniti, sredstva, koja treba upotrijebiti; na taj način može se skrbiti za svoje i biti na pomoć savjetom i naputkom.

Drugi puta će bolesnik možda moći da rukom učini koji posao, i tako u ovom olakša svoje, koji su veoma zaposleni. I dijete pripaziti u sobi, ili kakvom pripovijetkom primiriti ovakvo „živo srebro," dok drugi vani obavljaju druge poslove, znatna je usluga; to će potvrditi svaki, tko s djecom ima posla. Takvim i sličnim stvarima može bolesnik često biti na pomoć i korist. A ima na stotinu takvih stvari, koje se čine malenkosti, a ipak od njih zavisi kućni mir i napredak.

Dakako da i takve malenkosti često stoje bolesnika žrtve; no zato i jesu to zaslužnije, zato mu ih neka ukućani i priznadu.

Nadalje može bolesnik biti koristan svojim dobrim primjerom, ljubeznim obzirom i strpljivosti. Ovakav živi primjer, koji okolina bolesnikova dan na dan svojim očima gleda, djeluje jače i bolje nego sve pouke i propovijedi. Bolesnički krevet može biti propovijedaonica, s koje se propovijeda strpljivost, ljubav k Bogu, odanost, vjera i ufanje u Boga.

Od ovoga ili onoga, što se čini na radost bolesniku, može on dijela dati i svojima. Što je lijepa ili poučna čitao ili čuo, može i njima saopćiti. — Kako bolje znade, što je bol i žalost, jer ju sam iskusio, znat će koga bolje i utješiti.

Ako tako ima otvoreno oko i uho, da vidi i čuje sve, što se tiče njegovih, ako ima ćutljivo srce za sve, tad će njegov krevet bolesnički i neopazice postati dragim središtem obitelji, oko kojega će se svi kupiti. Tu će se donašati dvojbe, radosti, želje, doživljaji, tajne i sve brige kućne. Bolesnik će znati, da ga njegovi ne smatraju teretom, hvalit će Boga za tu utjehu, a okolina imat će po njemu korist i blagoslov Božji. Tako eto može bolesnik kao neki misijonar djelovati u svom krugu u mnogom pogledu blagoslovno.

16. Bolesnički krevet ima svoje radosti.

Bolesnički krevet i radosti? Bolestan biti a strpljiv, to je već mnogo; bolestan biti a vedro općiti sa svojim bližnjim to je znatno više; no bolestan biti i radost osjećati, da li je to u istinu moguće? Ipak jest. Bolesnik može doći do većih ili manjih, dapače do veoma velikih radosti. Neke radosti dolaze neposredno od Boga ili od milosrdnih ljudi; no uz dobru volju i s malo mašte može si ih bolesnik i sâm pribaviti.

Kako li je krasno, ako bolesnik za tjelesnih boli sačuva veselo raspoloženje! Staro iskustvo uči, da je bolesnik u mnogom pogledu sličan djetetu. Budući da se nalazi u stanju, gdje si sâm ne može pomoći, jer osjeća, da je od drugih zavisan, prisiljen je da se čvrsto privine svojoj okolini, da neprestano nastoji steći njezinu naklonost; trpljenje ga učini mekim i ćutljivim, a u

tom i jest nešto djetinjskoga. No istina je i to, da je ljubav djeteta lako steći, ručicu djeteta lako napuniti, a srce djeteta lako usrećiti. Zato baš i darujemo djecu s osobitom ljubavi, jer ju i malenkost razveseljuje. Slično čuvstvo ulijeva Bog i u dušu bolesnika. A to je posebna milost, ujedno i naknada za mnogo drugih oskudijevanja i uskraćenja. Dakako da se svaki ne može i lako od srca razveseliti, pogotovo ne na svaku malenkost; no i to se s vježbom postizava.

Tko je zdrav uživao u krasnoj Božjoj prirodi, tomu i za bolesti mogu veselje pribaviti makar i malenkosti iz te prirode, n. p. jedan cvjetić, zelena grančica itd. Ovo je samo jedan razlog veselja, koje zdravi priregjuje bolesnomu, kad mu što takova donese; drugi je još važniji, što je to bolesniku dokaz, da je ona osoba na njega mislila i vani, da dakle ima pravu sućut spram njegovih patnja. A jer je bolesnik sav zavisan od tugje ljubavi, mili su mu i ovakvi utješni dokazi te ljubavi, oni mu olakoćuju nositi križ. Boli umekšaju ćud bolesnika, te on postane blag, mio, ljubezan, obziran; njegovo srce rado je otvoreno nevinoj radosti, pa je stoga posve razumljivo, ako si želi svoju sobu, koja mu je tada cijeli svijet, prijaznom učiniti, nakititi. Red i čistoća treba da i onako rese sobu njegovu; to je potrebno i radi njega samoga a i radi onih, koji k njemu dolaze. K tomu prava ljepota jest odraz ljepote Božje i sjeća na Boga. Tako n. pr. baš i cvijeće, koje mnogi bolesnik rado vidi, jesu mila stvorenja Božja, lijepi svjedoci njegove svemoći.

Njihova raznolikost u veličini, vrstama i bojama pute nas, da se divimo mudrosti Stvoritelja. Njihov kratkotrajni život i ljepota sjeća nas prolaznosti svega zemaljskoga. Njihov san zimski u krilu zemlje i onda opet novi život na proljeće govori nam o smrti i uskrsnuću na novi život. Neka se dakle bolesniku priušti ovo nevino veselje s cvijećem, neka si okiti svoje raspelo ili koju svetu sliku. To će cvijeće buditi u njemu pouzdanje prema Ocu nebeskom prema riječima Isusovim: *„Pogledajte na ljiljane u polju ... ni Salamon se u svoj slavi svojoj ne obuče kao jedan od njih ... A kad travu po polju, koja danas jest a sutra se u peć baca, Bog tako odijeva, a kamo li vas, malovjerni?* (Mat. 6, 29. 30.)

Ugodnost i korist pružaju dalje bolesniku knjige. O koliko su već koristi donijele dobre knjige! Koliko dobrih misli, koliko svetih nakana, koliko junačkih odluka treba njima zahvaliti! Dobra knjiga jest najbolji i najvjerniji prijatelj čovjeku, a napose bolesniku. Kad sâm zapušten i ostavljen leži, kad možda po više sati ne vidi kod sebe čovjeka, knjiga ostaje s njim, ona ga zabavlja i poučava, ona vodi duh njegov daleko i visoko, tako te za čas zaboravi svoju bijedu, ona ga tješi, prikraćuje mu časove, koji mu se u bolesti čine tako dugi. U nekim je prilikama knjiga dapače vrednija od posjetnika. Stoga neka bolesnik hvali onomu, koji mu dade dobru knjigu.

Dakako da loše knjige nisu ni za zdravoga, a kamo li za bolesnika. Za njega su u prvom

redu knjige molitvene, nabožne, vjerske. No slobodno mu se latiti i druge koje lakše, možda bi ga same one prve odviše umarale. Razumijeva se po sebi, da za bolesnika nisu knjige, koje odviše zaokupljuju maštu, uzrujavaju živce, koje bi u srcu bolesnika budile težnju za svijetom i njegovim radostima. Time bi si samo nepotrebne borbe prouzročio, koje bi ga stavile u još veću stisku i nesreću. Njemu neka bude neprestano pred očima krevet bolesnički, trpljenje, križni put, na koji ga je Bog pozvao. Ne smije nikad zaboraviti, da se križem ima oplemeniti i posvetiti, te se svojevoljno ne vrati opet mišljenju svjetskom, te ne bude opet srkao slatki otrov nakon što je kušao spasonosnu gorkost. Iz knjiga dobrih ima se to naučiti, stoga na stran sa zlima i dvojbenima.

Kako li nam brzo može nadoći čas, kad će duša biti pozvana pred sudački prijestol sveznajućeg i pravednog Boga! Zar dakle da u taj zadnji čas stavlja bolesnik svoju dušu u pogibao? Zar da zločestom knjigom unosi u dušu misli, koje će ga od Boga odvraćati? Može bolesnik čitati koju knjigu makar i za zabavu, samo ne smije u njoj biti pogibli za grijeh. A može lako i sam prosuditi vrijednost knjige. Neka se pita: Čini li me ova knjiga boljim, pametnijim? Vodi li k Bogu? ili od njega odvodi? Prema tomu, kako savjest odgovori na ta pitanja, neka čini, pa neka ne troši vrijeme beskorisnim štivom.

Veliku će korist imati bolesnik, ako čita životopise Svetih, osobito opširne životopise onih

svetaca, koji su mnogo trpjeli. Mnogi od njih živjeli su u sličnim prilikama, imali podnašati isto, i još više, a ipak su bolje i zaslužnije nosili svoj križ, nego mi; tako nam daju primjer i pouku. Osim životopisa svetih ima i drugih lijepih i poučnih knjiga, koje bolesnik može s korišču čitati, n. pr.: Nasljeduj Krista, Marija posrednica naša, Bogoljubna duša u dvojbama duhovnoga života, Put k unutrašnjem miru, Duhovni boj, Glasnik Srca Isusova, Marijin Cvjetnjak, Glasnik sv. Josipa, Rajski vijenac, Muka Isusova itd.

Čitajući ovakove knjige uživa nebrojene radosti; koliko vremena može bolesnik čitajući sprovesti ugodno. K tomu život tjelesni slabi, pa treba da duševni jača u milosti i krjeposti. Ako bolesnik ne može sâm da čita, neka moli nekoga, da mu čita; imat će on zasluga kod Boga, a obojica korist.

Soba bolesnikova neka bude uredna, neka je u njoj sve skladno i čisto. Ne smije tamo biti ničesa, što vrijegja nježno čuvstvo, što odbija i uznemiruje. Bolesnik mora sate i dane riješen svakog općenja mirno i samotno ležati. Ako njegovo oko nalazi po sobi predmete, koji mu mogu podati kakovu ugodnost, kakovu radost u duši probuditi, veoma je dobro. Ovaki su mu predmeti tada mjesto ljudi, koji ne mogu biti uz njega: s njima se razgovara, ponavlja razne uspomene i tako je duševno zabavljen. Megju takove predmete spadaju u prvom redu slike, ali lijepe. To je uz knjige najbolje društvo za bolesnika; one mogu da u bolesniku bude najraznija čuvstva,

plemenite misli, dobre odluke. Njima si može bolesnik mnogi čas prikratiti, srce okrijepiti.

Napokon si može bolesnik ugodnost pribaviti poslom, bilo kakovim zanimanjem. Dosada ubija zdravoga, škodi bolesniku. Posao, kakavgod bio, oživljuje. Neka dakle bolesnik tjera dosadu. Ima dašto časova, kad nije sposoban ni za kaki posao, no ima opet satova i dana, kad jest. Tada neka se pokraj čitanja bavi kakovim poslom. Njim zabavljen i bol na čas zaboravlja.

Za bolesnika ima uopće sve vrijednost, što čini, da mu vrijeme ugodno progje, da se ugodno zabavi; time mu duh postaje vedriji, a to je od velike znamenitosti za njega. Pa ako raditi ne može i ne zna, neka se igra bilo čime; i to je bolje nego besposlena dosada.

17. Škola trpljenja.

Sve treba učiti, — a zašto ne bi i trpljenje? Ima raznih škola za razne nauke, pa ima i škola, gdje se uči trpjeti, gdje nas sam dragi Bog uči i uzgaja.

Bog nas dragi uzgaja preraznim putevima i sredstvima; a ne ima nikakve dvojbe, da to čini uvijek po najmudrijim načelima. Školom milosti, koja se zove „borbom do pobjede", ili drugim riječima: križem i patnjama vodi nas u nebo.

U toj dakle školi križa učitelj nam je sam Bog.

I u toj školi mora se početi sa a, b, c, to su male vježbe u odricanju, zatajivanja samoga sebe, u žrtvama, kad se nadvladavamo u raznim

manjim stvarima. To je temelj, bez kojega se, kao i bez poznavania slova, ne može ići dalje, ne može ni pomišljati na kakav napredak. To je prvi razred ove škole.

U drugom razredu uči se čovjek mirnoj odanosti. Tu provagjamo u svijest ovo: Bog tako hoće, bit će dakle za moje dobro; oporo srce tim se umiruje i prestaje opirati se i boriti protiv svog udesa.

U trećem razredu prisvajamo si zlatnu krjepost ustrpljivosti. Trpjeti, jer moraš, jer nemožeš toga promijeniti, jest veoma različno od trpjeti strpljivo. Strpljivost je već cvijet pravo shvaćenih patnja; no to treba da je prava kršćanska strpljivost, a ne nijema ravnodušnost ili bešćutnost, ili čak možda zdvojnost.

Sretan napokon učenik, koji ravnan rukom božanskog učitelja dospije do zadnjeg ili najvišeg razreda ove škole, gdje naime gorko postaje slatkim, tvrdo mekanim, gdje patnje smatra milošću, bol radošću. Koji su se dobro učili u toj školi i ovaj najviši stupanj postigli, oni su nadvladali svijet te raskinuvši gorku lupinu kušaju tečnu jezgru; oni znadu, što je to radosno trpljenje i i pojme sreću: za Isusa podnijeti sve i najteže.

18. Nepromišljene želje.

Ima bolesnika, koji si žele smrt, a to zato, što im je teško trpjeti ili što misle, da su na teret drugima.

Tko si želi što prije umrijeti, misli valjda' da će odmah u nebo, gdje ne će ništa trpjeti' No takav neka se pita: da li je već zrio za nebo? Gdje su mu zasluge, dobra djela, za nebo? *Kraljevstvo nebesko silu trpi, i siloviti ga otimaju* (Mat. 11, 12) — veli sv. evangjelje; a to znači, da se u nebo ne ide baš posve lako. — Obično se ide u nebo kroz čistilište, a i najmanje patnje tamo neprispodobivo su veće od najtežih ovdje na zemlji. Bolje dakle da tu više trpiš, jer se onda možeš nadati, da ćeš tamo manje.

Sličnim načinom neka bolesnik odbija i onu drugu misao: da je na teret drugima, pa bi bolje bilo da umre. Možda je za njih same baš dobro i potrebno, da imadu posla s bolesnikom. Možda Bog ima posebne namjere baš s njima. Može doći nenadano čas, gdje će im bolesnik biti na pomoć.

Najbolje je dakle sve ove i ovakve misli i želje odbiti, pa se posve predati odluci Božjoj. On sve čini dobro, neka je dakle njegova volja, neka je ime njegovo blagoslovljeno do vijeka.

19. Sva slava Bogu.

Sve što je valjana i dobra u nama, sve to djeluje Bog u nama. Ne treba dakle da se bolesnik dade zaslijepiti, ako ga tko hvali radi strpljivosti, ako ga dapače ističe kao uzor strpljivosti. Neka si nikad ne utvara, kao da može što sam od sebe. „Ura stoji, ako ju naš majstor ne navine" — rekao je netko; pa to vrijedi i za

bolesnika. Neka samo prosudi sve milosti, što mu ih dragi Bog udijelio. Ne bi imao ni truna jakosti i strpljivosti, kad mu je Bog ne bi dao; bio bi malodušan, zlovoljan kao i drugi bolesnici, kad ga Bog ne bi blago podržavao.

Samo jedno m o ž e i m o r a bolesnik činiti kod toga, a to je: moliti, moliti revno i vruće za jakost i ustrpljivost. Ovo treba svaki dan, jer svaki dan treba da svoju žrtvu ponovi; stoga neprestano neka opći s Bogom, pa će u tom općenju tu jakost i naći.

20. Svako će se pitanje riješiti.

Bolesniku, osobito onomu, koji dulje vremena boluje, nameću se često razna pitanja: zašto se ovo ovako ili ono onako dogodilo? zašto je Bog jedno dopustio a drugo zapriječio? itd.

Tko bi sve stvari dublje promatrao, možda bi sâm uvidio, da je tako moralo biti s ovoga ili onoga razloga. Koji put bolesnik poslije gotovo jasno vidi, kako ga je neizmjerno ljubezna ruka, koja sve naše korake ravna, u dobar čas bolešću pritisla; jer inače bio bi se izgubio, ne bi bio krenuo onim putem, koji je za njega baš dobar.

No i tamo, gdje toga sâm ne uvigja, treba da vjeruje, da je sve tako m o r a l o biti, da drukčije nije moglo ni smjelo biti.

A kad se jednoć duh otrese ovoga zemaljskog odijela i ugleda otkrivene ciljeve božanskog upravljanja, tad će i zadnje dvojbe biti riješene i sav postupak Božji postati jasan.

Sv. Augustin izlaže negdje ovu zgodnu prispodobu. Udes ljudi je gore u nebu satkan; Božja ruka je sve bezbrojne niti sabrala u jednu tkaninu. Kad dakle gledamo sa zemlje prema nebu, vidimo samo nepravu stranu tkanja, vidimo samo, gdje se križaju niti debele, tanke, nejednake, vidimo neraspoznatljive forme, nejasne boje, sve ispremiješano, nelijepo i neukusno. No kad dogjemo gore na onu stranu i kad nam oči budu gledale djelo (tkanje) Božje odozgor, bit ćemo ushićeni od ljepote djela, od skladnih boja, od čistoće i savršenosti tkanine. Tada ćemo premudroga majstora slaviti rad njegove svemoći i puni djetinjskog udivljenja priznati: „O Gospodine, štogod si ti načinio, sve je sjaj i ljepota od vijeka do vijeka!“

21. Sreća u trpljenju.

Ima u istinu i neke sreće, nekoga blaženstva i u samom trpljenju. To nije nikakva utvara, to nije iznašašće prenapetog živčevlja, to nije nikakva varava krjepost niti prisiljeno čuvstvo, nego prava istina, — samo treba stvar pravo shvatiti i upoznati.

Ima doista takovih, koji su sretni što trpe, koji se tomu raduju; a to su oni, koji su svoju tešku borbu odvažno započeli s Bogom, koji Boga i pouzdanje u njegovu ljubav nisu nikada izgubili, te im je navada trpjeti napokon omiljela. Duša, koja se tako visoko uzdigla, ne bi tada mijenjala svoj križ ni za kakvu sreću zemaljsku;

njoj je bol i trpljenje slatko, jer je od Boga poslano i jer ju čini sličnom Bogu Spasitelju; ona ne želi ništa drugo, nego da bude s Kristom razapeta, da s njim i njemu za ljubav trpi.

To je za patničke duše brdo Tabor, gdje im se njihov Spasitelj ukazuje preobražen, te ih svojom milošću i utjehom jači za daljnju borbu, kao što je na pravom Taboru svojim preobraženjem prije muke jačio vjeru svojih učenika.

Dašto da su u ovom zemaljskom životu ovakvi časovi rijetki i kratki, pa se i patnik od ovakvoga uzvišenog užitka vraća natrag k svom križu. A to i jest sveta nakana Božja, kad ovakve radosti daje kušati u trpljenju, da se naime onda odvažnije i odanije prigrle daljnje patnje.

22. Vjerovanje patnika.

Vjerujem, da *ovdje nemamo stalnog prebivališta,* nego da u budućnosti očekujemo drugo (Hebr. 13, 14).

Vjerujem, da *sva stvorenja* na ovoj zemlji, koja *uzdišu* usljed grijeha istočnoga, *očekuju* dan *objave Sina Božjega* (Rim. 8, 19—23).

Vjerujem, da *onima koji Boga ljube, ide sve na dobro* (Rim. 8, 28).

Vjerujem, da *će oni, što sa suzama siju, uz radost žeti* (Ps. 125, 5).

Vjerujem, da su *patnje ovoga vremena malene prema budućoj slavi, koja će se objaviti na nama* (Rim. 8, 18).

Vjerujem, da nam *kušnje* pomažu *k vječnoj slavi,* ako motrimo ono nevidjivo a ne vidljivo, jer je ovo prolazno a ono neprolazno (I. Petr. 1, 7).

Vjerujem, da su *blaženi oni koji u Gospodinu umiru* (Otkr 14, 13).

Vjerujem, da će tijelo od praha *obući neraspadljivost,* i da će *se ovo smrtno zaodjeti besmrtnošću,* kad smrt bude uništena pobjedom vjere (I. Kor. 15, 53. i 54).

Vjerujem, da će *Bog otrti svaku suzu s očiju pravednika,* da *ne će više biti boli,* jer je sve na tom svijetu prolazno (Otkr. 21, 4).

Vjerujem, da ćemo *Boga licem u lice gledati* (I. Kor. 13, 12).

23. I Krist je trpio.

Bolesti, patnje, uopće trpljenje jest posljedica grijeha. Da nije bilo grijeha, ne bi ljudi znali niti za boli niti za smrt. I baš to trpljenje, koje je kazna za grijeh, odabrao je Sin Božji, da njime otkupi ljude. Što je baš to sredstvo a ne drugo odabrao, a tim ujedno trpljenje proslavio i posvetio, to je jamačno jedno od najvećih otajstva božanske ljubavi. U odijelu slabe i krhke čovječje prirode htio je kao jamac uzeti na sebe krivnju i kaznu; a od svih sredstava, koja su mu bila na raspolaganje, nije htio odabrati nijedno drugo, da uvrijegjenom božanstvu dade zadovoljštinu, nego baš križ i trpljenje.

Morao je za to imati svojih osobitih razloga, kad je nakanio nebo, grijehom zatvoreno, otvoriti baš trpljenjem, kad je htio da trpi, trpi mnogo, — teško, — na sve moguće načine, — izvana i iznutra, od glave do pete, — a jednako teško i u duši.

Otkako nam trpljenje Kristovo povratilo nebo, odonda nam i naše odano trpljenje osigurava vječno blaženstvo. Odonda trpljenje jest ufanje u nebo, jest zasluga, jest milost. Trpljenjem si možemo steći nadzemaljsko blago: s uvrijegjenim se Bogom pomiriti, zadovoljštinu učiniti za svoje i tugje grijehe, nadoknaditi nepravde prošle, zasluge u nebo naprijed poslati.

U svijetlu vjere ukazuje nam se eto trpljenje posve drugojačije, i to ljepše, što nam vjera širi duševni pogled otvara. Ovo svijetlo vjere tjera tamne oblake, što u bolnoj duši stvaraju noć, te patnik dolazi do uzvišenog spoznanja i uvjerenja: „Trpljenje je dokaz, da nas Bog ljubi".

I onda, kad čovjek trpi za kaznu svojih grijeha, jesu patnje dokaz ljubavi Božje, jer je sigurno, da takva kažnjena djeca, ako se kaju za grijehe, dobivaju od pravednog Oca oproštenje. Trpljenje s vjerom donosi utjehu i blagoslov, a sàmo trpljenje bez vjere može da bude neizmjerno teško, dà isto, što je smrt i zdvojnost. Stalno je, da Bog hoće, te mi trpimo, i da kod toga ima mudru i svetu nakanu. On znade, koja je vrijednost patnjama i kakva je korist i spasenje u križu. Svi sveti su trpjeli duševno ili tjelesno; svi su ljubitelji dragog Spasitelja patili; dà, može

se reći, to je bio ujedno znak, da se broje megju njegove, da su njegovi učenici, njegovi nasljedovači. A najviše od svih trpjela je Marija, presveta Majka njegova, premda je nikada nikakav grijeh nije okaljao.

Shvatimo duboko veliku i ozbilnju istinu u ovim riječima sv. Petra (I. Ptr. 2, 21.): *Krist je trpio za nas i ostavio vam primjer, da ga njegovim stopama slijedite.* Sv. Toma iz Vilanove veli: „Dokaz je ljubavi Božje prema meni, ako mi dade kušati kalež trpljenja". Sv. Petar Damjanov piše: „Ako tko živi pobožno, a ipak ima da trpi, neka se tješi, da spada megju prava uda Kristova; jer ako ga sada slijedi u trpljenju, bit će i u vječnosti u njegovu društvu". Sv. Pavao veli: *Ako s Kristom trpimo, bit ćemo s njim i proslavljeni* (Rim. 8, 17).

24. Razmatranje muke Isusove.

Svi sveci bez iznimke preporučuju kao najbolje sredstvo, da uzmognemo nasljedovati Isusa, razmatranje njegove muke i smrti. — Sv. Leon papa piše: „Tko postaje dionik muke Gospodina, taj ima stalnu i sigurnu nadu vječnoga blaženstva". „Tko se pobožno vježba u mukama Kristovim", piše Toma Kempenac, „naći će lako sve dobro, korisno i potrebito". A sv. Bernardo: „Ništa nas od grijeha ne čisti bolje, nego često spominjanje muka Isusovih". Sam božanski Spasitelj rekao je sv. Angjeli iz Foligni-a utješljive riječi: „Blagoslovljena bila od mog nebeskog Oca, što imaš

sućut spram mojih boli". Pripovijeda se o sv. Franji Serafinskom, da je Isusa opetovno molio, neka bi mu objavio, kako bi ga mogao najdostojnije slaviti; a za odgovor dobio je tri puta ove riječi: „Muka Gospodina našega Isusa Krista". Mi smo dakle na pravom putu, ako muku Isusovu razmatramo i ako s njim idemo križnim putem.

A komu je opet to bliže, i tko to može bolje nego bolesnik? Nije li bolesnik donekle sličniji božanskom Spasitelju nego zdravi čovjek? — Život ljudski jest doista gruba i mučna staza kroz svakovrsne pogibli, i nitko, tko ozbiljno želi doći u nebo, ne može njom hoditi lako i bez muke. Treba se boriti, treba se napasti oprijeti, treba se mamila svijeta odreći i čvrsto uprijeti oko prema svojem cilju. Krevet pak bolesnički sa svojim raznovrsnim teškoćama, žrtvama, patnjama jest doista pravi takav križni put u potpunom smislu. Neka dakle bolesnik ide krvavim tragom Isusovim, neka za njim nosi križ poput njega, i ne će ostati bez okrepe i utjehe; sveta krv će i njega blagoslovom politi, njegova ga ljubav usrećiti.

*

Neka bolesnik u mukama Isusovim promatra milosrgje Božje, pa neka sve svoje ufanje stavi u cijenu njihovu; neka nadalje u pravoj skrušenosti sjedini svoje patnje sa presvetim mukama Gospodina, da postane dionik zasluga tih njegovih muka.

II. Maslinska gora.

1. Isus na Maslinskoj gori.

Žalosna je duša moja do smrti
(Mat. 26, 38).

Tamna je noć. — Lišćem palma i maslina provlači se otajstveni šum. Svijetlo mjesečevo pada na blijedo kao smrt lice samotnog molitelja. On se bori s neiskazanom tjeskobom, uzdiše od silne boli duševne. Krvavi znoj pokrije mu čelo i prolije se tijelom patnika.

Žalosna je duša moja do smrti, — bješe rekao ljudima, koji nešto podalje od njega leže u tvrdu snu; a onda se prostro na molitvu, mučio se od smrtne stiske, prokletsvom naših grijeha opterećen, on — janje vazmeno, koje je htjelo krivnju svega svijeta na sebe uzeti.

Oče, — moli — *ako je moguće, uzmi ovaj kalež od mene, da ga ne pijem!* On se zgraža, srsi mu prolaze udima. — Čas njegov je došao; — svaka mu je utjeha oduzeta; — sva osjetila njegova pala su u nemoć čovječje prirode; — slika za slikom prolazi mu dušom; napokon pobijedi ljubav i poslušnost: *No ne moja volja, Oče, nego tvoja neka bude.* Tako ozvanja s njegovih svetih usana prama nebu: spasenje ljudstva je zapečaćeno, riječ otkupa izrečena, žrtva predanja prinesena: *Neposlušnošću jednoga čovjeka došao je grijeh na svijet, a s grijehom smrt, no poslušnošću jednoga dogje milost i oproštenje mnogima.*

Doskora će doći izdajica Juda i predati svoga učitelja i dobrotvora, da ga vuku na sud.

Pogji, bolesniče, duhom u vrt Getsemane, gdje tvoj Spasitelj, Isus Krist, trpi smrtnu muku, krvlju se znoji, no u poslušnosti posve se volji Oca nebeskoga podlaže. Poljubi u duhu onu zemlju, dragocjenom krvlju njegovom posvećenu, i promatrajući Njega u boli nauči se vladati u svojim patnjama.

2. Getsemane bolesnika.

Ima časova u životu bolesnika, kad svoju teškoću deset puta jače osjeća, kad se ćuti osamljen i zapušten, kad mu manjka prijazno društvo, ljubezna pomoć. Od bližnjih jedni ga ostave sama, a drugi opet spavaju od umornosti, te nemaju tad sućuti spram njega. U duši njegovoj javi se grijeh sa svojim strahovitim posljedicama, smrću i sudom; vlasi tada kao da se od straha ježe, bilo brže i jače kuca, čelo se znoji. To je tada njegov Getsemane. To je čas tmine, u koju ga Bog pušta, da ga kuša, čas, u koji se izmegju njega i Boga hoće da podiže zid neprolazan, čas, kada mu ljubav Božja uskraćuje utjehu. I bolesnik tada ćuti i može reći kako i Spasitelj: *Žalosna je duša moja do smrti* (Mat. 26, 38). *Isus počne drhtati i zgražati se* (Mark. 14, 33). Zgražanje mu progje u mozak kostiju, bol mu potrese sva uda, lice mu problijedi, grudi mu se stisnu, duša mu se potrese. — I bolesniku biva slično. Neko vrijeme snosi svoj križ hrabro i odano, a onda najednoć spopane ga strah pred njim, bol mu dojadi, — čežnja se rodi za zdravljem,

strah pred smrti. Jedan takav časak slomi svu strpljivost i odanost; nesta mira, nesta srčanosti. Mogao bi tada reći sa Spasiteljem: „Oče moj, Oče, ako je moguće, uzmi kalež od mene, da ga ne pijem“.

Čini se tada bolesniku, da ga Bog ostavio. A je li to istina? Je li doista Bog tada daleko od njega? Ne! to se samo č i n i. On hoće samo da kuša njegovu ljubav i ufanje, hoće da pokaže, što je bez njega sva ustrajnost i srčanost, i što bi bilo, kad bi ga doista ostavio. Možda Isus hoće bolesniku tada da dade okusiti malo od onih muka, što ih radi naših grijeha On podnio, e da bolje razumije i nauči se, koliko ga je stajalo naše otkupljenje. Ta u Getsemanu vidimo, kolika je strahota uvrijediti Boga, vidimo svu veličinu grijeha, ali i veličinu ljubavi Isusove; i to hoće Bog postići takvim teškim časovima bolesnika.

I Isus se dakle borio, ali uzdrža svu tugu i bol, te odano reče: *Oče, ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš.* Tim, što je svoju volju podložio Božjoj, mi smo spašeni.

I čim je izrekao ove riječi potpune odanosti, dogje angjeo s neba i okrijepi ga; iz zlatnog kaleža izli se nova sila, koja oživi regbi slomljenu narav trpećeg Boga-čovjeka.

Tako Bog i nama nagragjuje žrtvu odanosti i molitvu, kojom mu se potpuno podlažemo. Sv. Katarinu Siensku spopala jednoć na dulje vremena bol duševna i neka zdvojnost. No ona je neprestano k nebu uzdišući molila za smilovanje: „Bože moj, ne zapusti me! Tvoja volja neka bude

u svemu! Da, Gospodine, ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš! Samo me ne odbaci!“ I Bog joj se napokon smilovao i utješio je. A ona mu se onda potužila: „Gospodine, gdje si bio tako dugo!“ A on joj odgovori: „Katarino, ti me ne možeš vidjeti, ali ja sam bio usred tvoga srca“.

To je eto jedan primjer kao dokaz, da nas Bog nikad ne ostavlja. Za muke, što ih pretrpio one noći prije smrti, spominjat će se i nas, kad nas smrtna stiska i nevolja napadne; on ne će dopustiti, da nam duša smalakše ili da bude skršena. „Tvoja volja, Gospodine, neka bude a ne moja“. — Tako neka bolesnik reče iz dubljine srca svoga u teškim časovima, pa će i njemu angjeo donijeti jakost utjehu i mir.

3. „Oče, ne moja volja nego tvoja neka bude.“

Kad ove riječi ne bi nikad bile izgovorene, ne bi naše spasenje bilo izvršeno i nebo bi ostalo zatvoreno. — Potpuno se i bezuvjetno podložiti volji Božjoj, to je prva i najznamenitija dužnost svakoga kršćanina. I bolesnik, ako hoće, da mu bolest bude od koristi i da se po njoj posveti, treba da se potpuno podloži volji Božjoj.

Stanje bolesti samo od sebe često donosi, da ne može biti sve po volji učinjeno, pa će zato bolje biti za bolesnika, što se više nauči odricati se.

Izmegju Boga i čovjeka postoji prelijepi odnošaj oca prema djeci; stoga ako Bog hoće od nas učiniti valjanu djecu, mora od nas tražiti djetinjsku poslušnost, mora uopće s nama postupati, kako roditelji sa svojom djecom. Volja pak djece često je veoma nerazborita i neiskusna, te je onda bolje da se podvrgne boljem i mudrijem uvigjanju oca. Ovaj ugled očinski jest spasonosno potreban i blagoslovan tako, te ga ni kojom cijenom ne bi mogli procijeniti. Stoga treba da smo podložni bez ikakve dvojbe i nemira, bez mrmljanja i prigovaranja. Što je veća ljubav djeteta, to je veće i pouzdanje njegovo prema Ocu a i uvjerenje, da sve odredbe, nakane i sredstva toga dobrog Oca idu za tim, da budu ljubljenom djetetu spasonosna, i da drugojačije ne bi smjelo ni biti. Ozbiljnost i strogost ne smiju nas prestrašiti; naš dobri otac ne će nam ništa na žao učiniti, ne će ništa od nas tražiti, što bi za nas bilo štetno ili pogibeljno; On ima pred očima uvijek samo naše dobro, našu sreću i mir. Kako bi dakle ludo bilo, kad bi se htjeli protiviti takovoj ljubavi, kad bi samovoljno htjeli svojim putem ići. Taj bi nas put odveo bez dvojbe u propast vječnu.

Ne moja nego tvoja volja, Oče, neka bude! Ove riječi treba da često ponavljamo, dok ih posve dobro ne upoznamo, te se više ne budemo strašili u svemu vršiti ih. I s našom bolešću i trpljenjem ima Bog svoju mudru namjeru. On hoće, da budemo bolesni, premda bismo mi radije bili zdravi. Bolest će nam biti svakako na spasenje,

inače nam je ne bi Bog poslao. Bez dvojbe nas ima pripravljati za blaženstvo nebesko. To vjeruj, dušo krščanska, i to neka ti bude novi razlog, da Boga još jače uzljubiš. Baš ovim putem vodi te k tvom dobru. Pouzdaj se stoga u njega i ne plaši se tamnog puta, makar i vodi u nebo preko trnja i oštrog kamenja. Prihvati rado, drži čvrsto tu dragu očinsku ruku, koja te brani, koja ti ne da pasti niti u propast ići. Pouzdaj se u nju i poslušaj ju, pa ćeš doći do svog cilja.

4. „Neka bude volja tvoja“.

Ova kratka molitvica vele je znamenita i puna značenja, jer izriče potpunu odanost u volju Božju. Treba mnogo vremena i mnogo milosti, dok nam dušu napokon posve pronikne, bude doista pripravna na sve. Bit će to slaboj i krhkoj naravi s početka malo teško, ali ipak uz milost Božju može se steći pobožno uvjerenje, da sve, što se dogagja, milo i nemilo, sretno i nesretno, dolazi od skrbne ruke Božje nama na spasenje, i da dragi Bog onima, koji ga djetinjski mole za nešto, samo onda ne daje, kad to nije dobro za njih.

Čovjek misli, da uvijek i u svemu mora biti prema njegovu mišljenju, i da bez njega ne može ništa pravo izaći. A ipak je protivno istina. Što je manje od nas, što je manje ljudskoga kod svih naših poduzeća, a što više od Boga, to će bolje biti. I iskustvo potvrgjuje, da se u premnogo slučajeva dogodilo drugojačije, nego su ljudi mislili i bojali se. Predajmo dakle sve, sebe

i sve svoje, s pouzdanjem u ruke Božje. Otac naš znade, što trebamo i dat će nam, ako je spasonosno za nas.

Često biva, da bismo rado da se volja Božja ispunjava, ali samo pod nekim pogodbama: „Samo kad ne bi onoga bilo, — samo kad ne bi to ili ono moralo biti, — samo kad bi se to moglo izbjeći“ itd.

To je nepotpuna odanost. Mi ne smijemo Božja djela istraživati, i ne imamo pravo stavljati mu propise i pogodbe. Bolesnici su osobito lako skloni, da ovako govore. Jedan će reći: „Ja bih dragovoljno bolestan bio, samo kad bih mogao u crkvu ići“; ili: „—kad ne bih morao ležati.“ Drugi bi rado trpio, samo kad ne bi njegova bolest bila na teret ukućanima itd. Takovih govora treba se kaniti. Potpuna odanost u volju Božju cijelim srcem prepušta Bogu sve. Hoćemo li Božju volju vršiti, moramo je potpuno vršiti; hoćemo li biti odani, moramo biti potpuno odani; učinimo svoje, pa će i Bog učiniti svoje i nagraditi one, koji nam svoju ljubav i skrb posvećuju. Tko radi za Boga, ne radi badava; tko bolesnika dvori Bogu za ljubav, dobit će jednoć za ovo djelo milosrgja obilnu nagradu.

5. Bolesnik treba da se rado moli.

Bolesnik ne može nikad previše moliti. Ne treba da neprestano obavlja usmenu molitvu; ne treba da neprestano čita iz molitvenika ili koje nabožne knjige, ali treba da je neprestano u

takovom općenju i sjedinjenju s Bogom, te mu svaki sat dana i noći prikaže, svaku bol i muku žrtvuje i tako dušu jači za daljnju borbu sa čovječjom prirodom. Jedan pokojni biskup običavao je Spasitelja na križu pozdraviti svaki put, kad mu ura odbijala četvrti; pa tim nije ništa prekidao svoje velike i znamenite poslove. I bolesnik bi mogao lako ovakav običaj uvesti. Kad sat udara neka pomisli: „Opet za četvrt sata bliže k smrti; — opet prošlo četvrt sata trpljenja“; — ne bi li tada mogao pogledati Raspetoga, pozdraviti ga i u duhu njegove svete rane poljubiti. Kratke molitvice, što ih Crkva nadijelila oprostima, a koje se lako pamte i brzo izgovore, mogu teško bolesnome mnogo koristi donijeti. N. pr. „Moj Isuse, milosrgje!“ — „Slatko Srce Isusovo, budi moja ljubav!“ — „Slatko Srce Marijino, budi moje spasenje!“ Ove su molitvice za umornu dušu kao mirisave ruže, koje ju svojim mirisom osvježuju, okrjepljuju i oživljuju. Bolesnik treba da više moli i više probugjuje pouzdanje nego drugi ljudi; on treba — tako rekavši — da od molitve živi. Općenje s Bogom ima biti njegovo životno počelo, najmiliji lijek, najbolja utjeha, neophodno potrebito sredstvo pomoći, da već u početku kušnje ne podlegne. Kao što oprezni vojskovogja podiže zaštite protiv neprijatelja, koji prijeti: tako i bolesnik neka krevet svoj okruži i zaštiti molitvom i pouzdanjem. Molitvom neka si bolesnik pribavi ustrpljivost, jer bez strpljivosti je izgubljen, bez strpljivosti će smalaksati u vatri boli.

Molitva je bolesniku potrebna, jer po njoj najbolje dolazi do svijesti svoje dužnosti. Nije svakomu tako jasno označen put, kako je bolesniku. On ne treba tek da bira ovo ili ono zvanje i posao, već treba samo da mirno leži, kamo ga Bog postavio. Bog ga pozvao, da ga na križnom putu nasljeduje; treba stoga da trpi, trpljenjem za svoje grijehe pokoru čini i nebo služi. Ne treba da se muči mišlju, da bi u ovom ili onom stanju Bogu služio, bližnjemu više koristio, svoje mjesto dostojnije ispunio; on treda da na bolesničkom krevetu ispunjava svoju životnu zadaću kolikogod može, jer to i tako Bog hoće. A da to uzmogne, najbolje i najlakše mu je sredstvo molitva. I Spasitelj, prije nego je došao na muke i smrt, trebao je objačati se; zato pak je išao na molitvu. Bolesnik neka često boravi uz Isusa u Getsemani, neka uči od njega moliti se i trpjeti.

6. Odreci se utjehe ljudske.

Jadno stanje bolesnika takne srca drugih i probudi u njima čuvstvo sućuti ili samilosti, koje ih nuka, da mu po mogućnosti pruže utjehu, pomoć i olakšicu. — No to je čuvstvo rijetko kada trajno, pa mu je osobito za duljih bolesti prije kraj, nego samoj bolesti, koja ga izazvala. — Ima bolesti, koje se vuku kroz godine; sad su žešće sad snosljivije, ali nada u ozdravljenje jest isključena. U takvim slučajevima potrebna je ne samo bolesniku ustrajnost nego i njegovoj okolini trajna samilost. No što se često dogagja?

S početka se ne ima bolesnik ni na što potužiti: brižno ga njeguju, vjerno se brinu, oprezno postupaju, dan i noć su uz njega i svaku žrtvu za njega rado doprinose. Ali kad bolest dulje potraje, pomalo nestaje i one revnosti: dvorba postaje običaj bez onog nutarnjeg čuvstva i žara.

Čovjek je naime takav, te bi rado kod svakog svog djela vidio uspjeh. Učinit će rado i ono, što je veoma teško i naporno, samo ako se može nadati, da će svojom žrtvom nešto postići. Ako bolesnika otme smrti i k zdravlju privede, nije mu ništa žao, niti bezbrojnih nesanenih noći niti najtežih usluga, što mu ih iskazao. Ali kod dugotrajnih bolesti ne vidi toga uspjeha, postaje mu i bolesnik i njegovo trpljenje navadom, pa stoga ako i ne ohladi ljubav prema njemu, ipak izvanjski dokazi ove ljubavi pomalo jenjavaju. A tada misli bolesnik, da su dvorioci ohladnjeli prema njemu, da im nije stalo do njega, te se ćuti uvrijegjen i rastuži se. Tako često nastaje velika teškoća i gorkost za bolesnika, kad drži, da je svojima na teret ili makar samo da su ravnodušni spram njega. Previše je u tom katkada samoljublja.

U takvim časovima saberi se, dušo, i ne pusti u srce svoje jada, srdžbe i odvratnosti spram onih, koji tvoju bolest i trpljenje ne razumiju i ne shvaćaju potpuno i u nutrinju, nego se ravnaju prema površnim vanjskim izražajima njezinim.

Ako ti je Isus dao da križ nosiš dulje nego drugi ljudi, onda ne budi kao dijete, kad mu se uzme šećer, u kome je uživalo.

Vjerom i molitvom treba da si se ojačao tako, da te ni suroviji postupak ne će previše uznemirivati. Mjesto da srce svoje tada prepustiš boli, vini se mišlju na Maslinsku Goru. Tamo u krvavom znoju kleči tvoj Spasitelj; smrtna ga stiska muči, a od svojih je ostavljen. *I ne ima ga, koji bi ga tješio.* Nedaleko od njega, ne znajući i ne brineći se za njegove patnje, spavaju apostoli; a već i Juda, takogjer jedan od njegovih, ide da ga izda. — Gdje Isus nalazi utjehu? Gdje pravu sućut i samilost? gdje pomoć? Kod ljudi ne. On — osamljen — moli. Slabi, bezutješni bolesniče, na njega gledaj, od njega se uči, ako kod ljudi ne nalaziš razumijevanja tvojih patnja. Od njega se nauči veledušno se odreći utjehe ljudi i svijeta i traži je samo u ljubavi k Bogu.

7. „Angjeo mu se javi s neba i krijepi ga".

Kako se na bolesniku na neki način ponavljaju patnje Spasiteljeve, tako on ima i svog angjela tješitelja, kako ga Isus imao na Maslinskoj gori. Predobri Otac šalje mu angjela ili u prilici dobrog prijatelja, plemenitog čovjeka, koji mu donosi utjehu, pomoć i olakšicu, ili mu šalje pravog angjela, koji ga za najvećih i najgorčih boli i patnja često upravo čudesno uzdiže, jači i hrabri. Koji dan je bolesnik posve neobično malodušan, slomljen; ne zna pomoći niti izlaza iz

tjeskobe: tada dogje posve nenadano koji mili posjetnik, — njegova pobožna riječ utješi ga i umiri rastuženo srce. To je bio kao angjeo, koga mu je Bog poslao.

A i pravi angjeo dolazi k njemu, dolazi češće, nego bolesnik i misli. Tiho i bez ikakvog vanjskog znaka približi se ka krevetu bolesnika, položi ruku svoju na njegovo srce i ono se umiri. On mu misao upravi k Bogu baš u času teškog trpljenja.

Bori se dakle vatreno, kao Spasitelj tvoj na Maslinskoj gori; lijevaj suze kajanja, — ali ne zdvajaj! Tvoj angjeo je blizu. On će te potaknuti na čin odanosti, on će te ohrabriti, da se posve prepustiš volji Božjoj. I tad ćeš biti utješen. Ako tražiš samo zemaljsku utjehu, ako ideš samo za vanjskom rastresenosti, e da zaboraviš svoju bol, ne ćeš nikad trajnog mira imati. Ostat će u tebi praznina, koju nije ništa kadro ispuniti. Angjeo tvoj kao da plače tada, jer mu se ne mili takva utjeha. No ako njega zoveš, ili ako mirno i boguodano trpiš, bit će uvijek uza te i na pomoć tebi.

8. Za nesna.

Izmegju mnogih teškoća, što ih bolest donosi, jedna je osobito teška, a to je nesan. Ne samo da bolesnika slabi, nego budi u njemu i zavist, što drugi spavaju, a on ne može. No kršćanska ljubav mora odbiti svako takvo čuvstvo; mora dapače od srca priuštiti bližnjemu, ako mu ide bolje, ako manje trpi; pa ako se tako radnje,

što drugi uživa dobro, koje on ne može, znat će noći bez sna i počinka korisno sprovesti. Po ponašanju bolesnikovu za besanenih noći može se mjeriti i veličina njegove ustrpljivosti i odanosti. Ima na žalost bolesnika, koji su pripravni radi kakvegod malenkosti, radi male nevoljkosti, dapače možda od same dosade prekinuti i narušiti noćni počinak svojoj okolini. Bez prave potrebe ne treba toga činiti. Ako bolesnik ne može da počiva, neka ne misli, da i drugi ne trebaju počivati; treba ih štediti, koliko je najviše moguće. U tom nadvladavanju samoga sebe sva je mudrost, kako se može trpjeti bogumilo a i s ljubavi k iskrnjemu.

Kod bolesnika očituje se često velika umornost ne nepočinkom nego razdraženošću; a ta razdraženost prouzrokuje prije besanene noći nego mirne. To su doista teške, dosadne i neprijatne noći. Neka bolesnik upotrebi proti njima pobožnu molitvu i već im je otupio oštricu. Molitva umiruje, ublažuje, oduzima gorkost. No često bolesnik ne može da moli. Tad je dosta kratak uzdah k Bogu, koja strjelovita molitvica, koja kao svijetla munja rasvijetli tminu i kao raketa poleti gore prema nebu. Neka i tada mišlju pogje u Getsemane, neka se ugleda u božanski primjer Spasitelja Isusa, koji takogjer bdije i trpi u noći, dok njegovi učenici spavaju. On bdije, moli i pripravlja se na veliko djelo otkupljenja; on si u molitvi prikuplja silu i srčanost za trpljenje; on bdije i moli, a na molitvu eto mu odanosti, eto utjehe od angjela, eto potpune podložnosti volji Oca nebeskoga. — I bolesnik neka čini poput

Spasitelja. Neka ispuni vrijeme budnosti molitvom, neka se pripravlja na slijedeći dan i na sve što će mu donijeti. Bila ta molitva duga ili kratka, usmena ili razmatranje, bit će uvijek spasonosna. Kad molimo, pred duševnim očima stvara se slika Božja, i mi zaboravljamo na sebe; već u tom zaboravljanju jest neka olakšica od boli. Kad molimo, prolazi nam pameću život naš, sjećamo se svih nevolja, ali i svih milosti, koje nam je Bog dao, svih čudnih putova, kojima nas vodio, svih pogibli, od kojih nas sačuvao; računamo tada sve, što smo od njega primili, i kako smo mu uzvratili: i brzo i jasno upoznamo, da smo mnogo dužni Bogu, da nam je neprispodobivo više dao nego nam uzeo, da smo iz ruku njegovih primili mnogo više dobra nego zla, a i to zlo, to jest boli, skrbi, bolesti, i patnje da su bile za nas blagoslov.

Sve to postaje jasno i razumljivo čovjeku možda tek za tihe samotne noći. A tad ćemo biti zahvalni dobrome Bogu za njegovu ljubav, prositi ga za daljnje milosti, žaliti svoje pogrješke i malodušnost, obećati u buduće se popraviti, strpljiv biti u patnjama, i napokon svoju volju posvema podvrgnuti njegovoj moleći: *Ne moja, nego tvoja volja neka bude.*

Bude li eto tako bolesnik radio, ne će se tužiti na besanene noći, jer vrijeme, koje je probdio, nije izgubljeno; a ono utjehe, što je u pobožnosti dobio, više će mu vrijediti nego najslagji san.

Kad čovjek u čem strada, neka se tješi, da i drugi slično stradaju. Mnogima se čini to slaba i nikakva utjeha, no ako se dobro promisli, ipak je utjeha. Tako se i bolesnik može tješiti tim, da i drugi mnogi trpe; ne će on zato prestati svoje boli osjećati, nego će si kod toga ovako misliti: i drugi su iskušavani kao i ja, i drugi imadu svoj križ i nose ga, zašto ga ne bih i ja mogao? — Kad je sv. Augustin čitao živote Svetih i razmišljao o tom, reče: „Ako su mogli ovi zašto ne bi i ti?“ Slično neka i bolesnik misli za besna. Neka se sjeti onog silnog broja ljudi, koji su bez sna i počinka one iste noći, koja mu se čini toli duga i mučna.

Tu su prije svega silni bolesnici po svem svijetu.

Stotine i stotine trpe još više nego ti, jer ili imadu težu bolest, ili se kukavnije nalaze, jer se za njih nitko ne brine, nitko ih ne njeguje. Drugi možda ne imaju čistog kreveta, pristalog stana; leže možda sami i zapušteni, te nitko do Boga ne zna za njih niti čuje njihovih uzdisaja. I njima nije uskraćena svaka utjeha, i oni će u njegovoj ljubavi naći naknadu i pomoć protiv zdvojnosti. Ako takav bolesnik veledušna srca bez tužbe i gorčine prinese Bogu kao žrtvu ovu svoju zapuštenost, svoje siromaštvo: to će iz takve samotne sobice uzaći k Bogu krasne zasluge, o kojima bi samo tiha noć znala pripovijedati. Misao na takve bolesnike neka te potiče, da i ti slično Bogu prikazuješ preko svoga angjela svoje boli, svoj nesan.

Osim bolesnika bdiju noću i drugi ljudi, plemenite i požrtvovne duše, koje iz milosrgja ili u svetoj poslušnosti njeguju bolesnike u tolikim bolnicama. Uz veliku žrtvu bdiju one kod raznih bolesnih i umirućih. Mogle bi spavati i trebale bi, ali svoj san žrtvuju iz ljubavi k Bogu i k bližnjemu.

Ne bdiješ nikada sam. Ima ih, koji putuju kopnom ili morem, koje služba veže na bdijenje; moli za sve sreću, blagoslov, da ih pogibao mine. — A sjeti se i onih, koji grješno bdiju, pa moli za njihovo obraćenje.

Moli pak osobito za one, koji one noći umiru!

Na taj eto način sprovedena noć bez sna bit će ti hiljadu puta blagoslovljena.

9. Noćna svjetiljka.

Običaj je u bolnicama a i u kućama ostaviti po noći u sobi bolesnikovoj svjetiljku. Ova može takogjer zgodne i ozbiljne misli probuditi u bolesniku.

Sjeća ga one lampe pred žrtvenikom u crkvi, u kojoj dan i noć gori ulje u čast Spasitelju u presv. oltarskom Sakramentu, te se zato i zove „vječno svijetlo“.

Neka pogje bolesnik mišlju tamo pred svetohranište, u kojem se pod prilikom hruha nalazi pravo svijetlo svijeta, koje rasvjetluje ljude u tmini. Kolika je ljubav Isusa u tom Sakramentu! Koliko je to čudo svete vjere! Koliku

utjehu, milost i blagoslov daje on tamo! I on je često tamo zapušten, osamljen, jer ljudi ne će da ga pohode. Budući da ga u bolesti ne možeš drukčije pohoditi, pohodi ga barem mišlju, pokloni mu se u duhu, prosi ga milost.

Svjetiljka u sobi bolesnika sjeća ga dalje pet mudrih djevica, koje su s pripravljenim t. j. napunjenim uljenicama čekale dolazak zaručnika. — Je li i moja svjetiljka napunjena? Jesam li je opskrbio uljem krjeposti i dobrih djela, kad dogje božanski zaručnik iznenada, da me odvede na vječnu gozbu? Jesam li pripravan slijediti ga? Je li plamen jasan? Svijetli li svijetlo dobrih djela? Gori li srce od želje za Bogom?

Drhtavo svijetlo noćne svjetiljke može te sjećati i nestalnosti svega zemaljskoga. Kako slabo gori, kako neprestano drhće onaj mali plamen u čaši! Ako to svijetlo i baca neki ružičasti sjaj naokolo, to je ipak varava ljepota, slična večernjem rumenilu, koje prati sunce na zapadu, to jest slična smiješku umirućega.

Sve je taština, sve je prolazno. Svaki časak troši život, kako ono svijetlo troši ulje u čaši. A kad tinjajući stijenj utrne, kad plamena u čaši nestane — što onda? Kamo tada? K Bogu! K sucu! Na račun za svaku riječ, za svaki čin, za svaku misao svog života. „O dobri Isuse, ne budi sudac, nego Spasitelj!“

Promatrajući svoju svjetiljku može bolesnik da misli na svoju smrt, na vječnost. Kao što onu svjetiljku može vjetrić lako da utrne, tako i slabi plamećak života moga može u tren oka da ugasne.

10. Sužanj o sužnjima.

Uhvatiše Isusa i svezaše ga (Iv. 18, 12).

Bolesnik, prikovan na svoj krevet ili vezan na svoju sobu, u nekom je smislu sužanj. Da ovo svoje sužanjstvo uzmogne što mirnije podnositi, neka misli na druge, različite sužnjeve.

a) Ima mnogo i premnogo takvih, koji su svojom krivnjom dospjeli u sužanjstvo; no ima ih takogjer, koji se nevini nalaze u okovima i tamnicama. Od jednih i drugih mnogi su doživotno utamničeni. Za sve ove može bolesnik moliti, da se spasu: krivci da upoznadu svoju zloću, te se skruše i poprave, a nevinost nekrivih da se otkrije, te se izbave. Neka bolesnik promisli, koliko prednosti ima njegovo sužanjstvo pred onim utamničenih! Koliko je njegova sobica, koja mu je možda već dodijala, prijatnija od tamnice! — Neka prikaže koji čas trpljenja za one sužnje. Njegova strpljivost, podložnost svetoj volji Božjoj, ganut će božansko milosrgje, te će onim bijednicima dati utjehu, pomoć, obraćenje. Podnoseći svoje sužanjstvo tiho, mirno i radosno, može braći svojoj olakšati njihovo teže sužanjstvo.

b) Ima i druga vrst sužnjeva, koji niti su svojom krivnjom niti za kaznu dospjeli u sužanjstvo. To su oni plemeniti muževi i žene, koji se svojom voljom, iz svete težnje za savršenošću, odrekli svoje slobode, i Bogu se za ljubav zasužnjili u zidine samostanske, u neugodne tamnice k sužnjima, u žalosne bolnice; tu dane i noći služe Spasitelju u osobi bolesnika, zločinca, umirućega i svake vrsti nesretnika. — To su dobro-

voljni sužnji. Mladost i zdravlje, blago i radosti ovoga svijeta prezreše i svoju volju sputaše lancem svete poslušnosti. — Ovakvi primjeri neka nas potiču, da barem ono hoćemo, što moramo; neka potiču bolesnika, da dragovoljno prinese Isusu žrtvu, koju traži, kad ga bolešću zasužnjuje. Neka se dakle ne tuži na svoju sobu, nego radije moli, da i sâm a i oni drugi sužnji svoje sužanjstvo što bolje upotrijebe na korist svoju i drugih.

c) Ima treće vrste sužnjeva, koji veoma trebaju naše pomoći: duše u čistilištu. Kako je teško njihovo sužanjstvo! Kako im se dugo čini, jer svim srcem teže za izbavljenjem. Božanska ih pravednost osudila na vatru čistila, i one izgaraju od čežnje, kad li će se napokon sjediniti s Bogom. Kako su otišle s ovoga svijeta, ne mogu više ništa za sebe učiniti, pa su upućene samo na pomoć drugih: samo općinstvo svetih, osnovano na ljubavi Božjoj, jest njihova nada i pomoć. Njima mogu pomoći molitve svetih u nebu, a i molitve i dobra djela braće na zemlji. — Kako je mučnija, teža i strašnija njihova tamnica, njihovo sužanjstvo od sužanjstva jednoga bolesnika! A eto, ako bolesnik strpljivo podnosi svoj križ, može se od milosrgja Božjega nadati, da će si tim prikratiti muke čistilišne ili im dapače možda posve izbjeći. A može drugo da svoje patnje prikaže i za one duše. Pomoći jednoj samo duši, da prije ugleda lice Božje, bit će obilno naplaćeno. — Tako neka bolesnik upotrijebi svoje sužanjstvo na korist drugih, a tim dašto i svoju.

11. Vijenac od trnja.

Sv. Katarini Sienskoj ukazao se jednoć Isus držeći u svakoj ruci jedan vijenac. Jedan je bio spleten od krasnog, raznovrsnog, raznobojnog, mirisavog cvijeća; drugi pak bio načinjen od gruboga bodljikavog trnja. „Evo, odaberi!“ reče Katarini. A ona bez promišljanja posegne za trnovim i pritisne si ga na glavu.

Kad bismo mi imali odabirati, valjda bismo odabrali vijenac od cvijeća. Ali bolesniku Krist sam stavlja na glavu trnovit vijenac, s oštrim bodljikavim trnjem, koje boli, ranjava, teško zadire u kožu i meso. Premda si bolesnik ne bi uzeo toga vijenca, Bog je ipak drukčije dosudio: trnova kruna jest od njega. On ju sam nosio na svojoj glavi, njom kao kraljevskim diademom ovio svoje sveto čelo i tako ju posvetio za sve, koji će nasljedujući njega nositi je.

Ako se tu krunu po primjeru Njegovu naučimo dobro nositi, procvasti će trnje nebeskim neprolaznim cvijećem, bodljike pretvorit će se u sjajno drago kamenje; i takovu krunu zaslužit ćemo si gore na drugom svijetu. Sv. Katarina ugledala je u daljini, kakva to kruna, kakva plaća čeka na onom svijetu one, koji se na ovom hrabro bore; stoga i jest tako spremno i bez oklijevanja dohvatila vijenac od trnja.

Nije oko vidjelo, niti uho čulo, niti u srce čovječje došlo, što je Bog pripravio onima, koji ga ljube. Kolika dakle sreća čeka one, koji Boga ljube. Ljube pak Boga oni, koji mu to i u kušnji dokazuju, koji rado i strpljivo podnašaju, što im On daje trpjeti.

12. Redovnik i raspelo.

Čita se o nekom siromašnom redovniku kapucinu, da je u svojoj ćeliji imao drveno raspelo, koje je veoma volio. Jednoga dana stavi na glavu Raspetome vijenac od gustoga trnja sa dugim šiljastim bodljikama. Razmišljajući o svom Spasitelju, trnjem okrunjenom, lijevao je suze sućuti. — Kadgod je pobožni kapucin čuo pripovijedati o kojem dobrom djelu, o kakvom plemenitom i krjeposnom činu, veselih je očiju potekao k svom Raspelu, skinuo jednu bodljiku i rekao: „Hvala milosti Božjoj, opet mala radost za tebe, moj Isuse, opet jedna bodljika manje u tvojoj kruni".

Ne bi li i bolesnik mogao katkada skidati trnje s okrunjene glave Isusove? Podnijeti bol bez jaukanja, odreći se nečega rado a neopazice, nadvladati svoju volju u ovom, žrtvovati besanenu uru ili noć: takvih eto bezbroj načina i prilika ima, da prorijedi trnovu krunu Isusovu, da oštro trnje, koje mu rane zadaje, nadomjesti ružicama, koje niču iz požrtvovne ljubavi njegove.

13. Nesporazumci.

Ima gorkosti za bolesnika, koje nastaju uslijed nesporazumka. Ima ljudi, koji misle, da će bolesniku ugoditi, ako bolest njegovu na šalu izvrćaju ili šalom u dvojbu stavljaju; čude se njegovoj zdravoj boji i dobrom izgledu; kraj njegove dobre volje, vele, ne ima ni govora o kakvoj pravoj bolesti.

Da tim načinom žigošu bolesnika nekom vrsti laži, na to niti ne pomišljaju; još manje možda misle, da tim bolesniku zadaju bol. No bolesnik se neka ne obazire na takve govore, neka ih drži ili za prazno govorenje ili neka ih ispriča, jer potječu iz dobre volje. — Ako ga ljudi ne razumiju, ako u njih ne nalazi sućuti, neka se tješi, da ga Isus već dobro razumije: on znade, što i kako trpi. I njega nisu ljudi razumjeli: i on je bio krivo sugjen, nepravedno osugjen. Herod ga držao za lugjaka, a prema tomu i postupao s njim. Učenik pak ne smije da bude nad učiteljem. Ne trebaš se dakle žalostiti, ako ti se što slična dogodi.

III. Križni put.

1. Križni put Isusov.

Uzeše Isusa i odvedoše. I noseći križ svoj izigje na mjesto, koje se zove Košturnica, a Hebrejski Golgota (Iv. 19, 17).

Već se strašne stvari dogodile s Isusom. To najvjernije srce bilo izdano od Jude i predano neprijateljima. Onaj, koji je stotinama vratio život i zdravlje, bio je toliko zlostavljan, te ga već nije bilo prepoznati. On najčistiji i najsvetiji bio zapostavljen ubojici i zločincu i osugjen na smrt — križa.

I sad eto, predan surovim četama, križem opterećen, ide ulicama grada na stratište. Gdje su mu prijatelji, koje je toli silno ljubio? Gdje je puk, komu je nebrojeno puta iskazao dobročinstva, koji je poučavao i još ga nedavno čudesnim načinom nahranio? Prijatelji pobjegoše, a osta samo mala hrpa, koja ništa ne može proti razbješnjelom mnoštvu. Puk, koji mu još pred nekoliko dana klicao „hosanna“, zaboravio je svog dobrotvora i s lažnim svjedocima traži takogjer, da se pogubi. Ista usta, koja ga prije blagoslivljala, sada ga kunu i vapiju za njegovom krvi.

Krist Spasitelj naš išao križnim putem. Već sama riječ veli, da to nije bio veseli i ugodni put; bio to put s križem, put na križ. No put taj bio je nama spasenje i otkupljenje. Izmegju uvrijegjenog Oca i bijednog ljudstva podigao je Isus

križ, sebe sama stavio na taj križ kao krvnu žrtvu za grijeh. Otkako je Krist bio osugjen na križ, otkako je On nosio križ i stupao križnim putem, odtada je križ izgubio svoju sramotu i strahotu i postao znak ljubavi, spasenja, milosti i smilovanja. Krist je svojom krvi oškropio križni put, posvetio ga i učinio putem spasenja. Svi, koji Boga nagju, koji k njemu dolaze i u nebo žele unići, moraju ići tim križnim putem. Put je taj težak i mučan, ali i siguran. On vodi preko Kalvarije na Tabor, kroz noć patnja u nebesko svijetlo. Ima ljubav Božja i drugih puteva, da čovjeka k sebi dovede, no put križa je bez dvojbe ravan i najbliži. Otkako je On na tom putu ostavio tragove svoje dragocjene krvi, svi su sveci i učenici njegovi išli njime. Bolesnici su pak osobito pozvani na taj križni put. I njihov križni put kao i Spasiteljev ima znamenitijih časova, ima padanja i postaja. Uzevši dakle mirno teret križa na sebe neka pogje stopama Isusovim.

2. Križ Kristov.

Neka pobožna spisateljica piše o križu Kristovu ovako:

„Križ na Golgoti bio je velik; velik, jer se uzdizao od Golgote do svoda nebeskoga, a obje svoje ruke raširio kao da hoće cijeli svijet obuhvatiti i ispuniti prostor izmegju neba i zemlje. Kud bi noga stupila, — kud bi ruka segnula, — kud bi oko dohvatilo, — svuda bijaše križ. Ka križu letjela duša, za križem težilo srce od lju-

bavne čežnje; bile su to ljestve, kojima nisu silazili angjeli, nego je sišao Gospodin angjela, te sanjače zemaljske svojom ljubavi osvijestio.

I m a l e n je bio križ, tako malen, te je pristajao svakomu srcu i svako ga moglo u sebe primiti, svako ga moglo obujmiti i duboko u svoju nutrinju uroniti. — No kojegod srce primi u se križ, mora mu dati, da čvrsto korijenje pusti; to pak biva većinom uz velike boli. Ako pak biva uz radost, i tad uvijek treba da srce sve učini, te ga čvrsto i stalno zadrži; i ako ostane u njem trajno, treba ga zatvoriti, da blagoslov njegov ne uteče, — jer kraljevstvo nebesko silu trpi".

3. Misli o križu.

I.

Tko pravo razumije riječ „križ", njemu uvijek znači isto što i milost; ovaj čovjek ima teški križ — znači: ovoga čovjeka mora da Bog veoma ljubi. — Temeljno svojstvo sviju stvari, da li su naime dobre ili zle, vidimo ponajviše iz njihova učinka, djelovanja. Križ pako nosi sa sobom mnogo krjeposti. Križ nas izvlači iz vreve i buke svijeta i sili nas na samoću i sabranost, koja je veoma korisna. Po križu postajemo ponizni, blagi, ustrpljivi. Noseći križ trebamo tugje sućuti i pomoći: a to budi u nama prijaznost, zahvalnost i megjusobnu ljubav. Svoj križ možemo podnašati Bogu za ljubav, a možemo i drugomu namijeniti zasluge svojega trpljenja. Kako se dakle možemo

obogatiti križem, a kako često, da i ne slutimo, služimo svojim trpljenjem drugima na utjehu i primjer. — Križ nas upravlja prema gore, sjeća na Boga, uči prezirati ispraznosti svijeta i njegove radosti.

II.

Što je križ teži, to smo bliže Bogu. Križ popravlja čovjeka. Ima istina pojedinih primjera, da koji teško kušani i mnogo godina bolesni čovjek postaje sve više ogorčen, nezadovoljan i zlovoljan na Boga, da se ništa ne popravlja. No ako križ ne popravlja čovjeka, onda nije krivnja u križu nego u samom čovjeku. Križ je gorki lijek, sredstvo ozdravljenja. Ako bolesnik upotrijebi pruženi lijek, pomoći će mu; ako ga odbije s prezirom, ne može blagotvorno djelovati u njemu.

Ako Boga ljubimo, ako smo uvjereni, da je on naš dobri otac, koji nam ne će ništa nego dobro, tad treba da od njega rado prihvatimo sve, štogod nam pošalje, jer znamo, da će biti dobro za nas. Tad ćemo ljubiti i križ, koji nam pošalje, ljubiti ruku njegovu i onda, kad nas kazni i boli nam zadaje. Tad ćemo bolest i kušnju strpljivo podnositi, jer je od njega poslana ili dopuštena. Ova naša odanost, ljubav i poslušnost ne će biti bez nagrade, bez milosti nutarnje, bez svete utjehe. Tada ćemo se potpuno uvjeriti, da je istinita riječ sv. Pavla: *Onima koji ljube Boga, ide sve na dobro.* Iz toga slijedi, da križ popravlja onoga, koji Boga ljubi ili ga želi ljubiti. Tko na Boga mrzi, toga dašto može svaka stvar

proti njemu uzbuniti. No katkada i u otvrdnutom srcu djeluje milost Božja tako čudesno, te se mnoga duša takova po križu i trpljenju obratila k Bogu.

III.

Križ zadaje rane, ali ih ujedno i iscjeljuje. Sv. Helena polagala je na bolesnika sva tri križa, što ih našla na Kalvariji. Prva dva nisu imala nikakva uspjeha, dok je treći — Kristov — ozdravio bolesnika. Tako i na nas ništa ne djeluje križ, koji ne razumijemo, koji ne prihvaćamo valjano i s vjerom: niti nas popravlja, niti nam donosi utjehu i pomoć. Samo onda, ako križ ljubimo i nosimo kao od Krista poslan, djeluje u nama na spasenje naše.

IV.

Križ je šiba za nas. — Bez šibe nema uzgoja djece, a bez uzgoja nema krjeposti, a bez krjeposti ne ide se u nebo. Bog nas hoće usrećiti u nebu; za to je potrebno, da nas potakne na krjepostan život; često pak ne ide to bez kazne i križa, ili ne ide, kako bi On htio. Samo kod njega, s njim i u njemu u istinu smo sretni; a križ je most k njemu, most iz zemlje u vječnost.

V.

Kad naši kajkavci hoće reći: „Bog nas kuša“, vele: Bog nas pohagja ovim ili onim zlom. Pa tako i jest. Krist dolazi sa svojim križem k nama

i pohagja nas ili posjećuje. A u pohode ide se ipak samo iz ljubavi i prijateljstva! Strance i one, za koje ne marimo, ne pohagjamo. Dakle je ovakav Kristov pohod s križem dokaz njegove ljubavi. — Dolazi Krist k nama opterećen svojim križem, jer kao Bog-čovjek ne može se rastaviti od križa. Njegov zemaljski život bijaše neprestani križni put. Istom poslije smrti skine križ i prihvati pobjedničku zastavu Uskrsnuloga. Na dan sudnji još će se pred njim na nebu ukazati križ, njegov znak, znak Isusa, u kojem ćemo biti sugjeni. Blago nama, ako nam tada bude taj znak dobro poznat, ljubljen a ne strašan!

VI.

„Ave crux, spes unica“ — „Zdravo križu, jedino ufanje!“ Tako Crkva pozdravlja križ Kristov. Kako su lijepe i pune ove riječi! Daj Isuse, da nam ove riječi budu na čas smrti na pameti!

VII.

„In hoc signo vinces“ — „U ovom ćeš znaku pobijediti“. Tako je pisalo na križu, koji se na nebu ukazao caru Konstantinu. On je vjerovao, — i pobijedio neprijatelje.

VIII.

„Hoćeš li da križ lako nosiš, ne smiješ ga vući, nego ga moraš svom snagom podići gore i s njim letimice hrliti“ (Sv. Terezija).

„Hoćeš li Gospodina imati, ne traži ga nigdje drugdje nego na križu“ (Sv. Ivan od Križa).

„Gdje u kući bolesnik strpljivo pati, tu je križ, no tu je i blagoslov Božji, tu je sam Bog“ (Sv. Terezija).

„Dolje na koljena pred veličanstvom križa, jer tamo gdje je križ, jest sam Bog, djelujući na spasenje one duše“. Križ je pismo, koje Gospodin piše duši, a u njemu stoji: „Ljubim te“.

IX.

Križ nam je na spasenje, ako ga rado ili barem strpljivo podnosimo, bez mrmljanja i tužbe; a na propast je, ako nam je nesnosan.

X.

Jedna si pobožna duša pomišljala križ ovako: da je šupalj i iznutra napunjen finom, dragocjenom, slatkom i mirisavom tekućinom, koja iz njega poteče, čim se i najmanje pritisne. Prema tomu, što si duša križ bliže prigrli, što ga jače k sebi pritisne, to više izlazi iz njega one slatkoće i to više će dobiti da od nje kuša.

XI.

Sv. Ivan od križa piše: „Tko ne traži križa Kristova, ne traži ni slave njegove. Hoćeš li Krista posjedovati, ne traži ga bez križa. Krist razapeti neka ti je dosta; s njim trpi i počivaj na svoju sreću“.

U spisima sv. Alojzija nalazi se ovo: „Nema vjerojatnijega znaka, da tko spada u broj odabranika, nego ako ga pohagja bezutješnost i trpljenje, a on uz to kršćanski žive“.

XII.

Kad bi nam Bog prepustio, da si sami odaberemo križ, koji ćemo nositi, ne bi bilo dobro. Nama najbolje pristaje onaj križ, koji nam je Bog dosudio. On pozna našu jakost i slabost mnogo bolje nego mi sami, stoga će bolje odabrati križ, nama primjeren i koristan. Križ, koji bi si sami nametnuli, bio bi teži i nesnosljiviji nego onaj od Boga poslani. On nam ne će dati težega križa nego li možemo podnijeti.

*

Spisatelj I. Görres primjećuje o križu ovo: „Svuda u prirodi susrećemo oblik križa. Drvo sa svojim raširenim granama prilikuje križu; ptica kad leteći krilima sijeće zrak, da i čovjek, kad ispruži ruke, pravi oblik križa. I na ljudskom se licu pojedini dijelovi križaju: oči i nos, ili usta i nos svojim smjerom čine križ. Sve u prirodi, što nije na koji odregjeni oblik prisiljeno, odaje i najavljuje oblik križa“.

4. Kako treba nositi svoj križ.

I noseći križ svoj izigje na mjesto, koje se zove Košturnica (Iv. 19, 17).

Ima raznih načina, kako se križ može nositi; no križ jest križ i ostaje križ, makar ga kako

nosio, samo može da različito djeluje prema tomu, kako ga se tko naučio nositi. — Najbolji učitelj i u tom jest bez dvojbe sam dragi Spasitelj. O njemu veli sv. evangjelje jednostavno: *I noseći križ svoj izigje.* Isus je eto svoj križ nosio: nije se ustručavao, nije ga vukao za sobom, niti ga naprijed dizao, da ga ističe; nije ga odbacio od sebe, premda je ponovno pod teretom njegovim padao.

Tako treba da i mi svoj križ nosimo. Ima ih, koji ugledavši svoj križ, odmah u početku klonu od straha i užasa, rado bi mu izmakli, ne mogu se odvažiti, da ga prihvate. Kukavne duše! Koliko se god branite, križ taj mora da bude nošen. Bog vam ga dosudio na vaše dobro, od Njega se učite i nosite ga. Srcu, koje Boga poznaje i ljubi, ne će biti previše teško svladati zgražanje naravi i predati se neizbježivom udesu. Uzmite stoga svoj križ bez straha, bez zlovolje i nosite ga za Spasiteljem.

Legenda pripovijeda o sv. kralju Većeslavu ovo. Jednoć za ljute zime raznosio kralj danomice siromasima topla odijela, drva i hranu, te pohagjao crkve. Sluga, koji ga na tom svakidašnjem putu imao pratiti, ozebao strašno i gotovo se ukočio; već je mislio, da dalje ne će moći. Tada mu padne na pamet, da kroči upravo tragom, koji je njegov gospodar ostavljao u dubokom snijegu. I gle odmah mu bilo čudnovito toplo i voljko oko srca, te je zaboravio na studen i veselo slijedio svog gospodara, kamogod je išao. U sv. Većeslavu bio je žar ljubavi prema Bogu i bližnjemu tako jak, te je

živo provaljivao i van, vanjsku hladnoću nadvladao, dapače prelazio i na slugu, koji je njegovim stopama hodio.

Tako je i s podnašanjem križa. S početka nam je težak, suprotan, odbojan. No kad malo prodremo u nakane Božje, kad se ugledamo u božanskog Spasitelja, te za njim pogjemo, tad se napunimo ljubavi Božje, koja u nama budi sveti žar, radost i volju, da svoj križ nosimo na pravi način: jednostavno, mirno, ponizno — kao Isus.

Uvijek treba da nam je na pameti: ljubav nam križ nameće, ljubav nam ga olakšava, jer nam ga pomaže nositi. Da nam križ bude spasonosan, ne smijemo ga srdito i prkosno odbijati od sebe, nego ga s ljubavi prihvatiti. Tko ga nerado vuče, sam se lišava njegova blagoslova.

5. Razni stupnjevi u snošenju križa.

Kad vidimo, da nas snalazi kakav križ t. j. bol, bolest, u prvi se mah uplašimo i drhćemo. A ipak bi se uvijek imali ravnati po načelu, da su nepotrebne brige nevaljane. Većinom se naime dogagja posve drugačije, nego smo se bojali. Čemu dakle prerana skrb? Ako nam Bog hoće nametnuti križ, ne ćemo mu izbjeći, ali će nam ujedno dati svoju pomoć, s kojom ćemo moći nositi ono, što nam se prije činilo nesnosnim. Kao što dobar i prijazan liječnik, koji hoće da izvede kakvu operaciju s oštrim nožem, pripravlja

i sva sredstva za ublaženje: tako i Očinska ruka Božja ima za ranu, koju nam s mudrom nakanom mora zadati, u pripravi blagi lijek, balzam svoje ljubavi.

Ako smo se pako malo već sprijateljili s križem, onda ga nosimo mirno, bez tužbe i mrmljanja. Uz milost Božju postaje nam križ iza nekog vremena mirnom navikom, pa ostajemo zadovoljni, makar nam se u nutrinji srca katkada javlja želja, ne bi li nam opet bilo bolje, ne bi li se križa riješili.

Napokon nam ova navika postaje milom; križ nas ne ostavlja, no mi smo uza to veseli i utješeni. Tad smo njegovu najljepšu stranu uhvatili, tad smo pronašli blagoslov križa, pa živimo u potpunoj odanosti, upravo onako kako Bog hoće, mirno i sretno i usred protivština.

No najzadnji i najviši stepen jest slavlje u križu, jest ljubav ka križu, veselje i oduševljenje za križ. Tad je križ čovjeku sreća, za kojom teži, koju prosi, koja ga čini blaženim. Katkada se čini, kao da se Bog raduje nad bolesnikom, te mu u dušu ulijeva pravu težnju: trpjeti još više, osjećati još veće boli. To nije ništa drugo, nego težnja za ljubavi Božjom, uopće za sjedinjenjem s njime. Ipak je moliti za križ nešto pogibeljno, jer bi se mogla u duši roditi oholost. Najbolje je uvijek moliti: „Gospodine, kako ti hoćeš!“ Prepustimo mudrosti i ljubavi svoga Oca nebeskog, da nam dade trpjeti, što i kada bude sam htio. Kad bismo mi sâmi molili, moglo bi se dogoditi, da bi nam baš to poslije bilo vrlo nepriličnо, ili drukčije nego smo si željeli, ili da ne bi ćutjeli dovoljno jakosti za ustrajnost. Trpjeti, kada i kako to Bog hoće, uvijek je najbolje.

6. Svakidašnji križ.

I.

Ima ljudi jake naravi, koji će bez tužbe podnijeti i najtežu operaciju, koji će na udivljenje drugih mirno gledati rezanje noža. I dok bolesnici slabije naravi nepotrebnim jaukom uzbugjuju sebe i svoje, oni prvi svladavaju bol i tako i drugima olakšavaju teški čas. No svi nisu za takvo junaštvo; samo ih je malo, koji se mogu istaknuti ovakvom tjelesnom i duševnom jakosti. K tomu mnogi i ne dolaze u priliku, da budu tako kušani.

No nije manje teško godinu za godinom mirno ležati, dan na dan nanovo uzimati svoj križ, uvijek i uvijek trpjeti, uvijek stradati. Bog sam znade, kako dugo! Onoga kod teške operacije krijepi nada, da će još živjeti, ozdraviti ojačati. Mnogogodišnji bolesnik ne pozna tog čuvstva. I on će gojiti nadu u ozdravljenje, dokle god bude to opravdano; on vjeruje, da bi ga svemogućnost i milosrgje Božje moglo riješiti patnja i zdravlje mu dati, no ipak nakon dugoga bolovanja ne će se podavati novim varkama. Ovo eto trpljenje bez nade, bez poboljšice i bez promjene, to je taj svakidašnji križ.

Teško ga je nositi. Bit će lakše jedan sat podnijeti i najžešće boli, nego kroz godine manje. Lakše se jednoć oboružati divskom srčanosti, nego dan na dan bez tužbe prihvaćati križ, što ga Bog pošalje. Ustrajnost kruni naša djela, ustrajnost čini i trpljenje savršenim. No baš ovu ustrajnost veoma je teško sačuvati, osobito ako patnje već dugo traju, a svršetak im se ne vidi.

Ima bolesti, koje nisu smrtonosne, ali traju dugi dio života. Tu treba svaki dan križ nositi, svaki dan se pod njim znojiti. Pa da bolesnik to uzdrži, treba prije svega da je ustrajan u molitvi. *Treba uvijek moliti i ne prestati*, veli Spasitelj (Luk. 18, 1). Molitva je najbolja okrepa i utjeha bolesniku. — Dalje ne smije odviše zabrinuto misliti na svoju budućnost. Ne treba da govori: „Ah, kako dugo! Ah, tolike godine!“ Znademo li, da nam ne će već danas kucnuti zadnji čas? Čemu dakle briga za budućnost? Vrijeme hitro prolazi, a baš ta prolaznost jest utjeha za takova bolesnika. Prolaznost ovoga života i vjera, da one, koji u Boga vjeruju i njega ljube, čeka vječnost, a u njoj ljepši udes: to je u istinu najbolja i jedina prava utjeha. Što su sati, dani, godine prema toj vječnosti?

Ako ti dakle svaki dan donosi novi križić, uzmi ga odvažno na svoja legja. Svakidašnji križ jest svakidašnja milost. Strah u početku neka se pretvori u spokojnu odanost, a ova napokon u ljubav ka križu. Spasitelj je s tobom! On ide naprijed, slijedi ga, pa što ti se onda može zla dogoditi?

II.

Prirodi se čovječjoj najteže čini: uvijek jednako ustrajati. A ipak se na toj ustrajnosti osniva sve junaštvo svetih zavjeta, koje ne traži junačkih čina, nego samo dan na dan istu trajnu volju, istu trajnu ljubav i požrtvovnost. — Tako je i kod bolesnika. Siromašnoj se prirodi čovječjoj ništa ne protivi toliko, koliko možda to, da svako jutro moraš na novo početi ondje, gdje si jučer prestao. Koli ga često spopada čeznuće, da bi smio jednoć posve mirno ležati, bez ikakva gibanja i uznemirenja, bez ikakva općenja sa svijetom! Koli često osjeća svoje stanje upravo nesnošljivim, ćuti se bolan i umoran, nevoljan i strven, vruć i hladan, prema svemu mrzovoljan; i molitva mu se ne mili i posao čini nemogućim; mora da se na sve sili; svaka prijazna riječ, svaki smiješak stoji ga teškog nadvlagjivanja. Tu je neophodno potrebna srčanost i pouzdanje u Boga. Sad treba dokazati, kolika ti je ljubav ka križu, k tom križu svakidašnjem, k toj nevolji svakidašnjoj. Tu treba duboke i djetinje vjere, a i mnogo milosti odozgor. No Bog ih i daje onomu, koji ga od srca prosi. I Krist je ćutio tu iznemoglost do skrajnosti, pa zato hoće, i u istinu će pomoći.

Ne malo muči katkada bolesnika i ravnodušnost njegovih spram njegova svakidašnjeg križa. Ako im bolest ne daje povoda, da se posebice brinu za njega, da budu u tjeskobi radi njega, onda naravski slabo i važu njegov križ.

Tako bolesniku ne preostaje nego da posve sam nosi svoj križ, danas kao i jučer, i tako uvijek.

U takvom raspoloženju pogledaj, dušo, na ulice jerusalemske. Motri svog Spasitelja, gdje križ nosi. Kako mučno koraca i amo tamo koleba pod teškim teretom. Sad se spotiče, sad pada na zemlju i svojom ju svetom krvi natapa. No ne ostaje na zemlji, zadnjom silom uspinje se gore i nastavlja gorki put križa. O Isuse, prema čovječanskom osjećanju bio bi ti jamačno rado ostao ležeći na zemlji, možda najradije odmah na putu i umro. Ali tvoja žrtva nije još bila dovršena, ti još nisi bio ispunio svoju veliku nakanu, i zato makar na pol mrtav ideš svojim putem dalje. Stoga nemoj, dušo, niti ti sustati na pol puta. Kratki, srdačni uzdah k Bogu: O moj Isuse, tebi za ljubav! O Isuse moj, milosrgje! — neka ti objači srce, pa onda osvježena od nemoći i boli pogji dalje k dnevnoj dužnosti, k dnevnom križu.

7. Skroviti križevi.

Jedno jednostavno djevojče sa sela došlo u službu u odličnu gospodsku kuću. Videći tamo sjaj i ljepotu, a ne imajući drugoga iskustva, mišljaše, da se tamo nalazi samo sreća, radost i najveće zadovoljstvo. Stoga se počne veoma čuditi, kad je vidjela gospoju svoju katkada nezadovoljnu i žalosnu. Jednoga dana nagje ju dapače gdje plače. Puna začugjenja pripovijedala to poslije svojoj majci. A dobra i iskusna žena reče

joj: „Kćeri moja, zapamti si: Pod svilom i sametom krije se često najteža bol.“

Pa tako doista jest. Ima na svijetu mnogo križeva, o kojima ljudi niti ne slute, a koji ništa manje ne bole zato, što se kriju u tajnosti. Neki ljudi nose svoj križ tako napadno, kao da se žele istaknuti, kao da hoće, da ih drugi hvale i da im se dive. Ova je napast blizu, bliže nego se misli, jer se taština u čovjeku veoma lako probudi, osobito ako se ljudi dive našoj strpljivosti. A ipak ovi križevi, o kojima svijet govori, prouzrokuju katkada manje boli, nego oni, koji se moraju snositi u skrovitosti. Ovi muče srce i svoj žalac zabadaju duboko u dušu, a da ipak ne kažu vidljive rane, već krvare iznutra.

Tjelesne patnje i bolesti većinom su tako očite da se ne mogu zatajiti; no zato ipak ne treba svoj križ hvastavo isticati, e da ga svaki mora vidjeti. Ako bolesnik mora da govori o svojim kušnjama, možda n. pr. o višegodišnjem trpljenju, neka to čini čedno, neka se kod toga ne zadržava predugo, neka odbija pohvale; ta i onako nije njegova zasluga, što može odano trpjeti, nego milosti Božje; Bog dragi olakšava križ i zaslagjuje ga. Kad ležimo u krevetu, ne činimo ništa drugo. Dok nas obasipavaju hvalom, dotle možda u nedalekoj blizini snosi koja duša teži križ i s većim zaslugama, a da o tom i ne sluti nitko do samoga Boga.

Mnogi trpe rado, ako se križ njihov opaža. No nevidljivi križevi često su mnogo teži i korisniji. Križ, koji nam ne pribavlja nikakve sućuti

niti začugjenja, kojega drugi ne razumiju i ne shvaćaju, jest mnogo spasonosniji, da se ponizimo, nego križ bolesti, o kojoj svatko govori. O križu šutjeti, ako te ne pita nitko, o njem ne govoriti ništa, to je lijepo, dobro i zasložno; u tom treba se vježbati. Bez dvojbe nije nitko nikada nosio teži i mučniji križ nego Isus, a ipak se nije tim ništa ponosio. Sv. evangjelje veli jednostavno: I on nosaše svoj križ.

8. Padanje pod križem.

Božanski je Spasitelj u svojoj muci i smrti vjerno i do najmanje sitnice predočio kukavštinu čovječje naravi; ako ga s pobožnim razmatranjem slijedimo na njegovu križnom putu, možemo od toga imati veliku pouku, utjehu i korist. Nosio je križ samo radi nas a i nama za primjer, da se naučimo svoj križ nositi poput Njega; samo za nas učinio se sužnjem čovječje nemoći i ponovno pao pod križem, da mi ne izgubimo svu srčanost, ako nas križ jako pritište, te mislimo, da ćemo pod njim klonuti. Dolaze patniku časovi, kad bi zlovoljan htio odbaciti svoj križ, kad mu dodija, kad mu se čini gotovo nemoguće s ljubavi ga mirno prigrliti i snositi; radije bi ga daleko odbacio nego odano nosio. To su teške kušnje za dušu. Dok nam se križ ukazuje ljubavi vrijedan, jer je iz ruke Božje pružen, dotle ga nosimo strpljivo i s tihom odanošću, dotle ima i utjehu za nas. No dogje napasnik, koji nas svojim lažnim prišaptavanjem hoće da prevari, pa

nam doziva u pamet one mnoge, koji ne trpe. Ako mu popustimo, postajemo nezadovoljni, možda čak zlovoljni na Boga, — i tad padamo pod križem. Blago nama, ako nas u takvi teški čas milost Božja opet podigne, ako postidivši se opet prigrlimo svoj križ i stavimo ga nazad na svoja legja; blago nama, ako se vjera naša u takav čas pokaže živa i djelotvorna. Kad naskoro iza toga mimo razmišljamo, vidjet ćemo, da nam je gjavao pokazivao samo svijetlu stranu, zavodljive slike, a sakrivao onu pravu i ozbiljnu, gdje se vidi sretan i nesretan svršetak; tad ćemo vidjeti, da je križ prema otajstvenoj naujeri Božjoj ipak najsigurniji put u život vječni. Blago nama, ako se s pouzdanjem u Boga otresemo napasti i ne ostanemo ležeći dolje.

Drugi put može biti taština i oholost uzrok, da padnemo pod križem. Možda se ponosimo, kako znamo mirno svoj križ, svoju bolest snositi; možda sažalno i s nekim prezirom gledamo i govorimo ob onima, koji tobože nisu tako jaki kao mi, koji se tuže na svoj križ. Možda rado čujemo, gdje nas hvale i drugima za primjer stavljaju. Kod toga pak zaboravljamo, da ipak Bog čini najviše, da nam on danomice pomaže, da smo samo s njegovom pomoći postigli ono, što drugi na nama hvale. Ako Bog na čas ustegne svoju ruku, kojom je držao naš križ, padamo nemoćno na tle. Tad nam se križ najednoć pričini neiskazano težak, ne možemo da ga dalje nosimo, sa stidom i uzdasima priznajemo, da smo ništa bez Boga i njegove milosti. Ovakovo pa-

danje dopušta Bog, da nas kuša u pouzdanju, da nas kazni radi oholosti i taštine, da nas vježba u poniznosti. Molimo, da na svom križnom putu uslijed nenadane nemoći ne padnemo na zemlju; a ako se to ipak dogodi, da ne ostanemo kukavno dolje, nego da pogledamo k Bogu, da se sjetimo svog velikog i svetog cilja, ka kojemu nas vodi križ, i tako se dignemo; da križ ne smatramo teretom, koji nas ruši nego štapom, koji nam je potpora, kojim se uspravno držimo i s kojim možemo doći u vječni život.

Srcu čovječjem osobito je težak i gorak strah pred budućnošću. Čini nam se katkada, kao da će se na nas svaliti velika nesreća. Kao što se pred oluju diže na nebu mrka oblačina, zrak je sparan, težak, tako je i u čovjeku, kad ga neka duševna tama pritisne: ne može da odahne, drhće, kao da će svaki čas udariti strašni grom i uništiti ga. Tad smo nemoćni, mislimo, da toga udarca ne ćemo preživjeti, te boli da ne ćemo preboljeti: tada opet ležimo od križa gotovo na tlo pritisnuti. — Tako nam Bog dragi i opet pokazuje nemoć i kukavštinu naše naravi. Kako li smo slabi, te ništa bez njega ne možemo! Kad se Isus dvojici učenika pokazao na putu u Emaus, molili ga ovi: Gospodine, *ostani s nama, jer je blizu večer i dan je već na izmaku.* Kad nam dogje onakva duševna noć, vapimo k njemu: „Isuse, ne odilazi za ove nemile tame; ja se bojim, ja si ne znam pomoći, srčanost me ostavila". I ne ćemo moliti uzalud; u takvim časovima preteške stiske ne ćemo nikad vapiti k Bogu, a da nas ne

bi uslišao i utješio. Za izvanrednih boli, za neobičnih kušnja daje Bog izvanrednu milost i neobičnu jakost, — ako ga prosimo. Dajući nam Bog križ daje i milost; a s većim križem daje i veću milost.

Obavljajući sveti križni put spominjemo se trokratnog pada Isusova. Nije to bez značenja. Tim opetovanim padanjem jasnije nam je predočena slaboća čovječje naravi, a i opomena: *Koji misli da stoji, neka se čuva da ne padne.* Neprestano smo u pogibli, da padnemo, stoga treba neprestano molitvom buditi u sebi pouzdanje u Boga. Uvijek . . . uvijek treba da se ponovno prikazujemo Bogu. Isus je ponovno pao pod križem na zemlju, ali se i opet dignuo i kao div pošao putem u smrt. Možda bismo mi o sebi i svojoj jakosti samodopadno i oholo mislili, možda bismo brzo postali zaboravni i lakoumni: zato Bog dopušta, da ponovno ćutimo boli, borbe, te tako upoznamo, što smo s njegovom pomoći, a što opet bez nje. „Ti si me do sada pomagao, ti ćeš me i dalje . . . uvijek i do konca pomagati, o Isuse!" Tako treba da govorimo, a ne da ostanemo ležeći pod križem. Treba se svladati i dalje križ hrabro nositi. Bog je uvijek isti, vjeran i milosrdan; on, koji je prije u teškim časovima bio uz nas, nije bio zato, da nas poslije zapusti. Čovječja priroda traži svoje, njoj je teško i s duševnim naporom koraca pod križem; ali ne smije i ne će podleći, jer će ju Bog jakom rukom držati i podupirati.

9. Simon Cirenac.

I kad ga povedoše, uhvatiše nekoga Simona Cirenca, koji iđjaše iz zaselka, i metnuše na njega križ, da nosi za Isusom (Luk. 23, 26).

U 14 drvenih kapelica — pripovjeda pobožna spisateljica — bijahu postaje križnog puta prikazane na uljanim slikama. Na mene je neobično djelovala slika Simona Cirenca.

Kod pete naime postaje javlja se Simon prvi put uz božanskog Spasitelja. Vidi se, da se on namijenjenoj zadaći podlaže samo prisiljen i mrka lica. Služba, u koju ga postaviše, neprilična mu je u svakom pogledu: on je htio k svom imanju, imao je silnih poslova, nije imao ni vremena ni volje, da ga zadrže, pa da šutke nosi križ za tobožnjim zločincem, osuđenim na smrt.

Kukavni, neustrpljivi bolesniče! ne upoznaješ li u slici Cirenca sebe sama? Nije li i tebe Gospodin nenadano od bučnog i radinog života, od posla i zvanja tvog pozvao ka križu? Jamačno ga ne bi bio ni ti sam od sebe potražio, i nosiš ga samo zato, jer moraš.

Na slijedećoj je slici gotovo vidljivo djelovanje božanske milosti u Simonu. Crte priprostog seljaka postale su blaže, mekše; obuhvatio je križ i diže ga gore, da teret ne pritište odviše sveta legja Spasiteljeva. Simone, Simone, ti si već koračio otajstvenim tragom božanskog Učitelja? Zar si već okusio slatkost, koja je sakrivena u križu, kad se s Bogom nosi. Jesi li već upoznao ljubežljivost

svog Isusa? njegovu ustrpljivot i odanost? Dà, ti si to sve morao upoznati, kad si gledao, kako mučitelji postupaju s bijednim i blijedim janjetom, kako ga zlostavljaju i pogrdnim riječima naprijed tjeraju, da brže hodi, premda su to utrugjene noge jedva mogle. Ova te nebeska krotkost svladala, ti više ne ideš prisiljeno, jer ti gotovo ljubiš Spasitelja i nastojiš, da mu teret olakšaš, gdje i kako možeš.

Ako si i ti, dušo, na bolesničkom krevetu pokušala nešto bliže prodrijeti u ljubav Božju, ako si se naučila bolje ga poznati, nego ti je zdravoj možda bilo moguće, ako ti je jasnom postala skrovita namjera, koja ga ponukala, da te dovede u samoću trpljenja i na uski put na Kalvariju: tad i ti znaš, da ti je dobro htio. Pa ako te i boli, ako križ svojim oštrim bridovima nemilo pritište tvoja ramena, nevična trpjeti, tvoj Isus misli dobro za tebe, on te hoće križem privesti u nebo, na put tvrd ali siguran, uzak ali kraljevski, kojim je on, gospodar neba i zemlje, sam išao, posvetio ga i proslavio za sva vremena.

Idimo k dalnjoj slici, k devetoj postaji križnog puta, koja pokazuje, kako je Isus treći puta pao na zemlju. Tu kraj njega stoji Cirenac sa svim znakovima sućuti. On istina ne može da posve spriječi žalosni pad, jer dugi i nespodobni križ svojim preteškim teretom vuče na tle iznemoglog Spasitelja. Dok ubojice psuju i udaraju djevičansko nježno tijelo, Simon se ispopriječio da se suprotstavi divljoj rulji: jednom rukom nastoji križ uzdignuti, a svojim životom i jakim

tijelom hoće da zakrili paloga Spasitelja i spriječi mučitelje u njihovoj surovosti. Pun ogorčenja odbija njihove krvožedne ruke, koje zlostavljaju onoga, komu on pomaže križ nositi. On mora da je nedužna žrtva — to ćuti Simon, pa je stoga žalostan, što mu ne može pomoći niti olakšicu pružiti. O kako bi se sada rado dao mučiti za Isusa! Kako je sretan, što mu je barem to dano, da ga može s jedne strane štititi od surovosti vojnika.

Tako eto preobraća ljubav, koja se nalazi u križu Isusovu, blagoslov, koji se iz križa Isusova izlijeva na sve, koji ga s vjerom prihvaćaju i s pouzdanjem nose. — Uzmi si, dušo, poganina iz Cirene za primjer, nauči se od njega, da ono što je neizbježivo preobratiš u blagoslov, da iz gorkog trpljenja bereš slatki plod, da Isusa u mukama nasljeduješ na svoje spasenje. Moli u bolesti često i rado križni put; to će te hrabriti, jer će ti govoriti i korak po korak pokazivati otajstva ljubavi Isusove i milost križa.

10. Katkada šalje Bog i nama kakvoga Simona Cirenca.

Dobri i milosrdni prijatelji, dobar liječnik, dvorilac ili pobožan dušobrižnik, ukućani ili podložnici, uopće svi, koji nam u bolesti pružaju usluge, koji nam iskazuju bilo kakvo tjelesno ili duhovno milosrgje, koji nastoje teške udarce od nas odbiti, teški križ olakšati: svi ovi jesu naši

Simoni Cirenci, koje nam ljubav Božja šalje na naš križni put. Svim takvima treba da smo iskreno od srca zahvalni.

Bit će doista rijetko koji čovjek tako siromašan i zapušten, da baš o nikakvom takvom Simonu ne bi znao ništa. Gospodin Bog sam šalje ove križonoše u raznoj spodobi i često na izvanredni način. Gotovo uvijek imadu oni za nas koju dobru riječ, kakvu utjehu, kakvo malo razveseljenje.

Bolesnik sam ima prilike iskusiti, da takav Simon Cirenac dolazi baš u onaj čas, kad je snužden i bez utjehe. Tà Isus je sam prokušao sve, štogod je boli i trpljenja, on je umoran i na tle pao pod bremenom križa. On doista točno znade, što bi i nama bilo preteško i kada trebamo tugje ruke pomoćnice. Tad je pošalje, — sad ne da, da u tjeskobi klonemo, — stoji uz nas, da se uspnemo na Kalvariju, da dospijemo do svog zadnjeg clija.

Može se i to dogoditi, da se megju našim Simonima nagje koji, što iz posve ljudskih razloga čini dobro; tad se pruža prilika, da poput božanskog Učitelja na njega djelujemo. I onaj je poganin Cirenac bio prisiljen, da dobro čini, a Isus ga ipak za to nagradio svojom ljubavi, privukao k sebi njegovo srce, i tako postao On njegov dobrotvor. Uz Božju milost mogli bismo možda i mi sličan uspjeh postići. Onima, koji nam dobro čine za naš tjelesni život, možemo s kamatama vraćati, ako im za to duševni novac dajemo. Ako je u našeg Simona možda srce slabe vjere, srce daleko od Boga, tad mu možemo veli-

kodušno dijeliti duševnoga blaga. Treba mu pokazati, kako se s vjerom i ljubavi k Bogu može boraviti na bolesničkom krevetu, treba mu zahvalno pripovijedati o milostima, što nam ih Bog udijelio, uopće treba nastojati, da to srce približimo Bogu. Ako ističemo pred njim, da nas Bog ljubi, i ako nas na oko kazni, — da je upravo ovako, kako On hoće, dobro i mudro, — ako se za bolesti pokazujemo zadovoljni, ako stalno vjerujemo u obećanja Božja, da nitko od njegovih ne propada i da onima koji Boga ljube ide sve na dobro, — tad će možda ovo ili ono zrnce, koje s dobrom nakanom bacimo, pasti u dobru zemlju.

Tako eto možemo obaviti lijepu misiju, ako onima, što nam pružaju tjelesnu dobra, uzvraćamo duševnim. Kako je dragi Spasitelj samo svojim blagim i ljubeznim pogledom svladao srce nevjernog Cirenca, tada uz njegovu milost nije nemoguće, da i mi koga predobijemo za njega, da ga riječju i primjerom potaknemo, e bi ga bolje upoznao i više uzljubio.

11. Veronika.

Tko ne zna za ovu odvažnu i zahvalnu dušu, koja se približila k Isusu, kad je išao u smrt? Kroz gusto mnoštvo naroda, kroz bijesne čete i psovače vojnike protisnula se do Spasitelja i pružila mu rubac, da si malo očisti i ohladi lice krvlju obliveno. Samo po sebi bio bi to neznatan čin, no u onim okolnostima bio je mnogo vri-

jedan, a Spasitelju, na smrt iznemoglu, pravo dobročinstvo.

Legenda veli, da je Veronika ona žena, o kojoj sv. evangjelje pripovijeda, da je bolovala od krvotoka i kad se s vjerom dotakla haljina Isusovih, odmah osjetila čudesnu silu njegovu. Od svog ozdravljenja da je spadala megju pristalice i branioce velikoga Nazarenca. Stoga je velika bol obuzela, kad je čula, da je uhvaćen i na smrt osugjen. Ljubav i zahvalnost nadvlada strah i ona teži, da vidi svog dobrotvora i da mu se približi ma uz kakovu cijenu. I kad je ugledala lice, onako nagrgjeno, strgne rubac s glave i svom ga poniznosti poda svome Gospodinu.

Znamo, da je Isus ovu ljubav vidljivo nagradio ostavivši joj svoje sveto obličje na rupcu; no veličina milosti i blagoslov, što ga Veronika u svom srcu primila od Gospodina za ovo djelo milosrgja, osta sakriveno svijetu.

I bolesnici imadu svoje „Veronike“; bez njih bi im bio njihov križni put još teži i žalosniji.

Ta „Veronika“ dosta puta jest dobra mati bolesnika. Već samo ime majka uključuje u sebi puninu ljubavi i požrtvovnosti, koju ona posvećuje svom bolesnom djetetu, počevši od prvog dana bolesti pa do zadnjeg časa; — nikad se ne utrugjuje, nikad ne malakše njezina strpljivost. Dok majčino oko nad tobom bdije, dok ti majčina ruka lijek pruža i vruće čelo rashlagjuje, još si s pravom sretan!

Drugi put je bolesniku „Verenika“ tko od njegovih: supruga, kći ili sin, brat ili sestra, pri-

jatelj ili prijateljica, ili redovnica, koja je po svom zvanju „Veronika“. Može to biti i vjerna služavka i uopće, tko mu pomoć i utjehu pruža, tko dan i noć dijeli s njime dobro i zlo, bol i žalost, tko mu vrijeme prikraćuje pobožnim razgovorima ili molitvama. Svi ovi zaslužuju lijepo ime „Veronike“, jer su mu pomoćnici i tješitelji na njegovu križnom putu, jer mu otiru znoj malodušnosti, brišu suze, zatomljuju plač i jauk, jer ga opominju, da si sveto obličje Spasiteljevo u dušu utisne, te mu sve sličniji u trpljenju postane.

Koli je dragocjeno ovakvo prijateljstvo, prokušano u vatri zajedničkog podnašanja. *Blago onomu,* veli Sv. Pismo, *tko nagje vjernog prijatelja; vjeran prijatelj jest jaka zaštita i utjeha u životu.* To vrijedi pogotovo za bolesnika. Neka dakle cijeni ovakvo prijateljstvo, neka svojom mušičavošću ili čim drugim ne odbije ovako plemenito srce. Neka je i Bogu zahvalan, što mu na križnom putu šalje takvu „Veroniku“ bilo u osobi majke bilo koga drugoga.

12. Plač žena.

A za njim igjaše mnoštvo naroda i žena, koje plakahu i naricahu za njim (Luk. 23, 27).

Idući Spasitelj križnim putem na Kalvariju došao do žena, koje su od sućuti nad njim plakale i jaukale. *A Isus obazrijevši se na njih, reče: Ne plačite za mnom, nego plačite za sobom i za djecom svojom.* Spasitelju se dakle

ovaj izljev sućuti činio suvišnim, stoga ga eto odbio, imajući dakako pri tom i drugih razloga.

I bolesnik ima katkada da iskusi slična neumjesna sažaljevanja. Osobito su dvije vrste ljudi, koji često na trpku kušnju stavljaju njegovu strpljivost, pa stoga, ako i misle dobro, ne ima njihova susretljivost prema bolesniku nikakve vrijednosti za njega.

U prvu vrstu spadaju oni, koji su nekog mekoćutnog i osjetljivog srca, te će od samog smilovanja i sućuti odmah suze proliti. Bolesnik neka im je zahvalan za ovakvu ganutljivost, no ne smije nipošto da ju previše cijeni. Ovakve suze većinom je lako dobiti, a ne koriste nam ništa više, nego da na nas nepovoljno djeluju i stave nas u neko meko raspoloženje, u kojem svoje stanje osjećamo samo još tužnijim. A ipak, ovi isti ljudi, koji sada tako gorko plaču nad našim krevetom, možda će se još isti sat u drugoj prilici slatko smijati. To su obično veoma površne naravi, koje se tugje nevolje brzo otresu i zaborave ju. To je napokon posve čovječanski i oprostljivo. Već je stara riječ, iskustvom dokazana, da te sažaljevati može i jednostavno dobar čovjek, dok se s tobom radovati može samo plemenita, veledušna, tako rekavši angjeoska duša. Neprispodobivo je lakše s nesretnim i žalosnim na čas zaplakati, nego li se bez zavisti radovati sreći drugoga, ako ta sreća tebe nije zapala. Prema tomu ne treba previše težiti za ovakvim tješenjem i sućuti drugih, niti joj pripisivati veliku važnost; nasuprot treba samo malo govoriti

o sebi i svojim bolima, ako nismo sigurni, da ćemo naići na srdačno razumijevanje. Što su Spasitelju koristile one plačuće žene? Jesu li mu dale kakvu pomoć ili utjehu? Pa što i bolesniku koriste ovakvi posjetioci, koji plaču i nariču, kad mu teret križa čine još težim a ne lakšim?

Druga vrsta loših tješitelja, koji su prvoj vrsti posve protivni, jesu oni, koji bolesničku sobu posjećuju odviše, te svojim ponašanjem i pripovijedanjem samo utrugjuju i muče bolesnika. Oni, koji bolesnika vole, pa mu žele pomoći i olakšati patnje, koji mu pružaju pobožnu utjehu i razveseljenje, koji nastoje bolesnika razvedriti i rastresti, ovi djeluju blagotvorno na njega. No osobe, koje imadu samo površnu sućut prema bolesniku, koje dolaze k njemu više iz zaatiželjnosti, ili da si malo vrijeme prikrate, obično su mu više na štetu nego na korist. Ti mu obično govore o raznim zemaljskim i svjetovnim stvarima, pripovijedaju dnevne dogagjaje, dapače i stvari, koje za bolesnika ne imaju upravo nikakve vrijednosti, a možda u toj tobožnoj zabavi i s poštenjem bližnjega ne postupaju savjesno. Bolesnik, koji želi trpjeti sa svojim Spasiteljem, neka si nikad ne želi takvih posjetnika. Tim bo samo gubi nutarnju sabranost, vraća se u svijet, koji je ostavio, to bi ga možda sjećalo želja i uživanja, koja je tek nedavno nadvladao. Nakon takvih posjeta bit će možda nezadovoljan, umoran i strven, pa će žaliti vrijeme izgubljeno, ako ne i zlo upotrebljeno. Dakako da može biti, te i ovakvi posjetnici imadu kod svog zabavljanja dobru želju i nakanu; samo

im manjka razboritosti. Ako se stoga takovi posjeti ne dadu posvema otkloniti, onda ih treba ubrojiti u terete i neugodnosti bolovanja, pa ih treba bez zlovolje susretati i strpljivo podnositi. Kršćanska ljubav ima dobru riječ za svakoga. Uz milost Božju može bolesnik zgodnim riječima, dobrim primjerom djelovati na spasenje takovih posjetnika, pa im tako uzvratiti za dobru volju, koju su mu htjeli pokazati svojom prisutnosti i zabavljanjem.

IV. Na križu.

1. Prikovan.

Prikovan biti na krevet jest jedna od najtežih žrtava za bolesnika. Lakše je podnesti ovu ili onu bol, nego ono mirno ležanje, kad se ne možeš nikamo maknuti. Iz ustiju bolesnika čuti je često tužbe baš na ležanje. — Još je teže prikovan ležati u krevetu, a dužnost te zove za poslom bilo kao oca, bilo kao majku itd. Teško je ležati bolesniku, komu se čini, da bi mogao drugima na pomoć biti u duhovnoj potrebi ili u kojem drugom poslu.

I tu neka bude kao ravnalo ono, što je već toliko puta naglašeno: Bog tako hoće, a jer Bog tako hoće, hoću i ja. To je ona crvena nit, koja se ima vući kroz cijeli život bolesnički, od početka do kraja. Treba o sebi ponizno misliti i do sebe malo držati, pa se tješiti, da sve i bez nas može biti učinjeno, kako će biti kad umremo. Dakle i takve dobre misli i želje treba odbiti i posve se predati udesu, kojim smo prisiljeni na ležanje. Ova odanost ne će dopustiti, da se u nama rodi ona mala taština, kao da smo nenadoknadivi za druge ili za kakav posao. Ako Bog hoće našu pomoć, može nas i jedan dah njegove svemoći smjesta ozdraviti. Ako pak Bog ne će toga, onda, makar nam bilo i kako teško, što ne možemo pomoći onima koje ljubimo, — treba da se rado odrečemo te utjehe i usluge. I ovakva žrtva odricanja može biti zaslužna, pa drugima možda

više koristiti nego naša skrb i njega. Molitva naša „*Budi volja tvoja*“ — segnut će daleko i više im pomoći nego mi osobno. Dužnosti bolesnika kreću se u posve uskim granicama, pa ako lijepo odano miruje, ne će mu uzmanjkati božanske utjehe.

I Isus je bio prikovan, i njegove su ruke i noge bile pričvršćene na krevet križa. Poput njega neka bolesnik mirno ustraje ondje, onako, i tako dugo, koliko se svidi Bogu. Sve drugo neka ostavi, na sve drugo neka ne misli i ne brine se: sve drugo je stvar Božja.

*

Ako te glava boli, položi je na prsi Isusove

Ako te srce boli, zatvori ga u božansko srce Isusovo.

Ako te groznica trese, umiri je kapljicom dragocjene krvi Kristove.

Ako je sve u tebi uzbugjeno i uznemireno, moli Boga, neka pusti u dušu tvoju rosu nebeske utjehe.

2. Društvo pod križem na Golgoti.

Visoko je uzdignuto drvo križa s Raspetim, izmučenim i izranjenim Spasiteljem. Jaganjac Božji, propet za grješno ljudstvo izdiše sada. Kakva li je to slika!

Pod križem stoji hrpica njemu vjernih. Kako li je malen broj njihov! No zato je to znamenitiji, jer ti tvore okvir slici umirućega Boga-čovjeka.

Tu je pred svima blagoslovljena Majka njegova, uzor matere, koja ljubi dijete svoje do smrti. Pod križem stajaše Marija, Majka Isusova — pripovijeda sv. evangjelje; a taj čas učinio ju kraljicom mučenika.

Tu je dalje Marija Magdalena, nekoć javna grješnica, sada pako po milosti Božjoj sâma pokora, skrušenost i poniznost. Od kajanja obuzeta pala je pod križ s raspletenom kosom, lice pritisla križu, koji je rukama obuhvatila, i tako vruće suze ljevala na noge Spasiteljeve.

Tu je desni razbojnik, koga u zadnji trenutak milost Božja ganula, i on joj se odazvao, molio oproštenje i dobio obećanje: *Danas ćeš biti sa mnom u raju.* Utješna riječ za njega, — a i za nas!

Prema križu stoji i rimski vojnik Longin. U ruci još drži sulicu, kojom je netom probo božansko Srce, a već je na sebi osjetio djelovanje božanske krvi i Krista priznao za Boga. — Longin stoji tu mjesto pogana, koje milost Božja obratila i privela k spasenju. Isus je naime rekao: *Kad budem podignut od zemlje, sve ću privući k sebi;* i njegove proročanske riječi eto se već ispunjuju.

Tu je pod križem napokon i sv. Ivan, ljubimac Isusov, kojega Isus predao Majci svojoj za sina, da njega, to jest sve ljude, ljubi kao svoju djecu.

Reci, dušo kršćanska, ne čini li ti se, da je ovo maleno, odabrano društvo na Kalvariji, koje kao vijenac okružuje križ umirućeg Spasitelja,

čudesno sazvano; kao da je već davno odregjeno u osnovi božanske mudrosti — nama na pouku i utjehu.

3. Pod križem.

Ima ljudi, koji svoje trpljenje odaju plačem i vikom, da ih drugi čuju i vide. Ovakovo silovito i strastveno očitovanje boli nije doista prema volji Božjoj. Time ne samo gubi naše trpljenje veliki dio svoje vrijednosti, nego, u koliko nerado podnosimo, slabimo svoju i duševnu i tjelesnu snagu, te još prije smalakšemo. — Teško je istina u času najžešće boli zapovijedati svom uzdahu, no to je ne samo lijepo i pravo nego i kršćanina dostojno. Trpjeti mirno i bez tuženja znači trpjeti veledušno i junački. Za Mariju, kraljicu mučenika i majku boli, koje duša uronila bila u more gorkosti, veli sv. evangjelje: „stajaše pod križem" — i ništa više. Niti je od boli sjela, niti naricala niti inače svoj bol izvana mnogo isticala. A stajati pod križem bijaše doista nešto velika!

Bilo ti kako teško, bilo ti trpljenje i kako gorko, bile boli žestoke, ne treba pasti pod teretom. Sjećajući se one stalne i neprevarljive istine, da nam Bog ne daje težega križa, nego li možemo podnijeti, treba da se podložimo njegovoj svetoj volji i da ne ostavimo križ, kao što i Marija nije ostavila Isusa na križu, premda je to za nju bio preteški križ.

Premda je Isus bio posve oslabio gubitkom krvi kod šibanja i krunjenja, premda je zlostav-

ljanjem bio iznemogao, nosio je ipak svoj križ na ramenima svojim sve na Golgotu. I uzdignut na križu tri sata je ostao u strašnim mukama. Nije bježao pred križem, nije ga ostavio, niti boli s njim spojene, sve je uzdržao strpljivo, do kraja ustrajao. A tako i Marija, majka njegova, i ona stajaše pod križem. Na ovo dvoje gledaj, bolesniče, i od njih se uči u patnjama strpljivo ustrajati. Žrtva Isusova bijaše spasenje svijeta; ako s Marijom, pod njezinom zaštitom budemo vjerno i bez kolebanja ustrajali pod križem Sina njezina, i nas će kaplje sv. krvi krijepiti i jačiti u zadnji čas, koji će biti odlučan za vječnost.

4. U najvećoj nuždi Bog nam je najbliže.

Znaš li, dušo, ono duševno stanje, kad ti se čini, da ti je sve tvoje moljenje uzaludno, isto nebo tvrdo i nepristupno, kad ti se čini, da te Bog ne sluša, da ne gleda tvojih suza, gorke stiske, koja te gotovo u zdvojnost tjera. To je teška, strahovito teška bol duševna.

Tu bol je i Spasitelj tvoj osjetio, kad je na križu visio i u najvećoj bezutješnosti zavapio: *Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio.* On je htio trpjeti sve vrste i stupnjeve boli, da sam iskusi opseg svekolike čovječanske bijede.

Teška je i gorka takva bol duševna; no Bog ostaje uvijek jednako milosrdan, dobrostiv, ljubezan, samo što uvijek ne daje svoje milosti već

unaprijed, nego hoće da prije vidi pouzdanje i ufanje, hoće da mjeri veličinu naše ljubavi, spremnost na žrtve. Čini se, da je gluh na naše prošnje, da je hladan spram naših boli, čini se tvrd i nemilosrdan, no to se samo čini, — kako čovjek i sâm poslije uvidi i osjeti.

V. „Svršeno je".

1. Smrt Isusova.

Svoju muku dovršio je Isus izdahnuvši na križu. I našim patnjama ovdje na zemlji smrt će učiniti kraj. Tako nam smrt Isusova na križu doziva u pamet našu smrt i život poslije nje. — A ima li drugi život iza ovoga zemaljskoga? Dà. Osim drugih dokaza jesu nevolje, patnje, boli ovoga života takogjer jedan dokaz, da ima drugi život. Zar da onaj, koji ih ovdje podnaša, koji ovdje strada i trpi, ne bude nigdje za to nagragjen i odštećen? To ne može biti. Kako ima Bog, tako ima i drugi život. Ima ih, koji govore proti ovoj istini. No zgodno primjećuje jedan odlični katolički biskup: „Prije nego li što progovoriš proti istini Božjoj, promisli tri puta, deset puta; jer će doći dan, i to skoro, kad će nestati u tvojim ustima ruganja, doći će dan, kad ćeš trebati Boga i njegovu istinu za svoju pustu, praznu i od boli mučenu dušu".

Misao, da nas čeka drugi život kod Boga, kadra je jedina uzdržati patnika, dati mu dovoljno jakosti i ustrajnosti do svršetka.

2. Briga za dušu.

Bolesnik je dužan brinuti se za svoj tjelesni život i zdravlje, dužan je da prihvati obična sredstva, koja mu mogu pružiti pomoć i olakšicu; ne smije stoga da odbija liječničku pomoć.

No još većma je dužan bolesnik brinuti se za svoju dušu, za svoj drugi, vječni život. Duša bolesnikova treba jake pomoći i utjehe kao biljka osvježujuće rose, kao cvijet svijetla. Kao što je duša nadnaravskog podrijetla, tako i ova pomoć za nju ima biti nadnaravska, vjerska. — Cvijet sunčanice, zasadili ju ma gdje, okreće se uvijek prema suncu; ona daje bolesniku najljepšu sliku, kako mu se vladati u bolesti. Svaki dan, svaki sat treba da se okreće i gleda k vječnom svijetlu, k Bogu i Spasitelju svojem. Zato je križ Isusov i bio visoko uzdignut na Golgoti, noseći svijetlo svijeta, da ga svi ugledaju. A kad je ovo božansko srce puklo kod smrti i ovo svijetlo utrnulo, *bi tama po svoj zemlji.* Dà, kad čovjek izgubi Isusa, odmah u njem nastaje tama, — strašna bezutješna noć!

Bez Isusa bi osobito bolesniku manjkala ne samo najljepša nego sva utjeha. No on je u svojoj ljubavi ostavio sredstvo ne samo za zdrave nego i za bolesne, jer jednim i drugim daje samoga sebe. Ako ga bolesnik želi, dolazi dapače k njemu na bolesnički krevet i snjim se sjedinjuje. Koli čudesno djeluje primanje Isusa u presv. Sakramentu. On daje bolesniku novu jakost, novu strpljivost i radost: podnašati patnje. Stoga baš na bolesnika idu najviše one njegove riječi: *Dogjite k meni svi, koji ste trudni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti.*

Ako je stanje bolesti teško, ako prijeti pogibao smrti, tada ne krzmaj ni časa pozvati svećenika. Ne treba toga najvažnijega posla od-

gagjati do skrajnosti. I onda, ako koga bolest nenadano baci u krevet, neka mu je prvo spasenje duše i vječna budućnost, neka na to misli prije svega drugoga, pa neka primi sv. sakramente. Kod onih pak, koji dulje boluju, ne bi smjelo nikad doći do toga, da dulje teško boluju bez sv. sakramenata.

Svaku ispovijed neka kršćanin, a osobito bolesnik tako obavi, kao da je zadnja.

Kao što se putnik mora na svom putovanju katkada okrijepiti hranom tjelesnom, tako se i mi, putnici zemaljski, na putu u vječnost moramo krijepiti hranom duševnom, svetom p o p u d b i n o m. Onomu, koji dulje boluje, potrebno je više puta otpočinuti na presvetom Srcu Spasitelja u oltarskom sakramentu. Neka se bolesnik ne da od toga odvratiti nikakvim obzirima. Ta što je stalo do mišljenja svijeta? Mi na to mišljenje većinom ne pazimo, kad se radi o kakvom dobru zemaljskom, zašto bi dakle pazili baš onda, kad se želimo okrijepiti svetom pričesti i kad nam je to potrebno?

Neopisiva je napokon utjeha, jakost i mir, koji bolesniku daje zadnja pomast. Dosta je samo pročitati krasne molitve, koje se mole kod podjeljivanja ovoga sakramenta, pa će svakoga duboko dirnuti i sveta radost obuzeti.

Kad je bolest toliko krenula na gore, te je vjerojatno, da je blizu svršetak, neka se bolesnik okani svake zemaljske rastresenosti, svake misli na daljnji život i ozdravljenje, pa neka samo sa svojim Bogom opći. Blago bolesniku, ako tada

svećenik Božjeg duha, ili ako on ne može, koja druga pobožna osoba ostane uz njega, te s njim i za njega moli, pogotovo ako ostane u zadnjoj smrtnoj borbi. Blago nama, ako oni tada ovu svoju znamenitu dužnost ispune, ako nas sjete, da primimo sv. sakramente, i ako na samrti uz nas budu; time će nam najviše koristiti, brineći se za spasenje duše naše. Ovakvi prijatelji jesu pravi Božji poslanici, koji na nama vrše najplemenitije djelo duhovnog milosrgja. Njihova prisutnost tješi, njihova je pomoć neiskazano veće vrijednosti, nego pomoć i najvrsnijeg liječnika, nego skrb i tješenje i najljubljenijih osoba. Pred licem smrti nestaje svih zemaljskih varka, blještavila, zamama, i samo ono ostaje i ima vrijednost, što nam dušu okrepljuje, što nas na Boga upućuje i k njemu vodi.

*

Kada tko umre, dolaze ljudi i pitaju: „Šta je ostavio?“ No dolaze i angjeli pa pitaju: „Što je pred sobom poslao?“

3. Smrt.

„Mi smo putnici na zemlji i ne imamo ovdje stalnog prebivališta“. „Stranci smo i nemirno je srce naše, dok ne otpočine u tebi, o Bože!“ — Ove i slične izreke propovijedaju prolaznost i smrt; ovaj život ovdje jest putovanje, ima biti prijelaz u drugi bolji život. Zato neka i bude priprava k tomu; osobito je to dužnost jednome bolesniku.

Bolovanje dakle, ako se uzme s najuzvišenijeg gledišta jest predigra k smrti, jest lagana priprava duše, da se stavi u najbolji i najzgodniji položaj za prijelaz; to pak čini strpljivost i zaslužne patnje. Ako je već ludo, kad zdrav čovjek odbija svaku misao na smrt, kad odanle, gdje se o njoj govori, bježi kao od kakve pošasne bolesti, te se nastoji rastresti, e da zaboravi ovu ružnu sablast: onda je takova što kod bolesnika i ludo i nepravo. Nije nam doista pravi prijatelj, koji svaki spomen o smrti ušutkava i na razne načine osporuje. Treba nasuprot da često i rado o smrti govorimo, treba da se sprijateljimo s tom mišlju, da ona gotovo već čeka pred našim vratima i da nas je bolešću već označila kao žrtvu svoju.

Neka bolesnik smatra svaki dan kao dar milosrdnog Boga, koji mu još daje vremena i prilike, da se posve k njemu obrati. Nikomu nije smrt i grob bliže nego bolesnicima; na to neka često misle. A čemu da budu stoga previše u tjeskobi?

Stavivši pravovremeno svoje zemaljske stvari u red, da ga u zadnji čas ne uznemiruju, neka misao upravi k Bogu, neka pribire oružje za zadnju borbu. Prije svega neka misli, da gore u nebu ima mnogo moćnih pomoćnika na samrti. Zazivajmo ih već prije, i tako si osigurajmo njihovu pomoć. — Raspelo ili križ sa potpunim oprostom za smrtni čas, neka ima bolesnik takogjer pri ruci. Koli je utješljiv pogled na Raspetoga! Ljudi imadu često u pripremi razna sredstva

za naglu bolest, zašto da ne budemo isto tako brižni za dušu, da pripravimo ono, što će joj biti pomoć proti napastima, sredstva proti gjavlu. Ne smijemo biti poput onih pet djevica ludih, koje su znale, da će zaručnik doći, a ipak se nisu poskrbile, da bi dosta imale ulja, kad bude trebalo zapaliti.

Prvi korak u život već je ujedno prvi korak ka grobu; i svaki dan i svaki sat vodi nas bliže k smrti. No ne zaboravimo, da tim i k Bogu bliže idemo i k onom vječnom životu, u kom nema nikakve bolesti, nikakve patnje.

4. Teškoća smrti.

Teško je umrijeti. Hiljade svetaca i pravednika drhtali su pred smrtnom borbom i okusili svu gorčinu njezinu. Uz plač i bol otkida se dijete iz krila matere, a tako uz borbu i boli rastaje se i duša naša od tijela. No to je ipak zadnje napinjanje naše bijedne naravi, pa što smo srdačnije i vjernije Boga ljubili, to se čvršće možemo na njega osloniti. On je jednoć sv. Mehtildi objavio: „Koliko tko svojom vjerom i pouzdanjem od mene očekuje, toliko će i još bez mjere više od mene primiti; jer je nemoguće, da čovjek ne postigne ono, što je sveto vjerovao i ufao se“. Nije li u tim riječima najljepše i sretno jamstvo, da će nas Bog u zadnjoj teškoj borbi pomagati, da nas ne će zapustiti? Prevelikom strahu pred smrću možemo najbolje predusresti, ako u svom

životu i trpljenju često probugjujemo čine vjere, ufanja i ljubavi, ako Majku Božju i svece prizivljemo, da nam budu zadnji čas u pomoć. Ako nas je draga ruka Božja kroz mnogo godina preko bezbrojnih pogibli i boli vodila, zar bi nas mogla zadnji čas ostaviti.

Ako te, dušo, smrtni strah spopada, ako ti u duši nastaje noć, ako se bojiš suda Božjega, ako te pritisnu dvojbe i malodušnost, tad uzmi u ruke Raspelo, pritisni ga na usta i srce, i s čvrstim djetinjim pouzdanjem reci: „Ja te ne puštam, moj Gospodine! Ti si za me umro na križu, ti me ne ćeš ostaviti u najteži i najgorči čas. Tvoja je smrt naše otkupljenje, jest spasenje svemu svijetu, tvoja smrt će i meni dati život vječni“. — Poslije takve molitve bit ćeš mirniji, strah će se okrenuti u pouzdanje, a i smrt, premda je kazna za grijeh i zadnja daća, koju svi moramo platiti, bit će ti prvi korak k Bogu, da ga posjeduješ, — a u njemu sve slatkosti.

Ne pusti, dušo, tjeskobne dvojbe u svoje srce. Ne daj se prestrašiti strahovitim prijetnjama, koje idu otvrdnjele i bezvjerne duše. Bog se prijeti onima, kojih njegova ljubav ne može ganuti, koji mu uskraćuju podložnost. Ta on hoće sve duše spasiti. Ako na sreću ne spadamo megju one, koji se svojevoljno proti njemu dižu, ako vjerujemo u Boga i ljubimo ga, imamo pravo od njega se ufati sve, jer je on sâma ljubav za one, koji su mu vjerni, samo milosrgje za one, koji su ga nakon uvreda za oproštenje prosili. Dok smo dobre volje, ne trebamo ga se odviše bojati.

5. Ne boj se smrti.

Mnogi od svetih i pravednih ljudi nisu se smrti bojali. Oni su smrt smatrali kao jedino sredstvo, po kom će doći k Bogu; oni su smrt zvali mostom iz ove bijedne doline zemaljske u nebesku domovinu. Iz ustiju umiruće djece, koje je angjelski život na zemlji bio samo priprava na bolji život, čujemo često izrečenu čežnju: „Ja bih gore. — Ja moram kući.“ Osjećala su se u tugjini i znala, da je tek na drugom svijetu njihova prava domovina.

Ako ljubimo Boga, ako smo ga uvijek ljubili, čemu da ga se bojimo? Čemu drhtati pred njegovim licem? — Tko koga ljubi, taj i teži za njim; što više dakle ljubimo Boga, to ćemo većma težiti u njegov zagrljaj. — A drugoga puta k Bogu ne ima, nego li na tamna, tajinstvena vrata smrti.; za njima ostaje žalost i bol života zemaljskoga, ona vode k Onomu, koga posjedovati znači i jest biti vijekoma blažen.

Bolesniku, nesretniku i teško kušanomu može se eto smrt prikazati kao izbavitelj; za njega nema u njoj strahote, jer mu je umrijeti isto što i nikakve boli više ne osjećati, prost biti okova tjelesnih, svake skrbi, muke i zavisnosti, straha, da će sagriješiti itd. Dakako tu se pod smrti razumijeva ona, koja slijedi iza života kršćanskoga, kad čovjek neprestano teži za posjedovanjem Boga kao za svojim najvećim dobrom. K tomu makar i kako krjeposno živjeti, mi smo

ipak posve upućeni samo na milosrgje Božje i na zasluge njegove dragocjene muke.

U mnogo prilika teže je živjeti nego umrijeti; traži se veća odvažnost i odanost provoditi uvijek kukavni život bolesnički, nego li ga odbaciti kao ponošeno odijelo. Doista je teško dan na dan vući svoj križ, dan na dan se boriti s pokvarenom prirodom čovječjom, s nevoljama ovoga života. No kad jednom kucne zadnji čas, služit će nam svaka prepaćena bol, svaka Bogu prikazana žrtva, svaka i najmanja zasluga na veliku utjehu i neiskazanu radost.

6. Čeznja za smrću.

Mnogi bolesnici, osobito ako dulje i teško boluju, žele, da bi ovaj kukavni život zamijenili sa boljim. Žele to iz toga razloga, da se dovrše njihove patnje, — dosta rijetko potječe ta želja iz čiste ljubavi k Bogu, kako je bilo n. pr. kod sv. Pavla, kad je rekao: *Želim se razriješiti i biti s Kristom*". Veliki sveci govorili su tako i slično; no to bijaše nešto posve drugo, nego je kod većine bolesnika, koji si žele smrt. Želja ovih za smrću izvire iz neke umornosti od trpljenja ili iz malodušnosti, koja je donekle razumljiva no nije hvale vrijedna. Narav se odvraća od onoga, što joj već tako dugo zadaje teškoće i teži za oslobogjenjem i mirom. Umrijeti znači prestati živjeti, no za bolesnika znači prestati trpjeti; za njega je umrijeti isto što i riješiti se svih napora i svladavanja, križa i boli, za njega je smrt že-

ljeni počinak. No pobožni kršćanin mora kod takve misli biti odan volji Božjoj i ne smije nikada da zasiže u odluke božanske providnosti. Bog nam doista ne daje ni jedan čas dulje trpjeti nego nam je potrebno za spasenje. To bi morali već odavna znati. Bez borbe ne ima pobjede, bez pobjede ne ima krune. Nitko ne bi rado, da je uzalud trpio. No ako bi borilac još u zadnji čas ostavio borilište, briše se iz popisa pobjednika i nagragjenih. Ako vojnik još u zadnji čas baca oružje i bježi, postupa se s njime kao s bjeguncem ili izdajicom, pogotovo ne može očekivati plaće. Zar će dakle bolesnik, koji je možda već posve blizu svojemu cilju, tad najednoć izgubiti srčanost? Istina, teže je živući trpjeti nego umrijeti. No treba misliti, da napokon sav naš život nije drugo nego priprava k smrti, a ova prijelaz k uživanju nebeskih radosti. A sada, tko može sigurno reći, da je duša njegova posve pripravna stupiti pred lice Božje. Tko bi to mogao reći, njegova bi čežnja za smrću bila opravdana. Dobro neka promisli, je li dosta trpio, je li dosta zasluga stekao, da bi mogao primiti vječnu nagradu. Moglo bi na drugom svijetu ići gore nego na ovom, a onda bi se korio, što je malodušno odbacio priliku, kad je mogao za svoje grijehe zadovoljiti.

Da, dušo, želimo si ono, što Bog hoće; budimo uvjereni, da mudrost njegova znade točno izmjeriti naše sile a prema tomu i patnje. Ako mi svoje učinimo, i Bog će svoje. Nastavimo samo srčano trpjeti. Ako imamo pravo pouzdanje

u Boga, onda uvijek pravo i o smrti mislimo; a ako nas ovo pouzdanje posve preuzme, tad ćemo moći veselo reći: „Hoćeš li, o Bože, da budem bolestan, neka bude; imam li umrijeti, hvala ti. Živio ili umro, neka se vrši tvoja volja!“

Misao na smrt treba u sebi često buditi i prema tomu se pripravljati, da budemo uvijek pripravni na nju. Želju pak za smrću treba ispitivati, iz kakvoga uzroka potječe, da nas možda ne bi priječila u dobru i narušavala sklad izmegju naše volje i Božje. Najbolja smrt jest umrijeti samomu sebi, svojoj volji, a živjeti samo Bogu. Ako smo svemu umrli, tad smo zreli za vječnost, tad možemo očekivati čas, kad će Gospodin doći i reći: *Dobro, slugo dobri i vjerni . . . ugji u veselje Gospodara svojega.*

7. Pred vratima nebeskim.

Dogodi se, da bolesniku najednoć zaprijeti smrtna pogibao, te misli, da će sad na umrijeti; već se pripravio za zadnju ozbiljnu borbu, već je sebe i svoje preporučio Bogu: — a tad u zadnji čas, kad je već imao dušu svoju predati u ruke Božje, kad već tako rekavši bio pred vratima nebeskim, mora da se vrati nazad na bijedno zemaljsko življenje, da nastavi mukotrpni život. To može biti neiskazano teško i treba velike duševne jakosti, da čovjek ne izgubi srčanost. Već je svijetla zraka iz vječnosti prodrla bila u njegovu dušu, već se vinuo bio iznad zemaljskih oblaka, već je i zadnju sklonost

k svijetu svladao bio i zadnju žrtvu prinesao, već mu duša od čeznuća raširila krila, da poleti ka Gospodinu u vječni zagrljaj, — a tad je volja Božja još jednoć zovne natrag, jer još ne bje dosta trpljenja. Sad joj je križni put dvostruko teži, sile duševne kao da su slomljene. Tako blizu biti svomu cilju, a sad nanovo početi! Ah, gotovo ne će ići, teško je opet početi, opet živjeti, ope[illegible]ieti.

No iti tada, kao što uopće nikada, ne smije čovjek da prosugjuje mudre odredbe Božje. Mora bez dvojbe biti dobro, kad je tako dosudio. Možda je tako htio Bog da pokaže sve duboko i ozbiljno značenje smrtnog časa; — možda hoće da čovjeka uvježba u umiranju, jer što se tko nauči; ide mu poslije lakše; možda hoće da ga od strahote smrtne poštedi, kad dogje onaj pravi zadnji čas, te mu onda bude lakše. Možda ga je napokon htio malo prodrmati od ravnodušnosti i navike, da ozbiljno misli na svoj svršetak, koji, ako i mislimo da smo pripravni, može ipak doći nenadano i brzo. Bog sâm znade, što je htio, a nam je dužnost ne malodušno klonuti nego makar i uz napor darovani život zahvalno prihvatiti i nanovo započeti. Možda je to bila zadnja opomena božanske milosti. Upotrijebi stoga vrijeme dobro, jer *dolazi noć, kad nitko ne može raditi.*

8. Zaštitnici sretne smrti.

Ako bolesnik često diže svoje srce k Bogu i mišlju svojom u nebu boravi, rado će se spo-

minjati i onih, koji u vječnom blaženstvu okružuju prijesto Božji te su dijelnici slave nebeske.

Sveci su Božji već dovršili zemaljski boj, pobijedili put i narav. Sad tisućstruko uživaju, na čem su u zemaljskom životu stradali, žanju, što su posijali, — plaću za svoju ustrajnu molitvu, za svoja dobra djela i krjeposti; sad su proslavljeni ljubimci Božji, vijekoma sretni, jer Bog je sâm otro suze s njihovih očiju, i sad više ne ima za njih ni smrti, ni boli, ni žalosti.

No jer su sveci i sami živjeli u odijelu naše kukavštine i kao ljudi trpjeli i borili se, križ nosili, žalost i bolest osjećali i pred smrću drhtali kao i mi: zato razumiju nas, pa će za nas moliti i pomagati nam.

Tu je iznajprije M a j k a B o ž j a. Ona, jer bezgrješna, nije trebala nikakve kazni grijeha podnositi, no iz ljubavi prema nama bijednim i grješnim ljudima htjede slična biti svome božanskom Sinu; sedmerostruki mač žalosti probo je srce njezino, svu je gorkost smrti očutjela i pretrpjela pod križem Sina svoga, kad ga je gledala umirati, kad je mrtvo tijelo njegovo primila u svoje krilo. *O vi svi, koji prolazite, pogledajte i vidite, ima li boli, kakova je bol moja.* Ona dakle pozna naše boli i žalosti, ona će nam pomoći, ako ju pobožno zazivamo. Za mirnih časova, možda za večernjeg sumračja, ne će biti za bolesnika milijeg zanimanja nego li se pouzdano razgovarati s nebeskom majkom, moliti njoj na čast sv. krunicu. Ta krunica sa raznim otajstvima je ne samo obljubljena molitva Marijinih štovalaca, nego je i veoma korisna. Čita se i čuje se, da ne će biti za uvijek izgubljen, tko je rado i pobožno moli. Zgodna je za ljude svakog staleža, a onima, koji ne znadu čitati, najbolje nadoknagjuje molitvenik. Neka dakle svaki bolesnik ima kod sebe krunicu (dobro da je blagoslovljena), pa ako ne može da cijelu moli, neka barem desetku izmoli; pribavit će mu veliku utjehu i mnogo milosti. Krist nam je sâm dao Mariju za majku, njezino je srcě puno ljubavi za sve, ona je „zdravlje bolesnih“, „utočište grješnih“ i „utjeha žalosnih“, pa ne će svoje pomoći uskratiti nikomu, tko je prosi.

Uz B. D. Mariju moćni je zaštitnik na smrti sv. J o s i p. On je sâm umro u naručaju Isusa i Marije, pa je zato njegova smrt bila sretna, slatka i blažena. Molimo se njemu, da nam isprosi, te i kod naše smrti budu Isus i Marija. On je već mnogima, da upravo i čudesno isprosio sretnu uru smrtnu, pa će i nama.

K ovim najsvetijim osobama — Isusu, Mariji i Josipu — neka bolesnik danomice često uzdiše.

Dalje su nam dobri pomoćnici na smrti i branitelji protiv napasnika sveti a n g j e o č u v a r, onda sv. M i h a e l arkangjel, koji je zle duhove u pakao strovalio. Od svetaca posvuda su poznati i štovani kao zaštitnici na samrti, sv. B e n e d i k t, jer je dušu svoju predao Bogu stojeći, sv. B a r b a r a, sv. imenjak.

Neka se bolesnik i za bolesti i za smrt preporučuje osobito onim svecima, koji su svom ži-

votu zemaljskom neobično mnogo bolovali i trpjeli, možda baš na bolesničkom krevetu izvojevali palmu vječnog blaženstva. Koli je dušobudno čitati njihove životopise, primjerom se njihovim poticati i hrabriti. Njihova vjera jači nas u malodušnosti, njihova strpljivost tupi našu osjetljivost. Što više i češće čitamo o njihovim junačkim krjepostima, to ćemo veću korist imati, jer je svaki čovjek sklon onomu, koga je isti ili sličan udes stigao. Tako je n. pr. sv. Lidvina 38 god. ležala bolesna, mučena od boli, što se dadu pomisliti: stradala je uslijed siromaštva i oskudice, a mučile ju u duši kušnje, napasti, malodušje, zdvojnost itd. Ipak je — više mrtva nego živa — ležala na udivljenje svima, koji su je vidjeli; često je bila puna slatke utjehe, kao da je već u duhu bila sjedinjena sa svojim božanskim zaručnikom, no ipak je ponizno podlagala svoju volju volji Božjoj. — Sv. Terezija pripovijedala je o sebi, da se u svojih 40 godina ne sjeća sata, kad ne bi trpjela premučne boli. Sv. Klaru mučila je 28 godina teška boljetica, no u tom teškom položaju znala je tako utješena biti, te je svojim duhovnim kćerima ponovno rekla: „Hoće li se kukavni grješni čovjek tužiti, ako promatra svog Isusa, gdje na križu visi krvlju obliven? Srcu, koje Boga ljubi, nije ništa nepodnosljivo, dok srce, koje ga ne ljubi, ne može ništa trpjeti". — Osim ovih spomenutih svetica ima i bezbroj drugih svetaca, kojih nam život u ovom ili onom podaje pouku i primjer. Svakako je pak stalno, da niti jedan nije u nebo došao bez križa, kušnje i borbe.

Zar ti, dušo, hoćeš što bolje? — Ugledaj se u te uzvišene uzore, no i preporuči se u njihov zagovor.

Napokon su nam moćni pomoćnici na smrti duše u čistilištu. Ako im svojim molitvama pomognemo iz čistilišta, iz zahvalnosi će one nama pomoći na odlasku s ovoga svijeta.

*

Neka majka naučila još malenog svog sinčića molitvicu na čast sv. Barbari, kojom je prosio, da mu bude u pomoć na smrti, osobito pak, da bi tada primio presvetu popudbinu. Dijete, kako naučilo tako i činilo: nijedan dan nije zaboravilo sv. Barbaru. U devetoj godini dogje na nj teška bolest. Plemeniti dječak trpio je kao mali mučenik i zrio za nebo.

Baš je tada u školi kod njegovih saučenika započela pouka za prvu sv. ispovijed. On nije mogao, jer je bio na smrt bolestan. I sad je došao čas, da sv. Barbara, kojoj se pobožno molio, učini svoje. Svećenik, koji ga bolesna pohagjao, uvidi, da je mali dosta poučen u istinama vjere, da je zrio i ozbiljan, i odluči ga ne samo ispovjediti, nego mu i sv. pričest dati kao pupudbinu. Angjeoski dječak primio je ganutljivom pobožnosti presveti Sakramenat, kojega užitak molio je svaki dan svojim nevinim usnama. U naručaju Spasitelja, koga je nježno ljubio, umro je malo iza toga. — Sv. Barbara bila mu je vjerna zaštitnica.

Nekoliko pravila bolesnicima.

Ako ti kada, draga dušo, hoće da dotešća tvoj križ, tvoja bolest, promisli tada ovo:

1. Da ti je ipak bolje, nego si u istinu zaslužio.

2. Da svaka stvar ima dvije strane, svijetlu i tamnu, i da je velika mudrost naći u svim stvarima svijetlu stranu.

3. Da ti je uza sve to, ako se prispodobiš s drugima, još mnogo bolje nego mnogima od njih. Pitaj se stoga, jesi li toliko bolji od njih.

4. Ti se buniš proti okovima! Znaš li, kamo bi pohrlio, kad bi te dragi Bog prepustio slobodna samome sebi?

5. Sve traje samo neko vrijeme — pa i tvoje trpljenje; sve prolazi — i tvoja će nevolja; sve će se svršiti — i tvoja bolest i tvoj život; samo vječnost nema kraja, i naše blaženstvo u nebu trajat će vijekoma.

6. Nije moguće, da i na tom svijetu budeš veseo i sretan, bez žalosti i boli, i gore opet da budeš vijekoma blažen. S plesom i pjesmom ne ide se u nebo. — Ili — ili! Nebo na zemlji — ili gore! Zar ti je teško birati?

7. Sveti je Augustin molio: „Ovdje reži, ovdje sijeci, ovdje pali, samo me poštedi u vječnosti!“ — Božanski Spasitelj nije rekao; „Blago onima, koji se vesele i smiju“, nego: *Blago onima, koji se žaloste, jer će se oni utješiti.*

8. Zašto onima, koje cijenimo i ljubimo, vjerujemo bezuvjetno i bez ikakve sumnje o istinitosti njihovih riječi, a o gornjim riječima Gospodnjim da dvojimo?

9. Neka bolesnik ne omalovažava onu veliku ljubav, koju mu drugi iskazuju, veselje, koje mu nastoje pribaviti, pažnju, koju mu posvećuju. To su mili cvjetići, što niču megju trnjem i koji mu dosta teških časova olakšavaju.

10. Kad bi htio da mrmljanjem odbiješ križ, što ti ga angjeo donosi, lako bi ti mogao gjavao još teži teret naprtiti.

11. Želiš li dobar recept proti taštini i precjenjivanju samoga sebe? — Ako te hvale, nemoj se radi toga niti žalostiti niti radovati, nego misli, kako bi mogao doista postati onako dobar, kakovim te smatraju. „Kako li me dobrohotno sude, te dobre duše! Kad bi znali, kako je malo dobrote u meni, zgrozili bi se nada mnom: no nastojat ću, da opravdam njihovo dobro mišljenje. Što je dobra u meni, od Boga je, što je zla, to je od mene“. Ili ovako: „Da, dokle me Bog drži, dotle sam valjan i strpljiv, no čim bi mi Bog za jedan čas uskratio svoju milost i prepustio me samom sebi, tko zna kakav bi onda bio. Bio bi valjda dosadan i nesnosan poput drugih“.

12. Trpljenje mora doista da je nešto velika i dragocjena, inače ne bi bila sv. Terezija govorila: „Trpjeti ili umrijeti!“ — a sv. Magdalena iz Pazzisa: „Ne umrijeti, nego trpjeti!“ Ne bi inače sv. Ignacije Loyola uvjeravao svoje sinove, da je Boga molio, neka bi redu njegovu nepre-

stano pošiljao patnje i progonstva, muke i borbe. Ne bi ni neka utemeljiteljica ženskog reda za dvorbu bolesnika svojim kćerima na dan oblačenja ovako govorila: „Na današnji svečani dan po svom najdubljem uvjerenju ne imam da vam zaželim što boljega nego samo patnje, križ sa Isusom i za njega. Samo patnjama, samo križem osigurano je naše spasenje“.

Kako neobično zvuče sve ove riječi! A ipak su ove pobožne duše bile uvjerene o njima i daleko preko suza, vapaja i boli jasno vidjele pravu cijenu toga: „trpjeti za Boga“, t. j. njemu za ljubav.

III. DIO.

Zadnja pomast.

Zadnja pomast.

Što je zadnja pomast?

Zadnja pomast jest sakramenat, u kojem bolesnik mazanjem svetim uljem i molitvom svećenikovom prima milost za dobro duše, a više puta i tijela.

Kako se zove ovaj sakramenat?

Zove se ovaj sakramenat pomast, jer se daje mažući čovjeka sv. uljem; a zove se zadnja ili posljednja pomast, jer se od svih pomazanja, što ih Gospodin naš Spasitelj naredio i Crkvi svojoj izručio, ovo najposlije dijeli. Ima naime u Crkvi više pomazanja, a tri su sakramentalna t. j. podjeljuje se njima sakramenat (potvrda, sv. red, zadnja pomast). Već smo na krstu dva puta pomazani: uljem katekumenskim i krizmom. Onda se i sv. potvrda dijeli mazanjem sv. krizme. I kod podjeljivanja sv. reda svećenicima se mažu ruke sv. uljem. Ova sva pomazanja prima čovjek redovito prije nego posljednje pomazanje u bolesti,

ili barem prima prije ona pomazanja na krstu. Zato se evo ovaj sakramenat zove posljednja pomast, jer tu pomast kršćanin dobiva po redu zadnju. Zove se ovaj sakramenat i bolesničko pomazanje, jer se daje bolesnicima; zove se sakramenat umirućih, jer je njima na olakšicu naregjen; zove se i sveto mazanje, sveti lijek, sakramenat ulja, a sama ova imena kažu, zašto se zove tako.

Ovdje valja još nešto spomenuti. U jednom dijelu našega hrvatskoga naroda zove se zadnja pomast: krizma, i za onoga, koji ju je primio, vele da je „skrizman". Taj naziv za ovaj sakramenat potječe još iz davnih vremena kršćanstva, kad se je i drugdje ovaj sakramenat katkada običavao zvati „krizma". Krizma je naime riječ grčka, pa znači po naški „mazanje". Zato se i svako pomazanje, što ga Crkva čini, može zvati krizma, i za svakoga, koji je pomazan kojimgod sv. uljem, može se reći, da je „skrizman".

No „krizma" se zove i jedna (od triju) vrst ulja, što ga sveta Crkva upotrebljava; a sastoji se ta „krizma" od maslinova ulja i mirisava balzama.

Zato, da se bolje razlikuje jedno ulje od drugoga ulja, i jedno mazanje od drugoga mazanja, uvela su se s vremenom točnija imena za svako pojedino. Stoga se danas pod „krizmom" razumijeva samo ona mješavina od ulja i balzama, kojom se daje sv. potvrda; njim se maže na tjemenu glave i krštenik odmah iza svetog krsta. Sakramenat pak zadnje pomasti ima posebno ulje, koje

ima i svoje posebno ime, po kojem se razlikuje od ostalih ulja i pomazanja crkvenih, pa se zove „ulje bolesničko".

Tko je naredio zadnju pomast?

Kad velimo, da je zadnja pomast sakramenat, onda tim ujedno kažemo, tko ju je naredio; jer je nauk Crkve katoličke, da je svih sedam sakramenata, megju koje spada i zadnja pomast, naredio sam božanski naš Spasitelj Isus Krist.

U sv. evangjelju istina nije izrično spomenuto, gdje i kada je Isus naredio zadnju pomast. Čita se samo, da je Isus poslao svoje učenike dva a dva, i ovi da su propovijedali, gjavole izgonili i uljem mazali mnoge bolesnike, pa ih ozdravljali (Mark. 6, 13). Tim je Isus unaprijed htio nagovijestiti zadnju pomast. Kao što je umnoženjem kruha u dva maha dao unaprijed naslutiti naregjenje presvetoga oltarskog Sakramenta, tako je htio porabom ulja kod bolesnika označiti, da će ulje upotrebiti za sakramenat bolesnicima.

Naredio je pako samu zadnju pomast po mnijenju nekih sv. Otaca poslije svoga uskrsnuća, kada i sakramenat pokore, jer je zadnja pomast kao dopunjak pokore. Nego da je Krist naredio ovaj sakramenat, posve jasno proglašuje sv. Jakob u svojoj poslanici veleći: *Boluje li tko megju vama, neka dozove svećenike Crkve, te neka mole nad njim mažući ga uljem u ime Gospodnje; i molitva vjere spasit će bolesnika, i ozdravit će*

ga Gospodin, i ako je u grijesima, oprostit će mu se (Jak. 5, 14. 15).

Sveti Jakob dakle proglašuje sakramenat pomazanja, jer veli, da pomazanje uljem i molitva svećenika spasava bolesnoga i oprašta mu grijehe. Pomazanje i molitva ne mogu i ne imaju po sebi jakosti da grijehe opraštaju. Ako ipak to biva, to slijedi, da im je Isus dao tu snagu. Drugim riječima: Isus je dao ovom vidljivom znaku jakost, da može podijeliti nevidljivu milost.

Takav vidljivi znak, naregjen od Isusa, a koji daje nevidljivu milost, ima svaki sakramenat. Promotrimo sada ovo jedno i drugo kod zadnje pomasti: što je naime vidljivi znak zadnje pomasti, i koje milosti dijeli.

Vidljivi znak zadnje pomasti.

Vidljivi znak sakramenta sastoji se od tvari i lika (materija i forma).

1. Tvar (materija) posljednje pomasti jest ulje od biskupa blagoslovljeno. — Sv. Jakob spominje ulje u prije navedenim riječima.

Ulje ovo ne smije biti kakvogod, nego od biljke ili drveta, koje se zove uljika ili maslina; mora biti čisto, ničim pomiješano. Ovakovo ulje mora biti od biskupa blagoslovljeno, inače ne bi valjalo za sakramenat zadnje pomasti. Blagosivlje pak biskup ovo ulje samo na veliki četvrtak, kad naime svečano blagosivlje i druga ulja, koja sv. Crkva upotrebljava: ulje katekumensko (za krst i sv. red), krizmu (za krst i potvrdu) i ovo ulje bolesničko.

Ovim uljem maže se tijelo bolesniku, i to maže se 5 ćutila ili osjetila, jer vidom, sluhom, njuhom, tekom i govorom, te napokon opipom djeluje čovjek i radi bilo dobro ili zlo; maže se dakle na tim sjetilima, jer njima čovjek i griješi.

Zadnja pomast ima da bude na potpuno duhovno ozdravljenje, a to potpuno ozdravljenje označuje se potpunim mazanjem čovjeka, t. j. svih njegovih ćutila.

Ulje je veoma zgodna tvar za sakramenat zadnje pomasti. Kao što polijevanje vodom kod sv. krsta lijepo znamenuje ono pranje i čišćenje duše, koje daje sakramenat krsta: tako se mazanjem ulja lijepo prikazuje ono, što biva kod zadnje pomasti.

Ulje naime po svojoj naravi služi za lijek, kako je poznato svakomu. I milosrdni Samaritanac zalio je ranjenomu čovjeku rane vinom i uljem. A i zadnja pomast daje se bolesniku za lijek duše i tijela. Kao što ulje ublažuje tjelesne boli, tako zadnja pomast umanjuje duševne boli i žalost bolesnoga. Ulje vraća zdravlje, daje i podržaje svjetlost, čovjek bude po njem krepak i veseo, tjelesne sile mu se oporavljuju: tako sakramenat pomasti jest duhovno ulje, koje duševne sile čovječje jača, dušu rasvjetljuje i umiruje, zdravlje podaje duši, a katkada i tijelu (kako ćemo malo poslije čuti).

2. Oblik (forma) ili riječi zadnje pomasti jesu molitva. Kad se bolesniku mažu sjetila, onda svećenik izgovara ovu molitvu: Po ovom svetom mazanju i po svojem preblagom milosrgju oprostio ti Gospodin, štogod si sagriješio vidom (2. sluhom, 3. njuhom, 4. tekom i govorom, 5. opipom, 6. hodom.) Amen.

Kako se vidi, riječi zadnje pomasti jesu molitva. I sv. Jakob veli: „— — neka mole nad njim — i molitva vjere spasit će bolesnika.“ Od svih sedam sakramenata samo zadnja pomast ima molitvu u riječima, kojima se podjeljuje. Kod drugih sakramenata samo se kaže, što se čini: N. pr. „Ja te krstim“ — ili „Ja te odrješujem“ — ili „Primi Duha svetoga . . .“

No ne samo da su riječi, kojima se zadnja pomast daje, molitva, nego i u cijelom obredu ovoga sakramenta ima gotovo više molitava nego kod ijednoga drugog sakramenta.

A zašto ovo jedno i drugo?

Zato: prvo, jer ovaj sakramenat daje i tjelesno zdravlje — ali ne uvijek; pošto pak bolesnik svaki put ne dobiva zdravlje, — to se onda ne može za sigurno ni reći, da to biva; to naime stoji do volje Božje i do koristi bolesnika, kao što svako vremenito dobro.

Drugo: Bolesnik je u teškom položaju, u kojem najviše treba milosrgja Božjega, a po tom i pomoći i molitve drugih, koji će mu to milosrgje isprositi. Zato je eto kod ovoga sakramenta forma, kojom se podjeljuje molitvena.

Koje milosti daje zadnja pomast?

Zadnju pomast naredio je Spasitelj, da bude lijek bolesniku, i to lijek za dušu, a katkada i za tijelo. Lijek za dušu jest zadnja pomast zato, jer se po njoj opraštaju grijesi, i jer oslobagja od posljedica grijeha. Radi toga se zadnja pomast i zove dopunjak sakramenta pokore, te se zgodno i meće odmah iza pokore, kad se nabraja sedam svetih sakramenta. Lijek za tijelo jest zadnja pomast, jer po njoj katkada dobiva bolesnik i zdravlje tjelesno.

A. Lijek za dušu jest zadnja pomast, jer

I. Oprašta grijehe.

To se vidi iz navedenih riječi sv. Jakoba: *Boluje li tko,* — neka zove svećenika, koji će moliti nad njim mažući ga uljem — *i ako je u grijesima, oprostit će mu se.*

Istina, za oproštenje grijeha, učinjenih poslije krsta, naredio je Isus drugi sakramenat, naime pokoru (ili ispovijed). U prvom se dakle redu opraštaju grijesi na ispovijedi. Ali u drugom redu mogu se oprostiti grijesi i u zadnjoj pomasti, te se zato i zove zadnja pomast dopunjak sakramenta pokore.

Kada dakle i koji se grijesi opraštaju u zadnjoj pomasti?

a) Opraštaju se laki ili mali grijesi. Ovih grijeha nismo dužni ispovijedati, premda je to dobro i preporuke vrijedno. Kroz život naš na-

bere se mnoštvo takovih grijeha; koliko je dakle utješno znati, da nam se u smrtnoj bolesti opraštaju po zadnjoj pomasti. Tada bo se ne bismo niti mogli svih sjetiti i sve izbrojiti. A ipak njima zaslužimo vremenite kazne bilo na zemlji bilo u čistilištu. Ako bolesnik s kajanjem primi zadnju pomast, opraštaju mu se ovi laki grijesi.

b) Nego se može dogoditi, da se izvanredno po posljednjoj pomasti oproste bolesniku i t e š k i g r i j e s i. Teške grijehe dužni smo uvijek ispovijedati, ako ih se sjetimo. I bolesnik je dužan ispovijedati sve teške grijehe, kojih se sjeti, i ne smije nijedan teški grijeh zatajiti na taj način, da će mu se oprostiti na zadnjoj pomasti.

Kada se dakle opraštaju teški grijesi u zadnjoj pomasti?

1. Kada bolesnik nije pri sebi, pa se ne može ispovjediti;

2. kad se bolesnik ne može ispovjediti radi kojega drugoga razloga;

3. ako s kojeg drugog razloga nije bio odriješen u sakramentu pokore;

4. ako bolesnik ne zna, da je pao u teški grijeh iza ispovijedi.

Da se dobije u zadnjoj pomasti oproštenje grijeha, treba da bolesnik ima kajanje i skrušenost radi njih; k tomu ako ih se kada sjeti i ako mu bude moguće ispovjediti se, mora ih ispovjediti.

Tako eto ima slučajeva, da se netko po posljednjoj pomasti spasi, koji se inače ne bi spasio; jer po tom sakramentu dobiva oproštenje teških grijeha, koji mu inače ne bi bili oprošteni, budući ih nije ispovjedio, ili nije od njih odriješen bio, a nije se takogjer za njih s a v r š e n o pokajao, nego samo nesavršeno.

II. Z a d n j a p o m a s t o s l o b o g j a v a o d p o s l j e d i c a g r i j e h a.

Te posljedice grijeha jesu neki ostaci grijeha, premda su ovi već oprošteni. Ima više tih posljedica grijeha.

a) Ako su grijesi oprošteni, nije uvijek oprоštena i svaka k a z n a v r e m e n i t a, nego čovjek treba da trpi za te grijehe bilo ovdje na zemlji bilo u čistilištu. U zadnjoj pomasti opraštaju se te vremenite kazne, kadkada možda sve, a ako ne sve, svakako se nešto oprašta prema većoj ili manjoj vrijednosti bolesnika. K tomu bolesnik dobiva jakost, da ostale vremenite kazne lakše podnese.

b) Druga posljedica grijeha u duši jest neka nemoć, s l a b o s t i l i m l o h a v o s t. Kao što kada čovjek preboli tešku koju bolest tjelesnu, ipak još trpi neku slabost, tako biva i u duši iza teških grijeha, premda su mu oprošteni. Duša mu je teška i lijena na čine vjere, ufanja i ljubavi, ne ima dosta strpljivosti, odanosti i pouzdanja u Boga; i opet je sklona, da nazad padne u grijehe.

Posljednja pomast jest okrepljujući lijek za ovo stanje duše. „Posljednja pomast olakšava dušu bolesnika i jači, jer se ovim sakramentom

u njem probugjuje veliko pouzdanje u božansko milosrgje, a tim se bolesnik hrabri, te teškoće bolesti i bolove lakše nosi". (Sabor Trident.)

c) Posljedica grijeha jest i strah od smrti. Već je u naravi ljudskoj usagjeno, da se ničesa na svijetu ne boji toliko, koliko smrti. A taj strah veoma povećaje uspomena na prošle grijehe; savjest ga naime tuži i teško pritište. Veli i Sveto Pismo: *Doći će strašljivi s pomisli na grijehe svoje, i zloće njihove ustat će protiv njih kao tužitelji.*)

d) Strah od smrti spojen je sa strahom od suda Božjega, kamo će morati za malo stupiti i ondje osudu svoju ćuti. Ova neizvjesnost, da li su mu grijesi oprošteni, ova nesigurnost, kakova ga vječnost čeka, jest uzrok, da se bolesnik uslijed ovoga straha često veoma muči.

Proti ovom jednom i drugom strahu podao nam Spasitelj izvrstan lijek u zadnjoj pomasti. Zadnja pomast umnažajući milost posvećujuću, umnaža i ufanje u Boga i u njegovo milosrgje. „Tako zadnja pomast taloži onu žalost i zdvojnost, pa doprinosi k tomu, da čovjek mirno čeka smrt, da veselom dušom očekuje dolazak Gospodnji pripravan položiti svoj račun, kadgod bude hotio to zatražiti. Sakramenat zadnje pomasti čini dakle, da se bolesnik riješi duševne tjeskobe i da mu se duh napuni pobožnim i svetim veseljem". (Rim. kat.)

*) Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi et traducent illos ex adverso inquitates ipsorum. Sap. 4, 20.

III. Zadnja pomast jači protiv napasti duha nečistoga.

Neprijatelj naš pakleni nastoji uvijek, dok smo živi, da nas upropasti. Ali kad vidi, da nam se približava zadnji čas života, onda sve sile napinje, da nas uništi i da nam oduzme milosrgje Božje. Zato se vjernicima daje u zadnjoj pomasti oružje, kojim će silu neprijateljevu hrabro odbijati i navalu uništiti. U zadnjoj pomasti duh se uzdiže i sokoli ufanjem u dobrotu Božju, te tako lakše izigra varke i lukavost gjavla. Ovo je glavna i najveća milost zadnje pomasti, te se može reći, da je zadnja pomast u prvom redu i naregjena zato, da bude pomoć u smrtnoj borbi, da dušu čovječju jači proti malodušnosti i zdvojnosti.

*

Zadnja pomast ima dakle da dušu pripravi tako, te uzmogne bez zapreke i što lakše unići u kraljestvo Božje. To pak čini:

1. Oslobogjavajući od grijeha i od posljedica grijeha;
2. Umnažajući milost posvećujuću;
3. Dajući djelujuće milosti, koje krijepe dušu, da nadvlada napasti i u dobru ustraje do smrti.

B. Lijek za tijelo jest takogjer zadnja pomast.

Biva naime, da koji bolesnik po ovom sakramentu zadobije zdravlje, koje inače ne bi

dobio; a kad bi se ovaj sakramenat primao s većom vjerom i pouzdanjem, s većom pripravom, i ne prekasno, bilo bi i više tih slučajeva.

Ipak ovo nije redoviti učinak zadnje pomasti. One milosti, što su prije navedene, milosti za d u š u, daje zadnja pomast uvijek; ovu pak za t i j e l o samo onda, ako će zdravlje biti na spasenje duši. Zdravlje tijela jest naime dobro vremenito, a ta dobra vremenita daje nam Bog i mi ih smijemo očekivati samo onda, ako nam služe na spasenje duše. S ovakim mišljenjem treba primiti zadnju pomast. Glavno je napokon zdravlje duše i spasenje vječno. *Blaženi mrtvi, koji u Gospodinu umiru* (Otkr. 14, 13). Gdje zdravlje i dulji život ne bi bio na korist bolesniku, tu mu ga niti ne daje zadnja pomast. Svakako se ipak daje milost, da se bolest tjelesna lakše podnosi.

Kada zadnja pomast daje zdravlje tijela, ne mora to biti čudesnim načinom, nego može biti i tako, da milost Božja vodi i pomaže naravne uzroke, na primjer liječnika, dvorioce bolesnika itd. Zato se taj učinak i ne dobiva, kad se bolesnik maže sv. uljem, a već ga nikakova naravna sredstva ne mogu u životu uzdržati.

Kako treba primiti zadnju pomast.

Za svaki sakramenat treba neke priprave; tako i za zadnju pomast. Spomenute milosti dat će zadnja pomast u to većoj mjeri, što bolje bude bolesnik pripravljen. Dašto da je to opet

moguće samo onda, ako se zadnja pomast primi još pri svijesti, kad je to moguće.

Ima slučajeva, gdje nastupi nagla pogibao i nesvijest: tu dašto ne može biti prave priprave na zadnju pomast. Crkva ovima podjeljuje zadnju pomast i bez priprave zato, jer predmnijeva, da su živjeli kršćanski i da se kaju za grijehe, ili bi barem to željeli.

Inače bolesnici pri svijesti trebaju kao pripravu za zadnju pomast ovo:

1. Samo se po sebi razumijeva, da bolesnik mora imati želju i nakanu primiti zadnju pomast. Bolesnik kao čovjek želi zdravlje i mora upotrijebiti sredstva za to: eto mu jedno sredstvo u zadnjoj pomasti. Ako mu nije od Boga dano da ozdravi, onda kao kršćanin želi sretnu smrt, a pomoć za to dobiva u zadnjoj pomasti. Ne smije se dakle bojati zadnje pomasti, nego je valja željeti i prositi sam od sebe, a ne tek na nagovaranje drugih.

Nakanu mora takogjer imati. Ako dakle bolesnik ne zna ništa o sakramentu zadnje pomasti, a svećenik ga ne može poučiti, jer je n. pr. bez svijesti, onda ne ima niti nakanu primiti je, a po tom niti milost ovoga sakramenta ne dobiva. Treba dakle kršćanin, dok je zdrav, da nauči, što je ovaj sakramenat; onda će se tek moći uzeti, da ju želi primiti.

2. Zadnju pomast treba primiti u m i l o s t i p o s v e ć u j u ć o j, jer je ovo sakramenat živih. Za oproštenje grijeha naregjen je sakramenat pokore, pa tko je u teškom grijehu, treba da se

ispovjedi prije; samo u onom slučaju, ako se ne može ispovjediti, daje mu se zadnja pomast; ali i tada dobije prije odriješenje od svećenika. Zato je u Crkvi od vajkada običaj, da se bolesnik prije zadnje pomasti ispovjedi i pričesti. Potrebno je svakako, da se bolesnik kaje za grijehe cijeloga života, hoće li da mu budu oprošteni i oni i njihove posljedice.

3. Treba da bolesnik ovaj sakramenat prima s vjerom; no k tomu je potrebno dobro znati sve, što jest ovaj sakramenat i koje milosti dijeli. Iz vjere rodit će se ufanje, da će zadobiti milosti toga sakramenta. Neka dakle probudi čin vjere, ufanja i ljubavi; zatim odanosti u volju Božju.

4. Napokon treba da se ovaj sakramenat prima s velikim počitanjem. Bolesnik treba da u svećeniku gleda službenika Crkve, zamjenika samoga Isusa, najboljeg „milosrdnog Samaritanca", koji bolesnom kršćaninu zalijeva rane ne vinom i uljem, nego svojom dragocjenom krvi, od koje svi sakramenti imadu svoju moć.

Poslije zadnje pomasti treba da bolesnik probudi u svom srcu zahvalnost za primljene milosti i odanost u volju Božju.

Komu se daje zadnja pomast?

Po sebi se razumijeva, da zadnju pomast može primiti samo kršćanin, jer tek po sv. krstu dobiva se pravo na druge sv. sakramente.

No niti svaki kršćanin ne može primiti ovo sv. mazanje.

Traži se ovo dvoje:

1. Da je čovjek došao k razumu (uzima se oko sedme godine). Ovaj je sakramenat naregjen, da bude lijek proti ostacima grijeha, a griješiti ne može čovjek, koji još nije kod razuma. Tko je pako mogao sagriješiti, taj može primiti i zadnju pomast. Dakle je ne imaju primiti malena djeca niti oni odrasli, koji nijesu nikad došli do porabe razuma.

2. Ali kada? Samo u bolesti. I sv. Jakob veli: *Boluje li tko megju vama* —. Jer zato i jest naregjen ovaj sakramenat, da bude lijek ne samo duši nego i tijelu u bolesti. Tko je zdrav, ne treba toga lijeka, te niti zadnju pomast ne može da primi, makar inače morao i umrijeti, n. pr. na vješalima, u ratu, itd. Ali ne može niti svaki bolesnik primiti zadnju pomast, nego samo onaj, koji je teško ili pogibeljno bolestan, te se je bojati, da će mu doći svršetak života. Da bi mu taj smrtni teški čas bio olakšan, te bi mogao bez zapreka unići u vječno blaženstvo to je bila glavna svrha Isusu, kad je naredio zadnju pomast.

No ipak se ne smije čekati, dok bude duša, kako se veli, zbilja na jeziku, i dok bude bolesnik već posve bez svijesti, te već ne bude nade, da bi mogao ozdraviti. Jer ako se tako dugo čeka, onda zadnja pomast ne će donijeti tako obilne milosti, kako bi donijela, dok je bolesnik još pri svijesti; pogotovo ne može se tada

očekivati ozdravljenje tijela. Gdje je dakle teška bolest, (ili to liječnik kaže ili se inače pozna), tu se može odmah primiti zadnja pomast, i ne treba čekati, dok bude smrt baš posve sigurna. Krivo se misli, da se ovaj sakramenat zato zove zadnja pomast, što se daje, kad već ne ima nikakove nade ozdravljenju, te bolesnik kao da mora umrijeti, i ovo da mu je zadnji čin kao nesumljivi dokaz skore smrti. To je mišljenje nastalo uslijed nevaljalog običaja, što ljudi često svećenika zovu tek u zadnji čas; k tomu je istina da su već mnogi, koji su primili zadnju pomast ozdravili i dugo poslije živjeli. Ludo je stoga misliti, da zadnja pomast jest ili da može biti uzrok čijoj smrti.

Može li se zadnja pomast primiti više puta?

Ima dosta kršćana, slabo poučenih u vjeri, koji misle, da se posljednja pomast može primiti samo jednoć u životu. Treba dobro razlikovati. U jednoj i istoj smrtnoj pogibli od bolesti, može se zadnja pomast primiti samo jedamput. Ako je pak čovjek od te bolesti malo prizdravio, pa onda opet pao nazad u smrtnu pogibao, može primiti zadnju pomast, makar ista bolest bila kao i prije. Još više može primiti zadnju pomast onaj, koji ju je primio u jednoj bolesti, pa onda ozdravio, i za tim opet u drugu bolest pao. U kratko: koliko-god puta nastane za čovjeka nova smrtna pogibao od bolesti, toliko puta može primiti zadnju pomast, koja je baš i naregjena za olakšicu u toj pogibli.

Samo dok jedna te ista smrtna pogibao traje, makar i nešto duže, ne može se zadnja pomast opetovati.

Je li dužnost primiti zadnju pomast?

Zadnja pomast nije za spasenje tako potrebna, da se odrasli čovjek ne bi bez nje mogao spasiti, kao što i sv. potvrda nije baš za spasenje potrebna. Ali bi ipak pokazao veliku nemarnost za svoje spasenje, tko bi hotice zanemario primiti zadnju pomast. Dapače tko bi iz preziranja odbio zadnju pomast, ili bi, ne hoteći primiti zadnju pomast, druge u velike sablaznio, i teško bi sagriješio. Veli sv. sabor Tridentski: „Niti može preziranje tolikoga sakramenta biti bez velikog zločina i uvrede samoga Duha Svetoga“.

U smrtnoj borbi siječe se stablo našega života, pa na koju stranu onda padne, tamo će za uvijek ostati. U tom najvažnijem času zadnja pomast jest jako uže, koje nas priteže na desnu stranu i u sretnu vječnost. Tko će ju dakle pametan odbiti, ili za nju nemariti?

*

Pošto je tako izložen nauk o zadnjoj pomasti, bit će sada naveden i protumačen obred, kojim se ona podjeljuje. Odatle će se još bolje razabrati, kolika je korist od ovoga sakramenta.

Obredi zadnje pomasti.

Ovi obredi imadu same molitve tako, te se edan drugi sakramenat ne podjeljuje uz tolike litve, kako baš zadnja pomast.

A. Obredi prije samog sakramenta, t. j. prije pomazanja.

1. Svećenik idući k bolesniku, da mu dijeli sv. sakramente, moli za njega; ulazeć pak u kuću, gdje se nalazi bolesnik, pozdravlja ju ovim riječima: *Mir ovoj kući.* Odgovor: *I svima, koji u njoj stanuju.*

Ovakovim pozdravom služi se svećenik svaki put, kad u crkvenom poslu ide u koju kuću: dakle i onda, kad sv. pričest nosi, kad blagoslivlje kuće itd.

Ako je ujedno donio i popudbinu bolesniku, to ovaj pozdrav kaže odmah na početku, a onda ga prije zadnje pomasti više ne opetuje.

Ovaj pozdrav potječe od Spasitelja, jer je on rekao apostolima i svim njihovim nasljednicima u službi: „U kojugod kuću ugjete, najprije govorite: Mir ovoj kući! I ako bude ondje sin mira, počivat će na njemu mir vaš; ako li ne bude, vratit će se k vama“ (Luk. 10, 5. 6). Tako eto sam Isus šalje po svećeniku ovaj pozdrav bolesniku i svim njegovim ukućanima.

Kad se dakle ovako pozdravlja na zapovijed Isusovu, i kad ukućani primaju službenika Crkve s poštovanjem spram njega i svetih stvari, koje donosi, onda već ovaj sam pozdrav donosi kući onoj neku korist. Koju? Mir; u „miru“ sadržana su mnoga dobra; taj mir je Isus donio na svijet, u njemu su blagodati Isusova otkupljenja za ovaj i za drugi život.

Bolesnik, a i ukućani, svi su radi njegove bolesti uznemireni; ovaj dakle pozdrav svećenikov donosi njima mir napose u toj uzbugjenosti i nemiru.

2. Kad se dijeli zadnja pomast, obučen je svećenik u bijelu košuljicu (roketu) i štolu ljubičastu.

Bolesnik se naime nalazi u bijednom i tužnom stanju, u stanju, gdje mu valja u skrušenosti milosrgje Božje zazivati; u zadnjoj pomasti opraštaju se grijesi. Svemu tomu odgovara boja ljubičasta, koja je znak pokore, žalosti i skrušenosti.

3. Svećenik pruži bolesniku križ, da ga poljubi.

Na križu nam je Isus zaslužio sve milosti, i one, koje prima bolesnik u zadnjoj pomasti. Na križ neka bolesnik gleda u svojim bolima, i u njem neka traži jakost i utjehu. Tko s Isusom trpi, s njim će se i radovati.

Ovaj križ donosi svećenik sa sobom, no treba da i svaka kuća kršćanska ima križ i raspelo, i uvijek, a osobito za slučaj bolesti, da ga bolesnik može promatrati, da mu se može dati i u ruke, da se postavi na stol, kad svećenik dogje dijeliti bolesniku sv. sakramente.

Pobožni si kršćani nabave križ, dok su još zdravi, te si ga dadu blagosloviti blagoslovom, kojim dobivaju obilno oproštenje na smrti. Taj si križ čuvaju i imadu ga u pripravi za slučaj bolesti. Običaj je za vrijeme misija, da se takovi križići blagoslivlju; no osim misionara imade i drugih svećenika, koji mogu blagosloviti križeve, te se po njima dobiva obilan oprost na samrti.

4. Tada uzme svećenik blagoslovljene vode i njom u križ poškropi bolesnika, sobu i prisutne, govoreći: *Poškropit ćeš me, Gospodine, hisopom, i bit ću očišćen: oprat ćeš me, i postat ću bjelji od snijega. Smiluj mi se, Gospodine, po velikom milosrgju svojem.*

Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu. Kako bijaše u početku, tako i sada i vazda i u vijeke vijekova. Amen.

Poškropit ćeš me, Gospodine, hisopom, i bit ću očišćen; oprat ćeš me, i postat ću bjelji od snijega.

Svaki put, kad svećenik k bolesniku dolazi kano službenik Crkve, škropi ga na ovaj način, moleći ove molitve.

Blagoslovljena voda ima po molitvi Crkve znatnu moć.

Škropeći se njom tjeramo od sebe zlo, — osobito zla duha, a isprašamo i sazivamo na sebe milost Božju a takogjer blagoslov i sreću u zemaljskim stvarima.

Molitva kod škropljenja sjeća na pokoru i skrušenost. Samo se onda može nadati bolesnik i drugi, da će zadobiti milosti po blagoslovljenoj vodi, ako ju upotrebljava sa srcem skrušenim.

Kako je krv Isusova oprala ljude od grijeha, tako i blagoslovljena voda pere i čisti skrušeno srce od grijeha.

Ovu vodu treba pripraviti na stolu u sobi bolesnika, a dašto zato ju treba imati kod kuće. Prava kršćanska kuća nije nikad bez blagoslovljene vode, jer je poraba njezina doista vrlo korisna. I nije dobro da se ta voda samo jednoć na godinu donese iz crkve. Ta se voda u svako doba može blagosloviti, kadgod treba, zato je u svako doba mogu vjernici i dobiti u crkvi. Ne treba dakle blagoslovljenu vodu odviše dugo čuvati kod kuće, jer se može iskvariti, nego je treba drugom zamijeniti.

Da se vidi kolika je vrijednost blagoslovljene vode, donosimo cijeli obred, kojim se taj blagoslov obavlja, na koncu ovoga dijela, na strani 191.

5. Nakon škropljenja blagoslovljenom vodom svećenik ispovijeda bolesnika ili ako se već prije ispovjedio, pita ga, da li želi još što reći, potakne ga na pokajanje i pouzdanje u milosrgje Božje; zatim moli:

S. *„Pomoć naša u imenu Gospodina.* Odg: *Koji stvori nebo i zemlju.* S. *Gospodin s vama.* O. *I s duhom tvojim.*

Pomolimo se:

Unišla u ovu kuću, Gospodine Isuse Kriste, s ulazom poniznosti naše, vječna sreća, božanska blagost, vedro veselje, ljubav plodna, zdravlje vjekovito; ne bilo na ovom mjestu pristupa gjavolima, pribivali Angjeli mira, i kuću ovu ostavila svaka zlobna nesloga. Veličaj, Gospodine, nad nama sveto ime tvoje, i blagoslovi † naš saobraćaj; posveti ulaz poniznosti naše, ti, koji si svet i koji si milostiv, ter ostaješ s Ocem i Duhom Svetim u vijeke vijekova. Amen.

Molimo i prosimo Gospodina našega Isusa Krista, da blagoslivljajući blagoslovi † ovo pre-

bivalište i sve, koji u njem stanuju, i da im dade Anđela dobroga čuvara, i da ih skloni služiti mu, ter razmišljati čudesa njegova zakona; odvratio od njih sve protivne vlasti: izbavio ih od svakoga straha, i od svake smetnje, i udostojao se čuvati ih zdrave u ovom prebivalištu. Koji s Ocem i Duhom Svetim žive i kraljuje Bog u vijeke vijekova. Amen.

Pomolimo se.

Usliši nas, Gospodine sveti, Oče svemogući, vječni Bože: i dostoj se poslati s nebesa svetoga Anđela tvojega, da čuva, krijepi, štiti, pohađja i brani sve, koji stanuju u ovom stanu. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

Moli eto službenik Crkve spasenje, za tjelesnu i duševnu sigurnost ne samo bolesnoga nego i sviju drugih u kući. Zato svi treba da pobožno pribivaju sv. činu, neka ne hodaju amo tamo po sobi; tako će odista imati koristi od molitve svećenika, koristi tjelesne i duhovne, jer za oboje moli svećenik.

6. Iza spomenutih triu molitava moli podvornik ili tko od ukućana (i bolesnik ako može): *Ispovijedam se Bogu svemogućemu, blaženoj Mariji vazda Djevici, blaženom Mihaelu Arhangjelu, blaženomu Ivanu Krstitelju, svetim apostolima Petru i Pavlu, svim Svetima i vama, oče, jer sam mnogo sagriješio mišlju, riječju i činom: moj grijeh, moj grijeh, moj preveliki grijeh. Zato prosim blaženu Mariju vazda Djevicu, blaženoga Mihaela Arhangjela, blaženoga Ivana Krstitelja, svete apostole Petra i Pavla, sve Svete i vas, oče, da se molite za me Gospodinu Bogu našemu.*

Sveć. *Smilovao ti se svemogući Bog i otpustivši ti grijehe uveo te u život vječni. Amen.*

Oprost, odrješenje i otpuštenje grijeha tvojih udijelio ti svemogući i milosrdni Gospodin. Amen.

Bilo je rečeno u nauku o zadnjoj pomasti, da je bolesnik mora primiti u milosti posvećujućoj; zato se imao ispovjediti, ako je u teškom grijehu. A ako se i ne treba ispovjediti, jer ne spoznaje teškoga grijeha, i onda je dobro da se još pokaje i skruši, da uzmogne primiti oprost grijeha možda neoproštenih, i oprost posljedica grijeha. Zato eto sada kao prije pričesti moli barem u sebi: „Ispovijedam se Bogu . . .“, na što mu svećenik daje odrješenje, i po tom ga tek maže sv. uljem.

7. Evo će skoro započeti sv. pomazanje. Dok se to čini, prisutni u sobi neka mole za bolesnika. Mogle bi se moliti Litanije s pokorničkim Psalmima,*) ili druge kakve molitve; ali to neka se čini tako, da se ne buni svećenik i bolesnik. Ako se pak ne moli, neka se mirno i pobožno prati, što radi svećenik. Razgovor i plač i sve drugo, što ne spada na sakramenat, treba da se ostavi.

Svećenik moli: *U ime Oca † i Sina † i Duha † Svetoga, ugasila se u tebi svaka sila đjavla polaganjem ruku naših i zazivanjem svih svetih Anđela, Arhangjela, Patrijarha, Proroka*

*) Nalazi se u četvrtom dijelu ove knjižice.

Apostola, Mučenika, Ispovjednika, Djevica i svih skupa Svetih. Amen.

I tu se vidi, kako sveta mati Crkva ide bolesniku na ruku. Najprije mu podijelila dva sveta sakramenta, onda rabi blagoslovine, a sada eto kod zadnje pomasti i svećenik (u gornjoj molitvi), i prisutni (u Litanijama) prizivlju sve svece, da budu na pomoć nevoljnom bolesniku. Time, što bolesnik postaje dionik zajedničkoga blaga Crkve po zajedničkom sudjelovanju svih članova Crkve (na nebu i zemlji), očituje se lijepo ono, što zovemo „općinstvo svetih" (stvari i osoba), i korist od njega.

B. Sam sakramenat zadnje pomasti ili pomazanje sv. uljem.

8. Sada svećenik umoči palac u sveto ulje i maže bolesnika čineći palcem križ na očima, ušima, nosu, ustima (bolesnik treba da stisne usnice, ali ne odviše), na rukama i nogama. A kad maže oči (desno pa onda lijevo) izgovara svećenik ove riječi:

Po ovom svetom mazanju i po svojem preblagom milosrgju, oprostio ti Gospodin, štogod si sagriješio gledanjem. Amen.

Kad maže uši moli: *Po ovom svetom mazanju i po svojem preblagom milosrgju oprostio ti Gospodin, štogod si sagriješio slušanjem. Amen.*

Kad maže nosnice moli: *Po ovom svetom mazanju i po svojem preblagom milosrgju oprostio ti Gospodin, štogod si sagriješio njuhom. Amen.*

Kad maže usta, moli: *Po ovom svetom mazanju i po svojem preblagom milosrgju oprostio ti Gospodin, štogod si sagriješio okusom i govorom. Amen.*

Kad maže ruke, moli: *Po ovom svetom mazanju i po svojem preblagom milosrgju oprostio ti Gospodin, štogod si sagriješio ticanjem. Amen.*

Kad maže noge, moli: *Po ovom svetom mazanju i po svojem preblagom milosrgju oprostio ti Gospodin, štogod si sagriješio hodom. Amen.*

Imalo bi se mazati još i na sedmom mjestu, na bokovima, i kod toga bi se molilo: *Po ovom svetom mazanju i po svojem preblagom milosrgju oprostio ti Gospodin, štogod si sagriješio naslađom bokova. Amen.* No radi nepriličnosti i stidljivosti ovo se mazanje ispušta uvijek.

Tim eto mazanjem i molitvom podijeljen je sakramenat zadnje pomasti. Zato svećenik u sili, kad je pogibao da će bolesnik odmah umrijeti, počne s mazanjem. Što je prije njega i poslije njega, ne spada na bit sakramenta, jer kod ovoga mazanja jest ono oboje, što tvori ovaj sakramenat: 1. mazanje sv. uljem, i 2. molitva svećenika: „Po ovom itd."

Maže se u križ, jer je na križu Isus zaslužio milosti i ovoga sakramenta. Ovo mazanje na nekim dijelovima tijela čovječjega predstavlja mazanje cijeloga čovjeka, njegove duše i tijela, jer je zadnja pomast naregjena, da bude lijek za cijeloga čovjeka. Dašto da bi mazati cijeloga čo-

vjeka bilo veoma teško za bolesnika, zato se mažu samo pojedini dijelovi. U drugim Crkvama ne mažu se baš svi ovi dijelovi tijela, nego i neki drugi; no zato je i ono mazanje valjano. I u nas u slučaju nužde, kad bolesnik već umire, maže se samo čelo; no ipak ako bolesnik još živi, nastavi se mazanje i prema propisu dalje, a to za veću sigurnost.

U našoj se Crkvi baš zgodno mažu sjetila, jer preko njih i po njima duša čovječja radi i i izvana djeluje, dakle i griješi. Mazanjem dakle ovih sjetila, kojima je griješio, ima bolesnik zadobiti oprost svih tih grijeha i njihovih posljedica.

Što ima misliti bolesnik, kad ga svećenik maže?

Mazanje očiju sjeća grijeha, koji su kroz oči kao kroz vrata unišli u dušu njegovu. To su pogledi požude, oholosti, zavisti itd.

Mazanje uši opominje ga grijeha, kad je slušao ogovore, nečiste riječi itd., kad je zatvarao uši naukama Božjim, opomenama starijih itd.

Mazanje nosnica sjeća ga grijeha, koje je njuhom počinio.

Mazanje usta doziva mu u pamet sve mnogobrojne grijehe, što ih je učinio: 1. govorom (psovke, klevete i ogovori, lude, isprazne a i ružne riječi itd.); 2. tekom (neumjerenost u jelu, pilu, prekršaj posta i nemrsa itd.).

Mazanje ruku neka ga sjeti grijeha, što ih njima počinio: kragje, nepravde i dr.

Napokon mazanje nogu opominje ga, da je možda hodio po zabranjenim putevima, da nije

hodio po putevima od Boga zapovjegjenima (u crkvu).

Kad ga sv. mazanje sjeća sviju tih grijeha, onda neka probudi u sebi i žalost s kajanjem za njih.

No i prisutni gledajući, kako svećenik maže bolesnika, neka se takogjer bave spasonosnim mislima. Neka mole, da bolesnik primi što obilnije koristi ovoga sakramenta; neka uzbude želju s molitvom, da bi Gospodin Bog i njih oslobodio nagle smrti i dao im primiti sakramente umirućih. Mazanje bolesnika neka ih opominje, da već sada čuvaju sjetila svoja od svega grješnoga. Ovo će biti na neki način duhovno primanje zadnje pomasti po primjeru mnogih, koji su se duhom prenosili na čas smrti, i odatle uzimali pobude na krjeposni život.

Ne bi trebalo spominjati, ali ne će škoditi da se kaže, da samo svećenici mogu podijeliti zadnju pomast. Ima naime krivovjeraca, koji vele, da i drugi ljudi svjetovni mogu bolesnika pomazati; no to ne bi bio sakramenat.

C. Obredi poslije mazanja.

9. Svršivši ova pomazanja moli svećenik:

Gospodine smiluj se, Kriste smiluj se, Gospodine smiluj se.

Oče naš (moli se tiho).

Sv. *I ne uvedi nas u napast.*

Odg. *Nego izbavi nas od zla.*

Sv. *Spasi slugu svoga (službenicu svoju).*

Odg. *Bože moj, koji (koja) se u te ufa.*

Sv. *Pošlji mu (joj), Gospodine, pomoć iz svetinje.*

Odg. *I brani ga (ju) sa Siona.*

Sv. *Budi mu (joj), Gospodine, toranj jakosti.*

Odg. *Protiv neprijatelja.*

Sv. *Ništa ne napredovao neprijatelj suprot njemu (njoj).*

Odg. *I sin bezakonja ne naudio njemu (njoj).*

Sv. *Gospodine usliši molitvu moju.*

Odg. *I vapaj moj k tebi neka dogje.*

Sv. *Gospodin s vama.*

Odg. *I s duhom tvojim.*

Pomolimo se: *Gospodine Bože, koji si po Apostolu tvojem Jakobu govorio: Boluje li tko megju vama? neka dozove svećenike Crkve, te neka mole nad njim, mažući ga uljem u ime Gospodnje: i molitva vjere spasit će bolesnika, i ozdravit će ga Gospodin: i ako je u grijesima, oprostit će mu se; liječi, molimo, Otkupitelju naš, milošću Duha Svetoga, nemoći ovoga bolesnika i iscijeli njegove rane, i otpusti grijehe, i sve boli duše i tijela od njega istjeraj, pa mu milosrdno povrati potpuno zdravlje iznutra i izvana, da s pomoći milosrgja tvojega ozdravljen, oporavi se za prijašnje dužnosti. Koji s Ocem i Duhom Svetim živiš i kraljuješ Bog, u vijeke vijekova. Amen.*

Pomolimo se. *Pogledaj, molimo Gospodine, slugu tvoga N., koji u bolesti svoga tijela malakše, i okrijepi dušu, koju si stvorio: da kaznama popravljen, očuti se tvojim lijekom ozdravljen. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.*

Pomolimo se. *Gospodine sveti, Oče svemogući, vječni Bože, koji ulijevajući u bolesna tjelesa milost tvojega blagoslova, mnogostrukom blagosti čuvaš stvorenje svoje: na zazivanje tvojega imena dobrohotno prigji; i službenika svoga od bolesti oslobogjenoga i zdravljem nadarenoga desnicom svojom uzdigni, krepošću objači, vlašću štiti, i Crkvi ga svetoj svojoj povrati sa svim željenim blagostanjem. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.*

Obred zadnje pomasti počeo je s tri molitve, i eto svršava opet sa tri. Iz ovih se molitava vidi, što Crkva dijeleći zadnju pomast moli i očekuje: uz oprost grijeha i jakost duše opetovano moli i zdravlje tijela. Kako je dakle nerazborit strah onih bolesnika, koji se boje primiti zadnju pomast, jer da će iza nje sigurno umrijeti. Kako je opet utješno znati, da za tebe u bolesti, kad primaš zadnju pomast, moli cijela Crkva, kojoj je Krist zajamčio, da će ju uslišiti.

Gornjim molitvama obred je zadnje pomasti posve dovršen; no kod nas je običaj, da svećenik iza obreda zadnje pomasti moli nad bolesnikom još tri molitve, kod kojih i križem blagosivlje bolesnika. Ove molitve ne spadaju na obred zadnje pomasti, već su dodane kao posebni blagoslov bolesnika.

Apostolski blagoslov na čas smrti.

1. Ovaj blagoslov daje se samo bolesnomu na smrt, i to nakon ispovijedi, pričesti i zadnje pomasti. Zašto? Jer se njim podjeljuje oprost svih vremenitih kazni za grijehe, treba da su prije oprošteni i grijesi i vječna kazna. Crkva ima oblast, koju je od Isusa dobila, da može dijeliti oproste. Oprosti su dvovrsni: Potpuni i nepotpuni. Potpuni je oprost, kad se oprašta sva vremenita kazna; nepotpuni, kad se oprašta samo dio te vremenite kazne.

2. Što se traži od bolesnika, da zadobije ovaj apostolski blagoslov ili potpuni oprost?

a) Bolesnik treba da je već u milosti;

b) treba da probudi pokajanje;

c) treba da boli svoje i teškoće dragovoljno podnaša i prikaže Bogu kao zadovoljštinu za grijehe prošloga života; da bude pripravan rado sve primiti, što mu Bog pošalje, dapače i istu smrt, kao zadovoljštinu za kazne, koje je grijesima zaslužio;

d) treba da probudi u sebi ufanje, e će po obilju i darežljivosti božanske dobrote zadobiti i ovo oproštenje kazni i život vječni;

e) treba da zaziva ime Isus jedamput ili više puta. Dobro je stoga bolesniku češće opetovati to presveto ime, ne samo za to, što pod tim uvjetom može dobiti ovaj obilni oprost, nego i za to, jer je ime Isus za bolesnika utješljivo, a za gjavle strašno.

Obred apostolskog blagoslova.

Sveć. *Pomoć naša u imenu Gospodina.*
Odg. *Koji stvori nebo i zemlju.*
Pretpjev. *Ne opominjaj se Gospodine krivnja sluge tvoga (službenice tvoje): niti ga (ju) kazni radi grijeha njegovih (njezinih).*
Gospodine smiluj se, Kriste smiluj se, Gospodine smiluj se.
Oče naš (moli se tiho).
Sv. *I ne uvedi nas u napast.*
Odg. *Nego izbavi nas od zla.*
Sv. *Spasi slugu svoga (službenicu svoju).*
Odg. *Bože moj, koji (koja) se u te ufa.*
Sv. *Gospodine, usliši molitvu moju.*
Odg. *I vapaj moj k tebi neka dogje.*
Sv. *Gospodin s vama.*
Odg. *I s duhom tvojim.*

Pomolimo se. *Premilostivi Bože, Oče milosrgja, i Bože svake utjehe, koji ne ćeš da itko pogine, koji u tebe vjeruje ter se ufa: po mnoštvu smilovanja tvojih pogledaj milostivo slugu tvojega N., koga ti preporučuje prava vjera i ufanje kršćansko. Pohodi ga spasom tvojim, i po muci i smrti Jedinorogjenca tvoga milostivo mu udijeli otpust i oprost svih njegovih grijeha: da duša njegova u čas izlaska svoga nagje tebe kao suca dobrostiva, i da u krvi istoga Sina tvoga oprana od svake ljage, zavrijedi prijeći u život vjekoviti. Po istom Kristu Gospodinu našem. Amen.*

Tada se moli: *Ispovijedam se Bogu svemogućemu,* kao na str. 180.

Sveć. *Smilovao ti se svemogući Bog i otpustivši ti grijehe uveo te u život vječni. Amen.*

Gospodin naš Isus Krist, Sin Boga živoga, koji je blaženomu Petru Apostolu svomu dao vlast svezati i odriješiti, po svojem preblagom milosrgju primio ispovijed tvoju, i povratio ti odjeću prvu, koju si na krstu primio: a ja oblasti danom mi od Apostolske Stolice, podjeljujem ti oprost, i otpust svih grijeha.

U ime Oca † i Sina i Duha Svetoga Amen.

Po presvetim otajstvima ljudskoga otkupljenja, oprostio ti svemogući Bog sve kazne sadašnjega i budućega života, otvorio ti vrata raja, i uveo te u radost vjekovitu. Amen.

Blagoslovio te svemogući Bog, Otac †, i Sin, i Duh Sveti. Amen.

Kako se vidi, i kod ovog apostolskog blagoslova moli se „Ispovijedam se Bogu", pa tako se eto tri puta moli, ako bolesnik prima sve sakramente umirućih zajedno: moli se prije pričesti, zatim prije zadnje pomasti i napokon za apostolski blagoslov. Neka dakle svaki kršćanin dobro znade moliti ovu „općinsku ispovijed" i radi sebe i zato da bude znao u potrebi poslužiti. Ako sâm moli skrušeno ovu ispovijed bilo u Crkvi bilo ovakom zgodom kod bolesnika, dobiva doista i on na odriješenje svećenika neki oprost grijeha.

Obred, kojim se blagoslivlje voda.

Pripravi se u jednoj posudi soli a u drugoj čiste vode, po tom svećenik započne:

Sv. *Pomoć naša u imenu Gospodina.*

Odg. *Koji stvori nebo i zemlju.*

Zatim odmah počne zaklinjanje soli:

Zaklinjem te stvorenje soli, Bogom † živim, Bogom † istinitim, Bogom † svetim, Bogom koji je Elizeju Proroku zapovjedio, da te baci u vodu, e bi se izliječila voda od neplodnosti: da postaneš sol blagoslovljena na spasenje vjernicima: i da budeš svima, koji će te primati, na zdravlje duše i tijela; i da pobjegne i otigje s onoga mjesta, gdje se tobom poškropi, svaka utvara, i zloća, ili lukavština gjavolske prevare i svaki duh nečisti, zaklet po onom, koji će doći suditi žive i mrtve, i svijet kroz oganj. Amen.

Pomolimo se. *Neizmjernu blagost tvoju, svemogući vječni Bože, ponizno molimo, da se dostojiš ovo stvorenje soli, što si je dao na porabu rodu ljudskomu, tvojom milosti blago†sloviti da bude prosto od svake nečistoće, i od svake navale duhovne zloće. Po Gospodinu našem Isusu Kristu, koji s tobom živi i kraljuje u jedinstvu Duha Svetoga Bog po sve vijeke vijekova. Amen.*

Zaklinjanje vode.

Zakljinjem te stvorenje vode, u ime Boga Oca † svemogućega, u ime Isusa † Krista, Sina njegova Gospodina našega, i jakošću Duha †

Svetoga: da postaneš voda blagoslovljena za tjeranje svake vlasti neprijateljeve, i da uzmogneš uništiti i iskorijeniti toga neprijatelja s njegovim buntovnim angjelima, jakošću istoga Gospodina našega Isusa Krista, koji će doći suditi žive i mrtve, i svijet kroz oganj. Amen.

Pomolimo se. *Bože, koji si za spasenje roda ljudskoga sva najveća svetotajstva u bivstvu voda načinio: posluhni milostivo zazivanja naša i ovomu počelu, pripravljenu mnogovrsnim čišćenjima, ulij jakost tvojega blagoslova,: da stvorenje tvoje služeći tvojim tajnama primi učinak milosti božanske za tjeranje gjavola i odstranjivanje bolesti, da, štogod u kućama ili u mjestima vjernika ova voda poškropi, bude prosto od svake nečistoće, oslobodi se od štete: neka tamo ne stoluje duh što okužuje, niti zrak što kvari: neka odstupe sve zasjede potajnoga neprijatelja, i ako je štogod, što zavidi ili zdravlju stanovnika ili miru, neka na škropljenje ove vode pobjegne, da zdravlje po zazivanju imena tvoga isprošeno, bude branjeno od svih navala. Po Gospodinu našem* itd. *Amen.*

Sada se sol pušta u vodu praveći njom križ i veleći: *Smjesa soli i vode zajedno neka bude u ime Oca †, i Sina †, i Duha † Svetoga. Amen.*

S. *Gospodin s vama.*

O. *I s duhom tvojim.*

Pomolimo se. *Bože, početniče nepobjedive jakosti, i kralju nesavladive vlasti, i pobjedniče veličanstveni: koji odbijaš sile neprijateljske vlasti: koji svladavaš bijes ričućeg neprijatelja, koji moćno predobivaš neprijatelje opake: tebe Gospodine, drhćući i klečeći molimo i prosimo: da ovo stvorenje soli i vode milostivo pogledaš, blago prosvijetliš, rosom svoje milosti posvetiš: da gdje god se njom poškropi, sazivom svetoga imena tvoga, odagna se svaka navala duha nečistoga: i daleko otjera strahovanje otrovne guje: i da se dostoji svagdje nazočnost Duha Svetoga biti uz nas, koji tvoje milosrgje prosimo. Po Gospodinu našem Isusu Kristu, Sinu tvojemu, koji s tobom žive i kraljuje u jedinstvu istoga Duha Svetoga po sve vijeke vijekova. Amen.*

Iz ovoga se blagoslova vode vidi, kakovu ona moć dobiva na molitvu Crkve, kojoj je Isus obećao, da će ju uslišiti. I porabom blagoslovljene vode doista se dobivaju sve ove milosti, samo ako nije zapreke u onima, koji se njom služe. Tom dakle vodom dobro je služiti se svaki dan, njom škropiti bolesne, kuće, polja, vinograde, djecu itd. Koji se njom škropi, bit će oslobogjen od duha paklenoga i primit će dobro za dušu i tijelo, sreću kod zemaljskih stvari i poslova.

Bolesnik dakle po blagoslovljenoj vodi dobiva baš ono, što mu treba: obranu proti gjavlu i zdravlje.

IV. DIO.

Razne pobožnosti i molitve bolesnika.

Razne pobožnosti i molitve bolesnika.

I. Pobožnosti i molitve, što ih može bolesnik vršiti sam ili uz pomoć drugih.

Poučne i utješljive riječi bolesniku.

1. Bolešću možeš ovršiti mnogo kazni za svoje grijehe. Savjest ti spočitava, da si sagriješio i da za to moraš biti kažnjen u čistilištu, dapače možda u paklu. A gle, kako ti je Bog milostiv! On ti u sakramentu pokore oprašta krivnju, a mjesto kazne šalje ti bolest; pa ako ovu s pravom strpljivosti podnosiš, pravednosti je njegovoj dosta. Ne imaš li dakle razloga, da hiljadu puta zahvališ za tu bolest? Što je ta bolest sa svim svojim

patnjama, ako se prispodobi s mukama čistilišta ili dapače pakla?

2. U bolesti možeš vršiti mnogo krjeposti. Bolest je škola prave mudrosti, rvalište za kršćansku srčanost, vatra, što pročišćava krjepost. O, koliki ne bi nikada bili Boga tako visoko cijenili, a zemaljštinu toliko prezirali, ne bi sebe nikad bili tako spoznali, da ih nije k tomu dovela bolest! Koliki se ne bi bili nikada ostavili grijeha niti se dali na pobožno življenje, da ih nije bolest k tomu nagnala! Koliko dakle treba da cijeniš bolest, koju ti Bog poslao, da te odvrati od stramputica i ujedno te upravo silovito k sebi natrag privede!

3. U bolesti možeš si steći mnogo zasluga. Tijelo ti doduše za bolesti nije sposobno za rad, ali duša tvoja ima u bolesti najzgodnije vrijeme, da si pribere zaslugâ. Svaki čas možeš si zaslužiti viši stepen u vječnom blaženstvu, novi biser za krunu ti nebesku. Zašto dakle da se

tužiš na bolest svoju, kad ti ona pribavlja vjekovitu sreću blaženstva!

4. Ako ti stoga Bog pošalje bolest, ne plači i ne tuži se, nego se predaj njegovoj svetoj volji. Zahvali mu, što ti pruža tako lijepu priliku, da za grijehe svoje zadovoljiš, krjeposti vršiš, zasluge stičeš. Ne brini se za svoje poslove, koji tada zaostaju; Bog može lako da ti ih sve opet nadomjesti. Ako toga i ne učini, budi zadovoljan, jer on bolje znade nego ti, što je za tebe dobro i spasonosno.

5. Ako ti bolest ide na gore, ne gubi strpljivosti, sam se neprestano bodri na strpljivost, moli se Bogu i neprestano prosi od njega strpljivost. Neustrpljivost spram liječnika, spram onih, koji te okružuju i njeguju, samo zlo djeluje na tvoju bolest, oduzima ti zasluge pred Bogom, i tebe samoga najviše muči. Ako ti žestoke boli istisnu jauk, uzdahni k Bogu, k Isusu, k Njegovoj ljubeznoj majci Mariji, k svojemu svetom angjelu

čuvaru, i pobožnim riječima moli za jakost, milost i milosrgje.

6. Potraje li bolest dulje, prikrati si vrijeme molitvom, duhovnim štivom i razmatranjem. Ne daj, da ti se odviše govori o ispraznim i beskorisnim stvarima; imaš sada da misliš o važnijima. Ne možeš li da mnogo čitaš i moliš, daj da ti drugi tko čita i predmoli. Digni često srce svoje k Bogu, ovda onda svrni oči svoje na sliku svoga raspetoga Otkupitelja, promatraj ga, ljubi i časti pet njegovih svetih rana; o, to su preslatki izvori svake utjehe.

7. Ako ti je Bog dao zemaljskih dobara, ne propusti da za vremena odrediš, što ćeš s njima. Prije svega se pako pobrini, da se povrati tugje, ako je možda u tvojim rukama. Ostavi baštinicima, što si im dužan; no dobro promišljenim testamentom pobrini se prije svega za sebe samoga i za svoju dušu. Najpametnije je već za života učiniti što na slavu Božju, na korist bližnjega, na spasenje svoje duše, da

sam uzmogneš od toga uživati utjehu i radost.

8. Ako si u stanju pogibeljnom, ostavi sve druge brige, pa misli na to, da se pripraviš na sretnu smrt, dok si još pri svijesti i govoru. Ne daj se zavarati od nerazborite i škodljive ljubavi svojih prijatelja i rogjaka, koji ti u dobroj tobože nakani taje pogibao i neprestano o ozdravljenju govore. Daj dozvati svećenika, obavi valjanu ispovijed, i to cijeloga života; primi pobožno svetu popudbinu i zadnju pomast i predaj se posve u ruke svoga Oca nebeskoga.

9. Ako ti je sve gore u bolesti, ne budi malodušan i nemoj malaksati. Promišljaj, da ideš iz tamnice na slobodu, iz tugjine u domovinu, od posla na počinak, iz smrti na život. Ne pusti iz svojih ruku sliku Raspetoga. Ponavljaj uzdahe, što ti ih svećenik govori ili tko od nazočnih. Prezri svaku napast ili misao protiv vjere ili ufanja, ne zdvoj, ako te

neprijatelj spasenja nastoji uznemiriti, prioni čvrsto uz vjeru svete Crkve katoličke, u kojoj hoćeš živjeti i umrijeti. Misli, da je milosrgje Božje veće nego svi tvoji grijesi, ma bilo ih koliko i kakovih, i da Boga ne možeš većma častiti nego čvrstim i nepokolebljivim pouzdanjem u njegovo neizmjerno milosrgje, koje ti hoće dati život i vječno blaženstvo.

Jutarnja molitva bolesnika.

Klanjam ti se, o Bože moj i Oče, i zahvaljujem ti, što sam doživio novi dan. Štogod mi donese, ponizno ću primiti iz tvoje očinske ruke; čuvat ću se svakoga grijeha; sve što ću činiti, tebi ću na čast činiti, sve što imam trpjeti, trpjet ću iz ljubavi k tebi i za pokoru za svoje grijehe. Križ svoje bolesti hoću strpljivo nositi, jer je to volja tvoja; bit ću prijazan i zahvalan spram sviju, koji me okružuju, dvore i bilo na koji način dobro čine. Ne ću biti malodušan, ne ću se tužiti, nego

ću male zasluge svoje bolesti i zavisnosti žrtvovati za spasenje svoje siromašne duše i za drage pokojnike. U duhu bih rado pribivao svim svetim misama današnjega dana, u duhu bih rado primio svetu pričest i sve oproste, koje mogu zadobiti. Bolest mi neka bude dobra priprava k smrti. O moj Isuse, ne daj, da umrem bez tvoje milosti, bez svetih sakramenata. Za to te prosim i nadam se, da ćeš me uslišiti. U tvoje ruke preporučujem sve patnje, radosti, žalosti i mir današnjega dana; tebi preporučujem i sve, koje ljubim. — Sveta Marijo, majko Božja, — sveti Josipe, vama se predajem u zaštitu. Sveti angjele čuvaru i svi sveti, budite mi na pomoć u životu i na smrti. Amen.

Dobra nakana.

O Bože, ti znaš, da ja sada ne mogu mnogo moliti; zato neka moje srce nadomjesti, što usta ne mogu. Evo stoga činim s tobom ovaj ugovor: Koliko puta

moje bilo danas udari, toliko puta te želim štovati, hvaliti i slaviti. Koliko puta dahnem, želim sebi i svim stvorenjima isprositi milost i milosrgje. Kadgod oćutim bol, želim ti dati zadovoljštinu za grijehe svoje i sviju ljudi. Koliko puta bude moje srce kucalo, želim ti zahvaliti za dobročinstva, koja iskazuješ meni i svim ljudima; želim od srca ljubiti tebe i tu ljubav upaliti i u svim ljudima. Molim te od srca, da ovu volju primiš mjesto čina, kad od boli i slabosti ne mogu na tebe misliti.

Večernja molitva bolesnika.

Klanjam ti se, o presveto Trojstvo, pozdravljam te i zahvaljujem ti iz dubljine srca svoga za sve milosti i dobročinstva, koja si mi danas bez mojih zasluga iskazalo. Zahvaljujem ti, o Bože, i za sve patnje, koje si mi poslao s ljubeznom, mudrom i neispitljivom nakanom. Preko Isusa i Marije prikazujem ti sve, što ću ovu noć trpjeti. Molim te, preljubezni Oče nebeski,

dostoj se ovu noć milostivo me štititi, udijeliti mi okrepni san ili barem milost prave strpljivosti. Neka bude u svemu tvoja sveta volja. O predobra majko nebeska, Marijo! Ja, tvoje dijete bolesno, vapim k tebi za milosrgje. Primi me pod svoje okrilje; pomozi mi, da niti nestrpljivošću niti malodušnošću ne ražalostim Oca nebeskoga, nego da se potpuno predam svetoj volji njegovoj. Isprosi mi, ako je s voljom Oca nebeskoga, mirnu noć i daj, da budem do osvitka dana zatvoren u tvom materinskom srcu. Sveti moj imenjače, sveti angjele čuvaru, ne zapustite me, nosite moje boli i tjeskobe pred prijestolje Božje i prosite za me krjepost i jakost, da ustrajem do konca. Ljubezni Oče nebeski, molim vruće od tebe oproštenje svih grijeha, koje sam ikada učinio, koji su mi ili nepoznati, napose onih, koje sam danas učinio. Od srca se kajem za sve, i ozbiljno odlučujem popraviti se. Obećajem osobito, da sutra ne ću učiniti ovu pogrješku . . .

Isuse, Marijo i Josipe, vama preporučujem dušu i tijelo sada i na čas smrti svoje. Amen.

Isuse, Marijo i Josipe, vam poklanjam srce svoje, i dušu svoju.

Isuse, Marijo i Josipe, budite mi u pomoći u zadnjoj borbi.

Isuse, Marijo i Josipe, s vama u miru neka se rastavi duša moja. Amen.

Gospodine, udijeli svim vjernim mrtvima pokoj vječni. Amen.

Kratka razmišljanja za bolesnika.

I.

Zamuknuo sam i nijesam otvorio usta svojih, jer si ti učinio (Ps. 38, 10).

Hoću li se zar tužiti, što me Bog moj bije, i to bije iz čistoga milosrgja, da mi time ozdravi duša? Daj baš udaraj, o Bože, i kazni me, pripravan sam na sve. Kako li su slatke tvoje pedepse, kad dolaze iz čiste ljubavi i kad je toliko milosrgja u

njima! O da nisi bolešću ošinuo ovo tijelo, ne bi se duša moja od grijeha obratila k tebi, Bože moj! Duša mi bijaše debelo prekrita ružnom gubom grijeha; u tom si je stanju vidio, Bože, i sažali ti se. Bacio si ovo tijelo grješno na bolesnički krevet i uništio sve moje isprazne misli i osnove. O sretne bolesti, koja mi oči otvorila, kad sam kao slijepac u propast išao! O slatkih boli, koje ste me istrgle iz grješnih naslada svijeta i privele natrag k Bogu mojemu! Sad mislim opet na tvoju vječnu istinu, na koju sam uslijed samoga zemaljskog mišljenja i vladanja posve zaboravio. Hvala ti za to hiljadu puta. Ponizno ljubim ruku, koja me udara, i šuteći se klanjam tvojoj svetoj providnosti, koja me kaštiguje.

II.

Jer vam je dano za Krista, ne samo da u njega vjerujete, nego da takogjer za njega trpite (Fil. 1, 29).

O dragocjena milosti, koju ljudi tako malo znadu cijeniti! Boli i patnje dar su

Božji, tako dragocjen i svet kao i milost vjere, koju Duh Sveti ulijeva u srce odabranika. O slatkih gorkosti, ljubljenih muka, skupocjenih suza! Vi ste mi zalog milostive ljubavi i milosrgja Božjega. No kakvo smije i može biti to trpljenje? Jamačno ne puno neustrpljivosti, suprotivljenja mrmljanjem i tuženjem. Ne, to bi bilo slično paklenoj muci gjavola; oni se muče i proklinju svoje muke. Oni pako, koji rado i odano prihvaćaju svoj križ, prave si od njega putnu batinu, s kojom će u nebo hodočastiti, zlatni ključ, koji će im otvoriti vrata u nebesku dvoranu.

Hoću dakle, Bože moj, da križ svoj nosim u krotkosti, ljubavi i strpljivosti. No podaj mi jakost, jer sam ja slab i loman čovjek. Pusti u srce moje, u kojem se još toli često javljaju gibanja nestrpljivosti, samo jednu iskricu od vatrene ljubavi, kojom su gorjela srca tolikih svetih mučenika. Povećaj moje boli, ali povećaj i tvoje milosti, tad ću sve mirno snositi i svojih ustiju ne ću otvoriti, da se tužim.

III.

Gospodin je dao, Gospodin je uzeo; budi ime Gospodnje blagoslovljeno (Job 1, 12).

Tako si dao slugi svome Jobu da govori, kad ga ruka tvoja teško pritisla. O kolika je tvoja dobrota, što hoćeš da i ja svojim grješnim usnama izgovaram ove svete riječi utjehe, ne bi li me u mojoj tjeskobi podigle i objačale! Dà, ti si mi zdravlje dao, — a ja sam zaboravio na tebe. Ti mi ga oduzimlješ, a ja se vraćam natrag k tebi. Ti si dao tijelu mojemu jakost — a duša moja ginula je i poginula skoro. Ti si skršio jakost moju tjelesnu i nemoćna me bacio na bolesnički krevet — i duša se moja počne opet u tebi jačati. Ti si dao ljepotu licu mojemu, a ja sam tražio da se svijetu dopadnem, pa je duša moja bila grijehom ružno nakažena. Ti si lice moje bljedilom smrtnim pokrio — i duša je moja opet pred tobom lijepa postala; jer ti si ju očistio vatrom boli. O dragocjena milosti, o slatko milosrgje, koje

mi darove Božje uzimlješ natrag, jer su me udaljili od njega; o otimačino željkovana, koja mi odnosiš darove, da mi samoga darovatelja dadeš, koja mi stvorenja oduzimlješ, da mi Stvoritelja daruješ, koja mi svijet otimlješ, da me svega u krilo Božje postaviš!

O Gospodine, o ljubezni Isuse! ako tražim još što osim tebe, iskorijeni ovu želju iz duše moje. Ako posjedujem još što osim tebe, samo mi oduzmi, tebe hoću posjedovati. Tvoje je sve, jer ti si Gospodar, raspolaži stoga po svojoj volji — raspolaži sa svime — uzmi sve, uzmi vremenita dobra, ugodnost, zdravlje, život — uzmi sve: ako tebe imam, prebogat sam i ne želim ništa više.

IV.

Dogjite k meni svi, koji ste trudni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti (Mat. 11, 28).

Kakovu li si utješljivu riječ, moj Isuse, rekao bijednoj i mučenoj djeci svojoj!

Smijem li vjerovati? Ti hoćeš na sebe uzeti sve moje boli i patnje, sve brige i skrbi. Ti ih hoćeš nositi mjesto mene, i smijem li ih staviti na tvoja ramena, kad mi budu preteške te me na tlo pritisnu?

Dà, moj Isuse, ti mi ublažuješ patnje, olakšavaš teški teret. Samo na tebe neka pogledam, i već me moj križ ne tišti tako jako. Sjedinjujem svoj križ s tvojim križem, svoj odar boli s tvojim tvrdim odrom križa, svoju bolnu glavu s tvojom glavom, trnjem probodenom, svoje tjeskobne i potištene grudi s tvojom premučnom smrtnom mukom, svoja umorna smalaksala uda s tvojim svetim člancima, prelomljenima i izranjenima, svoje tijelo od boli preuzeto s tvojim svetim tijelom ranjavim i krvavim. Sjedinjujem svoj križ s tvojim križem — pomozi mi ga nositi, nosi ga mjesto mene, — ja padam, kako si ti pod svojim teškim križem tri puta pao, ja ću podleći, ako mi ne pomožeš nositi. S tobom, o Isuse, idem i na brdo Kal-

variju, s tobom neka sam i razapet. O Isuse, daj mi jakost — o Isuse, ja ne mogu više — o Isuse, pogledaj svoje bijedno i mučeno dijete, — pruži mi ruku svoju, podigni me.

V.

Govori, Gospodine, sluga tvoj sluša (I. Kralj. 3, 10).

Šutim, Bože moj, u svojoj tjeskobi, šutim, — jer je tvoj sud nada mnom strašan. No kao što sluga svojim očima pazi na gospodara, tako se ja svojim očima obraćam k tebi, o Bože. Moja duša je ponižena i strvena, sva me snaga ostavila — duša mi od boli zanijemila. O Bože, ti vidiš moju nevolju, gledaš moje rane — one neka ti govore mjesto mene, one neka vapiju k tebi za milosrgje. Ti si me udario, od tebe mi je poslana moja bol. O ja ne mrmljam, ne tužim se, — ali ti se klanjam, pravedni Bože, ti vidiš u moje srce, — ti čuješ njegove uzdisaje i skrovite suze. Zapovijedaj, ja sam sluga tvoj,

ja ne ću protusloviti. Udaraj me, zaslužio sam to, ne ću mrmljati. Umnoži boli moje, podnosit ću ih i šutjeti. Ne ću sebe slušati, ne ću slušati put i krv, samo tebe hoću slušati, samo tebi se pokoravati.

VI.

Oče moj, ako je moguće, neka me mimoigje čaša ova (Mat. 26, 39).

S teškoćom si me pohodio, Bože moj, i tvrdom kušnjom; no ti si ipak moj Otac i ostat ćeš. Pokaži se dakle kao moj otac, imaj smilovanja s djetetom svojim, uzmi od mene ovaj kalež, jer se sva narav moja zgraža ispiti ga; Oče moj, oslobodi me ovoga teškog časa, punoga gorčine i boli. Usliši uzdisanje djeteta svoga, koje kao zgažen crv k tebi vapije i milost prosi. Daj da barem časak otpočinem od boli, koje me muče dan i noć, daj mi bar trenutak u tvom krilu odahnuti od teškoga tereta, koji me na tlo pritište. Oče moj izbavi me iz ovoga strašnog stanja, pa mi patnje ublaži; no ako je to proti tvojoj svetoj

volji, onda mi strpljivost pojačaj i udijeli veću jakost za podnašanje. Reži, pali, bij, Oče moj, no budi milosrdan — imaj smilovanja sa slabim svojim djetetom. Ako me ne ćeš riješiti mojih boli, to me barem riješi moje neustrpljivosti, moje ćutljivosti, moje slaboće.

VII.

Sagriješio sam protiv svih tvojih zapovijedi (Dan. 9, 16).

Dà, moj Bože, opako sam činio protiv svega svetog zakona tvojega. Moja oholost, moja putenost, moja lakomost nije poštedila nijedne tvoje zapovijedi. Učinio sam grijeh proti Duhu Svetomu; zaboravio sam prošasta milosrgja, koja mi Bog bješe iskazao, odbio sam milosti, koje su gibale moje srce. Sve sam zlo počinio, mjera mojih grijeha jest prepuna. Ali mjera milosrgja tvojega, Bože moj, nije za to još puna; blago tvojih smilovanja nije još iscrpljeno, tvoje su milosti veće od mojih grijeha. Što je veća moja grješnost, to je

veće tvoje milosrgje; što je dublji ponor iskvarenosti, u koju sam se svojevoljno strmoglavio, to je brža tvoja milost, da kao dobri angjeo sigje k meni nevoljniku, te me k tebi uzdigne. Dà, skoro bih smio reći, sretne li krivnje! jer bez nje ne bih bio spoznao velike blagosti Boga mojega. Za toliko zlo, što sam ga učinio, iskazao si mi toliko dobra i još mi kaniš iskazati. Moj Bože! Toliki grješnik, kakav sam ja, tolikim milostima obasipan, tolikim milosrgjem opojen, zar se smijem i časak nećkati, da svoj križ ponesem za tvojim božanskim Sinom, koji je bio sama svetost i pravednost?

VIII.

Ostavila me snaga moja (Ps. 37, 11).

Sada znadem, što sam, sad sam iskusio, što mogu. Ponosio sam se svojim tijelom — a tijelo moje leži nemoćno na krevetu i jedva se može ganuti bez tugje pomoći. Oholio sam se i pametnijim smatrao od drugih — a sad ležim evo i

misli mi se pometoše, te si sam ne znam svjetovati ni pomoći. Priviknuo sam jak biti, a sada ne osjećam ništa do slabosti, bezutješnosti, ništa nego napasti na mrmljanje, neustrpljivost i zdvojnost. Gdje mi je pouzdanje u samoga sebe? U što da se pouzdam? O moj Bože, sa svake strane pada na mene tvoja kaznena osuda — sve si mi uzeo, čime bi se mogao dičiti, niti mi tu slavu ne daješ, te bih mogao podnositi patnje, koje si mi dosudio. I zadnje si uporište moje oholosti slomio.

Dà, moj Bože, ja nisam ništa pred tobom, ne mogu ništa bez tebe, ne mogu niti probuditi tihanu željicu, da budem dobar. Ti si jedini sve, ti jedini sve možeš — samo me tvoja ruka suzdržaje nad ponorom.

IX.

Kad budem uzdignut nad zemlju, sve ću privući k sebi (Iv. 12, 32).

Tako se, Gospodine, dogodilo, kako si prorekao. Pogani su pridošli, da ti se klanjaju, tebi, čovjeku boli i sramote; a i Židovi su u većem broju s poklonstvom pogledali na onoga, koga su razapeli. I mene si pogledao s visine na križu i svojom me svemoći k sebi pritegnuo. O raspeti moj Spasitelju! Križem, koji si mi poslao, istrgnuo si me iz svijeta, koji je pun prevara i varka, koji me tolikim okovima svezao; ti si uništio sve tašte misli i osnove, koje su laskale mojem oholom srcu; ti si me oteo meni samom, da me dadeš samo sebi. — Dà, tek na križu sam te pravo upoznao, na križu tek pripadam tebi kako treba; na križu tek probudila se u meni prava ljubav prama tebi. Drži me čvrsto na križu, o moj Isuse, daj da budem jedno udo tvojega svetog raspetog tijela, daj da s tobom na križu živem i umrem.

Prijatelji moji tuguju nada mnom, što toliko trpim. O, ne tugujte, što me Bog udario, jer me udario iz ljubavi. Kad sam bio sretan u očima svijeta, tad ste me

imali žaliti; jer je srce moje grijeh otrovao i jer je duša moja daleko bila od svog Boga.

X.

Ili živimo, Gospodinu živimo; ili umiremo Gospodinu umiremo. Ili dakle živimo, ili umiremo, Gospodinovi smo (Rim. 14, 8).

Što je život, što je smrt? Život je samo prolazni tren oka, ali pun pogibli, časak, koji mi može nebo zaslužiti ili me za uvijek upropastiti. Što je smrt? Ona me samo riješava ovoga tijela na zemlji, da dušu moju zaodjene ljepšim proslavljenim tijelom; ona čini kraj svim napastima, s njom prestaje svaka borba, ona suši svaku suzu, utišava svaku bol, uvodi u vječni mir. Zato, o Isuse, ne tražim od tebe ništa drugo nego tvoju svetu milost; ne prosim te za zdravlje niti produljenje života — prikazujem ti rado i od sveg srca sve dane svojega života, primi ih kao ugodnu žrtvu.

Ti si izbrojio moje dane — zovni me, kad dogje ura, ne tražim odgagjanja. Samo

te jedno prosim: daj da radije umrem, nego da se opet vratim k svojem pregjašnjem grješnom življenju. Daj da umrem u ljubavi, strpljivosti i odanosti, kad bude tvoja volja. O moj Isuse, u tvojoj su svemogućoj ruci ključevi smrti, da otvoriš ili zatvoriš po svojoj volji: — ne daruj mi život, ako me odvodi od tebe; živ ili mrtav, nikome ne ću da pripadam nego samo tebi.

Misna pobožnost bolesnika.

(Kod kuće).

Namjena.

Presveto Trojstvo! Veliku želju imam pribivati obnovi žrtve Isusove na križu i tako dionik postati neizmjernih zasluga i neprocjenjivih milosti, koje nam je njom zaslužio. No kad mi toga bolest ne dopušta, u duhu se sjedinjujem sa svim vjernicima, koji danas slušaju sv. misu, i sa svim svećenicima, koji imadu sreću prikazivati je, i zajedno sa svima njima prika-

zujem ti sve svete mise, koje će se služiti na krugu zemaljskom. Prikazujem ti ih, da se tvome neizmjernom veličanstvu posvuda klanjam; da častim djevičansku Majku Božju Mariju i svece, kojih se danas spomen slavi; da ti dadem zadovoljštinu za sve grijehe svoje i sviju ljudi, a i za one, radi kojih duše u čistilištu uzdišu; da ti dostojno zahvalim za bezbrojna i neiskazana dobročinstva i milosti, koje si meni i svim stvorenjima udijelio i još kaniš udijeliti; napokon da sebi i svojima, prijateljima i neprijateljima, svim grješnicima, napose pak svim bolesnicima i umirućima isprosim milost i pomilovanje. Blagoslovi moju pobožnost!

Pristup.

Svrni okom, Gospodine, sa svojega svetišta i s uzvišenog prebivališta nebeskog i pogledaj na žrtvu, koju ti za grijehe svoje braće prinosi naš veliki svećenik, tvoj sveti Sin Isus Krist, pa budi blag

velikoj zloći našoj. Evo, glas brata našega Isusa s križa vapije k tebi. Usliši ga, Gospodine, i budi umilostivljen. Njega gledaj i ne krzmaj, o Bože moj, jer je ime tvoje sazvano nad ovo mjesto i na tvoj puk, nego čini s nama po tvojem milosrgju.

Poslanica.

Žalostan je tko od vas? neka moli; dobre je volje? neka pjeva hvalospjeve. Boluje li tko megju vama? neka dozove svećenike crkve, te neka mole nad njim, mažući ga uljem u ime Gospodnje; i molitva vjere spasit će bolesnika, i ozdravit će ga Gospodin; i ako je u grijesima, oprostit će mu se. Ispovijedajte dakle jedan drugomu grijehe svoje, i molite se jedan za drugoga, da se spasete; jer postojana molitva pravednikova mnogo može (Jak. 5, 13—16).

Evangjelje.

U ono vrijeme kad sigje Isus s gore, igjaše za njim mnogo svijeta; i gle, gu-

bavac dogje i klanjaše mu se govoreći: Gospodine, ako hoćeš, možeš me očistiti. I pruživši ruku Isus, dohvati ga se govoreći: Hoću, očisti se. I odmah očisti se od gube. I reče mu Isus: Gledaj, nikomu ne kazuj; nego idi, pokaži se svećeniku, i prinesi dar, koji je zapovjedio Mojsije, radi svjedočanstva njima. A kad ugje u Kafarnaum, pristupi k njemu satnik moleći ga i govoreći: Gospodine, sluga moj leži doma uzet (gutom udaren), i muči se vrlo. I reče mu Isus: Ja ću doći i izliječit ću ga. I odgovori satnik i reče: Gospodine, nisam dostojan, da ugješ pod krov moj, nego samo reci riječ, i ozdravit će sluga moj. Jer i ja sam čovjek pod vlasti, i imam pod sobom vojnike, pa rečem jednomu: idi, i ide; i drugomu: dogji, i dogje; i sluzi mojemu: učini to, i učini. A kad ču Isus, udivi se i reče onima, što igjahu za njim: Zaisto vam kažem, ne nagjoh tolike vjere u Israelu. A kažem vam, da će mnogi od istoka i zapada doći, i sjesti će

za stol s Abrahamom i Isakom i Jakobom u kraljevstvu nebeskom, a sinovi kraljevstva izagnat će se u tamu najkrajnju; ondje će biti plač i škrgut zuba. I reče Isus satniku: Idi, i kako si vjerovao, neka ti bude. I ozdravi sluga u taj čas (Mat. 8, 1—13).

Prikazanje.

O Isuse, ti si bio poslušan i to poslušan do sramotne i pretežke smrti na križu; tim si Ocu nebeskomu iskazao neizmjernu čast a nam ljudima pribavio vječno spasenje. I ja hoću svoje ugodnosti, svoje zdravlje i svoj život dati, rado trpjeti, dokle se Bogu svidi, umrijeti, kad Bog hoće: da tako slavim Oca nebeskoga i da si nebo zaslužim. Sjedini, Isuse, moju žrtvu sa svojom!

Podizanje.

Zdravo tijelo Kristovo, — od Djeve Marije rogjeno, — za ljude mučeno, — na

križ pribijeno. Uoči borbe smrtne — oh, daj, okrijepi mene!

Zdravo krvi Kristova — u onom svetom kaležu! — Na križu iz boka otvorena — potekla jesi i oprala — od grijeha sviju čitav svijet: operi, posveti — i čuvaj dušu moju — na život vječni. Amen.

O da bi svi ljudi upoznali presveti i božanski Sakramenat, klanjali mu se i zahvaljivali mu bez prestanka!

Predobri Isuse, ljubitelju duša, molim te za smrtne boli presvetoga Srca tvoga i za boli bezgrješne Majke tvoje: operi u krvi svojoj sve grješnike na svijetu, koji su sada na umoru te će danas preminuti. — Srce Isusovo obuzeto tjeskobom smrtnom, smiluj se umirućima!*) Amen.

Želja za sv. pričesti.

Isuse blagi i ponizni, ti nam govoriš: *Dogjite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti;* stoga pri-

*) Svaki puta 100 dana oprost. Pijo IX.

stupam k tebi sa srcem poniznim i punim pouzdanja i želim, koliko je moguće, dijela imati od tvojega sv. tijela i krvi, tvojega božanstva i čovječanstva u ovoj sv. žrtvi i sakramentu, želim ovu angjelsku hranu duhovnim načinom uživati.

Dogji, o Isuse, dogji u moje srce, napuni ga i okrijepi svojim duhom i svojim milostima. O ti slatkosti srca moga, o ti živote duše moje! Oprosti mi grijehe i manjke, uzmi od mene sve, što me odvraća od tebe. Ja sam ranjen, o Isuse, iscijeli me; ja sam slab i umoran, okrijepi me i objači; ja sam zaslijepljen, rasvijetli me; ja sam pun neznanja, pouči me; gladan sam, nahrani me; žedan sam, napoj me; nečist sam i okaljan, očisti me! Vidim i upoznajem svoje grijehe i manjke. Preljubezni Isuse, obrati me, vodi me, ravnaj me, pripravi si u meni dostojan stan, da uvijek ostaneš u meni i ja u tebi, koji s Ocem i Duhom Svetim živiš, Bog od vijeka do vijeka. Amen.

Zahvala poslije duhovne pričesti.

Tijelo Gospodina mojega Isusa Krista neka čuva dušu moju za život vječni. O sveta gozbo, u kojoj se Krist prima, čini se spomen muke njegove, um se napunjuje milosti i došaste se slave nama zalog daje! — O Kriste Isuse, operi me i očisti svojom svetom krvi od svih mojih grijeha i podaj mi milost, da duša moja, kad se s tijelom rastavi, pred tvojim sudačkim prijestoljem čista se i neokaljana stavi. Amen.

Dušo Kristova, posveti me.
Tijelo Kristovo, spasi me.
Krvi Kristova, napoj me.
Vodo iz prsi Kristovih, operi me.
Muko Kristova, potkrijepi me.
O dobri Isuse, usliši me.
Megju rane svoje sakrij me.
Ne dopusti, da se odijelim od tebe.
Od neprijatelja pakosnoga brani me.
Na čas smrti moje zovni me.

I zapovjedi mi, da dogjem k tebi,
Da te sa Svetima tvojima hvalim
U vijeke vijeka. Amen.*)

Blagoslov.

Blagoslovio nas svemogući Bog — Otac, Sin i Duh Sveti. Amen.

Po sv. misi.

Nebeski Oče, primi od mene ovaj čin dužnoga poklonstva, koje sam ti iskazao udioništvovanjem kod ove sv. mise; oprosti mi sve pogrješke, koje sam kod toga učinio Preporučujem se tebi sada i za sva vremena i posve se predajem u ruke tvojeg božanskog milosrgja. Amen.

Križni put

na utjehu patničkim dušama.

Priprava. O moj Isuse, evo me u nevolji mojoj k tebi. Želim te pratiti na

*) Oprost 300 dana svaki put; 7 godina jednom na dan, ako se moli poslije sv. pričesti; potpuni oprost jednom u mjesecu, tko moli svaki dan, ako se ispovjedi, pričesti, pohodi crkvu i tu moli na nakanu pape. Pijo IX.

tvom križnom putu i promatrati tvoju dragocjenu ali prebolnu muku sebi na utjehu i objačanje svoje srčanosti u patnjama. Od svega se srca kajem za sve svoje grijehe; ta oni su krivi tvojoj smrti. Vjerujem u tebe, i vjerujem sve, što nam po svetoj Crkvi katoličkoj zapovijedaš vjerovati; ufam se u tebe, ufam se zadobiti oproštenje grijeha i vječno blaženstvo; ljubim te, i želim te ljubiti vazda, i to više nego sve drugo, o moj Bože i moja jedina radosti; u toj ljubavi želim živjeti, trpjeti i umrijeti.

Sad ću početi sveti put u duhu sjedinjen s B. Djevicom Marijom, svetim angjelom čuvarom i svim svetima; molim te, o Isuse, da mi ova pobožnost bude na korist i spasenje za ovaj i za vječni život. Amen.

I. Postaja. Isus osugjen na smrt.

Klanjamo ti se, Isuse Kriste, i blagoslivljamo tebe.

Jer si svojim svetim križem otkupio svijet.

Razmatranje. Isus, najčistiji, najsvetiji, kao zločinac je osugjen na smrt od nepravednih sudaca. A ja mislim, da nisam zaslužio ovoga trpljenja, ove bolesti. Zar da sam možda nevin? Što je Isus učinio, da je bio osugjen? A što sam sve ja učinio? Nisam li grijehâ počinio? Nisam li kaznu zaslužio? Nije li pravo, da mi je tako?

Molitva. O Gospodine, ti si rekao: *Dogjite k meni svi, koji ste umorni* i *opterećeni!* Evo, ja dolazim, promatram tvoje boli, jer ćutim, da mi je duša žalosna i malodušna.

Glas Isusa. Dijete moje, kad sam čuo svoju smrtnu osudu, nisam duhom klonuo: mislio sam na grješnike, kojima sam oproštenje imao zaslužiti svojim mukama, i u toj svojoj ljubavi našao sam jakost. Slijedi me!

Isuse raspeti, smiluj nam se!

2. Postaja. Isus uzima na se križ.

Klanjamo ti se itd.

Razmatranje. Isus je radosno pozdravio svoj križ, zagrlio ga i sam si ga metnuo na legja. — A ja da se bojim križa? Nije li ga Isus svojim zagrljajem posvetio? U njegovoj ruci bio je križ već tada znak našega spasenja, iz njegove ruke križ jest i poslije uvijek jamstvo njegove ljubavi. Križ Isusov, to jest bolest, ili siromaštvo ili nesreću, ljubit ću, prigrliti, natovariti si i za njim nositi.

Molitva. O moj Otkupitelju, kako li je težak bio tvoj križ! Kako si ga mogao gledati bez drhtanja? Kako si ga mogao toli odvažno i bez tužbe uzeti na sebe?

Glas Isusa. Dijete moje, hoćeš li, da ti se križ prikaže ljubavi vrijedan, primi ga kao iz ruke svoga Oca i nosi ga s odanošću.

Isuse raspeti, smiluj nam se!

3. Postaja. Isus pada prvi put pod križem.

Klanjamo ti se itd.

Razmatranje. Ti padaš na tle, o moj Isuse, pod teretom svoga križa. To si zato učinio, da nas, djecu tvoju, nikakve patnje, nikakav križ ne bude morao oboriti. Ti si htio nositi našu slaboću, da mi uzmognemo ustrajati; ti si htio teški teret osjetiti, da nama bude manje osjetljiv. Ustani, ljubezni Isuse. Mi se ne ćemo dati svojim križićem na tle oboriti, nego ćemo s pouzdanjem u tebe ići za tobom.

Molitva. Kako li se često, moj Bože, moja jakost pokoleba; hrabrost hoće da me ostavi, svijetlo vjere hoće da mi ugasne!

Glas Isusa. Bijedna dušo, čudiš se, da si slaba? Ponizi se i ostani čvrsta u ufanju. Job je rekao: Gospodine, ako me hoćeš i usmrtiti, ja ne ću prestati ufati se u te.

Isuse raspeti, smiluj nam se!

4. Postaja. Isus susreće svoju majku.

Klanjamo ti se, itd.

Razmatranje. Moj Isuse, bol, koju si svojom gorkom mukom morao pribaviti svojoj predragoj Majci, bila ti je teža nego sve strašne tjelesne boli. Tvoja sveta Majka sudjelovala je kod tvoje svete muke, stoga će ona i nama pomoći križ nositi, puna sućuti doći će nam u susret i poučiti nas, kako treba trpjeti, tebi dobro služiti, uvijek, svagdje i na svaki način.

Molitva. O Isuse, kako li je tvoju dušu rastužio sastanak s tvojom Majkom, njezina bol, njezina nježnost!

Glas Isusa. Ćutjeti nemoć svoje ljubavi nije grijeh, nego je prilika za zasluge. Kad se iz ljubavi k Bogu boriš proti svojem vlastitom srcu, misli na mene, kad sam se sreo sa svojom Majkom.

Isuse raspeti, smiluj nam se!

5. Postaja. Simon Cirenac pomaže Isusu križ nositi.

Klanjamo ti se, itd.

Razmatranje. Iznemogli Spasitelj nije više mogao da križ svoj nosi sam, stoga uhvatiše čovjeka iz Cirene, da ga za njim nosi. Smatrajmo se sretnima, ako nas križ, trpljenje, bolest čini Simonom, koji svom Gospodinu pomaže križ nositi. Činimo to s poniznom ljubavi. Budimo zahvalni Bogu, što nam u patnjama dao prijatelje, pomoćnike, tješitelje; to su Simoni, koje nam Bog šalje, da nam pomognu križ nositi.

Molitva. Samo su poganina jednoga našli, da ti bude na pomoć, o Isuse! Dopusti, molim te, da ja budem tvoj Simon Cirenac i da ti križ pomažem nositi.

Glas Isusa. Dijete moje, ljudi su slabi, Bog je vjeran. Ne uzdaj se samo u ljude; nemoj se iznenaditi, ako te možda i prijatelji zapuste. „Okrenuo sam se, ne će

li tko doći, koji bi me tješio, i ne dogje nitko.“ Ja sam tebe već često tražio a nisam te našao.

Isuse raspeti, smiluj nam se!

6. Postaja. Veronika podaje rubac Isusu.

Klanjamo ti se, itd.

Razmatranje. Pobožna žena, puna sućuti, protisne se do svog Gospodina, ne plaši se vojnika niti njihovih grdnja i psovaka, jer ima priliku, da svojim ubrusom učini malu uslugu Isusu. On otare svoje popljuvano, krvavo i nagrgjeno sveto lice i utisne u rubac svoje sveto obličje. Ljubezni Isuse, utisni i u naše srce svoju svetu sliku, i ako tebi imamo služiti i tebi omiljeti, ne daj, da nas ikakvo progonstvo, srdžba, bijes ili preziranje uplaši.

Molitva. O Isuse, kakvu li si utjehu dao onoj svetoj ženi, kad je po osobitoj milosti u svom ubrusu našla sveto lice svog božanskog Učitelja!

Glas Isusa. Vidiš, što dobiva, koji me slijedi na putu tjeskoba. Takve izvanredne milosti nagrada su ljubimcima mojega Srca za njihovu veledušnost.

Isuse raspeti, smiluj nam se!

7. Postaja. Isus pada drugi put pod križem.

Klanjamo ti se, itd.

Razmatranje. Ljubezni Isuse, naši te grijesi ponovno bacaju na tle. Ovu slaboću prikazuješ, da mi ustrajemo, da malodušno ne podlegnemo, da nas bol naša ne slomi. Ti se dižeš i nastavljaš put svoj u smrt: i mi te želimo s milošću tvojom slijediti.

Molitva. Božanski Spasitelju, ti opet padaš na zemlju, ali ujedno i nastavljaš odvažno svoj put muka.

Glas Isusa. Ponovno sam pao na tlo, da oživim srčanost slabih duša. Zaboljelo me u dubljini srca, kad sam morao

vidjeti, gdje se ne pouzdaješ u milosrgje moga Oca i gdje zdvajaš o spasenju svoje duše. Prištedi mi ovakvu bol!

Isuse raspeti, smiluj nam se.

8. Postaja. Žene plaču nad Isusom.

Klanjamo ti se, itd.

Razmatranje. Kćeri Jerusalemske idu za tobom; tim mi daju lijepi primjer, za kim imamo ići. Meni je mjesto uz Isusa, put je moj sveti križni put. Ne bojim se brige ni skrbi, patnje ni bolesti, od kad sam se naučio plakati za Isusom.

Molitva. Slatki Spasitelju, kako li su poučne bile tvoje riječi onim ženama. Za moje boli i kukavštine govori i meni slično.

Glas Isusa. Blago onima, koji plaču radi grijeha svojih, bit će utješeni. Ja ću sâm njihove suze osušiti.

Isuse raspeti, smiluj nam se!

9. Postaja. Isus pada treći put pod križem.

Klanjamo ti se, itd.

Razmatranje. I opet si, slatki Isuse, podlegao strašnom teretu križa svojega. Istina, Simon Cirenac pomaže ti nositi teški križ, ali on ne nosi teret grijehâ, opačina, krivnja, koje si na se uzeo. I baš ovi te bacaju na tlo. Nakon svega toga zar ću još griješiti? zar ću se tužiti? mrmljati, kad mi valja što pretrpjeti? Pomozi mi, ljubezni Spasitelju, da nikad više ne sagriješim.

Molitva. Isuse, opet te vidim, gdje si licem pao na zemlju. No ipak se dižeš s novom srčanosti.

Glas Isusa. Strpljivost, moje dijete, strpljivost! Ne gubi nikad ufanja. Život čovječji jest neprestana borba, ali Bog ne da, da budemo kušani preko naših sila, i velika će jednoć biti plaća njegova u nebu.

Isuse raspeti, smiluj nam se!

10. Postaja. Isusa svlače.

Klanjamo ti se, itd.

Razmatranje. Vojnici si dijele tvoje odijelo, bacaju kocku za tvoju haljinu. Okrutnici deru s tebe sve, što ti tijelo pokriva, iz hiljadu rana otvorenih teče krv nanovo. Gol, bez išta svoga, htio si na križ. A ja? Gledajući toliku ljubav i žrtvu hoću li govoriti o potrebama, ob oskudijevanju? Mogu li na očigled tvoje golotinje reći, da sam siromašan?

Molitva. O moj Isuse, koliko trpiš? Cijelo tvoje sveto tijelo sad je samo jedna jedina rana!

Glas Isusa. Ja trpim, da popravim sve sklonosti, koje vode do vječne osude, i da te poučim, kako se moraš svega odreći. Hoćeš li jednom u nebo, nastoj postojano, da se od svega odlučiš. Borba će biti duga, prirodu treba razapeti, ali ja ću ti sâm pomagati.

Isuse raspeti, smiluj nam se!

11. Postaja. Isusa pribijaju na križ.

Klanjamo ti se, itd.

Razmatranje. O moj Isuse, ti najsvetiji, najbolji, najčistiji sramotno visiš na križu. Divim se velikoj tvojoj ljubavi. Bog je na križu, a grješni ljudi su njegovi krvnici. Smije li učeniku bolje biti nego Učitelju? Ne moram li se ponositi, što mogu i ja jedan križ nazvati svojim? Stidi se, moje kukavno srce! Legni strpljivo, dapače radosno na drvo križa; ta postalo je posteljom Isusu, neka bude i tebi. Ne tražim, o Isuse, ništa drugo, nego što ti hoćeš, i što mi ti nametneš.

Molitva. O moj vjerni Spasitelju, koli dugo su trajale tvoje patnje, koli teško ti bilo gorki kalež isprazniti. I najstrašnije muke, pribijanje na križ, i to si morao podnijeti!

Glas Isusa. Budi hrabro, moje dijete. Kratak časak muke zaslužuje veliku mjeru vječne slave. Ako te bol i bolest

prikuje na krevet, smatraj ga svojim križem i misli na raspetog Otkupitelja.

Isuse raspeti, smiluj nam se!

12. Postaja. Isus umire na križu.

Klanjamo ti se, itd.

Razmatranje. Blijedim usnama izgovaraš svoj: *Svršeno je.* Sve je prošlo. Sve si pretrpio, srce ti je prestalo kucati. Pomozi i nama, vruće te molim, da sretno svršimo. Ako strpljivo ustrajemo pod svojim križem, ako budemo s Kristom raspeti, to jest ako s njegovom milosti pretrpimo i podnesemo sve što nam pošalje: tad nam smrt naša ne će biti strašna, jer će nam Isus biti u pomoć kod umiranja. On je sam očutio teškoću smrtne borbe, pa će nam je olakšati.

Molitva. Što čujem, o Isuse? Tko to govori: „Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio!“ Govoriš li to ti, koji umireš za nas, za mene?

Glas Isusa. Ah, dijete moje! Da nisam ove riječi izgovorio, ne bi ti nikad znao za onu najgorču bol, za najtežu od mojih muka. Ako se Bogu svidi, da te za čas ostavi, predaj se posve u njegove ruke.

Isuse raspeti, smiluj nam se!

13. Postaja. Isus u krilu Marije.

Klanjamo ti se, itd.

Razmatranje. Položili ga u krilo njegove djevičanske Majke, da ga zadnji put zagrli i poljubi. O kako bi lijepo bilo, kad bih i ja mogao u krilu Marijinu umrijeti i na njezinu srcu počivati do slavnog uskrsnuća. Za svojih patnja držat ću se ljubezne Majke Božje; ona je pripravna, da nas sve u svoje okrilje primi i zaštiti od pravedne strogosti Božje. — I sveta Crkva je takogjer naša majka; u krilu njezinu nalazimo se voljko i ćutimo sretnima.

Molitva. Slatka majko, to je Sin tvoj, Sin ljubezni, koga toli nježno držiš na svojim rukama. On je slomljen, ubijen, lješina! A to za me, za moje grijehe! Oprosti, i od njega mi isprosi oproštenje!

Glas Marijin. Evo, dijete moje, ubili su mi mog jedinog Sina, mog Isusa. „O Isuse blagi, ponizni, poslušni do smrti na križu" — tako ga nazivaj. On me učinio tvojom majkom, htio da nas ljubav sjedinjuje i želi, da u mom okrilju postaneš bolji i savršeniji.

Isuse raspeti, smiluj nam se!

14. Postaja. Isusa polažu u grob.

Klanjamo ti se, itd.

Razmatranje. I mene čeka grob. I ja ću tamo naći svršetak svojim patnjama i borbama. Hoću li se toga bojati? Isus je smrt posvetio i oduzeo joj žalac. On nije ostao u grobu, nego je opet ustao, a i mi ćemo poput njega; ako s njim

umremo, s njim ćemo i živjeti u vječnoj slavi.

Molitva. O Isuse, pomozi nam, da se hrabro borimo do konca. Ako ustrajemo, ako vjerujemo i ufamo se, tad će nam smrt biti samo prijelaz u bolji život. Ovu nam milost daj po svojoj ljubavi, po svojoj smrti na križu. Amen.

Glas Isusa. Ustraj, budi hrabar, nadaj se! Iza groba je mir, počinak i slava. Neka te ovo ufanje oživljuje.

Isuse raspeti, smiluj nam se!

Zaključak.

Vječni Oče, prikazujem ti ovo razmatranje svetih muka; daj da mi bude na spasenje. Prikazujem ti dragocjenu krv Isusa Krista na oproštenje naših grijeha i za potrebe svete katoličke Crkve. Moj Gospodine i Bože, učini, da budem prema Srcu tvome, i daj da križ tvoj obuhvatim i tebe slijedim, kamogod ideš: put tvoj vodi preko križa. Amen.

Molitva bolesnika za zdravlje.

O moj Isuse! ja bijedni bolesnik svim se srcem obraćam k tebi i tužim ti se na svoju veliku nevolju. Sa sestrama Lazarevim govorim pun pouzdanja: Evo, Gospodine, koga ti ljubiš, bolestan je. Reci samo jednu riječ, i moje će bolesno tijelo ozdraviti. O Isuse, ako nije proti tvojoj svetoj volji, daj mi natrag prijašnje zdravlje; no ako si odredio, da imam umrijeti, neka se vrši na meni sveta volja tvoja. Ipak, kao što si se ti na Maslinskoj gori posve predao volji Oca svoga nebeskoga, a uza sve to vruće i to tri puta molio, da otkloniš smrt, — tako i ja prosim iz svega svog nemirnog i žalosnog srca, da opozoveš svoju božansku osudu i da gorki kalež smrti još na neko vrijeme od mene ustegneš. Tvojim vlastitim riječima i sjedinjen s tvojom srdačnom pobožnošću vapijem k tebi i k tvomu Ocu nebeskomu: Oče moj, ako je moguće, uzmi ovaj kalež od mene; ali ne moja, nego

tvoja neka bude volja. O Oče, tebi je sve moguće, ah, daj da me mine ova bolest. No ako mi to ne bi bilo na spasenje, onda daj radije, da sada umrem sretno nego poslije nesretno! Amen.

Čin vjere.*

Vjerujem, Gospodine, pomozi mojemu nevjerju.

Umnoži nam, Gospodine, vjeru.

Tako je Bog ljubio svijet, te je Sina svojega dao, da kojigod u njega vjeruju, ne poginu, nego da imaju život vječni.

Tko vjeruje u Sina, ima život vječni.

Vjerujem, Gospodine, da si ti Krist, Sin Boga živoga, koji si došao na ovaj svijet.

Vjerujem Bogu, da će se onako dogoditi, kako je rekao.

Čin ufanja.

U te se uzdam, Gospodine, ne daj nikada da se posramim. Tko je moje

* Rituale Vrhb.

ufanje? Nije li Gospodin? jer u tebe je pomoć moja.

Što si klonula, dušo moja, i zašto me žalostiš? Uzdaj se u Boga; jer ću ga još slaviti, moga lica Spase i Bože moj.

K tebi vapijem, Gospodine, i govorim: Ti si ufanje moje, dijel moj u zemlji živih.

Blago onomu, koji se uzda u Gospodina.

Nitko se nije posramio, tkogod se uzdao u Gospodina.

Bog je moj spasitelj. Mirne sam duše i ne bojim se; jer je Gospodin moja jakost i moja hvala, on mi bio na spasenje.

Ovo je obećanje, koje nam je Bog dao, život vječni.

Čin ljubavi.

Tebe ću ljubiti, Gospodine, jer ti si moja jakost, moja tvrgjava, moje utočište i moj spasitelj.

O kako je Bog dobar Israelu, onima, koji su čista srca.

Što imam na nebu, i što ljubim na zemlji osim tebe? Bog srca moga, i dijel moj je Bog u vijeke.

Ti si se, Gospodine, mene spomenuo, i nisi nikada onih ostavio, koji tebe ljube.

Gospodine, ti sve znaš, ti znaš, da te ja ljubim.

Znamo, da onima koji Boga ljube, sve ide na dobro.

Tko će nas dakle rastaviti od ljubavi Božje?

Prije svega ljubite se uvijek megju sobom, jer ljubav prikriva mnoštvo grijeha.

Mi znamo, da smo preneseni iz smrti u život, jer ljubimo braću. Tko ne ljubi ostaje u smrti.

Čin pokajanja.

Gospodine, ne kazni me u svojem gnjevu i ne pokaraj me u svojoj srdžbi.

Ne spomeni se grijeha moje mladosti i moje neopreznosti.

Po svojem milosrgju spomeni se mene, radi dobrote svoje, Gospodine.

Radi imena svojega, Gospodine, oprosti grijeh moj, jer je velik.

Grijesi moji mnogobrojniji su od vlasi glave moje.

Ja znam prijestupe svoje, i grijeh je moj jednako preda mnom.

Čisto srce stvori u meni, Bože, i duh pravi ponovi u mojoj nutrinji.

Nemoj me odvrgnuti od lica svojega, i svetoga duha svojega nemoj uzeti od mene.

Srca skrušena i poništena ne ćeš prezreti, Bože.

Bože, ti znaš moju ludost, i moji prijestupi nisu ti sakriveni.

Pošalji mi, Gospodine, svoje pomilovanje i pomoć, kako si obećao.

Oče, sagriješio sam nebu i tebi; i već nisam dostojan zvati se sin tvoj. Ali ti nisi prestao nikada biti mi Otac, i zato ćeš se, dobri Oče, i sada smilovati raskajanu djetetu svojemu, koje te skrušeno moli, da mu oprostiš.

Čin podvrgavanja volji Božjoj.

Bog je Gospodin; neka čini, što mu je drago pred njegovim očima.

Čini, Gospodine, sa mnom, što ti je volja, i uzmi duh moj u miru; jer mi je bolje umrijeti, nego živjeti.

Pripravno je, Bože, srce moje, pripravno je na sve.

Postupaj sa slugom svojim, kako se mili tvojem milosrgju.

Nauči me, Gospodine, tvoriti volju tvoju; jer si ti Bog moj.

Kako se hoće u nebu, onako neka bude.

Gospodine, budi volja tvoja, kako na nebu tako i na zemlji.

Oče, ako me ne može ovaj kalež mimoići da ga ne pijem, neka bude volja tvoja.

Živili mi ili umrli, Gospodnji smo.

Krist je moj život, a umrijeti je moj dobitak.

Čin želje.

Ako sam dakle našao milost pred tvojim očima, pokaži mi lice svoje, da te poznam.

Nasitit ću se, kada mi se ukaže tvoje sjajno lice.

Moje srce kazalo ti je: Išće te moje lice: Ja ću iskati lice tvoje, Gospodine.

Kao što jelen žudi k vrelu voda, tako gine duša moja za tobom, o Bože.

Moja duša žegja Boga, jakoga, živoga Boga; kada ću k njemu doći, kada ću se pokazati licu Božjem?

Gine duša moja za tobom, Gospodine, isto tijelo žegja tebe.

Duša moja čezne, gine za dvorovima Gospodnjim.

Oči moje čeznu za tvojim spasenjem i za riječju tvoje pravde.

Izvedi iz tamnice dušu moju, da slavim tvoje ime.

Mirne smo duše i želimo izaći iz tijela i biti kod Gospodina.

Želim da se raspanem i budem s Kristom, što bi puno bolje bilo.

Čin zahvale.

Slavit ću Gospodina u svako vrijeme: njegova hvala neka je uvijek na mojim usnama.

Srce moje i tijelo moje raduju se živomu Bogu.

Milosrgje Gospodnje pjevat ću u vijeke.

Pjevat ću Gospodinu za života svojega; hvalit ću Boga svojega, doklegod sam.

Milosrgje je Gospodnje, što ne izgibosmo.

Po milosti Božjoj jesam, što jesam.

Blagoslovljen Bog i Otac našega Gospodina Isusa Krista, Otac milosrgja i Bog svake utjehe, koji nas tješi u svakoj nevolji našoj.

Blagoslovljen Bog i Otac našega Gospodina Isusa Krista, koji nas je po svojem velikom milosrgju preporodio za živu nadu uskrsnućem Isusa Krista iz mrtvih, za na-

sljedstvo nepropadljivo i neokaljano, koje ne će uvenuti, sačuvano na nebesima za vas.

Litanije o presvetom Imenu Isusovu.*

Gospodine, smiluj se.
Kriste, smiluj se.
Gospodine, smiluj se.
Isuse, čuj nas.
Isuse, usliši nas.
Oče nebeski, Bože, smiluj nam se.
Sine, Otkupitelju svijeta, Bože, smiluj.
Duše Sveti, Bože, smiluj.
Sveto Trojstvo, jedan Bože, smiluj.
Isuse, Sine Boga živoga, smiluj.
Isuse, sjajnosti Očeva, smiluj.
Isuse, jasnoto svjetlosti vječne, smiluj.
Isuse, Kralju slave, smiluj.
Isuse, sunce pravde, smiluj.
Isuse, Sine Marije Djevice, smiluj.
Isuse ljubežljivi, smiluj.

* Jedan put na dan 300 d. opr.

Isuse divni, smiluj.
Isuse, Bože jaki, smiluj.
Isuse, Oče budućega vijeka, smiluj.
Isuse, Angjele velikoga savjeta, smiluj.
Isuse, premogući, smiluj.
Isuse, prestrpljivi, smiluj.
Isuse, preposlušni, smiluj.
Isuse, krotki i ponizni u srcu, smiluj.
Isuse, ljubitelju čistoće, smiluj.
Isuse, ljubitelju naš, smiluj.
Isuse, Bože mira, smiluj.
Isuse, početniče života, smiluj,
Isuse, uzore krjeposti, smiluj.
Isuse, revnitelju duša, smiluj.
Isuse, Bože naš, smiluj.
Isuse, utočište naše, smiluj.
Isuse, oče ubogih, smiluj.
Isuse, blago vjernika, smiluj.
Isuse, dobri pastiru, smiluj.
Isuse, svjetlosti istinita, smiluj.
Isuse, mudrosti vječna, smiluj.
Isuse, dobroto beskrajna, smiluj.
Isuse, pute i živote naš, smiluj.

Isuse, radosti angjela, smiluj.
Isuse, kralju patrijarka, smiluj.
Isuse, učitelju apostola, smiluj.
Isuse, naučitelju evangjelista, smiluj.
Isuse, jakosti mučenika, smiluj.
Isuse, svijetlo ispovjednika, smiluj.
Isuse, čistoćo djevica, smiluj.
Isuse, kruno sviju svetih, smiluj.

Milostiv budi, — oprosti nam, Isuse.
Milostiv budi, — usliši nas, Isuse.

Od svakoga zla oslobodi nas, Isuse.
Od svakoga grijeha oslobodi.
Od srdžbe svoje oslobodi.
Od zasjeda vražjih oslobodi.
Od duha bludnosti oslobodi.
Od smrti vječne oslobodi.
Od nemara za nadahnuća tvoja oslobodi.
Po otajstvu svetoga Utjelovljenja svoga oslobodi.
Po rogjenju svojem oslobodi.
Po djetinjstvu svojem oslobodi.
Po prebožanstvenom življenju svojem oslobodi.
Po radovima svojim oslobodi.

Po smrtnoj borbi i muci svojoj oslobodi.
Po križu i zapuštenosti svojoj oslobodi.
Po bolestima svojim oslobodi.
Po smrti i ukopu svojem oslobodi.
Po uskrsnuću svojem oslobodi.
Po uzašašću svojem oslobodi.
Po svojem naregjenju presvete Euharistije oslobodi.
Po radostima svojim oslobodi.
Po slavi svojoj oslobodi.

Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, — oprosti nam, Isuse.

Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, — usliši nas, Isuse.

Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, — smiluj nam se, Isuse.

Isuse, čuj nas.

Isuse, usliši nas.

Pomolimo se. Gospodine Isuse Kriste, koji si kazao: ištite, i dobit ćete; tražite, i naći ćete; kucajte, i otvorit će vam se: daj nam, molimo te, božansku svoju ljubav, da te svim srcem, ustima i dje-

lom ljubimo i nikada te hvaliti ne prestanemo.

Daj nam, Gospodine, da se tvojega svetoga imena bojimo i ujedno ga uvijek ljubimo, jer nikada ne prestaješ one ravnati, koje u svojoj ljubavi utvrgjuješ. Koji živiš i kraljuješ u vijeke vijekova. Amen.

Litanije o presvetom Srcu Isusovu.*

Gospodine, smiluj se.
Kriste, smiluj se.
Gospodine, smiluj se.
Kriste, čuj nas.
Kriste, usliši nas.
Oče nebeski, Bože, smiluj nam se.
Sine, Otkupitelju svijeta, Bože, smil.
Duše Sveti, Bože, smil.
Sveto Trojstvo, jedan Bože, smil.
Srce Isusa, Sina Oca vječnoga, smil.
Srce Isusovo, u krilu Djevice Matere od Duha Svetoga sazdano, smil.

* 300 dana oprost. Leon XIII.

Srce Isusovo, s Riječju Božjom bitno sjedinjeno, smil.
Srce Isusovo, Veličanstva beskrajnoga, smil.
Srce Isusovo, hrame Božji sveti, smil.
Srce Isusovo, šatore Višnjega, smil.
Srce Isusovo, kućo Božja i vrata nebeska, smil.
Srce Isusovo, žarka peći ljubavi, smil.
Srce Isusovo, pravde i ljubavi posudo, smil.
Srce Isusovo, dobrote i ljubavi puno, smil.
Srce Isusovo, krjeposti sviju bezdno, smil.
Srce Isusovo, svake hvale predostojno, smil.
Srce Isusovo, kralju i središte sviju srdaca, smil.
Srce Isusovo, u kojem je sve blago mudrosti i znanja, smil.
Srce Isusovo, u kojem prebiva sva punina božanstva, smil.
Srce Isusovo, koje je Ocu omiljelo, smil.
Srce Isusovo, od kojega punine svi mi primismo, smil.
Srce Isusovo, željo bregova vječnih, smil.

Srce Isusovo, strpljivo i mnogoga milosrgja, smil.
Srce Isusovo, bogato za sve, koji zazivaju tebe, smil.
Srce Isusovo, izvore života i svetosti, smil.
Srce Isusovo, pomirište grijeha naših, smil.
Srce Isusovo, nasićeno pogrdama, smil.
Srce Isusovo, satrveno zbog opačina naših. smil.
Srce Isusovo, do smrti poslušno postalo, smil.
Srce Isusovo, kopljem probodeno, smil.
Srce Isusovo, izvore sve utjehe, smil.
Srce Isusovo, živote i uskrsnuće naše, smil.
Srce Isusovo, mire i pomirenje naše, smil.
Srce Isusovo, žrtvo za grijehe, smil.
Srce Isusovo, spasenje onima, koji se u te ufaju, smil.
Srce Isusovo, ufanje onima, koji u tebi umiru, smil.
Srce Isusovo, milino sviju svetih, smil.

Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, — oprosti nam, Gospodine.

Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, — usliši nas, Gospodine.

Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, — smiluj nam se.

R. Isuse krotki i ponizni Srcem.

O. Učini srce naše po Srcu svojem.

Pomolimo se: Svemogući vječni Bože, pogledaj na Srce preljubljenoga Sina svojega i na hvale i zadovoljštine, koje u ime grješnika tebi daje, i njima, koji milosrgje tvoje ištu, ti oproštenje udijeli umilostivljen, u ime istoga Sina svojega Isusa Krista, koji s tobom živi i kraljuje u jedinstvu Duha Svetoga Bog po sve vijeke vijekova. Amen.

Litanije lauretanske na čast B. D. Mariji.*

Gospodine, smiluj se.
Kriste, smiluj se.
Gospodine, smiluj se.
Kriste, čuj nas.

* Svaki put 300 d. opr.

Kriste, usliši nas.

Oče nebeski, Bože, smiluj nam se.
Sine, Otkupitelju svijeta, Bože, smil.
Duše Sveti, Bože, smil.
Sveto Trojstvo, jedan Bože, smil.
Sveta Marijo, moli za nas.
Sveta Bogorodice, moli.
Sveta Djevo djevica, moli.
Majko Kristova, moli.
Majko Božje milosti, moli.
Majko prebistra, moli.
Majko prečista, moli.
Majko neoskvrnuta, moli.
Majko netaknuta, moli.
Majko ljubezna, moli.
Majko divna, moli.
Majko dobroga savjeta, moli.
Majko Stvoriteljeva, moli.
Majko Spasiteljeva, moli.
Djevice premudra, moli.
Djevice časna, moli.
Djevice hvale dostojna, moli.
Djevice moguća, moli.

Djevice milostiva, moli.
Djevice vjerna, moli.
Ogledalo pravde, moli.
Prijestolje mudrosti, moli.
Uzroče naše radosti, moli.
Posudo duhovna, moli.
Posudo poštovana, moli.
Posudo uzorna pobožnosti, moli.
Ružice tajinstvena, moli.
Tornju Davidov, moli.
Tornju bjelokosni, moli.
Kućo zlatna, moli.
Škrinjo zavjetna, moli.
Vrata nebeska, moli.
Zvijezdo jutarnja, moli.
Zdravlje bolesnih, moli.
Utočište grješnih, moli.
Utjeho žalosnih, moli.
Pomoćnice kršćana, moli.
Kraljice angjela, moli.
Kraljice patrijarha, moli.
Kraljice proroka, moli.
Kraljice apostola, moli.

Kraljice mučenika, moli.
Kraljice ispovjednika, moli.
Kraljice djevica, moli.
Kraljice svih Svetih, moli.
Kraljice bez grijeha istočnoga začeta, moli.
Kraljice presvete krunice, moli.

Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, — oprosti nam, Gospodine.

Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, — usliši nas Gospodine.

Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, — smiluj nam se.

R. Moli za nas sveta Bogorodice.

O. Da vrijedni postanemo obećanja Kristovih.

Pomolimo se. Dopusti nama slugama svojim, molimo, Gospodine Bože, veseliti se vazdašnjim zdravljem uma i tijela: i po slavnom odvjetovanju blažene Marije vazda Djevice osloboditi se od sadašnje žalosti i uživati vječne radosti. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

Litanije o sv. Josipu.*

Gospodine, smiluj se.
Kriste, smiluj se.
Gospodine, smiluj se.
Kriste, čuj nas.
Kriste, usliši nas.
Oče nebeski, Bože, smiluj nam se.
Sine, Otkupitelju svijeta, Bože, smiluj nam se.
Duše sveti, Bože, smiluj nam se.
Sveto Trojstvo, jedan Bože, smiluj nam se.
Sveta Marijo, moli za nas.
Sveti Josipe, moli.
Slavni porode Davidov, moli.
Svjetlosti Patrijarsima, moli.
Zaručniče Bogorodičin, moli.
Stidljivi čuvaru Djevičin, moli.
Hranitelju Sina Božjega, moli.
Brižljivi branitelju Kristov, moli.
Glavaru slavne Obitelji, moli.
Josipe prepravedni, moli.

* 300 dana oprost jednom na dan; može se namijeniti dušama u čistilištu. Pijo X. 18. III. 1909.

Josipe prečisti, moli.
Josipe premudri, moli.
Josipe prejaki, moli.
Josipe prepokorni, moli.
Josipe prevjerni, moli.
Ogledalo strpljivosti, moli.
Ljubitelju siromaštva, moli.
Izglede radnicima, moli.
Ukrase domašnjega života, moli.
Čuvaru djevica, moli.
Potporo obitelji, moli.
Utjeho bijednima, moli.
Nado bolesnima, moli.
Zaštitniče umirućima, moli.
Strahoto gjavlima, moli.
Branitelju svete Crkve, moli.

Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, — oprosti nam Gospodine.

Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, — usliši nas, Gospodine.

Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, — smiluj nam se.

R. Postavi ga gospodarom nad domom svojim.

O. I poglavicom nad svim imanjem svojim.

Pomolimo se. Bože, koji si neiskazanom providnosti blaženoga Josipa dostojao se izabrati za zaručnika presvetoj Roditeljki svojoj: daj molimo; da koga kao zaštitnika častimo na zemlji, zagovornika zavrijedimo imati na nebu: Koji živiš i kraljuješ u vijeke vijeka. Amen.

Sedam psalama pokorničkih s Litanijama svih Svetih.

Ovi psalmi s litanijama mole se u raznim potrebama, pa se mogu moliti i za bolesnika, ako je moguće i onda, kad ga svećenik maže sv. uljem.

Psalmi.

Pretpjev. Ne spominjaj se.

Psalam 6. Gospodine, nemoj me pokarati u gnjevu svojem, niti me kazniti u jarosti svojoj.

Smiluj mi se, Gospodine, jer sam nemoćan: ozdravi me, Gospodine, jer su smućene kosti moje.

I duša je moja smućena veoma: a ti Gospodine, dokle još?

Okreni se, Gospodine, i izbavi dušu moju: spasi me radi milosrgja svojega.

Jer ga nije u smrti*, koji bi se spominjao tebe: a u paklu tko će te slaviti?

Onemogoh od jecanja svoga; svaku noć kvasim odar svoj: suzama svojim natapam postelju svoju.

Pomutilo se od gnjeva oko moje: ostario sam megju svim neprijateljima svojim.

Odstupite od mene svi, koji činite nepravdu: jer je Gospodin uslišio glas plača mojega.

Uslišio je Gospodin molbu moju, Gospodin je primio molitvu moju.

Neka se zastide i smute silno svi neprijatelji moji: neka se obrate i zasrame vele brzo.

Slava Ocu itd.

*Megju mrtvima.

Psalam 31. Blago onima, kojima su oprostene opačine: i kojima su pokriveni grijesi.

Blago čovjeku, koga Gospodin nije okrivio s grijeha, i u čijem duhu nema lukavštine.

Jer sam mučao, ostarješe kosti moje, dok vapijah po vas dan.

Jer je dan i noć tištila me ruka tvoja: obratio sam se u nevolji svojoj, dok me probadaše trn.

Grijeh svoj obznanih tebi; i nepravdu svoju ne sakrih.

Rekoh: ispovjedit ću protiv sebe nepravdu svoju Gospodinu: i ti si oprostio zloću grijeha mojega.

Za to molit će se tebi svaki svetac u vrijeme prigodno.

Zaista poplava mnogih voda ne će ga stignuti.

Ti si utočište moje u nevolji, koja me opkolila: radosti moja, izbavi me od onih, koji me okružuju.

Dat ću ti razum i učit ću te putu onomu, kojim da ideš: držat ću čvrsto na tebi oči svoje.

Nemojte biti kao konj i mazga, koji nemaju razuma.

Oglavom i uzdom stegni čeljusti onih, koji se ne približavaju k tebi.

Mnogi su bičevi za grješnika, a onoga, koji se uzda u Gospodina, obastrijet će milosrgje.

Veselite se u Gospodinu i radujte se pravednici, i klikujte svi, koji ste pravična srca.

Slava Ocu itd.

Psalam. 37. Gospodine, nemoj me karati u gnjevu svojem, niti me kazniti u jarosti svojoj.

Jer sè zabole u me strijele tvoje: ruka me tvoja tišti.

Nema zdravlja u tijelu mojemu od gnjeva tvoga: nema mira u kostima mojima od grijeha mojih.

Jer opačine moje izagjoše vrh glave moje: i kao teško breme otežaše me.

Istrunuše i ognojiše se rane moje, od bezumlja moga.

Jadan postadoh i zgrbih se posve: vas dan hodah žalostan.

Jer su bokovi moji puni prijevara: i nema zdravlja u tijelu mojemu.

Izmučen sam i ponižen veoma: ričem od jecanja srca svoga.

Gospodine, pred tobom je svaka želja moja: i uzdisanje moje nije tebi sakriveno.

Srce moje smućeno je, ostavila me snaga moja: i svijetlo očiju mojih, i njega mi nema.

Prijatelji moji i drugovi moji pristupiše protiv mene i stadoše.

A koji uza me bijahu, ostadoše na daleko: i silu činjahu, koji su tražili dušu moju.

I koji mi bijahu zlu radi, govorahu stvari tašte: i po vas dan snovahu o prijevarama.

Ja pak kano gluh nijesam slušao: i kao nijem, koji ne otvara usta svojih.

I postadoh kano čovjek, koji ne čuje: i koji nema u ustima svojim protuslovlja.

Jer sam se u te, Gospodine, uzdao: ti ćeš me uslišiti, Gospodine Bože moj.

Jer rekoh: da se nikada ne vesele nada mnom neprijatelji moji: koji, ako poskliznu noge moje, razmeću se nada mnom.

Jer sam ja pripravan na bičeve: i bol moja svagda mi je pred očima.

Jer ću priznati opačinu svoju: i sjetit ću se grijeha svoga.

Neprijatelji pak moji živu, i jači su od mene: i sila ih ima, koji na me mrze nepravedno.

Koji vraćaju zlo za dobro, ozloglašuju me: što sam pristao za dobrim.

Ne ostavi me, Gospodine, Bože moj: nemoj se udaljiti od mene.

Pohiti mi u pomoć, Gospodine Bože spasenja mojega.

Slava Ocu itd.

Psalam 50. Smiluj mi se Bože: po po velikom milosrgju svojemu.

I po mnoštvu smilovanja svojih: uništi opačinu moju.

Sve većma me operi od opačine moje: i od grijeha moga očisti me.

Jer ja spoznajem opačinu svoju: i grijeh je moj proti meni uvijek.

Tebi samomu zgriješih i zlo učinih pred tobom: da se opravdaš u govorima svojima, i svladaš kad se o tebi sudi.

Jer gle, u opačinama začet sam: i u grijesima zače me mati moja.

Jer gle, ljubio si istinu: otajna i skrovita mudrosti svoje očitavao si meni.

Poškropit ćeš me hisopom, i očistit ću se: oprat ćeš me, i bit ću bjelji od snijega.

Dat ćeš mi slušati radost i veselje: i klikovat će kosti ponižene.

Odvrati lice svoje od grijeha mojih: i uništi sve opačine moje.

Srce čisto stvori u meni, Bože: i duh pravi ponovi u nutrinji mojoj.

Ne odbaci me od lica svojega: i duha svetoga svojega ne uzmi od mene.

Vrati mi radost spasenja svoga: i duhom poglavitim pokrijepi me.

Učit ću nepravedne putevima tvojim: i bezbožnici k tebi će se obratiti.

Izbavi me od krvi, Bože, Bože spasenja mojega: i jezik moj slavit će pravdu tvoju.

Gospodine, usne ćeš moje otvoriti: i usta moja navješćivat će hvalu tvoju.

Jer da si hotio žrtvu, bio bih je doista prikazao: žrtvama paljenicama ne ćeš se naslagjivati.

Žrtva Bogu jest duh skrušen: srca spokorena i ponižena, Bože, ne ćeš prezreti.

Po dobroj volji svojoj, Gospodine, milostiv budi Sionu: da se podignu zidovi Jerusalema.

Tada ćeš primiti žrtvu pravde, prinose i žrtve paljenice: tad će postavljati na žrtvenik tvoj teoce.

Slava Ocu itd.

Psalam 101. Gospodine, usliši molitvu moju: i vapaj moj neka k tebi prigje.

Ne odvrati lica svojega od mene: u kojigod dan u nevolji budem, prigni k meni uho svoje.

U kojigod te dan zazovem, usliši me odmah.

Jer nestade kao dima dana mojih: i kosti se moje osušiše kao ogorak.

Pokošen sam kao sijeno, i usahnulo je srce moje: jer zaboravih jesti kruh svoj.

Od glasna jauka moga prionu kost moja uz meso moje.

Sličan postadoh pelikanu u pustinji: postadoh kao sova u stanu.

Bdio sam, i postao kao samotan vrabac na krovu.

Po vas dan rugahu mi se neprijatelji moji: i koji su me hvalili, zakleše se proti meni.

Jer sam jeo pepeo kao kruh, i piće svoje s plačem sam miješao.

Poradi gnjeva tvoga i ljutosti tvoje: jer podigavši me tresnuo si sa mnom o tle.

Dani moji progjoše kao sjena: i ja usahnuh kao sijeno.

A ti, Gospodine, ostaješ u vijeke i spomen tvoj od koljena do koljena.

Ti ćeš ustati i smilovati se Sionu: jer je vrijeme smilovati mu se, jer je došlo vrijeme.

Jer je omiljelo slugama tvojim kamenje njegovo: i prah njegov žale.

I bojat će se narodi imena tvojega, Gospodine: i svi kraljevi zemaljski slave tvoje.

Jer će Gospodin sagraditi Sion: i javiti se u slavi svojoj.

Pogledao je na molitvu poniznih: i nije prezreo prošnje njihove.

Neka se ovo napiše za potonji rod: i puk, koji se ima stvoriti, hvalit će Gospodina.

Jer je pogledao iz svete svoje visine: Gospodin je pogledao s neba na zemlju:

Da čuje uzdisanje zasužnjenih: da odriješi sinove usmrćenih:

Da navijeste na Sionu ime Gospodnje: i hvalu njegovu u Jerusalemu.

Kad se skupe narodi u jedno, i kraljevi da služe Gospodinu.

Odgovori mu na putu snage svoje: navijesti mi kratkoću dana mojih.

Nemoj me odazvati u polovini dana mojih: od koljena do koljena godišta su tvoja.

Ti si, Gospodine, u početku stvorio zemlju: i nebesa djelo su ruku tvojih.

Istih će nestati, a ti ostaješ: i sve će kao haljina ostarjeti.

I kao pokrov promijenit ćeš ih, i promijenit će se: ti si pak onaj isti, i godine tvoje ne će isteći.

Sinovi će sluga tvojih stanovati: i potomstvo će njihovo obastati u vijeke.

Slava Ocu itd.

Psalam 129. Iz dubina vapijem k tebi Gospodine: Gospodine usliši glas moj.

Neka paze uši tvoje na glas moljenja mojega.

Ako budeš gledao na opačine, Gospodine: Gospodine tko će obastati?

Ali u tebe je smilovanje: i radi zakona tvoga uzdam se u te, Gospodine.

Moja se duša uzda u riječ njegovu: moja se duša uzda u Gospodina.

Od straže jutarnje pa do noći, neka se ufa Israel u Gospodina.

Jer je u Gospodina milosrgje: i obilno je u njega otkupljenje.

I on će otkupiti Israela, od svih zloća njegovih.

Slava Ocu itd.

Psalam 142. Gospodine, usliši molitvu moju: primi ušima prošnju moju po istini svojoj: usliši me po pravdi svojoj.

I ne idi na sud sa slugom svojim: jer se ne će opravdati pred licem tvojim nitko živ.

Jer je progonio neprijatelj dušu moju: ponizio na zemlji život moj.

Postavio me u tmine kao mrtve od vijekova: i protrnuo je u meni duh moj, smutilo se u meni srce moje.

Spomenuo sam se davnih vremena, promišljao sam sva djela tvoja: razmišljao o djelima ruku tvojih.

Raskrilio sam ruke svoje k tebi: duša ti e moja kao zemlja bez vode.

Hitro me usliši, Gospodine: iznemogao je duh moj.

Ne odvrati lice svoje od mene: da ne budem sličan onima, koji silaze u jamu.

Daj mi rano čuti milosrgje tvoje: jer sam se u te ufao.

Pokaži mi put, kojim da idem, jer k tebi podigoh dušu moju.

Izbavi me od neprijatelja mojih, Gospodine, k tebi se utekoh: nauči me činiti volju tvoju, jer si ti Bog moj.

Duh tvoj dobri vodit će me po stazi pravoj: radi imena tvoga, Gospodine, oživjet ćeš me po pravdi svojoj.

Izvest ćeš iz nevolje dušu moju: i u milosrgju svojem raspršit ćeš neprijatelje moje.

I pogubit ćeš sve, koji ožalošćuju dušu moju: jer ja sam sluga tvoj.

Slava Ocu itd.

Pretpjev. Ne spominjaj se Gospodine pogrješaka naših, niti roditelja naših: i ne osveti se radi grijeha naših.

Litanije Svih Svetih.

Gospodine, smiluj se.
Kriste, smiluj se.
Gospodine, smiluj se.
Kriste, čuj nas.
Kriste, usliši nas.
Oče nebeski Bože, smiluj nam se.
Sine, Otkupitelju svijeta, Bože, smiluj nam se.
Duše sveti, Bože, smiluj nam se.
Sveto Trojstvo, jedan Bože, smiluj nam se.
Sveta Marijo, moli za nas.
Sveta Bogorodice, moli.
Sveta Djevo djevica, moli.
Sveti Mihaele, moli.
Sveti Gabriele, moli.
Sveti Rafaele, moli.

Svi sveti Angjeli i Arhangjeli, molite.
Svi sveti redovi blaženih Duhova, molite.
Sveti Ivane Krstitelju, moli.
Sveti Josipe, moli.
Svi sveti Patrijarsi i Proroci, molite.
Sveti Petre, moli za nas.
Sveti Pavle, moli.
Sveti Andrija, moli.
Sveti Jakobe, moli.
Sveti Ivane, moli.
Sveti Toma, moli.
Sveti Jakobe, moli.
Sveti Filipe, moli.
Sveti Bartolomeju, moli.
Sveti Mateju, moli.
Sveti Simone, moli.
Sveti Tadeju, moli.
Sveti Matija, moli.
Sveti Barnaba, moli.
Sveti Luka, moli.
Sveti Marko, moli.

Svi sveti Apostoli i Evangjelisti, molite.
Svi sveti Učenici Gospodnji, molite.
Svi sveti Mladenci, molite.
Sveti Stjepane, moli.
Sveti Laurencije, moli.
Sveti Vincencije, moli.
Sveti Fabijane i Sebastijane, molite.
Sveti Ivane i Pavle, molite.
Sveti Kozma i Damijane, molite.
Sveti Gervazije i Protazije, molite.
Svi sveti Mučenici, molite.
Sveti Silvestre, moli.
Sveti Gregorije, moli.
Sveti Ambrozije, moli.
Sveti Augustine, moli.
Sveti Jeronime, moli.
Sveti Martine, moli.
Sveti Nikola, moli.
Svi sveti Biskupi i Ispovjednici, molite.
Svi sveti Učitelji, molite.
Sveti Antonije, moli.
Sveti Benedikte, moli.
Sveti Bernarde, moli.

Sveti Dominiče, moli.
Sveti Franjo, moli.
Svi sveti Svećenici i Leviti, molite.
Svi sveti Redovnici i Pustinjaci, molite.
Sveta Marijo Magdaleno, moli.
Sveta Agato, moli.
Sveta Lucijo, moli.
Sveta Agneto, moli.
Sveta Cecilijo, moli.
Sveta Katarino, moli.
Sveta Anastazijo, moli.
Sve svete Djevice i Udovice, molite.
Svi Sveci i Svetice Božje, molite.
Milostiv budi, — oprosti nam, Gospodine.
Milostiv budi, — usliši nas, Gospodine.
Od svakoga zla oslobodi nas, Gospodine.
Od svakoga grijeha oslobodi.
Od srdžbe svoje oslobodi.
Od nagle i nepripravne smrti oslobodi.
Od zasjeda vražjih oslobodi.
Od srditosti, i mržnje, i svake zle volje. oslobodi.

Od duha bludnosti oslobodi.
Od groma i zla vremena oslobodi.
Od biča potresa oslobodi.
Od kuge, glada i rata oslobodi.
Od smrti vječne oslobodi.
Po otajstvu svetoga Utjelovljenja svoga oslobodi.
Po Došašću svojem oslobodi.
Po Rogjenju svojem oslobodi.
Po Krstu i svetom Postu svojem oslobodi.
Po Križu i Muci svojoj oslobodi.
Po Smrti i Pokopu svojem oslobodi.
Po svetom Uskrsnuću svojem oslobodi.
Po divnom Uzašašću svojem oslobodi.
Po dolasku Tješitelja Duha Svetoga oslobodi.

Na dan sudnji oslobodi.
Mi grješnici molimo te usliši nas.

Da nam oprostiš, molimo.
Da nam otpustiš, molimo.
Da se dostojiš na pravu nas pokoru ganuti, molimo.

Da se dostojiš svoju svetu Crkvu ravnati i uzdržati, molimo.
Da se dostojiš vrhovnoga Apostolskoga Poglavicu i sve crkvene redove u svetoj vjeri uzdržati, molimo.
Da se dostojiš neprijatelje svete Crkve poniziti, molimo.
Da se dostojiš kraljima i vladarima kršćanskim mir i pravu slogu darovati, molimo.
Da se dostojiš svemu puku kršćanskomu mir i jedinstvo udijeliti, molimo.
Da se dostojiš u svetoj nas službi svojoj potkrijepiti i uzdržati, molimo.
Da pameti naše k nebeskim željama uzdigneš, molimo.
Da sve naše dobročinitelje vječnim dobrima naplatiš, molimo.
Da duše naše, braće, prijatelja i dobročinitelja naših od vječnoga prokletstva izbaviš, molimo.
Da se dostojiš plodove zemlji dati i uzdržati, molimo.

Da se dostojiš svim vjernim mrtvima
pokoj vječni darovati, molimo.
Da se dostojiš uslišiti nas, molimo.
Sine Božji, molimo.

Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta,
— oprosti nam, Gospodine.
Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta,
— usliši nas, Gospodine.
Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta,
— smiluj nam se.

Kriste, čuj nas.
Kriste, usliši nas.
Gospodine, smiluj se.
Kriste, smiluj se.
Gospodine, smiluj se.
Oče naš. (Moli se tiho.)
R. I ne uvedi nas u napast.
O. Nego izbavi nas od zla.

Psalam 69. Bože u pomoć mi priteci: Gospodine, pohitaj mi pomoći.

Smeli se i porumenjeli, koji traže dušu moju.

Uzmaknuli i zasramili se, koji mi zlo žele.

Uzmaknuli odmah zasramljeni, koji mi govore: pravo, pravo.

Radovali se i veselili u tebi svi, koji tebe traže, i govorili uvijek: „Veličao se Gospodin“, koji ljube spasenje tvoje.

A ja sam pak nevoljan i siromah, pomozi mi, Bože.

Ti si moj pomoćnik i izbavitelj: Gospodine, ne kasni.

Slava ocu itd.

R. Spasi sluge svoje.

O. Bože moj, koji se u te ufaju.

R. Budi nam, Gospodine, toranj jakosti.

O. Protiv neprijatelja.

R. Ništa ne napredovao neprijatelj suprot nama.

O. I sin bezakonja ne naudio nama.

R. Gospodine, ne učini nam po grijesima našim.

O. Niti nam vrati po bezakonjima našim.

R. Molimo za papu našega N.

O. Gospodin ga sačuvao, i poživio ga,

i blažena učinio na zemlji, i ne dao ga na volju neprijateljima njegovim.

R. Molimo za dobrotvore svoje.

O. Dostoj se, Gospodine, sve, koji nam dobro čine, radi imena svojega nagraditi životom vječnim. Amen.

R. Molimo za vjerne mrtve.

O. Pokoj vječni daruj im, Gospodine, i svjetlost vječna svjetlila im.

R. Počivali u miru.

O. Amen.

R. Za braću svoju nenazočnu.

O. Spasi sluge svoje, Bože moj, koji se u te ufaju.

R. Pošlji im, Gospodine, pomoć iz svetinje.

O. I brani ih sa Siona.

R. Gospodine, usliši molitvu moju.

O. I vapaj moj k tebi neka dogje.

Pomolimo se. Bože, kojemu je vlastito smilovati se vazda i oprostiti, primi prošnju našu, da nas i sve sluge tvoje,

koje stežu verige grijeha, pomilovanje tvojega milosrgja milostivo odriješi.

Usliši, molimo te, Gospodine, ponizne molitve naše, i oprosti nam grijehe, koji ti se ispovijedamo, da nam zajedno i proštenje i mir dobrostivo udijeliš.

Neizrečeno, nam Gospodine, milosrgje svoje milostivo ukaži: da nas zajedno i od svih grijeha odriješiš, i od kazni, koje za njih zaslužujemo, izbaviš.

Bože, koga grijeh vrijeđja, a ublažuje pokora, pogledaj milostivo na ponizne molbe puka svojega: i odvrati bičeve srdžbe svoje, koje za grijehe svoje zaslužujemo.

Svemogući vječni Bože, smiluj se slugi svojemu, vrhovnome pastiru našem N., i ravnaj ga milostivo na putu k vječnome spasenju, da s pomoću tvojom, što je tebi povoljno, želi i svom jakošću izvrši.

Bože, od koga proistječu svete želje, pravi savjeti i pravedna djela, daj slugama svojim onaj mir, kojega svijet ne može

dati: da i srca naša budu zapovijedima tvojim pokorna, i sadašnja vremena bez straha od neprijatelja po tvojoj zaštiti mirna.

Užezi ognjem Duha Svetoga bubrege naše i srce naše, Gospodine: da tebi čistim tijelom služimo, i neokaljanim srcem omilimo.

Bože, Stvoritelju i Otkupitelju sviju vjernih, dušama službenika i službenica svojih udijeli otpuštenje sviju grijeha: da proštenje, koje su uvijek željele, pobožnim prošnjama postignu.

Djela naša, molimo Gospodine, milošću svojom pretječi i pomoću svojom prati: da se svaka naša molitva i djelo s tobom vazda počne i početo da se s tobom dovrši.

Svemogući vječni Bože, koji živima zajedno i mrtvima gospoduješ i svima se smiluješ, za koje unaprijed znaš, da će vjerom i djelom biti tvoji: molimo te ponizno, da oni, za koje odlučismo moliti

i koji ili još sada živu na svijetu ili su se jur preselili u vječnost, po zagovoru svih Svetih tvojih oproštenje svih svojih grijeha milostivo zadobiju. Po Gospodinu našem Isusu Kristu Sinu tvojemu, koji s tobom živi i kraljuje u jedinstvu Duha Svetoga, Bog po sve vijeke vijekova. Amen.

S. Uslišio nas svemogući i milosrdni Gospodin.

O. Amen.

R. I duše vjernih po milosrgju Božjem počinule u miru.

O. Amen.

Kratke molitvice s oprostima.

1. U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

Svaki puta 50 dana oprosta; ako se prekriži blagoslovenom vodom svaki put 100 dana oprosta.

2. Bože moj i sve moje!

50 dana oprosta svaki put.

3. Hvaljen Isus. Odg. U vijeke. Amen.

Svaki put 50 dana oprosta i koji pozdravi i koji odzdravi.

4. Isuse moj, milosrgje.

Svaki put 100 dana oprosta.

5. Preslatki Isuse, ne budi mi Sudac, nego Spasitelj.

Svaki put 50 dana oprosta.

6. Isuse, moj Bože, ja te ljubim nada sve.

Svaki put 50 dana oprosta.

7. Isuse Kriste, Sine Boga živoga, svijetlo svijeta, tebi se klanjam, tebi živem, tebi umirem. Amen.

100 dana oprosta jedamput na dan.

8. O Isuse u Presvetom sakramentu, smiluj nam se.

Svaki puta 100 dana oprosta.

9. Slatko Srce mog Isusa, daj da te ljubim sve to više.

Svaki puta 300 dana oprosta.

10. Slatko Srce Isusovo, budi moja ljubav.

Svaki put 300 dana oprosta.

11. Vječni Oče, prikazujem ti dragocjenu krv Isusa Krista kao zadovoljštinu za svoje grijehe i za potrebe sv. Crkve.

Svaki put 100 dana oprosta.

12. Spomeni se, predobrostiva Djevice Marijo, da se nije čulo od vijeka, te bi ti koga ostavila, koji se je pod tvoju zaštitu utekao, tvoju pomoć zamolio, tvoj zagovor zaprosio. Tim pouzdanjem obodren utječem se k tebi, Djevice djevicâ, Majko, k tebi dolazim, pred tobom uzdišući grješnik stojim; nemoj, Majko Riječi Božje, riječi moje prezreti, nego ih posluhni milostivo i usliši. Amen.

Svaki puta 300 dana oprosta.

13. Blagoslovljen bio sveti i bezgrješni Začetak blažene Djevice Marije, Majke Božje.

Svaki puta 300 dana oprosta.

14. Slatko Srce Marijino, budi moje spasenje.

Svaki put 300 dana oprosta.

15. Božanski Isuse, Utjelovljeni Sine Božji, koji si se udostojao radi spasenja našega u štali se roditi, život u siromaštvu, neprilikama i bijedi provoditi, i u bolovima umrijeti, reci, molim te, Božanskomu Ocu tvomu na čas smrti moje: „Oče

oprosti mu"; reci Majci svojoj preljubljenoj: „Eto ti sina"; reci duši mojoj: „Danas ćeš biti sa mnom u raju". Bože moj, Bože moj, ne ostavi me u onaj sat! „Žegjam": doista, Bože moj, duša moja žegja za tobom, koji si izvor voda živih. Život moj prolazi kao sjena; jošte malo, i sve će biti dovršeno. Stoga, o Spasitelju moj klanjanja vrijedni, od ovoga časa za svu vječnost predajem duh svoj u ruke tvoje. Gospodine Isuse, primi dušu moju. Amen.

300 dana oprost.

16. Gospodine Bože moj, već sada spremna i draga srca primam iz ruke tvoje svaku vrst smrti, koja tebi bude po volji, i to sa svim njezinim tjeskobama, mukama i bolima.

Potpuni oprost za čas smrti, ako se jednom u kojigod dan u životu probudi taj čin poslije ispovijedi i pričesti. Pijo X. 9./III. 1904.

17. O Marijo bez ljage začeta, moli za nas, koji se k tebi utječemo: o utočište grješnicima, Majko umirućima, nemoj

nas ostaviti na čas izlaska našega, nego nam isprosi bol savršenu, pokajanje iskreno, oproštenje grijeha naših, dostojni primitak presvete Popudbine, objačanje sakramenta Zadnje Pomasti, e da se sigurno možemo staviti pred prijestolje pravednoga, ali i milosrdnoga Suca, Boga i Otkupitelja našega. Amen.

Jedamput na dan 100 dana oprosta.

Preporuka za smrtni čas.*

1. Gospodinu našemu Isusu Kristu. Isuse, moj Gospodine, Bože sve dobrote, Oče milosrgja! evo me preda te s poniznim, postigjenim i skrušenim srcem; preporučujem ti svoj zadnji čas i sve, što me poslije toga čeka.

Kad me moje noge, nesposobne da se giblju, budu sjećale, da se moje putovanje

* 100 dana oprosta jednom na dan uz molitvu na nakanu pape. — Potpuni oprost jednom u mjesecu za onoga, koji je molio svaki dan, ako se ispovjedi, pričesti, crkvu pohodi i tamo moli na nakanu pape.

na ovom svijetu približuje kraju: tada, milosrdni Isuse, smiluj mi se!

Kad moje drhtave i smalaksale ruke ne budu mogle primiti niti čvrsto držati tvog Raspela, nego ga i proti mojoj volji spuste na krevet: tada, milosrdni Isuse, smiluj mi se!

Kad moje oči, mutne i klonule od blize smrtne strahote, još jednoć obrate k tebi svoj umorni umirući pogled: tada, milostivi Isuse, smiluj mi se!

Kad moje hladne i drhćuće usnice budu zadnji put izgovorile tvoje sveto ime: tada, milosrdni Isuse, smiluj mi se!

Kad se moje uši, za govor ljudski doskora za uvijek zatvorene, budu otvorile, da čuju tvoj glas, kad budeš izricao neopozivu osudu, koja će mi odrediti vječni udes: tada, milosrdni Isuse, smiluj mi se!

Kad moja mašta, od strašnih slika uznemirena, bude htjela pasti u smrtnu žalost; kad moj duh bude u stisci gledajući svoje grijehe a bojeći se tvoga suda, kad se

bude borio proti angjelu tmine, koji će nastojati, da mi oduzme ufanje u tvoje milosrgje i da me baci u ponor zdvojnosti: tada, milosrdni Isuse, smiluj mi se!

Kad moje nemoćno srce budu boli tjelesne pritisle, smrtna strahota spopala, i navale neprijatelja duše posve izmorile: tada, milosrdni Isuse, smiluj mi se!

Kad prosuzim zadnje suze — znakove rastavljanja — primi ih kao pomirbenu žrtvu, da umrem kao prava žrtva pokore: u taj strašni čas, milosrdni Isuse, smiluj mi se!

Kad budu moji rogjaci i prijatelji, sakupljeni oko mene, trudili se oko mene i tvoje ime nad mene zazivali: tada, milosrdni Isuse, smiluj mi se!

Kad zadnja borba srca bude dušu moju silila, da izagje iz tijela, primi ove uzdahe kao čine svete nestrpljivosti, e da k tebi prispije, i tada, o milosrdni Isuse, smiluj mi se!

Kad se duša moja bude, kao lebdeći na mojim usnama, za uvijek selila s ovoga svijeta i ostavljala moje tijelo blijedoj hladno i ukočeno, primi ovo rastavljanje mojega zemaljskog bića kao poklon tvojemu božanskom veličanstvu, i tada, milosrdni Isuse, smiluj mi se!

Kad se napokon moja duša pred tobom bude predstavila, i prvi put ugledala besmrtni sjaj tvojega veličanstva, o tad je, ne odbij od svojega lica, nego se dostoprimiti me u krilo svojega milosrgja, da te vijekoma slavim. Tada dakle, milosrdni Isuse, smiluj mi se!

2. Vječnome Ocu. Bože, koji si nas osudio na smrt, ali nam sakrio sat i čas smrti, podaj, da u pravednosti i svetom na, stojanju provodim sve dane svojega života te budem vrijedan u svetoj se ljubavi rastati s ovim svijetom, po zaslugama Gospodina našega Isusa Krista, koji s tobom živi i kraljuje u vijeke. Amen.

Molitva Isusu na križu za sretnu smrt.*

Raspeti moj Isuse, primi milostivo ovu molitvu, koju sada k tebi upravljam za smrtni čas života moga, kad će pomanjkati sva sjetila moja.

Kada dakle, preslatki Isuse, nemoćne i oborene oči moje ne budu mogle više tebe gledati: spomeni se žarkoga onoga pogleda, koji sada k tebi obraćam i smiluj mi se!

Kada se osuše usne moje, te ne budem mogao više presvetih rana tvojih poljubiti: spomeni se žarkih onih cjelova, koje na presvete rane tvoje sada pritiskujem, i smiluj mi se.

Kada oledne ruke moje, te ne budem više mogao njima zagrliti križa tvoga: spomeni se one ljubavi, kojom te sada grlim, i smiluj mi se.

* 300 dana oprosta jedamput na dan; a u godini dva puta potpuni oprost, ako se moli svaki dan uz obične uvjete.

Kada napokon oteče i ukoči se jezik moj, a ja više ne budem mogao govoriti, spomeni se sadašnjega ovoga zaziva moga:

Isuse, Josipe i Marijo, vama izručam dušu svoju!

Bolesnik presvetom Srcu Isusovu.

Tebi je, mili Isuse, dobro poznato, koliko sam pretrpio i koliko sada trpim, koliko vremena ležim prikovan na ovoj postelji, gdje me muče boli, nespavanja i neprestane dosade. Ne tužim se, moj Isuse, jer spoznajem, da sam sve ovo, a i još gore, zaslužio. Spoznajem, da su tuge i nevolje ovoga života kano dragulji, što mi ih ti šalješ, da ih saberem i od njih načinim vječnu krunu, kojom me želiš okruniti u rajskoj slavi. No sve moje tjelesne boli ne mogu se usporediti s tugom moga srca, s nemirom moga uma i neprestanom uzrujanošću duha, koji mi moje stanje prikazuje u tamnim bojama, te me tako baca u očajanje. Ali u

tebe stavljam sve svoje pouzdanje, jer znadem, ako budem dragovoljno trpio, da ću iz tvojih ustiju čuti one utješljive riječi: Sinko, nitko te ne će ugrabiti iz mojih ruku. Stoga, moj mili Isuse, ne tražim, da mi rečeš: hoću li i kada ću ozdraviti; meni je dosta da trpim, i tebi za ljubav, mili Isuse, trpjet ću.

Molitva Majci Božjoj za sretnu smrt.

(Sv. Alfonsa Lig.)

O Marijo, kakva će biti smrt moja? Promatrajući svoje grijehe i misleći na onaj odlučni čas, kad ću izdahnuti i sugjen biti, ja strepim i stidim se. O majko moja, u krv Isusa Krista i u tvoj zagovor stavljam nadu svoju. Ti, koja si „utjeha žalosnih“, nemoj me onda ostaviti: utješi me u onoj velikoj žalosti. Ako mi ti onda ne pomogneš, izgubit ću se. Ah Gospojo moja, prije nego li umrem, isprosi mi tu milost, da se skrušeno pokajem za svoje grijehe, da se ozbiljno popravim i ostanem

Bogu vjeran do konca. A kad mi dogje smrtni čas, onda mi, Marijo, ufanje moje, pomozi u onim velikim tjeskobama, te mi podaj jakost, da ne zdvojim, kad pogledam na svoje grijehe, koje će mi gjavao pred oči stavljati. Daj da te onda često zazivam, i da izdahnem izgovarajući ime tvoje i ime presvetoga Sina tvoga. Pomozi mi tada, da ja, ljubeći Boga i tebe, izagjem iz ovoga svijeta i dogjem u nebo, gdje ću te ljubiti kroz sve vijeke. Amen.

Molitva sv. Josipu za sretnu smrt.*

Sveti Josipe, moj zaštitniče, ti si s pravom umro sretno, jer si sav svoj život sproveo sveto. Mene bi s pravom išla smrt nesretna, jer sam je zaslužio životom zlim; ali ako me ti zaštitiš, ne ću se izgubiti. Ti si bio ne samo veliki prijatelj mojega suca Isusa, nego si mu bio i čuvar i branitelj. Ako me dakle ti preporučiš Isusu, on me ne će osuditi. Sveti moj patrijarko,

* Stadler: Rajska vrata.

ja te iza Marije odabirem za svoga glavnoga odvjetnika i zaštitnika. Obećajem ti, da ću kroz sav život, što mi još preostaje, svaki dan te štovati iskazujući ti osobitu čast, te se pod tvoje okrilje stavljati. Ja to ne zaslužujem, ali za ljubav Isusu i Mariji ti me uzmi za svoga vječnoga slugu. Po onom društvu, u kojem si s Isusom i Marijom boravio, štiti me i brani uvijek u mojem životu, da nikada ne izgubim Božje milosti, te se nikada od Boga ne odijelim. Po onoj ljubavi, kojom su u čas smrti tvoje bili uza te Isus i Marija, budi meni u čas smrti moje u pomoći, da i ja uz Isusa, Mariju i tebe umrem, te dogjem u nebo, da ti zahvalim, i da s tobom Boga hvalim u vijeke. Amen.

Duhovni testamenat.

Čvrsto i nepokolebivo vjerujem sve, što me uči moja sveta, nepogrješiva Crkva katolička. U toj vjeri, koja je vjera svih svetih apostola i mučenika, svih svetih

ispovjednika, djevica i udovica, u toj vjeri katoličkoj želim živjeti i umrijeti.

Po zaslugama Isusa Krista ufam se zadobiti milost, oproštenje grijeha i vječno blaženstvo.

Ljubim tebe, Boga i Oca mojega, vrhu svega, iz ljubavi prema tebi rado ću podnijeti smrt.

Zahvaljujem ti, o Bože, za nebrojene milosti i dobročinstva, koja si mi iskazao u životu i još mi ih hoćeš iskazati. O kad bih ti mogao u nebu vijekoma za njih zahvaljivati.

Kajem se za sve svoje grijehe, kojima sam kroz minuli svoj vijek uvrijedio tebe, o Bože. Volim umrijeti, nego još griješiti; bolest svoju i smrt svoju prihvaćam kao zadovoljštinu za svoje grijehe.

Želim popraviti sve, što sam zla svojom krivnjom počinio; pripravan sam svaku sablazan ispraviti, svaku štetu nadoknaditi, sve nepravdom stečeno povratiti.

Od srca opraštam svima, koji su me kada uvrijedili, ražalostili, škodili mi ili me napali. Oprosti mi, Gospodine, moje krivice, kao što i ja opraštam svojim krivcima.

Na smrtnoj postelji želim primiti svete sakramente i dionik postati sviju blagoslova moje svete Crkve. Ako bi tada bio bez svijesti, neka bi ova moja nakana i moje sadašnje i buduće kajanje bilo priprava za svete sakramente umirućih.

Svoju bolest, sve patnje tjelesne i duševne prikazujem na čast tebi, Trojednome Bogu, na zadovoljštinu za grijehe, na umnoženje nebeskih radosti. Svaki uzdah mojih ustiju, svaki udarac mojega srca i bila, svaki moj dah i kretnja neka je sada i na čas smrti znak moje srdačne ljubavi prema tebi, o Bože, znak mojega kajanja za grijehe.

Preporučujem se u pet rana mojega Otkupitelja. O Isuse, sakrij me u njih.

Preporučujem se u obranu Blažene Djevice. Sveta Marijo, majko Božja, moli za me grješnika sada i na čas smrti moje.

Tijelo svoje predajem zemlji, od koje je uzeto. Na sudnji dan probudi ga, Gospodine, na život slavni. Dušu svoju predajem tebi premilosrdni Bože, od koga je izašla; predajem je tebi, premilostivi Spasitelju, koji si je svojom dragocjenom krvi otkupio; predajem je tebi, Duše Sveti, koji si je posvetio. O da sam tijelo i dušu svoju bolje upotrebio na slavu Božju! Što mi još preostaje u ovom zemaljskom životu, vrijeme, sile, imetak, čast i ugled, sve to prikazujem tebi, o Bože; sve neka bude upravljeno i upotrebljeno na svetu službu tebi. I sada, kao da mi je svršetak blizu, velim: Isuse, tebi živim; Isuse, tebi umirem; Isuse, tvoj sam u životu i na smrti. — Oče, u ruke tvoje preporučujem duh svoj. Amen.

II. Molitve bolesnika, kad prima sv. sakramente.

Molitva bolesnika prije sv. ispovijedi.

Svemogući Gospodine Bože! Znam da mi je ova bolest, koja me eto pritisla na krevet, poslana od očinske ruke tvoje, da mi bude duši na spasenje. Ako me naime i muči bolest tjelesna, još me više uznemiruje pogibeljnija bolest duše moje, koja se nalazi u grijesima. Molim te najponiznije, da me riješiš jedne i druge bolesti, ili daj barem, da mi duša ozdravi. Svijetlom zrakom tvoje milosti rasvijetli tamu duše moje, da spoznam sve, čime sam tebe uvrijedio. Daj mi srce skrušeno, da se pokajem za grijehe svoje. Ravnaj jezik moj, da ih sve valjano ispovjedim!

Sada neka bolesnik promisli, što je sagriješio. Kod toga ispitivanja neka osobito pazi na ovo: 1. da li se je uvijek dobro ispovjedio; 2. da li nije kada koji grijeh zatajio ili zaboravio ispovjediti; 3. da li nije komu kakvu štetu nanio, ili ostao možda komu što dužan; 4. da li nije s kime u svagji ili neprijateljstvu. 5. Neka se pita

ob ostalim grijesima i odluči najprije reći one, koji ga najviše tište, i radi kojih se najviše boji suda Božjega itd.

Milosrdni Bože! uvigjam evo, kakav sam krivac pred tobom. Žalim od srca, što sam te tolikim grijesima uvrijedio. Što bi bilo od mene, da si me naglo pozvao na sud svoj. No ti si predobar, pa si me čekao, bolešću me opomenuo, da se vratim k tebi. Kamo ću dakle, nego k tebi. Ne gledaj na moju nezahvalnost i zloću, nego po svom prevelikom milosrgju oprosti mi grijehe moje i primi natrag izgubljenog sina svoga. Pogledaj na muku i smrt Sina tvoga, daj da me opere predragocjena krv njegova, što ju prolio i za mene.

A ti predobri Spasitelju moj, koji si evo potražio izgubljenu ovcu svoju, primi me nazad i uvedi u svoju ovčarnicu. Želim nazad doći megju ovce tvoje; samo me sada pomiluj! Majko Božja i majko moja, moli za mene, da mi grijesi budu oprošteni. Ti angjele čuvaru moj, koji si bio svjedok grijeha mojih, ne ostavi me

nego me zagovaraj kod Boga. Svi angjeli i sveci, i vi moji zaštitnici, budite mi u pomoć, da se valjano ispovjedim. Amen.

Druga molitva prije sv. ispovijedi.

O Bože, tvoja je vlastitost, da se uvijek smiluješ i opraštaš; ne gledaj dakle na mnoštvo i zloću mojih grijeha, nego se sjeti svoga neizmjerno velikog milosrgja. Ne prezri srce ponizno i skrušeno. Iz dubine srca svoga žalim sve grijehe života svoga. O da ih nisam nikad učinio! O da nisam tebe uvrijedio! S tvojom pomoći želim se popraviti, i izravnati sve, čime sam bližnjemu svomu učinio štetu ili nepravdu. Izbjegavat ću svaku priliku za grijeh, i ne ću više da tebe grijehom uvrijedim. Kazni me, kako ti se svidi; sve sam zaslužio. Samo te jedno molim po tvom ljubljenom Sinu, koji je umro za nas grješnike: Ne odbaci me od lica svojega, i ne uskrati mi milost, da još u ovom životu donesem plodove dostojne po-

kore, te uzmognem jednoć u nebu do vijeka hvaliti i slaviti tvoje neizmjerno milosrgje. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

Molitva bolesnika poslije sv. ispovijedi.*

Premili Isuse, raspeti Spasitelju! Ufam se, da si mi opet grijehe oprostio i dušu moju od svake ljage očistio. Hvalim ti za to iz dubljine srca svojega i ljubim te svom snagom duše svoje! O da te nijesam nikada uvrijedio; da te mogu odsele tako ljubiti, kako te ljube sveti angjeli i odabranici tvoji. O preslatki Isuse, ti izvoru života, Spasitelju svijeta! nadomjesti ti svojim neizmjernim milosrgjem i svojim zaslugama, te zaslugama takogjer i zagovorom tvoje svete majke, blažene Djevice Marije, sve ono, što je bilo manjkava u mojem pokajanju, mojoj ispovijedi i u mojoj dobroj odluci. Probudi u meni, dobri Isuse, onu pravu volju, kojom ću htjeti

* Rituale Zagr.

radije umrijeti, nego li tebe ikada više uvrijediti.

O nebeski Oče! Oče svake milosti i svega milosrgja! Pogledaj lice svojega najljubeznijega Sina, pogledaj njegovu neprocjenjivu krv, njegove teške rane, njegov vijenac od trnja, njegovu gorku smrt na križu. Sve ovo ti prikazujem, Oče nebeski, za oproštenje svih grijeha i za otpuštenje svih kazna mojih. O predobri Oče, pomiluj me. Amen.

Kraća molitva poslije sv. ispovijedi.

Oče milosrgja, Bože svake utjehe, ganutim srcem zahvaljujem ti, što si mi oprostio grijehe moje. Nadam se, da ću ti jednoć u nebu moći do vijeka zahvaljivati za spasenje duše moje, za milosrgje i ljubav, koju si mi iskazao. Kao dokaz svoje zahvalnosti, i kao zadovoljštinu za grijehe želim strpljivo primiti i podnijeti ovu svoju bolest i sve patnje, a i smrt, kada bude tvoja sveta volja. Za to me

objači svojom milošću i ne dopusti, da me išto odijeli od tebe.

O Marijo, prečista Djevice, moli za mene, sveti moj angjele čuvaru, štiti me u životu i na smrti. Amen.

Molitva bolesnika prije sv. pričesti.*

Slatki Isuse, Sine Oca nebeskoga i preblažene Djevice Marije. Klanjam ti se sa svim angjelima i svecima, i vjerujem tvrdo, da si ti pod prilikom kruha zbilja i bitno nazočan s onim istim tijelom, koje je na križu visjelo i koje vazda u nebu sjedi na desno Oca Boga svemogućega. Vjerujem, da ti hoćeš da svetim svojim tijelom dušu moju nahraniš, okrijepiš i za život vječni posvetiš. Dragi Isuse, umnoži vjeru moju.

Isuse, najvjerniji pastiru duše moje, u tebi je naći sve milosrgje, stoga se ufam, da ćeš mi dati sve, što moja siromašna duša za spasenje treba.

Isuse, Spasitelju moj, ljubim te, i htio bih te ljubiti svim žarom, kojim te je ljubila tvoja najsvetija majka; htio bih te u svoje srce primiti onom poniznošću i čistoćom, kojom te je u krilo svoje primila Majka, kada te mrtva s križa skinuše. O dogji, Isuse dragi, i ne prezri moje siromašne duše, koju si krvlju i smrću svojom otkupio. Dogji i očisti me, posveti me, da ništa ne žudim i ništa ne ljubim, nego tebe Isusa i Boga mojega. Dogji, o Isuse slatki, za tobom teži duša moja, da može uskliknuti: *Ne živim više ja, nego Krist živi u meni.* Amen.

* Rituale Zagr.

Molitva bolesnika poslije sv. pričesti.*

O moj Bože i Gospodine, tko sam ja da me polaziš? O, raduj se, dušo moja, Gospodin, kralj neba i zemlje, tvoj Spasitelj, tvoj najbolji prijatelj, došao je k tebi; ti si njegova, on je tvoj.

Našao sam, koga ljubi duša moja, i ne ću ga pustiti od sebe, dokle me ne blagoslovi. O Gospodine Isuse, kako je

* Rituale Zagr.

dobro, tebe uvijek slijediti i biti tvoj. O da budem za navijek tvoj.

O Isuse, tebi darujem srce svoje za uvijek, tebe hoću da ljubim u vijeke. Ništa me više neka ne rastavi od tvoje ljubavi niti tuga, niti strah, niti nužda, niti bol, niti život, niti smrt, tvoj hoću da budem živ i mrtav.

Ti si moj kralj, o Isuse, ja tvoj sluga. Tebi se podlažem, tvoja se neka volja vrši na meni i po meni, uvijek ću s tobom vapiti: Ne što ja hoću, nego što ti hoćeš, Gospodine.

Isuse moj, prihvaćam rado križ, što mi ga daješ: i nosit ću ga, dok je tvoja volja. Daj mi samo, da budem jak pod križem ustrajati, daj mi dosta strpljivosti i ljubavi. O moj Isuse, ne ću da mrmljam, da se tužim, da zdvajam; ti si kod mene, o dobri Isuse, ostaj kod mene, ne ostavi me nikada. Dok si ti kod mene, čega da se bojim, što da mi manjka? Rado ću trpjeti sve i snositi iz ljubavi k tebi, i da

učinim pokoru za svoje grijehe. Oprosti mi samo, dragi Isuse, moju nezahvalnost i zloću, kojom sam te toli često vrijegjao. — O Isuse moj, ne ću više griješiti, ne ću griješiti, nego samo tebe ljubiti, tebe samo ljubiti. Amen.

Dušo Kristova, i t. d. strana 226.

Molitva bolesnika prije zadnje pomasti.

Božanski Spasitelju! Ti si u beskrajnom milosrgju svome ljubeznivo naredio sveti sakramenat pomasti za tvoje bolesne vjernike. Daj da i mene sada bolesnoga ojači taj sveti sakramenat. Vjerujem čvrsto, da će mi ovaj sakramenat povratiti zdravlje tijela, ako je korisno za moje spasenje, vjerujem, da će mi olakšati boli u bolesti mojoj, da će me jačiti proti napastima, i napokon da će mi oprostiti grijehe, kojih sam možda još krivac pred tobom bez moga znanja. Sve to vjerujem i ufam se zato, jer tako uči tvoj sveti Apostol Jakob: Ako tko oboli megju vama, neka pozove sve-

ćenike crkve, pa neka mole nad njim mažući ga uljem u ime Gospodnje; i molitva vjere spasit će bolesnoga, i pridignut će ga Gospodin, i ako je u grijesima, oprostit će mu se. Zahvaljujem ti, Bože moj, što si ovo sredstvo milosti ustanovio i za mene bijedna bolesnika, i vruće želim da ga primim, te se potpuno očistim od svih grijeha, što sam ih ikada počinio svojim nutarnjim ili vanjskim osjetilima.

Daj mi, Bože moj, tu milost, da primim svetu pomast i sve milosti toga svetoga sakramenta, i da mi iscijele rane duše moje. O kako sam se često, Bože moj, poslužio svojim osjetilima, da tebe uvrijedim! Mjesto da sve ude svojega tijela tebi posvetim, ja sam ih zlorabio i učinio orugjem nepravde i grijeha. Tijelo moje postalo je po sv. krstu hram tvoj, a ja sam ga često obeščastio. Gospodine, molim te, smiluj mi se, oprosti mi, pomiluj me. Žao mi je, što sam sagriješio, boli me to, i to zato, jer sam tebe uvri-

jedio, tebe najveće dobro moje, koji zaslužuješ, da te neizmjerno, nada sve ljubim.

Ljubezni moj propeti Isuse! Ganutim srcem ljubim svete rane, koje si ti zadobio iz ljubavi prema meni i mojem spasenju.

Po beskrajnoj ljubavi, koja te je sklonula, da na križu umreš, iskaži mi svoje milosrgje, iscijeli rane moje duše i tijela, oprosti mi grijehe, podijeli mi sve milosti ovoga sakramenta, i ako me pozoveš s ovoga svijeta, daj da unigjem u kraljevstvo nebesko, da te sa svim angjelima hvalim i slavim po sve vijeke. Amen.

Molitva bolesnika poslije zadnje pomasti.

Zahvaljujem ti od srca, Božanski moj Otkupitelju, što si dušu moju i sakramentom svete pomasti ojačio i posvetio. Ufam se, da su sada izbrisani svi moji grijesi, i da je po milosti ovoga sv. sakramenta nadomješten nedostatak u mojoj

pokori i ispovijedi. Zato ću ostaviti sve brige, te se mirne duše prepustiti tvojemu milosrgju. Ufam se takogjer, da ćeš mi dati, da opet ozdravim, ako mi je daljnje življenje na korist; a ako to ne, onda se radujem, slatki Spasitelju, da ću skoro smjeti čista srca unići u vječni mir, jer jedan dan kod tebe u nebesima bolji je nego tisuću godina ovdje na zemlji. Ne daj da ikada više izgubim milost tvojih svetih sakramenata. Amen.

Priprava za apostolsko odrješenje na samrti.

Gospodine, pravedni Bože moj, tko je tako čist, te bi se mogao pred tobom pokazati? Ne spominjaj se stoga grijehâ službenika tvoga (službenice tvoje), a nemoj da izvršiš nada mnom pravednu kazan. Kajem se za sve grijehe života svoga, jer sam njima prezreo i uvrijedio tebe, moje najveće dobro, mojega najboljeg Oca, moje jedino veselje i blaženstvo; oduravam sve

grijehe i ne ću ih više nikada počiniti. Pripravan sam kao zadovoljštinu za svoje grijehe strpljivo podnijeti ovu bolest, sve svoje boli, i istu smrt primiti iz tvoje ruke. Daj mi k tomu svoju milost, i daj da postanem dijelnik blagoslova i potpunoga oprosta, koji će mi službenik moje sv. Crkve sada podijeliti.

Prije odrješenja neka bolesnik pobožno izgovori ime Isus.

Zahvala iza odrješenja.

Zahvaljujem ti, predobri Bože i Oče, za mnoge milosti, koje si mi u mojoj bolesti udijelio po mojoj svetoj Crkvi. Primi me sada u svoju svemoguću zaštitu, i dodaj k svim tima milostima još jednu, da naime ustrajem u vjeri i ljubavi, i da čist od grijeha preminem s ovoga svijeta. Amen.

III. Molitve za bolesnika.

Molitva za bolesnika da ozdravi.

Isuse Kriste, koji si čitavoga svog života imao posebnu sućut spram svih žalosnih i nevoljnih, u tvoju svetu zaštitu i obranu preporučujem ovoga (ovu) bijednog (nu) bolesnika (cu), koji (koja) teško bolestan (bolesna) leži i velike boli trpi. Ah, imaj smilovanja prema njemu (njoj) i udijeli mu (joj) strpljivost u teškoj muci. Prikazujem ti sve njegove (zine) suze sjedinjujući ih sa suzama, koje su tekle s tvojih svetih očiju na križu. Prikazujem ti sve njegove (zine) uzdahe, sjedinjujući ih s uzdasima, koje je na križu srce tvoje prežalosno izvinulo; neka tako budu njegove (njezine) patnje i boli na veću slavu tvoju a na spasenje njegovo (njezino). Ponizno te i plačući prosim, ako nije proti tvojoj božanskoj volji, da se dostojiš život ovomu izmučenom bolesniku (ici) sačuvati i pri-

jašnje mu zdravlje opet udijeliti. O dobri i milosrdni Bože, koji si kralju Ezekiji na prošnju njegovu povratio zdravlje i život produljio, pogledaj nevolju ovoga (ove) bolesnika (ice) i vruće suze, koje njegovi izlijevaju radi njega. Izbavi ga iz njegove patnje, oslobodi ga od boli, da zadobivši zdravlje sa zahvalnošću tebe hvali i slavi. Amen.

Blagoslov bolesnika.

Gospodin te blagoslovio i štitio; — Gospodin pokazao lice svoje nad tobom i bio ti milostiv; — Gospodin svratio oči svoje na tebe i dao ti mir!

Blagoslovio te Bog † Otac, onaj, koji je u početku sve stvari iz ništa stvorio a i tebi dušu i tijelo dao. Blagoslovio te Bog † Sin, tvoj Gospodin i Spasitelj, koji je radi tebe došao s neba na ovaj svijet i za tebe na križu umro. Blagoslovio te Duh † Sveti, koji je u prilici goluba lebdio

nad Kristom u Jordanu i koji je u svetom krstu u tebe uliven bio. Posvetio te u istini Isus Krist, koji će na sudnji dan sve ljude suditi na zemlji. Amen.

Sila Boga svevišnjega osjenila te. Mudrost Boga Sina ravnala te. Milost i jakost Boga Duha Svetog uzdržavala te. Presveto Trojstvo branilo te i odvelo dušu tvoju, kad se bude morala odavle dijeliti, u život vječni. Amen.

Blagoslovio te sa Siona Gospodin, koji je stvorio nebo i zemlju. Smilovao ti se Bog, obasjavalo te njegovo lice i bio ti milostiv! Angjeo Gospodnji utaborio se oko tebe i pomagao ti; ime Boga Jakovljeva štitilo te; poslao ti pomoć sa svog prebivališta i jačio te sa Siona; Gospodin bio milostiv svim tvojim grijesima i izliječio svaku tvoju nemoć; Gospodin otklonio od tebe vječnu smrt, okrunio te milosrgjem i mnogim milostima; Gospodin štitio i branio dušu tvoju od sada pa do vijeka. Amen.

Molitva nad bolesnikom.*

Bolesnik se poškropi blagoslovljenom vodom, i onda se moli:

Gospodine smiluj se. Kriste smiluj se. Gospodine smiluj se.

Oče naš (tiho).

I ne uvedi nas u napast.

Nego izbavi nas od zla.

Spasi slugu svoga, Bože moj, koji se u te ufa.

Pošlji mu, Gospodine, pomoć iz svetinje.

I brani ga sa Siona.

Ništa ne napredovao neprijatelj suprot njemu.

I sin bezakonja ne naudio mu.

Budi mu, Gospodine, toranj jakosti.

Protiv neprijatelja.

Gospodin mu pomoć pružio.

Na krevetu boli njegove.

Gospodine usliši molitvu moju.

I vapaj moj k tebi neka dogje.

Pomolimo se. Bože, komu je vlastito smilovati se vazda i oprostiti: primi prošnju

* Rituale Rom.

našu, te nas i ovoga slugu tvoga, koje stežu verige grijeha, pomilovanje tvoje dobrostivosti milostivo odriješi.

Bože, koji si slaboće ljudske osobita zaštita, pokaži jakost tvoje pomoći nad bolesnim slugom tvojim: da s pomoći milosrgja tvojega zavrijedi Crkvi tvojoj natrag zdrav prikazan biti.

Dopusti, molimo te, Gospodine Bože, da se ovaj sluga tvoj raduje nad sveudiljnim zdravljem duše i tijela: i po slavnom zagovoru blažene Marije vazda Djevice da se oslobodi od sadanje žalosti, i nauživa vječne radosti. Po Kristu Gospodinu našem.

Opet se poškropi blagoslovljenom vodom.

Psalmi i evangjelja s molitvama za bolesne.*

Tko čita ova evangjelja, neka kod svakog evangjelja prekriži sebe i bolesnika, ako se ovaj sam ne može prekrižiti.

I. Psalam 6.

Gospodine nemoj me pokarati u gnjevu svojem itd. (na str. 265.)

* Rituale Rom.

Evangjelje po sv. Mateju (8, 1—13).

U ono vrijeme, kad ugje Isus u Kafarnaum, pristupi k njemu satnik moleći ga i govoreći: Gospodine, sluga moj leži doma uzet (gutom udaren), i muči se vrlo. I reče mu Isus: Ja ću doći, i izliječit ću ga. I odgovori satnik i reče: Gospodine, nijesam dostojan, da ugješ pod krov moj, nego samo reci riječ, i ozdravit će sluga moj. Jer i ja sam čovjek pod vlasti, i imam pod sobom vojnike, pa rečem jednomu idi, i ide; a drugom: dogji i dogje; i sluzi mojemu: učini to, i učini. A kad ču Isus, udivi se, i reče onima, što igjahu za njim: Zaisto vam kažem, ne nagjoh tolike vjere u Israelu. A kažem vam, da će mnogi od istoka i zapada doći i sjesti će za stol s Abrahamom, i Isakom, i Jakobom u kraljevstvu nebeskom; a sinovi kraljevstva izagnat će se u tamu najkrajnju; ondje će biti plač i škrgut zuba. I reče Isus satniku: idi, i kako si vjerovao, neka ti bude. I ozdravi sluga u taj čas.

Pomolimo se. Svemogući vječni Bože, koji si vječno spasenje onima, koji vjeruju, usliši nas, koji za bolesnoga slugu tvoga N. zazivljemo pomoć milosrgja tvojega: e da zadobivši natrag zdravlje tebi u Crkvi tvojoj zahvaljuje. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

II. Psalam 15.

Sačuvaj me, Gospodine, jer sam se ufao u tebe. Rekoh Gospodine: Bog moj jesi ti, jer dobara mojih ne trebaš.

Svetima, koji su u zemlji njegovoj, čudnovato je ispunio sve želje moje u njima.

Umnožile se slabosti njihove: poslije su pospješili.

Ne ću skupljati sastanke njihove sa krvi: niti ću spominjati imena njihovih ustima svojim.

Gospodin je dio baštine moje i kaleža mojega: ti si, koji ćeš povratiti baštinu moju meni.

Kocka mi je pala u prekrasno; doista je baština moja presjajna meni.

Blagoslivljat ću Gospodina, koji mi je dao razum: k tomu i sve do noći korili me bubrezi moji.

Pazio sam na Gospodina pred očima svojim uvijek: jer mi je ob desno da ne posrnem.

Radi toga se radovalo srce moje, i klicao jezik moj: k tomu i put moja će počivati u nadi.

Jer ne ćeš ostaviti dušu moju u paklu: niti ćeš dati, da sveti tvoj vidi skvarenost.

Obznanio si mi puteve života, napunit ćeš me veseljem s pogleda tvojega: naslade su u desnici tvojoj sve do kraja.

Slava Ocu i Sinu itd.

Evangjelje po sv. Marku (16, 14—18).

U ono vrijeme javi se Isus jedanaestorici, kad bijahu za stolom, i prekori ih za njihovo nevjerje i tvrdoću srca; što ne vjerovaše onima, koji su ga vidjeli,

da je uskrsao. I reče im: Idite po svemu svijetu i propovijedajte evangjelje svakomu stvorenju. Koji uzvjeruje i pokrsti se, spasti će se; a koji ne vjeruje, osudit će se. A znaci za onima, koji vjeruju, ići će ovi: u ime će moje vragove izgoniti; novima će jezicima govoriti; zmije će uzimati; i ako smrtno što popiju, ne će im nauditi; na bolesnike metat će ruke, i ozdravljat će.

Pomolimo se. Bože nebeskih sila, koji jakošću tvoje zapovijedi odstranjuješ od ljudskih tjelesa svaku nemoć i svaku bolest, pomozi milostivo ovomu sluzi tvomu N., da otjeravši slabosti i zadobivši nazad sile, potpuno ozdravi, te sveto ime tvoje blagoslivlje. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

III. Psalam 19.

Uslišio te Gospodin u dan tjeskobe; štitilo te ime Boga Jakovljeva.

Poslao ti pomoć sa svetišta: i sa Siona branio te.

Spominjao se svake žrtve tvoje: i paljenica tvoja bila mu prijatna.*

Dao ti po srcu tvome: i svaku namisao tvoju utvrdio.

Radovat ćemo se u spasenju tvojem: i u ime Boga našega uznosit ćemo se.

Ispunio Gospodin sve prošnje tvoje: sad sam spoznao, da je spasio Gospodin Pomazanika svoga.

Uslišit će ga sa svetoga neba svoga; spasenje je u jakosti desnice njegove.

Ovi u kolima, a oni na konjima: mi ćemo pako u ime Gospodina Boga našega zazivati.

Oni se sputaše i padoše: mi pako ustasmo i uspravismo se.

Gospodine, spasi kralja: i usliši nas u dan, kad te zazovemo.

Slava Ocu i Sinu itd.

---

* Druga polovica ovoga retka uzeta je samo po smislu; latinski glasi: et holocaustum tuum pingue fiat.

Evangjelje po sv. Luki (4, 38—40).

U ono vrijeme ustade Isus, izigje iz zbornice i ugje u kuću Simona. A punicu Simonovu držale velike groznice: i molili ga za nju. I stavši nad nju, zapovjedi groznici: i ostavi ju. I ustavši odmah dvoraše ih. A kad je sunce zapalo, svi koji imagjahu bolesne od raznih nemoći, vogjahu ih k njemu. A on polažući ruke na svakoga, ozdravljaše ih.

Pomolimo se. Gospodine sveti, Oče svemogući, vječni Bože, koji krhkost ljudske naravi jačaš ulijevajući milostivo jakost tvoju, tako te se tjelesa i duše oživljuju spasonosnim lijekovima blagosti tvoje, pogledaj milostivo na ovoga slugu tvojega: te odstrani svaku nevolju tjelesne bolesti, i u njemu milost prijašnjega zdravlja potpuno obnovi. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

IV. Psalam 85.

Prikloni Gospodine uho svoje, i usliši me: jer sam oskudan i siromašan ja.

Čuvaj dušu moju jer sam svet: spasi slugu svojega, Bože moj, koji se ufa u tebe.

Smiluj mi se, Gospodine, jer sam k tebi vapio čitav dan: razveseli dušu sluge svojega, jer sam k tebi Gospodine dušu svoju uzdignuo.

Jer ti si, Gospodine, mio i blag: i mnoga su milosrgja onima, koji te prizivlju.

Ušima primi, Gospodine, molitvu moju: i poslušaj glas prošnje moje.

U dan tjeskobe moje vikao sam k tebi: i uslišio si me.

Ne ima megju bogovima sličnoga tebi, Gospodine: i ne ima ga prema djelima tvojima.

Svi narodi, štogod si ih stvorio, doći će i klanjat će se pred tobom, Gospodine: i slavit će ime tvoje.

Jer velik si ti, i čudesa činiš: ti si Bog jedini.

Povedi me, Gospodine, putem tvojim, i stupat ću u istini tvojoj: radovalo se srce moje, da se boji imena tvoga.

Hvalit ću tebe, Gospodine Bože moj, svim srcem svojim, i slavit ću ime tvoje do vijeka.

Jer je veliko milosrgje tvoje nada mnom: i izvukao si dušu moju iz dubokog pakla.

Bože, nepravedni se podigli nad mene, i zbor mogućnika tražio dušu moju: i nisu imali tebe pred očima svojim.

A ti si, Gospodine Bože, samilostan i milosrdan, strpljiv, i mnogoga milosrgja, i istinit.

Ogledaj se na mene, i smiluj se meni, daj vlast svoju slugi svojemu: i spasi sina službenice svoje.

Učini sa mnom znamenje na dobro, da vide koji na me mrze, i da se posrame: jer si ti, Gospodine, pomogao meni, i utješio me.

Slava Ocu i Sinu itd.

Evangjelje po sv. Ivanu (5, 1—14).

U ono vrijeme bijaše dan svetačni u Židova, i Isus unigje u Jerusalem. A jest u Jerusalemu Ovčji ribnjak, koji se zove hebrejski Betsaida, imajući pet trijemova. U njima ležaše veliko mnoštvo nemoćnih, slijepih, hromih, suhih, koji su čekali gibanje vode. A angjeo Gospodnji silazaše u odregjeno vrijeme u ribnjak, i voda se ljuljaše. I koji bi prije sišao u ribnjak iza gibanja vode, bio je ozdravljen, makar koju bolest imao. A bio neki čovjek ondje, koji je trideset i osam godina bio bolestan. Kad je ovoga Isus vidio gdje leži, i doznao, da je već mnogo vremena tako, reče mu: Hoćeš li da budeš zdrav? Odgovori mu nemoćni: Gospodine, ne imam čovjeka, koji bi me spustio u ribnjak, kad se voda uznemiri: jer dok ja dogjem, drugi prije mene sigje. Reče mu Isus: Ustani uzmi krevet svoj i hodi. I odmah ozdravi čovjek ovaj: i digne krevet svoj, i hodaše. A bijaše onaj dan subota. Govo-

rahu dakle Židovi onomu, koji bijaše ozdravljen: subota je, nije ti slobodno nositi krevet tvoj. Odgovori im: Onaj, koji me ozdravio, rekao mi je: Uzmi krevet svoj, i hodi. Pitali ga dakle: Tko je taj čovjek, koji ti je rekao: uzmi krevet svoj, i hodi? On pako, koji bijaše zdrav postao, nije znao, tko je taj. Isus se naime uklonio od mnoštva, što na mjestu bijaše. Poslije ga nagje Isus u hramu, i reče mu: Evo si ozdravio: nemoj više griješiti, da ti se ne dogodi što gore.

Pomolimo se. Ogledaj se Gospodine, na slugu tvoga, koji trpi u bolesti svoga tijela, i okrijepi dušu, koju si stvorio, da kaznama popravljen odmah se očuti tvojim lijekom spašen. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

IV. Molitve za umiruće i preporuka duše.

A. Molitve za umiruće.

Sedam molitava za umiruće*.

1.

Spomeni se, predobri Isuse, velike žalosti, tjeskobe i nevolje, koju je podnijela tvoja presveta duša, kad si u vrtu Maslinskom pao na lice svoje i vapio k Ocu svome nebeskomu, da oduzme od tebe, ako je moguće, kalež gorke muke. Spomeni se one smrtne borbe i krvava pota, koji je prošiknuo bio iz sviju svetih uda tvojih, pa dogji u pomoć bolesnomu bratu našemu (bolesnoj sestri našoj), koji (koja) je sada s tobom u Maslinskom vrtu i u teškoj smrtnoj tjeskobi. Premilosrdni Isuse, nakloni mu (joj) jakost svoje svete tjeskobe smrtne, oduzmi od njega (nje) gorki kalež, i pošalji s neba svojega svetoga angjela, da ga (je) u njegovoj (njezinoj) ve-

* Rituale Vrhb.

likoj tjeskobi u duši tješi i jači, kako si i ti, o Isuse, dopustio, da te angjeo jači i tješi. Ne zapusti ga (je) u ovoj zadnjoj nevolji, te ga (ju) pokrijepi milosrdno kaležem vječnoga spasenja. Amen. — Oče naš. Zdravo Marijo.

2.

Spomeni se, preljubežljivi Otkupitelju svijeta, svoje velike ljubavi prema nama, koja te je predala bezbožnicima, da te vode od jednoga krivičnoga suca do drugoga, da te lažno optužuju, sramotno zlostavljaju, pljuju na te i tuku te i kao bogohulca na smrt osude. Po tom velikom tvojem milosrgju, o Isuse, smiluj se našoj siroti bratu (sestri), razriješi vezove grijeha njegovih (njezinih), daj da ga (ju) tvoji angjeli sveti brane na putu k božanskomu prijestolu tvojemu, te mu (joj) neprijatelji ništa ne naškode; pa izreci nad njim (njom) za nepravednu osudu smrtnu, koju si ti njemu (njoj) za ljubav dao nad sobom izreći, milostivu osudu. U tebe jedinoga bje

upravljena sva nada njegova (njezina) za života, o primi ga (ju) sada kao milosrdni Otkupitelj i ne daj, da bude za nj (nju) gorka tvoja muka i smrt izgubljena. Amen. — Oče naš. Zdravo Marijo.

3.

Spomeni se, premilosrdni Isuse, neiskazane pogrde i boli, koje si ti podnio, kad no bezbožnici svukoše tvoje sveto djevičansko tijelo, te ga toli nemilosrdno izbičevaše, da je od glave do pete bilo samo jedna rana, i kako se nezasitljiv bijes njihov ni time ne smiri, nego ti još svetu glavu ovjenčaše strašnom krunom trnovom i obukoše te u grimiznu kabanicu. Otkupitelju ljudstva, sveti krvavi zaručniče duša naših, po ovim neiskazanim mukama ublaži muke našega umirućega brata (sestre), te ga objači, da po tvojem svetom primjeru uzmogne trpljivo podnijeti boli svoje. Očisti dušu njegovu (njezinu) krvlju, koju si pod bičevima i trnovom krunom prolio; obuci

ga (ju) grimiznom haljinom slave vječne, te mu (joj) milostivo podijeli krunu bezsmrtnosti. Amen. — Oče naš. Zdravo Marijo.

4.

Spomeni se, preslatki Isuse, svoga zadnjeg i gorkog puta, kojim si od sudnice namjesnika Pilata do gore Kalvarije stupao noseći teški križ, te izranjen po čitavom tijelu, umoran i smalaksao uzdisao toli često k svomu Ocu nebeskomu. Milosrdni Isuse, gle i naš umirući brat (sestra) na gorkom je putu, te se ima popeti na visoku goru. Ti si mu, Isuse, da mu (joj) se umnoži vječna slava, naredio, da križ taj nosi. Teško mu je to breme, te pogiba s velike tjeskobe, dok ne dogje k meti i preda dušu svoju u tvoje blagoslovljene ruke. Preslatki Isuse, obazri se milostivo na nj (nju) i olakšaj mu (joj) breme križa njegova (njezina), da mu ne podlegne. Objači ga (ju) silom Duha Svetoga, da uzmogne ići tvojim krvavim tragom sve do

vrha gore, sve boli strpljivo podnijeti, svim napastima postojano se oprijeti i slavodobitno dospjeti k tebi i k tvojim odabranicima. Amen. — Oče naš. Zdravo Marijo.

5.

Spomeni se, blagi Isuse, neiskazanih boli, koje su ti kostima prodirale, kad no su bezbošci rastezali sveta tvoja uda i na drvo pribijali tvoje blagoslovljene ruke i noge. Predragi Isuse, koji si u beskrajnoj tjeskobi tri sata visio izmegju neba i zemlje, izmegju rasrgjena Boga i osugjena roda ljudskoga, žrtvujući se Ocu svomu nebeskomu za grijehe svijeta i trpeći takove neiskazane boli, da se je zgražalo nebo i zemlja i sućut iskazivali; obazri se milosrdno na brata našega (sestru našu), koji (koja) drhće megju životom i smrti; prikaži svoju svetu muku za nj (nju), koji (koja) ti se sada više ne može moliti, gdje mu (joj) oči skoro zasjenjuju tmine smrti. Isuse, svijetlo svijeta, sunce pravednosti,

rasvijetli i razveseli dušu njegovu (njezinu) zrakama tvoje milosti, vodi ju k vječnom svijetlu, da tebe, Boga svoga i Otkupitelja, s Ocem i Duhom Svetim po sve vijeke gleda i hvali. Amen. — Oče naš. Zdravo Marijo.

6.

Spomeni se, sveti i ljubezni Spasitelju naš, onih sedam riječi, koje si ti na utjehu živima i umirućima govorio sa svetoga križa, pa oprosti ovomu našem bratu (sestri) umirućemu, kao što si milostivo oprostio svojim mučiteljima. Reci mu (joj) one utješljive riječi: Danas bit ćeš kod mene u raju. Daj da mu (joj) bude na korist zagovor djevičanske majke tvoje, koju je on (ona) vjerno štovao(la); jači ga (ju) u velikoj zapuštenosti njegovoj (njezinoj), jer je sve ufanje njegovo (njezino) jedino u tebi; krijepi ga (ju) vodom vječnoga života, jer je žedan mora milosrgja tvojega. Pošto si za njega (nju) toli mnogo i neiskazano trpio, daj da prevali put svoj u

milosti tvojoj, te usliši poniznu molitvu našu, kojom preporučujemo duh njegov (njezin) u ruke tvoje. Smiluj mu (joj) se, Isuse, i primi ga (ju) milostivo, da uzmogne u vijeke hvaliti veliko milosrgje tvoje. Amen. — Oče naš. Zdravo Marijo.

7.

Spomeni se, jaki dovršitelju spasenja našega, tvoje svete smrti, kojom si smrt našu svladao i na vječni život nas preporodio. Za boli, koje je očutjela tvoja presveta duša, kad se rastajala s blagoslovenim tijelom tvojim: za klonuće tvoje božanske glave, kojim si nas zvao na poljubac mira: za otvorenje tvojega svetoga srca, iz kojega poteče cijena otkupa našega, te se stvori kupaonicom, da peremo grijehe svoje: molimo te, budi na pomoć umirućemu bratu našemu (sestri), kad se bude duši njegovoj (njezinoj) dijeliti od tijela; daj mu (joj) poljubac mira, te ga potpuno očišćena i izmirena uvedi u život

vječni, koji si mu (joj) smrću svojom priskrbio, da ondje u društvu svih nebeskih duhova i svih odabranih gragjana nebeskoga Jerusalema tvoju beskrajnu ljubav hvali, slavi i uzveličaje po sve vijeke. Amen. — Oče naš. Zdravo Marijo.

Tri molitvice za umiruće.*

1.

Svemogući, vječni Bože, koji si svojom božanskom pomoći blizu svim onima, koji su u pogibli i nevoljama: molimo Veličanstvo tvoje u najdubljoj sniženosti, pošalji s neba tvojega svetoga angjela, da službeniku(ci) tvojemu(joj) u ovoj skrajnjoj nevolji dogje u pomoć, te ga (ju) u smrtnoj borbi njegovoj (njezinoj) jači i privedi dušu njegovu (njezinu) pred tvoje božansko lice u vječnu radost. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

* Rituale Vrhb.

2.

Obazri se, premilostivi Stvoritelju, očima svojega milosrgja na našega umirućega brata (sestru), koji (koja) sada plaća tvojoj božanskoj pravici dug, koji od Adama polazi, i okrijepi dušu njegovu (njezinu), koju si ti stvorio, da ovom vremenitom kaznom očišćena od sviju grijeha bude primljena u vječnu slavu. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

3.

Milosrdni Bože, koji ljubiš duše ljudi, te ih radi njihova popravka kazniš vremenitim kaznama, molimo te, budi na pomoć očinskom svojom pomoći i božanskom svojom utjehom duši službenika(ce) svojega (svoje), koji (koja) se bori s tjeskobom smrtnom, da ju na rastanku sa svijetom sveti angjeli na rukama odnesu čistu k tebi, stvoritelju njezinu. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

Kako treba pomagati umirućima.*

1. Ako je moguće, dobro je pozvati svećenika, da bude na ruku umirućemu. Ako nije svećenika, neka mu drugi u tom teškom času pomognu.

2. Neka ga sjete raznih oprosta, koje može dobiti, ako je bio član kojega društva pobožnoga ili bratovštine. Neka s njim i obave stanovite dužnosti, uvjete, koji su propisani za taj oprost. Osobito neka pobožno izgovara presveto ime Isus.

3. Neka za tim nukaju bolesnika, dok je još pri svijesti, da probudi čin vjere, ufanja i ljubavi, i drugih krjeposti, ovako naime:

Neka čvrsto vjeruje sve članke vjere i štogod sveta Crkva rimokatolička i apostolska vjeruje i naučava.

Neka se ufa, da će mu Krist Gospodin naš u svojoj neizmjernoj blagosti biti milostiv; i da će po zaslugama njegove presvete muke, i po zagovoru B. D. Marije i svih Svetih zadobiti život vječni.

Neka svim srcem ljubi i veoma želi ljubiti Gospodina Boga, onom ljubavi, kojom ga ljube blaženi i sveti.

Neka se iz ljubavi prema Bogu kaje od srca za svaku uvredu, koju je nanio na kojigod način bilo Bogu bilo bližnjemu.

Neka iz ljubavi prema Bogu oprosti svima, koji su mu kakogod bili teški ili neprijatelji.

* Rituale Rom.

Neka moli oproštenje od onih, koje je kada riječima ili činima uvrijedio.

Neka bol i teškoću bolesti strpljivo podnese radi Boga i na oproštenje svojih grijeha.

Neka odluči, ako se Gospodin udostoji podijeliti mu zdravlje, da će se od sada prema svojim silama čuvati grijeha i njegove zapovijedi obdržavati.

4. Treba umirućega uputiti, da od časa do časa po mogućnosti ovako od srca moli:

Smiluj mi se Bože, po velikom milosrgju svojem.

U tebe sam se, Gospodine, ufao: ne ću se smesti do vijeka.

U ruke tvoje, Gospodine, preporučujem duh svoj: otkupio si me, Gospodine Bože istine.

Bože, u pomoć mi priteci. Gospodine, pohiti mi pomoći.

Budi mi, Gospodine, Bog zaštitnik.

Bože, budi milostiv meni grješniku.

Preslatki Gospodine Isuse Kriste, po jakosti presvete muke tvoje, primi me u broj odabranika tvojih.

Marijo, majko milosti, majko milosrgja, ti me od neprijatelja zaštiti, i na čas smrti primi.

Sveti Angjele Božji, budi uza me i čuvaj me.

Svi sveti Angjeli i svi Sveci, zagovarajte me, i pritecite mi u pomoć.

* * *

O Bože, klanjam se tebi kao jedinom i pravomu Bogu svome; vjerujem u tebe, vječnu istinu; ufam se u te, beskrajnu dobrotu i milosrgje; ljubim te iz svega srca, o predobri Oče moj, preljubežljivi Spasitelju moj, najveće dobro moje. Iz ljubavi prema tebi o Isuse, hoću umrijeti, jer si i ti umro iz ljubavi prema meni.

Kajem se za sve svoje grijehe, od straha pred kaznom, ali najviše iz ljubavi prema tebi, Ocu svome najboljem, Bogu i Gospodinu svome, ljubavi najdostojnijemu. Ponizno te molim, da mi oprostiš i da mi milostivo sudiš.

O Isuse, moje milosrgje i moje utočište, za tobom težim, k tebi vapijem, k tebi se utječem; ne prezri mene u nevolji mojoj, smiluj mi se. Po svojim djelima ne mogu

se spasti; spasi me ti i budi mi sudac milostiv.

Neznatne su i ništetne moje zasluge, stoga se ja uzdam u tvoje smilovanje. Ti si, o Isuse, moje ufanje, za tobom čezne duša moja. Evo dolazim k tebi, želim se razriješiti i biti kod tebe. Ne odbaci me radi grijeha mojih; ufam se, da si mi ih oprostio, primi me milosrdno. U ruke tvoje preporučujem duh svoj.

Gospodine Isuse, ja hoću umrijeti, jer ti to hoćeš; dragovoljno primam od tebe svoju smrt i sve trpljenje. Ja hoću umrijeti, da tim nadomjestim kazne za svoje grijehe; ja hoću umrijeti, da smrću k tebi u nebo dogjem. Isuse, tebi živim; Isuse, tebi umirem; Isuse, tvoj sam u životu i na smrti.

O Isuse, sakrij me u svoje svete rane, zatvori me u svoje slatko Srce, ne daj, da se ikada odijelim od tebe, od neprijatelja zloga zaštiti me, na čas smrti moje zovni me, dopusti mi tada da k tebi

dogjem, da te sa Svetima tvojim hvalim do vijeka. Amen.

Sveta Marijo, k tebi vapijem u potrebi svojoj, ne zapusti me, pomiri me sa Sinom svojim, preporuči me Sinu svome, izruči me Sinu svome. Moli za mene sada i u čas smrti moje.

Sveti Josipe, moli za mene, da sretno umrem kao što si ti.

Sveta Barbaro, budi mi u pomoć u mojoj nuždi.

Sveti Angjele čuvaru, brani me.

Sveti Mihaele, bori se za mene.

Vi svi Sveci i Angjeli, molite za mene.

Isuse, Marijo i Josipe, vam poklanjam srce svoje i dušu svoju.

Isuse, Marijo i Josipe, budite mi u pomoć u zadnjoj borbi smrtnoj.

Isuse, Marijo i Josipe, s vama neka se u miru rastavi duša moja. Amen.

Uzdasi umirućega Raspetomu.*

Neka netko (ako nije svećenika) poškropi umirućega blagoslovljenom vodom veleći:

* Rituale Zagr.

Blagoslov Boga svemogućega Oca † i Sina † i Duha † Svetoga neka sigje na te i ostane uvijek s tobom.

Krv Krista raspetoga neka dušu tvoju očisti, ojača i posveti u ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

Dajući mu križ, da ga poljubi, veli se dalje:

Kršćanska dušo, pogledaj Isusov križ, sliku tvoga raspetoga Spasitelja. Uzmi je u svoje ruke, pritisni je na svoje bolno srce, promatraj je i čitaj u njoj koliko je tvoj predragi Isus za tebe trpio.

Gledaj, kršćanska dušo, prignuo je glavu, da te poljubi, raširio ruke, da te zagrli, otvorio srce, da te u nj primi! Iz očiju mu teku suze, a iz svetih rana vrela krvca, da tebe od svake ljage očisti, a glava mu je ovjenčana trnjem, da tebe ovjenča vječnom slavom. Gledaj, kako te Isus, Sin Božji, ljubi do smrti na križu! — Ljubi i ti njega, ljubi ga svim srcem; drži se njegova svetoga križa, i utisni se u njegovu svetu muku u njegove neizmjerne zasluge i ljubeći križ ovako reci češće:

O Isuse moj, ne ostavi me u mojim bolima, nego me pokrijepi, da ih mogu strpljivo snositi.

O Isuse! tvoj sam, budi i ti moj!

O Isuse! vjerujem tvrdo, da si ti pravi Sin Božji, moj Spasitelj. Vjerujem, da mogu samo po tebi i po tvojim neizmjernim za-

slugama dobiti oproštenje svih grijeha i otpuštenje svih kazni, te doći k Ocu u nebo!

O Isuse! često sam te svojim grijesima iznovice raspinjao; neka se sada moj stari čovjek i njegove zle požude raspnu s tobom, da se grješno tijelo slomi i nikada više grijehu ne posluži!

Da, Isuse moj, hoću da budem s tobom raspet, da mogu s tobom na vijeke živjeti.

U tvoj se sveti križ uzdajem, o Isuse; povuci me po njem k sebi, da budem i ostanem uvijek kod tebe!

O sveti križu! Radosno te primam!

Učenik nije nad učiteljem, niti sluga nad gospodarom. Ti si, moj Gospodine i Spasitelju, morao trpjeti, da možeš unići u slavu svoju; kako bih ja mogao zahtijevati, da mi bude bolje, nego li tebi, o Isuse!

Rado ću, o Isuse dragi, umrijeti tebi za ljubav i tebi na čast, da se tvoja sveta volja ispuni.

O Isuse moj, znam, da ćeš mi biti sucem; ali jerbo si moj predobri Spasitelj, ufam se, da ćeš mi biti premilostivim sucem.

O Gospodine Isuse Kriste! podijeli mi strpljivost u ovoj muci mojoj; ovdje sijeci, o Isuse, samo da ondje na vijeke oprostiš.

O Bože moj, učini, da te sada na smrti sretno nagjem, koji sam te bio za života po grijesima nesretno izgubio.

O Isuse moj, ljubim te u ovoj bolesti, koju trpim; ljubim te na smrti i na koncu življenja svojega.

O Isuse moj! O dragi Bože moj! nitko me ne će od tvoje ljubavi razlučiti; ljubit ću te, dok budem živio, i na vijeke te ljubiti želim.

Sad o Marijo, mati milosrgja! pruži mi svoju pomoćnicu ruku, i ne odvrni očiju svojih od mene.

Zemlji vraćam tijelo, tebi, o Bože, predajem dušu svoju na život vječni.

O Bože moj, kajem se još jedamput

prije nego s ovoga svijeta preminem, za sve grijehe života svojega jedino za to, što sam uvrijedio tebe, najmilije i najveće dobro moje.

O moj dobri angjele čuvaru! i sveti moji zaštitnici! budite mi na pomoć u zadnji moj čas, u čas smrti.

O sveti Josipe, isprosi mi, da u naručaju Isusa i Marije ispustim dušu svoju.

O predragi Isuse, opraštam iz dubljine srca svim neprijateljima svojim zaradi tvoje ljubavi; jer ti tako hoćeš i tako neka bude.

O Isuse moj, budući da je već blizu konac življenja mojega: prosim te, daj mi svoj sveti blagoslov i primi u ruke svoje dušu moju.

Isuse! Tebi živim. Isuse! Tebi umirem. Isuse! Tvoj sam živ i mrtav. Isuse! Isuse! Isuse! pomiluj me! Amen.

B. Preporuka duše na samrti.*

Ako svećenik nije kod umirućega, može i tko drugi preporučiti dušu njegovu na način ovaj:

* Rituale Rom.

Najprije poškropi umirućega blagoslovljenom vodom, onda mu pruži Raspelo, da ga poljubi, i to Raspelo ostavi pred njim, (ako je moguće, dače mu ga u ruke), da ga gleda, i od njega crpa ufanje u spasenje. Može se tada bolesniku ovako reći:

Dragi brate u Kristu! Pogledaj sliku Raspetoga Spasitelja tvoga, koji je iz beskrajne ljubavi prema nama podnio najsramotniju i najbolniju smrt na križu. Gle, glava njegova trnjem je okrunjena; jer nas želi na vijeke vjenčati slavom. On umirući naginlje svoju svetu glavu, kao da nam ju želi dati na poljubac mira. Čelo njegovo orošeno je krvavim kapljama, da grijehe naše opere. Ruke njegove raširene su, da nas ljubezno ogrle. Sveto rebro njegovo otvoreno je, da u božanskom Srcu njegovu nagjemo sigurno utočište. Stavi dakle sve svoje pouzdanje u ovoga tvojeg ljubeznog i dobrostivog Otkupitelja i reci: Isuse, budi mi milostiv! Isuse, budi mi milosrdan! Isuse, oprosti mi grijehe moje! Isuse, u ruke tvoje preporučujem duh svoj! Isuse, u tebe sam se ufao, ne daj, da se posramim (Rituale Vrhb.).

Po tom se zapali svijeća, i onda se klečeći mole na glas ove kratke

Litanije.

Gospodine, smiluj se.
Kriste, smiluj se.
Gospodine, smiluj se.
Sveta Marijo, moli za njega (za nju).
Svi sveti Angjeli i Arhangjeli, molite.
Sveti Abele, moli.

Sav zboru Pravednika, molite.
Sveti Abrahame, moli.
Sveti Ivane Krstitelju, moli.
Sveti Josipe, moli.
Svi sveti Patrijarke i Proroci, molite.
Sveti Petre, moli.
Sveti Pavle, moli.
Sveti Andrija, moli.
Sveti Ivane, moli.
Svi sveti Apostoli i Evangjelisti, molite.
Svi sveti Učenici Gospodnji, molite.
Svi sveti Mladenci, molite.
Sveti Stjepane, moli.
Sveti Laurencije, moli.
Svi sveti Mučenici, molite.
Sveti Silvestre, moli.
Sveti Gregorije, moli.
Sveti Augustine, moli.
Svi sveti Biskupi i Ispovjednici, molite.
Sveti Benedikte, moli.
Sveti Franjo, moli.
Sveti Kamilo, moli.
Sveti Ivane od Boga, moli.

Svi sveti Redovnici i Pustinjaci, molite.
Sveta Marijo Magdaleno, moli.
Sveta Lucijo, moli.
Sve svete Djevice i Udovice, molite.
Svi Sveci i Svetice Božje, molite.
Milostiv budi, — oprosti mu (joj), Gospodine.
Milostiv budi, — oslobodi ga (ju), Gospodine.
Milostiv budi, oslobodi.
Od srdžbe svoje, oslobodi.
Od pogibli smrti, oslobodi.
Od zle smrti, oslobodi.
Od muka paklenih, oslobodi.
Od svakoga zla, oslobodi.
Od moći gjavlove, oslobodi.
Po rogjenju svojem, oslobodi.
Po križu i muci svojoj, oslobodi.
Po smrti i pokopu svojem, oslobodi.
Po slavnom uskrsnuću svojem, oslobodi.
Po divnom uzašašću svojem, oslobodi.
Po milosti Duha svetoga Tješitelja, oslobodi.
Na dan sudnji, oslobodi.
Mi grješnici — molimo te, usliši nas.
Da mu (joj) oprostiš, — molimo te, usliši nas.

Gospodine, smiluj se.
Kriste, smiluj se.
Gospodine, smiluj se.

Kada se duša na izlazu svom stane u smrtnoj stisci mučiti, mole se ove molitve*:

Pomolimo se. Pogji, dušo kršćanska, s ovoga svijeta, u ime Boga, Oca svemogućega, koji te stvorio: u ime Isusa Krista Sina Boga živoga, koji je za te trpio: u ime Duha Svetoga, koji je u te uliven: u ime Angjela i Arhangjela: u ime Prijestolja i Gospodstva: u ime Poglavarstva i Vlasti: u ime Heruba i Serafa: u ime Patrijarha i Proroka: u ime svetih Apostola i Evangjelista: u ime svetih Mučenika i Ispovjednika: u ime svetih Redovnika i Pustinjaka: u ime svetih Djevica i svih Svetaca i Svetica Božjih: danas bio u miru stan tvoj i naselje tvoje na svetom Sionu. Po istom Kristu Gospodinu našem. Amen.

Pomolimo se. Bože milosrdni, Bože blagi, Bože, koji po mnoštvu milosrdnosti

* Rituale Rom.

svoje brišeš grijehe pokornika i po milosti oproštenja zatireš krivnje prošlih prestupaka: pogledaj milostivo i usliši, molimo te, ovoga slugu tvojega N. (ovu službenicu tvoju N.), koji (koja) te svesrdno prosi za oproštenje svih grijeha svojih. Ponovi u njemu (njoj), premili Oče, štogod je po slaboći zemaljskoj pokvareno, ili štogod je po lukavštini vražjoj oskvrnjeno: i spoji ovo otkupljeno udo s jedinstvom Crkvenoga tijela. Smiluj se, Gospodine, njegovim (njezinim) uzdisajima, smiluj se suzama njegovim (njezinim): i pošto se uzda samo u tvoju milosrdnost, daj, da mu (joj) pripane milost tvojega pomirenja. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

Bogu svemogućemu preporučam te, premili brate (premila sestro), i predajem njemu, čije si stvorenje: da isplativši smrću dug svoj čovječji, vratiš se k svomu početniku, koji te je stvorio od praha zemaljskoga. Duši dakle tvojoj, koja izlazi iz tijela, pohitila u susret sjajna četa An-

gjela: dočekao te zbor Apostola sudaca: došla preda te slavodobitna vojska sjajnih Mučenika: pratila te bijela četa svijetlih Ispovjednika: primilo te kolo kličućih Djevica: upokojio se blaženo u krilu Patrijarha: pokazalo ti se blago i sjajno lice Isusa Krista, on ti dao uvijeke biti megju onima, koji su oko njega. Ne znao za ništa, što straši u tminama, što škripa u ognju, što mori u mukama. Uzmakla od tebe gadna sotona sa svojom družbom; uzdrhtala, kad ti dogješ s angjelima, i pobjegla u groznu tminu vječne noći. Ustao Bog i raspršali se neprijatelji njegovi: pobjegli od lica njegova, koji mrze na nj. Nestalo ih, kao što dima nestaje: kao što se vosak topi od ognja, tako grješnici izginuli od lica Božjega: a pravednici se veselili i radovali pred Bogom. Smele se dakle i zasramile sve paklenske vojske i sluge sotonske neka se ne usude put ti zapriječiti. Oslobodio te od muka Krist, koji je za te raspet bio. Oslobodio te od

vječne smrti Krist, koji se dostojao za te umrijeti. Namjestio te Krist, Sin Boga živoga, u vazda ugodnu zelenilu u svojem raju, i on Pastir pravi priznao te svojom ovcom. On te odriješio od svih grijeha tvojih i posadio megju odabranicima svojima sebi s desne strane. Vidio Otkupitelja svoga licem k licu, i budući uvijek s njime, blaženim očima gledao jasnu istinu. Primljen dakle u čete odabranika, uživao slast gledanja Božjega na sve vijeke. Amen.

Molitva.

Primi, Gospodine, slugu svojega (službenicu svoju) na mjesto blaženosti, kojoj se ufa od milosrgja tvojega. Amen.

Izbavi, Gospodine, dušu sluge tvojega (službenice tvoje) od svih pogibli paklenih i od muka zadovoljštine i od svake bijede. Amen.

Izbavi, Gospodine, dušu sluge svoga (služdenice svoje), kako si izbavio Henoha i Iliju od opće smrti svijeta. Amen.

Izbavi, Gospodine, dušu sluge svoga (službenice svoje), kako si izbavio Nou od potopa. Amen.

Izbavi, Gospodine, dušu sluge svoga (službenice svoje), kako si izbavio Abrahama iz Ura Kaldejskoga. Amen.

Izbavi, Gospodine dušu sluge svoga (službenice svoje), kako si izbavio Joba od nevolja njegovih. Amen.

Izbavi, Gospodine, dušu sluge svoga (službenice svoje), kako si izbavio Isaka od žrtvovanja, i iz ruke oca njegova Abrahama. Amen.

Izbavi, Gospodine, dušu sluge svoga (službenice svoje), kako si izbavio Lota iz Sodome i od plamena ognjenoga. Amen.

Izbavi, Gospodine, dušu sluge svoga (službenice svoje), kako si izbavio Mojsiju iz ruke Faraona, kralja Egipatskoga. Amen.

Izbavi, Gospodine, dušu sluge svoga (službenice svoje), kako si izbavio Danijela iz jame lavske. Amen.

Izbavi, Gospodine, dušu sluge svoga

(službenice svoje), kako si izbavio tri mladića iz peći žarkoga ognja i iz ruke kralja bezbožnoga. Amen.

Izbavi, Gospodine, dušu sluge svoga (službenice svoje), kako si oslobodio Suzanu od krive tužbe. Amen.

Izbavi, Gospodine, dušu sluge svoga (službenice svoje), kako si izbavio Davida iz ruke kralja Saula i iz ruke Golijata. Amen.

Izbavi, Gospodine, dušu sluge svoga (službenice svoje), kako si izbavio Petra i Pavla iz tamnice. Amen.

I kako si Teklu djevicu i mučenicu svoju izbavio od tri grozne muke*, tako se dostoj izbaviti dušu ovoga sluge svoga (ove službenice svoje), i daj da s tobom uživa nebeska dobra. Amen.

* Ovoj učenici sv. Pavla apostola priredili lomaču, ne bi li ju odvratili od vjere, ali kad je sama prekrižívši se skočila u vatru, iznenada ju kiša ugasila. Poslije ju bacili megju zvijeri, i napokon u jamu punu zmija, no milošću Kristovom i odavle je bila spašena, te još iza toga 70 godina živjela.

Molitva.

Preporučamo ti, Gospodine, dušu sluge tvoga (službenice tvoje) N., i molimo te, Gospodine Isuse Kriste, Spasitelju svijeta, koji si radi nje milostivo sašao na zemlju, ne ustručavaj se primiti ju u kolo svojih Patrijarha. Priznaj, Gospodine, stvorenje svoje, koje nije od tugjih bogova stvoreno, nego od tebe jedinoga Boga živoga i pravoga: jer ne ima drugoga Boga osim tebe, i ne ima djela takovih, kakova su tvoja. Obveseli, Gospodine, dušu njegovu (njezinu) pred licem svojim, i ne opominjaj se starih njegovih grijeha, i neumjerenosti, što ih pobudio bijes ili žestina zle požude. Jer ako i jest sagriješio(la), nije ipak zatajio(la) Oca i Sina i Duha Svetoga, nego je vjerovao(la), i imao(la) u sebi revnost za Boga, i vjerno štovao(la) Boga, koji je sve stvorio.

Molitva.

Ne sjećaj se, molimo, Gospodine, grijeha njegove (njezine) mladosti i neznanja:

nego po velikoj milosrdnosti svojoj spomeni se njega (nje) u slavi svjetlosti svoje. Otvorila mu (joj) se nebesa, radovali se s njim (njom) Angjeli. Primi, Gospodine, slugu svoga (službenicu svoju) u svoje kraljevstvo. Primio ga (ju) sveti Mihael Arhangjel Božji, koji je zavrijedio biti vojvoda nebeski. Došli mu (joj) u susret sveti Angjeli Božji, i doveli ga (ju) u nebeski grad Jerusalem. Primio ga (ju) sveti Petar Apostol, komu je Bog predao ključe kraljevstva nebeskoga. Bio mu (joj) na pomoć sveti Pavao Apostol, koji je zavrijedio biti posuda izabrana. Molio za njega (nju) sveti Ivan, izabrani Apostol Božji, kojemu su otkrivene tajne nebeske. Molili za njega (nju) svi sveti Apostoli, kojima je Gospodin dao vlast vezati i razrješivati. Molili za njega (nju) svi Sveci i Odabranici Božji, koji su za ime Kristovo muke podnosili na ovom svijetu: da odriješen(a) od veriga tjelesnih, zavrijedi doći u slavu kraljevstva nebeskoga po milosti Gospodina našega

Isusa Krista, koji s Ocem i Duhom Svetim živi i kraljuje na vijeke vijekova. Amen.

Ako se duša dulje muči, može se nad umirućim čitati ovo evangjelje po svetom Ivanu (17, 1—26).

Isus podiže oči na nebo i reče: Oče, došao je čas, proslavi Sina svojega, da Sin tvoj proslavi tebe: kao što si mu dao vlast nad svakim tijelom, da svemu, što si mu dao, da život vječni. A ovo je život vječni, da poznaju tebe, jedinoga pravoga Boga, i koga si poslao, Isusa Krista. Ja sam tebe proslavio na zemlji, posao sam svršio, koji si mi dao da radim: i sad proslavi ti mene, Oče, kod tebe samoga, slavom, koju sam imao kod tebe, prije nego je svijet postao. Ja sam objavio ime tvoje ljudima, koje si mi dao od svijeta: tvoji su bili, pa si ih meni dao, i tvoju su riječ održali. Sad su spoznali, da je sve, što si mi dao, od tebe; jer riječi, koje si dao meni, dao sam im; i oni su primili, i poznali istinito, da sam od tebe izišao, i vjerovali su, da si me ti poslao.

Ja se za njih molim: ne molim se za svijet, nego za one, koje si mi dao, jer su tvoji; i moje sve je tvoje, i tvoje moje; i ja sam se proslavio u njima; i više nijesam na svijetu, a oni su na svijetu, a ja idem k tebi. Oče sveti; sačuvaj ih u ime svoje, one, koje si mi dao, da budu jedno kao i mi. Dok sam bio s njima na svijetu, ja sam ih čuvao u ime tvoje. One sam sačuvao, koje si mi dao: i nitko od njih nije poginuo osim sina pogube, da se zbude pismo. A sad k tebi idem, i ovo govorim na svijetu, da imaju radost moju ispunjenu u sebi. Ja sam im dao riječ tvoju i svijet je zamrzio na njih, jer nijesu od svijeta, kao što ni ja nijesam od svijeta. Ne molim te, da ih uzmeš sa svijeta, nego da ih sačuvaš od zla. Od svijeta nijesu, kao što ni ja nijesam od svijeta. Posveti ih u istini. Riječ je tvoja istina. Kao što si ti mene poslao u svijet, i ja sam njih poslao u svijet. I ja posvećujem sebe za njih, da i oni budu po-

svećeni u istini. Ne molim pak samo za njih, nego i za one, koji u me uzvjeruju po njihovoj riječi; da svi jedno budu, kao što si ti, Oče, u meni, i ja u tebi, da i oni u nama jedno budu, da svijet vjeruje, da si me ti poslao. I slavu, koju si mi dao, dao sam ja njima, da budu jedno, kao mi što smo jedno. Ja u njima i ti u meni, da budu sasvim u jedno, i da pozna svijet, da si me ti poslao, i da si ih ljubio, kao i mene što si ljubio. Oče, hoću da i oni, koje si mi dao, budu sa mnom, gdje sam ja: da vide slavu moju, koju si mi dao; jer si me ljubio prije postanka svijeta. Oče pravedni, svijet te nije poznao, a ja sam te poznao, a ovi su poznali, da si me ti poslao. I pokazao sam ime tvoje, i pokazat ću da ljubav, kojom si mene ljubio, u njima bude i ja u njima.

Muka Gospodina našega Isusa Krista po Ivanu (18, 1—40. i 19, 1—42).

U ono vrijeme izigje Isus s učenicima svojim preko potoka Cedrona, gdje bješe

vrt, u koji ugje on i učenici njegovi. A znadijaše i Juda izdajnik njegov ono mjesto; jer se Isus često skupljaše ondje s učenicima svojim. Onda Juda uze četu i od glavara svećeničkih i farizeja momke, i dogje onamo sa svjetionicama i sa svijećama i s oružjem. A Isus znajući sve, što će biti od njega, izigje i reče im: Koga tražite? Odgovoriše mu: Isusa Nazarejina. Isus im reče: Ja sam. A s njima stajaše i Juda, koji ga izdavaše. A kad im reče: ja sam, uzmakoše se natrag i popadoše na zemlju. Onda ih opet zapita Isus: Koga tražite? A oni rekoše: Isusa Nazarejina. Isus im odgovori: Kazah vam, da sam ja. Ako dakle mene tražite, ostavite ove, nek idu. Da se izvrši riječ što reče: Ne izgubih ni jednoga od onih, koje si mi dao. A Simon Petar imaše mač, pa ga izvadi, i udari slugu poglavara svećeničkoga, i odsiječe mu desno uho. A sluzi bješe ime Malho. Onda reče Isus Petru: Zadjeni mač svoj u korice. Čašu, koju mi dade otac, zar

da je ne pjeim? Četa dakle i vojvoda i momci Židovski uhvatiše Isusa i svezaše ga. I odvedoše ga najprije Anni, jer bijaše tast Kaifi, koji bješe poglavar svećenički one godine. A Kaifa bješe onaj, što dade savjet Židovima: bolje je da umre jedan čovjek za narod. Za Isusom pak igjaše Simon Petar i drugi učenik. A učenik onaj bješe poznat kod poglavara svećeničkoga, i ugje s Isusom u dvor poglavara svećeničkoga. A Petar stajaše na polju kod vrata. Onda izigje onaj učenik, koji bješe poznat kod poglavara svećeničkoga, i reče vratarici, te uvede Petra. Onda reče sluškinja vratarica Petru: Zar si i ti od učenika ovoga čovjeka? On reče: Nijesam. A sluge i momci stajahu kod žeravice, jer bješe zima, i grijahu se; a i Petar stajaše s njima i grijaše se. Poglavar pak svećenički zapita Isusa za učenike njegove i za njegovu nauku. Isus mu odgovori: Ja govorih javno svijetu; ja svagda učih u zbornici i u hramu, gdje se svi Ži-

dovi skupljaju; i ništa tajna ne govorih. Što pitaš mene? Pitaj one, koji su slušali, što sam im govorio. A kad on ovo reče, jedan od momaka, koji stajahu ondje, udari Isusa po obrazu i reče: Tako li odgovaraš poglavaru svećeničkomu? Isus mu odgovori: Ako zlo rekoh, dokaži, da je zlo; ako li dobro, zašto me biješ? I Anna ga posla svezana Kaifi poglavaru svećeničkomu. A Simon Petar stajaše i grijaše se. Onda mu rekoše: Zar si i ti od učenika njegovih? A on se odreče i reče: Nijesam. Reče jedan od sluga poglavara svećeničkoga, rogjak onomu, kojemu Petar odsiječe uho: Nijesam li ja tebe vidio u vrtu s njim? Onda se Petar opet odreče, i odmah pijetao zapjeva. A Isusa povedoše od Kaife u sudnicu. Bješe pak jutro; i oni ne ugjoše u sudnicu, da se ne bi opoganili, nego da bi mogli jesti pashu. Onda Pilat izigje k njima na polje i reče: Kakovu tužbu iznosite na ovoga čovjeka? Odgovoriše mu i rekoše: Kad on ne bi

bio zločinac, ne bismo ga predali tebi. A Pilat im reče: Uzmite ga vi, i po zakonu svojem sudite mu. A Židovi mu rekoše: Mi ne smijemo nikoga pogubiti. Da se zbude riječ Isusova, koju reče kazujući, kakovom će smrti umrijeti. Onda ugje Pilat opet u sudnicu i dozva Isusa, i reče mu: Ti si kralj Židovski? Isus mu odgovori: Govoriš li ti to sam od sebe, ili ti drugi kazaše za mene? Pilat mu odgovori: Zar sam ja Žid? Narod tvoj i glavari svećenički predaše te meni; šta si učinio? Isus odgovori: Kraljevstvo moje nije od ovoga svijeta; kad bi bilo od ovoga svijeta kraljevstvo moje, onda bi sluge moje branile, da ne bih bio predan Židovima; ali kraljevstvo moje nije odavle. Onda mu reče Pilat: Dakle si ti kralj? Isus odgovori: Ti govoriš, da sam ja kralj. Ja sam zato rogjen, i zato dogjoh na svijet, da svjedočim istinu. I svaki koji je od istine sluša glas moj. Reče mu Pilat: Šta je istina? I ovo rekavši izigje

opet k Židovima, i reče im: Ja nikakove krivice ne nalazim na njemu. A u vas je običaj, da vam jednoga pustim na pashu. Hoćete li dakle, da vam pustim kralja Židovskoga? Onda opet svi povikaše govoreći: Ne ovoga, nego Barabu. A Baraba bješe razbojnik. Tada dakle Pilat uze Isusa i šiba ga. I vojnici spletavši vijenac od trnja, metnuše mu na glavu, i obukoše mu skerletnu haljinu, i pristupahu k njemu i govorahu: Zdravo kralju Židovski! I davahu mu ćuške. Onda Pilat izigje opet na polje, i reče im: Evo ga izvodim k vama na polje, da vidite, da na njemu ne nalazim nikakove krivice. A Isus izigje na polje noseći vijenac od trnja i skerletnu haljinu. I reče im Pilat: Evo čovjeka! A kad ga vidješe glavari svećenički i momci, povikaše govoreći: Raspni, raspni ga! Pilat im reče: Uzmite ga vi i raspnite, jer ja ne nalazim na njemu krivice. Odgovoriše mu Židovi: Mi imamo zakon, i po zakonu našem valja da umre, jer na-

čini sebe sinom Božjim. Kad dakle Pilat ču ovu riječ, poboja se većma. I opet ugje u sudnicu i reče Isusu: Odakle si ti? A Isus mu ne dade odgovora. A Pilat mu reče: Zar meni ne govoriš? Ne znaš li, da imam vlast raspeti te, a imam pustiti te? Isus odgovori: Ne bi imao vlasti nikakove nada mnom, kad ti ne bi bilo dano odozgora; zato ima onaj veći grijeh, koji me predade tebi. Od tada gledaše Pilat, da ga pusti. Ali Židovi vikahu govoreći: Ako ovoga pustiš nijesi prijatelj cesaru. Svaki, koji sebe kraljem gradi, protivi se cesaru. Pilat dakle čuvši ovu riječ, izvede Isusa na polje, i sjede na sudačku stolicu na mjestu, koje se zove litostrotos, a hebrejski gabbata. A bješe priprava pashe oko šeste ure, i Pilat reče Židovima: Evo kralj vaš. A oni vikahu: Uzmi, uzmi, raspni ga. Pilat im reče: Kralja vašega da raspnem? Odgovoriše glavari svećenički: Nemamo kralja osim cesara. Tada im ga dakle predade, da se

razapne. A oni uzeše Isusa i odvedoše. I noseći križ svoj izigje na mjesto, koje se zove Košturnica, a Hebrejski Golgota. Ondje ga razapeše, i s njim drugu dvojicu s jedne i s druge strane, a Isusa u srijedi. Pilat pak napisa i natpis i metnu na križ. A bješe napisano: Isus Nazarejin kralj Židovski. I ovaj natpis čitaše mnogi od Židova: jer mjesto bijaše blizu grada, gdje razapeše Isusa. A Židovski glavari svećenički govorahu Pilatu: Ne piši: kralj Židovski, nego da sâm reče: kralj sam Židovski. Pilat odgovori: Što pisah, pisah. A vojnici kad razapeše Isusa, uzeše njegove haljine i načiniše četiri dijela, svakomu vojniku po dijel, i kabanicu. A kabanica ne bješe šivena nego izatkana sva s vrha do dna. Onda rekoše megju sobom: Ne derimo je, nego bacimo kocke za nju, kome će dopasti. Da se zbude pismo, koje govori: Razdijeliše haljine moje megju sobom, i za kabanicu moju baciše kocke. Vojnici dakle tako učiniše. A stajahu kod

križa Isusova mati njegova i sestra matere njegove Marija Kleofina i Marija Magdalena. Kad vidje dakle Isus mater i učenika, kojega ljubljaše, gdje stoje, reče materi svojoj: Ženo, eto ti sina! Po tom reče učeniku: Eto ti matere! I od onoga časa uze je učenik k sebi. Po tom znajući Isus, da se već sve svrši, da se zbude pismo, reče: Žedan sam. Ondje pak stajaše sud pun octa; a oni napuniše spužvu octa, i nataknuvši na trsku, prinesoše k ustima njegovim. A kad primi Isus ocat reče: Svrši se. I preklonivši glavu, predade duh. A budući bješe priprava, pa da ne bi tijela ostala na križu u subotu (jer bijaše veliki dan ona subota), Židovi umoliše Pilata, da im se prebiju golijeni, i da se skinu. Dogjoše dakle vojnici, i prvomu istina prebiše golijeni i drugomu raspetomu s njim. A došavši k Isusu, kad ga vidješe da je umro, ne prebiše mu golijeni nego jedan od vojnika otvori mu rebro kopljem; i odmah izigje krv i voda. I onaj koji vidje, posvjedoči, i svjedočanstvo je njegovo istinito. I on zna, da istinu govori, da i vi vjerujete. Jer se ovo dogodi, da se zbude pismo: Kosti na njemu ne prelomite. I opet drugo pismo govori: Vidjet će, koga probodoše. A po po tom Josip iz Arimateje, koji bješe učenik Isusov ali kradom od straha Židovskoga, moli Pilata, da uzme tijelo Isusovo, i dopusti Pilat. Onda dogje i uze tijelo Isusovo. A dogje i Nikodem, koji prije dolazi k Isusu noću, i donese pomiješane smirne i aloja oko sto litara. I uzeše tijelo Isusovo i obaviše ga platnom s mirisima, kao što je običaj Židovima ukapati. A bijaše blizu onoga mjesta, gdje bijaše razapet, vrtao i u vrtlu grob nov, u koji još nitko ne bješe metnut. Ondje dakle radi priprave Židovske, jer bješe blizu grob, metnuše Isusa.

Molitva o pojedinim dijelovima muke Isusove,

koju umirući ili sam ili tko drugi mjesto njega može moliti.

Klanjamo ti se, Kriste, i blagoslivljamo te. Jer si svojim svetim križem otkupio

svijet. Bože, koji si za otkupljenje svijeta hotio biti rogjen, obrezan, od Židova odbačen, od Jude izdajice poljupcem izdan, užetima svezan, kao jagnje nevino na zaklanje vogjen, pred Anu, Kajfu, Pilata i Heroda nepodobno stavljen, od krivih svjedoka tužen, bičevima i porugama mučen, u obraz popljuvan, trnjem krunjen, ćuškan, trskom bijen, po licu pokrivan, svučen, na križ čavlima pribijen, na križu uzdignut, megju razbojnike metnut, žuči i octom pojen i kopljem ranjen: ti Gospodine, po ovim presvetim mukama svojim, koje ja nevrijedni(a) promišljam, i po svetom križu i smrti svojoj, oslobodi me (oslobodi slugu tvoga N.) od muka paklenih, i dostoj se dovesti me (ga), kamo si doveo razbojnika, koji je bio raspet s tobom. Koji s Ocem i Duhom Svetim živiš i kraljuješ u vijeke vijekova Amen.

Psalmi za umiruće.*

Koji se mogu moliti, ako smrtna borba dulje traje. Mjesto ovih psalama mogu se takogjer moliti psalmi pokornički ili koje od litanija, što su u ovoj knjižici.

* Rituale Rom.

Psalam 117.

Hvalite Gospodina, jer je dobar: jer je do vijeka milosrgje njegovo.

Neka sada reče Izrael, da je dobar: da je do vijeka milosrgje njegovo.

Neka sada reče dom Aronov: da je do vijeka milosrgje njegovo.

Neka sada reknu, koji se boje Gospodina: da je do vijeka milosrgje njegovo.

Iz tjeskobe povikah Gospodinu: i uslišio me na široko Gospodin.

Gospodin mi je pomoćnik: ne bojim se, šta će mi učiniti čovjek.

Gospodin mi je pomoćnik: i ja ću prezreti neprijatelje svoje.

Bolje je uzdati se u Gospodina, nego li uzdati se u čovjeka.

Bolje je ufati se u Gospodina, nego li se ufati u knezove.

Svi me narodi opkoliše: ali im se u ime Gospodina osvetih.

Optekoše, opkoliše me: ali im se u ime Gospodina osvetih.

Opkoliše me kao pčele, i raspališe se kao oganj u trnju: ali im se u ime Gospodina osvetih.

Napadoše, otisnuše me, da padnem: ali me Gospodin prihvati.

Gospodin je jakost moja, i slava moja: i on mi postade izbavitelj.

Glas je radosti i spasenja u šatorima pravedničkima.

Desnica je Gospodnja moćno djelovala: desnica me je Gospodnja uzvisila, desnica je Gospodnja moćno djelovala.

Ne ću umrijeti, nego ću živ biti: i kazivati djela Gospodnja.

Kazneći kazni me Gospodin: ali me smrti ne dade.

Otvorite mi vrata od pravde, unići ću na njih, slavit ću Gospodina: ovo su vrata Gospodnja, pravednici unići će kroz njih.

Hvalim te, što si me uslišio: i postao si mi izbavitelj.

Kamen, koji su odbacili zidari: posta glava od ugla.

To bi od Gospodina: i divno je u očima našima.

Ovo je dan, koji je stvorio Gospodin: radujmo se, i veselimo u njemu.

O Gospodine, pomozi mi, o Gospodine, daj da bude u napredak: blagoslovljen koji ide u ime Gospodnje.

Blagoslivljamo vas iz doma Gospodnjega: Bog je Gospodin, i on nas obasja.

Slavite blagdan s lišćem, sve do rogova žrtveniku (ugla oltara).

Ti si Bog moj, i tebe hvalim: ti si Bog moj, i tebe uzvisujem.

Hvalim te, što si me uslišio: i postao mi izbavitelj.

Hvalite Gospodina jer je dobar: jer je do vijeka milosrgje njegovo.

Slava Ocu i Sinu itd.

Psalam 118.

Blago onima, kojima je put čist: koji hode u zakonu Gospodnjem.

Blago onima, koji promatraju svjedočanstva njegova: svim srcem traže njega.

Jer oni, koji zlo čine ne hode njegovim putevima.

Ti si zapovjedio, da se zapovijedi tvoje čuvaju jako.

O da bi putevi moji bili upravljeni, da čuvam naredbe tvoje.

Tad se ne bih postidio, kad bih pazio na sve zapovijedi tvoje.

Hvalim te s pravim srcem: učeći se sudovima pravednosti tvoje.

Čuvat ću naredbe tvoje: nemoj me ostaviti sasvim.

Kako popravlja mladić put svoj? držeći se tvojih riječi.

Svim srcem svojim tražim tebe: ne daj mi da zagjem od zapovijedi tvojih.

U srce svoje zaklonio sam riječi tvoje: da ti ne griješim.

Blagoslovljen si Gospodine: nauči me naredbama svojim.

Ustima svojim javljam sve sudove usta tvojih.

Na putu svjedočanstva tvojih radujem se, kao za sve bogatstvo.

U zapovijedima se tvojim vježbam: i pazim na puteve tvoje.

O naredbama tvojim razmatram: ne zaboravljam riječi tvojih.

Naplati slugu svoga, daj, da živem: i čuvat ću riječi tvoje.

Otvori oči moje: i promatrat ću čudesa zakona tvojega.

Putnik sam na zemlji: nemoj od mene sakriti zapovijedi svojih.

Naredbe tvoje duša moja željno izgleda u svako doba.

Pokarao si ohole: prokleti koji zastranjuju od zapovijesti tvojih.

Odvrati od mene rug i sramotu: jer držim svjedočanstva tvoja.

I knezovi sjede i dogovaraju se protiv mene: a sluga tvoj vježba se u naredbama tvojim.

Jer su svjedočanstva tvoja razmatranje moje: a savjet moj naredbe tvoje.

Duša moja leži u prahu: oživi me po riječi svojoj.

Kazujem puteve svoje i čuješ me: nauči me naredbama svojim.

Urazumi me o putu zapovijedi tvojih: i razmišljat ću o čudesima tvojim.

Drijemala je duša moja od dosade: okrijepi me po riječima svojim.

Put nepravde ukloni od mene: i poradi zakona svojega smiluj mi se.

Put istine izabrah: sudova tvojih ne zaboravljam.

Prionuh za svjedočanstva tvoja, Gospodine: nemoj me osramotiti.

Putem zapovijedi tvojih trčim, jer si raširio srce moje.

Slava Ocu itd.

Tri pobožne i umirućima korisne molitve, koje se mole u smrtnoj borbi.*

Gospodine, smiluj se. Kriste, smiluj se. Gospodine, smiluj se.

Oče naš. Zdravo Marijo.

* Rituale Rom.

Molitva

Gospodine Isuse Kriste, po svetoj smrtnoj borbi svojoj i molitvi, kojom si se za nas molio na gori Maslinskoj, kad je znoj tvoj bio kao kaplje krvi, koje su kapale na zemlju: molim te, da se dostojiš množinu krvavoga znoja svojega, kojim si se u tjeskobi obilno znojio za nas, Bogu Ocu svemogućemu prikazati i predstaviti za svu množinu grijeha sluge ovoga tvojega (ove službenice tvoje) N., i izbavi ga (ju) u ovaj čas njegove (njezine) smrti od svih kazni i muka, što ih je, kako se boji, za grijehe svoje saslužio (zaslužila): koji s Ocem i Duhom Svetim živiš i kraljuješ Bog na vijeke vijekova. Amen.

Gospodine, smiluj se. Kriste, smiluj se. Gospodine, smiluj se.

Oče naš. Zdravo Marijo.

Molitva.

Gospodine Isuse Kriste, koji si se dostojao umrijeti za nas na križu, molim

te, da se dostojiš sve gorke muke i tjeskobe svoje, što si ih za nas nevoljne grješnike podnio na križu, osobito u onaj čas, kad se presveta duša tvoja rastavila s presvetim tijelom tvojim, Bogu Ocu svemogućemu prikazati i predstaviti za dušu ovoga sluge tvojega (ove službenice tvoje) N., i izbavi ga (ju) u ovaj čas smrti od svih kazni i muka, što ih je, kako se boji, za grijehe svoje zaslužio (la): koji s Ocem i Duhom Svetim živiš i kraljuješ Bog na vijeke vijekova. Amen.

Gospodine, smiluj se. Kriste, smiluj se. Gospodine, smiluj se.

Oče naš. Zdravo Marijo.

Molitva.

Gospodine Isuse Kriste, koji si rekao ustima Proroka: Ljubim te ljubavi vječnom, za to te milostivo privlačim; molim te, dostoj se tu istu ljubav svoju, koja te s neba na zemlju povukla, da podneseš sve gorke muke svoje: Bogu Ocu svemogućemu prikazati i predstaviti za dušu ovoga sluge svoga (ove službenice svoje) N., i izbavi ga (ju) od svih muka i kazni, što ih je, kako se boji, za grijehe svoje zaslužio (la). I spasi dušu njegovu (njezinu) u ovaj čas rastave. Otvori mu (joj) vrata života, i daj, da se raduje sa Svetima tvojima u slavi vječnoj. I ti, preblagi Gospodine Isuse Kriste, koji si nas dragocjenom krvi svojom otkupio, smiluj se duši ovoga sluge svojega (ove službenice svoje), i dostoj se dovesti ju na vazda zelena i ugodna mjesta u raju, da tebi žive u nerazlučivoj ljubavi, koja se s tobom i s odabranicima tvojim nikada rastaviti ne može. Koji s Ocem i Duhom Svetim živiš i kraljuješ Bog u vijeke vijekova. Amen.

Molitva, kad se umirućemu daje svijeća.*

Uzmi, dušo kršćanska, ovu goruću svijeću, koja ti je slika Isusa Krista i naše vjere u njega, te reci ustima i srcem:

*Rituale Zagr. — Ovu svijeću blagosivlje svećenik ovako: R. Pomoć naša u ime Gospodina. O. Koji stvori

O slatki Isuse moj! Ti pravo, živo svijetlo, razsvijetli moj razum i ugrij moje srce, da ostanem stalan u pravoj vjeri i u istinitoj ljubavi! O Isuse Kriste! Ti žarko svijetlo na putu u nebo! za tobom ću ići, da ne propadnem u tmini! O Isuse, sačuvaj me u pravoj vjeri, pokrijepi me u pravom ufanju, i razplamti me u svetoj ljubavi! O Isuse, protjeraj od mene duha tmine, čuvaj me od njegovih napasti, uzdrži me u svojoj milosti, i pusti dušu moju u miru, da vidi tebe u svijetlu vječne slave. Amen.

---

nebo i zemlju. R. Gospodin s vama. O. I s duhom tvojim. Pomolimo se. Gospodine Isuse Kriste, Sine Boga živoga, blagoslovi ove svijeće na ponizne prošnje naše: ulij im, Gospodine, jakošću svetoga križa, blagoslov nebeski, ti, koji si ih rodu ljudskomu dao za tjeranje tmina; i takav blagoslov znakom svetoga križa neka primu, da na kojemgod mjestu budu upaljene ili postavljene, odstupe poglavice tmina i ustraše se, i uplašeni pobjegnu sa svim službenicima svojim od stanova onih, i da se ne usude više uznemirivati, ili dosagjivati onima, koji služe tebi svemogućemu Bogu: koji živiš i kraljuješ u vijeke vijekova. Amen. (Rituale Rom.)

Druga molitva, kad se daje svijeća.*

Dragi brate! Svijetlo svijeta, Isus Krist, kojega ovo svijetlo znamenuje, rasvijetlio oči duše tvoje, da ne usneš u vječnoj smrti. Izigji, dušo kršćanska, iz ovoga života, idi u susret svojemu ljubljenomu zaručniku Isusu Kristu i ponesi goruću svijeću u rukama svojima. Onaj, koji te je pozvao iz tmine u svoje čudovito svijetlo, ne dopustio, da duša tvoja dogje u skrajnje tmine, nego ju priveo iz sjena smrti k vječnomu svijetlu. Svijetlo svete vjere, vatra vječne ljubavi na ovom tvojem zadnjem putu ne utrnula nikad u srcu tvojem. Vi sveti angjeli svijetla, odgonite sve duhove paklenih tmina, da se njihovom prevarom i silom ne utrne u srcu ovoga našega brata svijetlo vjere, ufanja i ljubavi.

---

* Rituale Vrhb.

Kad umirući izdiše.*

Kad pako umirući izdiše, tad osobito treba da se svi prisutni klečeći vruće mole za nj. Umirući neka zazivlje, ako može, a ako ne može, neka mjesto njega netko drugi glasno izgovara:

Isuse, Isuse, Isuse.

Ovo, a tako i sve što slijedi, neka opetuje češće, a ako je zgodno, neka umirućemu govori iznad uha kraj čela:

U ruke tvoje, Gospodine, predajem dušu svoju.

Gospodine Isuse Kriste, primi dušu moju.

Sveta Marijo, moli za me.

Marijo, majko milosti, majko milosrgja, ti me od neprijatelja obrani, i u čas smrti primi.

Čim je duša izišla iz tijela,

odmah se moli ovo:

Pritecite, sveci Božji, pohitite u susret angjeli Gospodnji, primite dušu njegovu (njezinu) i prinesite ju pred lice Svevišnjega.

Primio te Krist, koji te je pozvao, i u krilo Abrahamovo uveli te angjeli.

* Rituale Rom.

Primite dušu njegovu, i prinesite ju pred lice Svevišnjega.

Pokoj vječni daruj mu (joj), Gospodine, i svjetlost vječna svijetlila mu (joj).

Prinesite ju pred lice Svevišnjega.

Gospodine smiluj se. Kriste smiluj se. Gospodine smiluj se.

Oče naš (tiho).

R. I ne uvedi nas u napast.

O. Nego izbavi nas od zla.

R. Pokoj vječni daruj mu (joj), Gospodine.

O. I svjetlost vječna svijetlila mu (joj).

R. Od vrata paklenih.

O. Izbavi, Gospodine, dušu njegovu (njezinu).

R. Počivao (la) u miru.

O. Amen.

R. Gospodine, usliši molitvu moju.

O. I vapaj moj k tebi neka dogje.

Pomolimo se. Tebi, Gospodine, preporučujemo dušu sluge tvojega (službenice tvoje) N., da umrvši svijetu tebi živi: i

grijehe, koje je po ljudskoj slabosti u životu učinio, ti oproštenjem premilostive blagosti izbriši. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

Opća ispovijed.

a) Latinski.

Konfíteor Déo omnipoténti, beáte Maríe sémper Vírgini, beáto Mihaéli Arhángelo, beáto Joáni Baptíste, sanktis Apóstolis Pétro et Páulo, ómnibus Sánktis et tíbi, páter, kvía pekávi nímis kogitacióne, vérbo et ópere: méa kúlpa, méa kúlpa, méa máksima kúlpa: ídeo prékor beátam Maríam sémper Vírginem, beátum Mihaélem Arhángelum, beátum Joánem Baptístam, sánktos Apóstolos Pétrum et Páulum, ómnes Sánktos et te, páter, orare pro me ad Dóminum Déum nóstrum.

b) Hrvatski.

Strana 180.

DODATAK.

Ordo ministrandi Sacramentum Extremae Unctionis; Ritus Benedictionis Apostolicae.

Ordo ministrandi Sacramentum Extremae Unctionis.

Cum perventum fuerit ad locum ubi jacet infirmus Sacerdos intrans cubiculum dicit:

℣. Pax huic dómui. ℟. Et ómnibus habitántibus in ea.

Deinde deposito Oleo super mensam, superpelliceo, stolaque violacea indutus, aegroto crucem pie deosculandam porrigit; mox in modum crucis eum aqua benedicta, et cubiculum et circumstantes aspergit dicens Antiphonam: Aspérges me, Dómine, etc. Quod si aegrotus voluerit confiteri, audiat illum, et absolvat. Deinde piis verbis illum consoletur, et de hujus Sacramenti vi, atque efficacia, si tempus ferat, breviter admoneat, et quantum opus sit, ejus animam confirmet, et in spem erigat vitae aeternae.

Postea dicit:

℣. Adjutórium nostrum in nómine Dómini. ℟. Qui fecit coelum et terram.

℣. Dóminus vobíscum. ℟. Et cum spíritu tuo.

Orémus.

Intróeat, Dómine Jesu Christe, domum hanc, sub nostrae humilitátis ingréssu, aetérna felícitas, divína prospéritas, seréna laetítia, cáritas fructuósa, sánitas sempitérna: effúgiat ex hoc loco accéssus daémonum: adsint Angeli pacis, domúmque hanc déserat omnis malígna discórdia. Magnífica, Dómine, super nos nomen sanctum tuum,

et bénedic † nostrae conversatióni ; sanctífica nostrae humilitátis ingréssum, qui sanctus et qui pius es, et pérmanes cum Patre et Spíritu Sancto in saécula saeculórum. Amen.

Orémus, et deprecémur Dóminum nostrum Jesum Christum, ut benedicéndo benedícat † hoc tabernáculum et omnes habitántes in eo, et det eis Angelum bonum custódem, et fáciat eos sibi servíre ad considerándum mirabília de lege sua : avértat ab eis omnes contrárias potestátes : erípiat eos ab omni formídine et ab omni perturbatióne, ac sanos in hoc tabernáculo custodíre dignétur. Qui cum Patre et Spíritu Sancto vivit et regnat Deus in saécula saeculórum. Amen.

Oremus.

Exáudi nos, Dómine sancte, Pater omnípotens, aetérne Deus, et míttere dignéris, sanctum Angelum tuum de coelis, qui custódiat, fóveat, prótegat, vísitet atque deféndat omnes habitántes in hoc habitáculo. Per Christum Dóminum nostrum. Amen.

Quae Orationes, si tempus non patiatur, ex parte, vel in totum poterunt omitti. Tum de more facta confessione generali, latino vel vulgari* sermone, Sacerdos dicat:

Misereátur tui, etc. Indulgéntiam, absolutiónem, etc.

Antequam Parochus incipiat ungere infirmum, moneat astantes, ut pro illo orent, et ubi commodum fuerit, pro loco et tempore, et astantium numero vel qualitate, recitent septem Psalmos poenitentiales, cum Litaniis, vel

* Hrvatski tekst gledaj na strani 180, a latinski na strani 388.

alias preces, dum ipse unctionis Sacramentum administrat. Mox dicat:

In nómine Patris †, et Filii †, et Spíritus † Sancti, exstinguátur in te omnis virtus diáboli per impositiónem mánuum nostrárum, et per invocatiónem ómnium sanctórum Angelórum, Archangelórum, Patriarchárum, Prophetárum, Apostolórum, Mártyrum, Confessórum, Vírginum, atque ómnium simul Sanctórum. Amen.

Deinde, intincto pollice in Oleo sancto, in modum Crucis ungit infirmum in partibus hic subscriptis, aptando proprio loco verba formae in hunc modum:

Ad oculos.

Per istam sanctam unctiónem †, et suam piíssimam misericórdiam, indúlgeat tibi Dóminus quidquid per visum deliquísti. Amen.

Minister vero, si est in sacris, vel ipsemet Sacerdos, post quamlibet unctionem tergat loca inuncta novo globulo bombacii vel rei similis; eumque in vase mundo reponat, et ad Ecclesiam postea deferat, comburat, cineresque projiciat in sacrarium.

Ad aures.

Per istam sanctam unctiónem †, et suam piíssimam misericórdiam, indúlgeat tibi Dóminus quidquid per audítum deliquísti. Amen.

Ad nares.

Per istam sanctam unctiónem †, et suam piíssimam misericórdiam, indúlgeat tibi Dóminus quidquid per odorátum deliquísti. Amen.

Ad os, compressis labiis.

Per istam sanctam unctiónem †, et suam piísimam misericórdiam, indúlgeat tibi Dóminus

quidquid per gustum et locutiónem deliquísti. Amen.

Ad manus.

Per istam sanctam unctiónem †, et suam piíssimam misericórdiam, indúlgeat tibi Dóminus quidquid per tactum deliquísti. Amen.

Et adverte quod Sacerdotibus manus non inunguntur interius, sed exterius.

Ad pedes.

Per istam sanctam unctiónem †, et suam piíssimam misericórdiam, indúlgeat tibi Dóminus quidquid per gressum deliquísti. Amen.

Ad lumbos sive renes.

Per istam sanctam unctiónem †, et suam piíssimam misericórdiam, indúlgeat tibi Dóminus quidquid per lumbórum delectatiónem deliquísti. Amen.

Haec autem unctio ad lumbos omittitur semper in feminis, et etiam in viris, qui ob infirmitatem vix aut sine periculo moveri non possunt.

Quibus omnibus peractis, Sacerdos dicit:

Kýrie eléison. Christe eléison. Kýrie eléison. Pater noster.

℣. Et ne nos indúcas in tentatiónem. ℟. Sed líbera nos a malo.

℣. Salvum fac servum tuum. ℟. Deus meus, sperántem in te.

℣. Mitte ei Dómine auxílium de sancto. ℟. Et de Sion tuére eum.

℣. Esto ei, Dómine, turris fortitúdinis. ℟. A fácie inimíci.

℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et fílius iniquitátis non appónat nocére ei.

℣. Dómine exaúdi oratiónem meam. ℟. Et clamor meus ad te véniat.

℣. Dóminus vobíscum. ℟. Et cum spíritu tuo.

Orémus.

Dómine Deus, qui per Apóstolum tuum Jacóbum locútus es: Infirmátur quis in vobis? Indúcat presbyteros Ecclésiae, et orent super eum, ungéntes eum óleo in nómine Dómini, et orátio fídei salvábit infírmum, et alleviábit eum Dóminus, et si in peccatis sit, remitténtur ei: cura, quaésumus, Redémtor noster, grátia Sáncti Spíritus languóres istíus infírmi, ejúsque sana vúlnera, et dimítte peccáta, atque dolóres cunctos mentis et córporis ab eo expélle, plenámque intérius et extérius sánitátem misericórditer redde, ut ope misericórdiae tuae restitútus ad prístina reparétur offícia. Qui cum Patre et Spíritu Sancto vivis et regnas Deus in saécula saeculórum. Amen.

Orémus.

Réspice, quaésumus Dómine, fámulum tuum N. in infirmitáte sui córporis fatiscéntem et ánimam réfove, quam creásti, ut castigatiónibus emendátus, se tua séntiat medicína salvátum. Per Christum Dóminum nostrum. Amen.

Orémus.

Dómine sancte, Pater omnípotens, aetérne Deus, qui benedictiónis tuae grátiam aegris in-

fundéndo corpóribus, factúram tuam multíplici pietáte custódis: ad invocatiónem tui Nóminis benígnus assíste, ut fámulum tuum ab aegritúdine liberátum, et sanitáte donátum, déxtera tua érigas, virtúte confírmes, potestáte tueáris, atque Ecclésiae tuae sanctae cum omni desideráta prosperitáte restítuas. Per Christum Dóminum nostrum. Amen.

In casu verae necesitatis sufficit forma:

Per istam sanctam Unctiónem †, indúlgeat tibi Dóminus quidquid deliquísti. Amen. (S. Off. 25. Aprilis 1906.)

N. B. Si tempus supersit, fiant Unctiones consuetae, cum forma singulis sensibus propria et Orationibus omissis.

Ritus Benedictionis Apostolicae

in articulo mortis

a Sacerdotibus ad id delegatis impertiendae.

Benedictio in articulo mortis cum soleat impertiri post Sacramenta Poenitentiae, Eucharistiae, et Extremae Unctionis illis infirmis, qui vel illam petierint, dum sana mente et integris sensibus erant, seu verisimiliter petiissent, vel dederint signa contritionis; impertienda iisdem est, etiam si postea linguae, ceterorumque sensuum usu sint destituti, aut in delirium vel amentiam inciderint. Excommunicatis vero, impoenitentibus, et qui in manifesto peccato mortali moriuntur, est omnino deneganda.

Habens praedictam facultatem, ingrediendo cubiculum, ubi jacet infirmus, dicat: Pax huic dómui, etc. ac deinde aegrotum, cubiculum, et circumstantes aspergat aqua benedicta, dicendo Antiph.: Aspérges me, etc.

Quod si aegrotus voluerit confiteri, audiat illum, et absolvat. Si confessionem non petat, excitet illum ad eliciendum actum contritionis; de hujus Benedictionis efficacia ac virtute, si tempus ferat, breviter admoneat, tum instruat, atque hortetur, ut morbi incommoda ac dolores in anteactae vitae expiationem libenter perferat, Deoque sese paratum offerat ad ultro acceptandum quidquid ei placuerit, et mortem ipsam patienter obeundam in satisfactionem poenarum quas peccando promeruit.

Tum piis ipsum verbis consoletur, in spem erigens, fore, ut ex divinae munificentiae largitate eam poenarum remissionem, et vitam sit consecuturus aeternam.

Postea dicit:

℣. Adjutórium nostrum in nómine Dómini. ℟. Qui fecit coelum et terram.

Ant. Ne reminiscáris Dómine delícta fámuli tui (vel ancíllae tuae): neque vindíctam sumas de peccatis ejus.

Kyrie eléison. Christe eléison.

Kyrie eléison. Pater noster.

℣. Et ne nos indúcas in tentatiónem. ℟. Sed líbera nos a malo.

℣. Salvum fac servum tuum (vel ancíllam tuam, et sic deinceps,) ℟. Deus meus sperántem in te.

℣. Dómine exaúdi oratiónem meam. ℟. Et clamor meus ad te véniat.

℣. Dóminus vobíscum. ℟. Et cum spíritu tuo.

Orémus.

Clementíssime Deus, Pater misericordiárum, et Deus totíus consolatiónis, qui néminem vis perire in te credéntem, atque sperántem; secúndum multitúdinem miseratiónum tuárum réspice propítius fámulum tuum N., quem tibi vera fides, et spes christiána comméndant. Vísita eum in salutári tuo, et per Unigéniti tui passiónem et

mortem, ómnium ei delictórum suórum remissiónem, et véniam cleménter indúlge: ut ejus ánima in hora éxitus sui te júdicem propitiátum invéniat, et in sánguine ejúsdem Fílii tui ab omni mácula ablúta, transíre ad vitam mereátur perpétuam. Per eúmdem Christum Dóminum nostrum. ℟. Amen.

Tum dicto ab uno ex Clericis astantibus Confíteor etc. Sacerdos dicat: Misereátur etc. Deinde:

Dóminus noster Jesus Christus, Fílius Dei vivi, qui beáto Petro Apóstolo suo dedit potestátem ligándi, atque solvéndi, per suam piissimam misericórdiam recípiat confessiónem tuam, et restítuat tibi stolam primam, quam in Baptísmate recepísti: et ego facultáte mihi ab Apostólica Sede tribúta, indulgéntiam plenáriam et remissiónem ómnium peccatórum tibi concédo.

In nómine Patris †, et Fílii, et Spiritus Sancti. Amen.

Per sacrosáncta humánae reparatiónis mystéria remíttat tibi omnípotens Deus omnes praeséntis et futúrae vitae poenas, paradísi portas apériat, et ad gaúdia sempitérna perdúcat. Amen.

Benedícat te omnípotens Deus, Pater †, et Fílius, et Spíritus Sanctus. Amen.

Si vero infirmus sit adeo morti proximus ut neque confessionis generalis faciendae, neque praemissarum precum recitandarum suppetat tempus, statim Sacerdos Benedictionem ei impertiatur.